

Henriette Nobili Christiansen

EFFEKTEN AF

MENTOR- OG FRITIDSINDSATSER

FOR UNGE I RISIKO

EN SYSTEMATISK KORTLÆGNING

DET KRIMINAL
PRÆVENTIVE RÅD

TrygFonden

Effekten af

Mentor- og fritidsindsatser

for unge i risiko

En systematisk kortlægning

Henriette Nobili Christiansen

Udgivet af Det Kriminalpræventive Råd
Odinsvej 19, 2. 2600 Glostrup
Tlf. 45 15 35 50

December 2012

Fås kun som pdf på dkr.dk

DKR.nr.: 11-311-0029

ISBN: 978-87-88789-99-7

Indhold

Oversigt over tabeller og figurer	5
Resumé.....	7
Om undersøgelsen	7
Målet med undersøgelsen.....	7
Om grupper.....	7
Veldokumenterede og lovende indsatser	8
Mentor- og fritidsindsatser	8
Effekt af mentorindsatser	9
Effekt af fritidsindsatser	9
Effekt af kombinerede mentor- og fritidsindsatser	10
Opsamlende	10
Kap. 1	12
Indledning	12
Introduktion til kortlægningen	12
Hvad vil du vide?	12
Systematiske kortlægninger og evidensbaseret forskning.....	13
Fokus og formål	14
Baggrunden for valget af mentor- og fritidsindsatser.....	14
Ungdomsliv og problemskabende adfærd	15
Fra grupperelateret vold til kriminalitet generelt.....	16
Mangelfuld "gang"-forebyggelse og ensartede tendenser.....	18
Lovende indsatser for flere aktørtyper.....	19
De indledende analysers konklusion	20
Centrale begreber og temaer	21
Sekundære indsatser og risiko	21
Risiko- og beskyttende faktorer for kriminalitet.....	21
Grupper og forebyggelse	23
Lokalsamfundsbaseerede indsatser	26
Mentorindsatser	27
Fritidsindsatser	28
Kap. 2	30
Metode og fremgangsmåde i kortlægningen	30
Faser i den systematiske kortlægning.....	30
Struktureret litteratursøgning	31
Inklusions- og eksklusionskriterier.....	33
Screeningfaser og kortlægningskategorier	35
De inkluderede undersøgelser	37
Ophav og tekstformat	37
Land og udgivelsesår	38
Refleksion over fremgangsmåde.....	40
Fremgangsmåde og udgangspunkt kort sagt.....	40

Kap. 3	41
Kortlægningens udsigelseskraft	41
Afgørende elementer i de kortlagte undersøgelser	41
Tidsperspektivet	41
Metodebrug	43
Implementering	44
Anvendelighed og kvalitetsvurdering af undersøgelserne.....	45
Vurdering af undersøgelserne ifølge "Scientific Methods Scale"	45
Samlet vurdering af undersøgelsesernes kvalitet	48
Kap. 4	52
Karakteristik af de kortlagte indsatser	52
De forebyggende indsatser	52
Forebyggelsesformål.....	52
Indsatsformer – mentor og/el. fritid	55
Indsatselementer – enkeltstående eller kombinerede.....	57
Arbejdskraft – brug af frivillige.....	60
De unge og deres forandring.....	61
De unge – køn, alder og risikograd.....	61
Effekt – den målte forandring	67
Steder for forebyggelse	72
Byen – det urbane eller rurale	72
Lokalsamfundet – løsningen og begrundelsen	74
Rummet – dagligdags, fremtidigt eller afsides.....	77
Kap. 5	80
Dybdegående analyser af effekter og udfordringer	80
Mentorindsatser	81
Overordnede effekter og deres varighed	81
Effekt for hvem – alder, risiko og grupper	82
Effekt hvor	84
Effekt hvornår	84
Effekt hvordan – vigtigt og vanskeligt.....	87
Effekt hvorfor	89
Mentorindsatser kort sagt	90
Fritidsindsatser	90
Overordnede effekter og deres varighed	90
Effekt for hvem – alder, risiko og grupper	92
Effekt hvor	94
Effekt hvornår	95
Effekt hvordan – vigtigt og vanskeligt.....	96
Effekt hvorfor	99

Fritidsindsatser kort sagt	100
Mentor- og fritidsindsatser	100
Overordnede effekter og deres varighed	100
Effekt for hvem – alder, risiko og grupper	103
Effekt hvor	105
Effekt hvornår	106
Effekt hvordan – vigtigt og vanskeligt	108
Effekt hvorfor	112
Mentor- og fritidsindsatser kort sagt	112
På tværs af mentor- og fritidsindsatser	112
Ligheder	112
Forbehold	112
Potentiale	113
Kap. 6	115
Resuméer af de enkelte forebyggelsesindsatser	115
Indsatsoversigt med sideangivelse	116
Mentorindsatser	117
Fritidsindsatser	131
Mentor- & fritidsindsatser	167
Kap. 7	215
Sammenfatning og perspektivering	215
Litteratur	218
Litteratur – Kortlagte undersøgelser	218
Litteratur – Baggrund	222
Bilag	224
Bilag 1 Diagram I og II: Indsatsområder	224
Bilag 2 Søgeord og søgestrengte	225
Bilag 3 Genbeskrevne kategorier	226

Oversigt over tabeller og figurer

Kap. 2 Metode og fremgangsmåde

Tabel 1. Tværfagligt databasevalg	31
Figur 1. Systematisk litteratursøgning	
med antal hits fra 1980-2011	33
Tabel 2. Inklusionskriterier anvendt i	
screeningen af undersøgelser	35
Figur 2. Flow of studier gennem screeningfaserne	36
Tabel 3. De inkluderede studiers søgeform	37
Tabel 4. Undersøgelsesernes tilknytning	
set i forhold til den anvendte søgeform	37
Tabel 5. Kortlægningens studier fordelt på teksttype	38
Tabel 6. Kortlægningens studier fordelt på lande	38
Tabel 7. Kortlægningens inkluderede	
undersøgelser fordelt på udgivelsesår	39
Figur 3. Udvikling i antallet af inkluderede	
studier over tid fra 1980 til og med 2011	39

Kap. 3 Kortlægningens udsigelseskraft

Tabel 8. De kortlagte undersøgelsers tidsperspektiv	42
Tabel 9. De kortlagte undersøgelsers måletidspunkter.....	42
Tabel 10. De kortlagte undersøgelsers metodebrug	43
Tabel 11. De kortlagte undersøgelsers	
udforskning af implementering.....	44
Tabel 12. Scientific methods scale og dens	
5 niveauer for vurdering kort fortalt	46
Figur 4. De kortlagte undersøgelsers	
fordeling på SMS-skalaen.....	46
Tabel 13. Samlet kvalitetsvurdering af	
de kortlagte studier	50

Kap. 4 Karakteristik af de kortlagte indsatser

Figur 5. Forebyggelsesformål i de kortlagte indsatser	53
Figur 6. Andelen af mentor- og / eller fritidsindsatser i kortlægningen	56
Tabel 14. Identificerede, centrale indsatslementer i de kortlagte forebyggelsestiltag	58
Tabel 15. Oversigt over indsatslementer, der indgår i kortlægningens undersøgelser	59
Tabel 16. Andelen af kortlægningens mentor- og fritidsindsatser, som anvender frivillige	60
Figur 7. Fordelingen af frivillige	60
Tabel 17. De kortlagte mentor- og fritidsindsatseres målgruppe i forhold til køn	61
Figur 8. Kønsfordeling blandt indsatsbrugerne	61
Tabel 18. Varierende aldersspænd i målgrupperne for de kortlagte mentor- og fritidsindsatser	62
Figur 9. Indsatsdeltagernes primære alder i de kortlagte mentor- og fritidsundersøgelser	63
Tabel 19. Placeringen af mentor- og fritidsindsatsernes deltagere på et "risiko"-kontinuum	64
Figur 10. Kontinuum over de unges gennemgående risiko i de kortlagte undersøgelser	67
Tabel 20. Kategorisering af forandringer, der måles i mentor- og fritidsindsatserne	68
Tabel 21. Oversigt over de effektformer, der måles i de kortlagte mentor- og fritidsstudier	69
Figur 11. De kortlagte studiers fordeling i henhold til deres effektkategorier.....	71
Figur 12. De kortlagte mentor- og fritidsindsatseres bymæssige kontekster	73
Tabel 22. Mentor- og fritidsindsatsernes udførelsessted	77
Figur 13. Fordeling af indsatssteder i kortlægningen	77

Resumé

Mentor- og fritidsindsatser for unge, som er i risiko for at begå kriminalitet, kan have en positiv effekt på mange faktorer i de unges liv. Det kan bl.a. forebygge uroskabende adfærd, vold og anden kriminalitet – også, når de unges negative adfærd er grupperelateret. Det viser denne kortlægning.

Om undersøgelsen

Den systematiske kortlægning bygger på flerfaglige og strukturerede litteratursøgninger i 5 internationale forskningsdatabaser efter effektundersøgelser, der er udgivet mellem 1980 og udgangen af 2011. Foruden disse er der søgt efter referencer og undersøgelser via internettet.

Litteraturen er screenet systematisk efter eksplicite inklusions- og eksklusions-kriterier, der indrammer kortlægningens fokus. Blandt andet har det været et krav for studierne, at effekten måles i form af kriminalitet eller medierende faktorer for kriminalitet. Mindst halvdelen af de unge indsatsdeltagere har skullet omfatte drenge, da de er i større risiko. Og de, der deltager i den givne mentor- og/el. fritidsindsats, skal rumme en del, som falder inden for 12-17 år.

Informationer fra hver undersøgelse er blevet uddraget og genbeskrevet under standardiserede kategorier, som fx beskriver den enkelte indsats, dens målgruppe, kontekst, organisering og effekt m.v. Hertil kommer kategorier for undersøgelsernes design, metoder, analyse, sampleudvælgelse og -størrelse m.m. Hvert studie er blevet kvalitetsvurderet, og de undersøgelser, som overordnet set har fået bedømmelsen lav kvalitet, er ikke medtaget i kortlægningen.

Målet med undersøgelsen

Den systematiske kortlægning er udsprunget af ønsket om at afdække virkningsfulde forebyggende indsatser over for grupperelateret vold begået af unge. Dette fokus er siden bredt ud til forebyggelse, der også angår anden kriminalitet, uroskabende adfærd og unge generelt.

Det bredere fokus er mere meningsfuldt set i lyset af dels karakteren af ungdomsgrupper og sammenhængen mellem kriminalitetstyper, dels den tilgængelige forskning.

Om grupper

Kun nogle uroskabende ungdomsgrupper er involveret i vold. Hvis de er, er vold typisk kun én form for kriminalitet blandt flere andre, og kriminalitetsformerne er ofte forbundne. Det taler for et bredere kriminalitetsfokus end vold alene.

For det meste har grupper af unge i Danmark ikke noget formelt eller stabilt medlemskab. De opstår og forsvinder, og de tager ofte form af foranderlige netværk. Det, at unge mennesker samles i grupper, er et normalt fænomen, og de unge er ofte venner og fælles om interesser. Derfor er grupper i sig selv ikke et fænomen, der skal forebygges – snarere de unges potentielle uroskabende adfærd.

Der mangler desuden forskning om effekten af forebyggende indsatser over for grupper eller "gangs". Eksisterende undersøgelser er typisk af en ringe kvalitet, som gør dem vanskelige at læne sig op ad. Samtidig er indsatser over for "gangs" oftest rettede mod voksne, som er involverede i organiseret kriminalitet. Målet med denne kortlægning er udelukkende at indkredse lovende forebyggelsesindsatser over for unge, der er i risiko for at begå kriminalitet.

Veldokumenterede og lovende indsatser

En indledende analyse af danske og internationale, evaluerede indsatser over for primært 12-17-årige i risiko viser, at mentor- og fritidsindsatser baseret i lokalsamfundet er blevet anvendt over for både generel og grupperelateret kriminalitet blandt unge. Sammenlignet med indsatser inden for familie, arbejde og skole viser mentor- og fritidsindsatser sig her at være de mest talrige, veldokumenterede og lovende indsatser for unge i risiko. Det gælder både i forhold til uroskabende adfærd, vold og anden kriminalitet – også grupperelateret. Derfor er mentor- og fritidsindsatser fokus for kortlægningen.

Mange steder i Danmark benyttes mentor- og fritidsindsatser allerede på forskellige måder. En systematisk oversigt over indsatsernes dokumenterede effekt kan kvalificere og vejlede forebyggelsesarbejdet over for såvel generel som grupperelateret uroskabende adfærd og kriminalitet.

Mentor- og fritidsindsatser

Resultaterne af kortlægningen er opdelt i forhold til typen af indsats: Mentorindsatser, fritidsindsatser og kombinationen af mentor- og fritidsindsatser. Indsatserne overlapper til tider og kan rumme nogle af de samme elementer.

Mentorindsatser defineres som en organiseret relation til en specifik og støttende ældre eller voksen person. Relationen er ofte længerevarende. Ud over dette varierer mentorindsatserne, og mentoren kan fx være både frivillig og professionel.

Fritidsindsatser defineres som organiserede aktiviteter og/eller tid tilbragt sammen med andre unge mennesker og voksne mindst en gang om måneden. De kan spænde over flere elementer såsom klub, udflugter, sport, håndværk og lektiehjælp.

Effekt af mentorindsatser

Mentorindsatserne virker lovende for forebyggelsen af kriminalitet, og resultaterne af kortlægningen viser, at alle de inkluderede mentorindsatser for unge i risiko har mindst en positiv effekt hver.

De studier, der er af højest kvalitet, viser positive forbedringer inden for forskellige mål for kriminalitet, adfærd, attitude, psyke, rusmidler, skole og relationer til fx venner eller familie. Disse effekter kan dog variere i forhold til forskellige undergrupper af deltagere, og alle de effekter, der måles efter, findes ikke altid i det givne studie.

De mest solidt dokumenterede positive effekter omhandler ikke kriminalitet i sig selv – men medierende faktorer for kriminalitet, og ingen af de inkluderede effektstudier undersøger den længerevarende effekt af mentorindsatserne, et stykke tid efter de er ophørt.

De mest sikre og positive resultater for mentorindsatserne er påvist blandt 11-14-årige, som kun er i mindre grad af risiko for at begå kriminalitet og bor i storbyområder med socioøkonomiske problemer.

Relationer, som varer mindre end tre måneder, kan have en kontraproduktiv effekt på den unges selvværd.

En mentorindsats vil have de bedste chancer for at lykkes, hvis den:

- er intens med ugentlige møder, der varer flere timer
- varer i mindst et år
- tager form af en støttende, tillidsfuld og emotionel relation
- har professionelle ansatte, der screener, matcher, oplærer, støtter og superviserer frivillige mentorer

Effekt af fritidsindsatser

Fritidsindsatser har mere flertydige resultater. Fritidsindsatser kan vise gode forandringer inden for kriminalitet, skole, adfærd, psyke, rusmidler og relationer. Disse positive effekter ses dog kun nogle gange og med forskellig effekt for forskellige undergrupper af deltagere.

De kortlagte studier, med den højeste kvalitet, måler ikke effekt i form af kriminalitet. Studierne viser forbedringer inden for de unges psyke og adfærd blandt unge, som næsten ikke er i risiko.

Mindre solide studier finder også forbedringer – og tilmed manglende forandringer – inden for områderne kriminalitet, stoffer, sociale kompetencer, positive kammeratskaber og involvering i "gangs".

Visse undersøgelser viser sideløbende med andre ellers positive udfald en direkte kontraproduktiv stigning i nogle af de unges omgang med kammerater, der kan påvirke dem negativt. Samtidig er det en tilbagevendende udfordring at håndtere eller inkludere unge med uroskabende adfærd i fritidsindsatserne.

Ingen af de inkluderede studier undersøger den længerevarende effekt af indsatserne.

Fritidsindsatser kan ifølge kortlægningen have positive effekter for 10-16-årige, som er lettere – men også i højere – risiko for kriminalitet, endda grupperelateret. De unge bor i storbyer og mellemstore byer med højere niveauer af fattigdom og kriminalitet.

De mest positive forbedringer ses, hvis fritidsindsatsen:

- varer i mindst et år
- har hyppig deltagelse fra den unges side
- har et velopplært, støttende og stabilt personale
- betoner og styrker de unges sociale og emotionelle færdigheder
- undgår negative kammeratskabsdannelser

Effekt af kombinerede mentor- og fritidsindsatser

Kombinerede mentor- og fritidsindsatser for unge i risiko viser positive og veldokumenterede forbedringer inden for kriminalitet – herunder vold – og afvigende adfærd, psyke, rusmidler, skole og relationer. På tværs af de selv samme studier er det dog ikke muligt at påvise nogen effekt på adfærd, psyke, skole og rusmidler. To tredjedele af undersøgelserne viser nu gode resultater inden for kriminalitet og adfærd.

Længerevarende effekter målt efter indsatsernes ophør er blevet undersøgt i visse tilfælde, men udfaldene er flertydige og usikre.

Indsatser, som både rummer mentor- og fritidselementer, lader til at være mest nyttige for 11-14-årige, som kun er "risiko". De unge, der er blevet undersøgt, bor i storbykvarterer med lav socioøkonomisk status.

Kombinerede indsatser med de mest positive effekter:

- varer i et år eller mere
- tilbyder engagerede voksne, der har ugentlig kontakt til de unge
- rummer aktiviteter, som fremmer de unges sociale, emotionelle og kognitive kompetencer

Opsamlende

Både mentor- og fritidsindsatser viser sig dermed at kunne have ganske positive og veldokumenterede effekter for unge "risiko". De gode resultater ses primært, når indsatserne er intense, længerevarende og på forskellige måder involverer en engageret relation til en anerkendende voksen, der fokuserer på de unges positive, psykosociale udvikling.

Mentor- og fritidsindsatser kan omvendt i visse tilfælde virke forværrende på de unge i form af hhv. et dårligere selvværd eller dårlig indflydelse fra jævnaldrende med negativ adfærd. Det er altså vigtigt at have

skarpt et øje for, *hvordan* indsatsstyperne kan udføres bedst muligt, og nøje at overveje, *hvilke unge* der kan have mest glæde af dem.

Hvis mentor- og fritidsindsatser kombineres, kan de tilsammen gabe over, påvirke og berige flere områder af den unges liv såvel individ- som gruppebaseret. Både en-til-en med en voksen og i et forum af andre unge. At involvere den unges forældre vil samtidig styrke indsatserne, og disse elementer vil samlet set øge chancen for at skabe reelle og positive forbedringer i den unges liv.

Når alt kommer til alt, defineres forebyggelse ikke ud fra intentioner, men ud fra resultater. Eftersom adskillige risiko- og beskyttende faktorer for forskellige former for kriminalitet overlapper hinanden, kan forebyggende indsatser, der håndterer disse faktorer, muligvis påvirke mere end én type problem. Om de gør, bør undersøges via mange forskellige mål for effekt.

Kap. 1

Indledning

Introduktion til kortlægningen

I dette kapitel tegnes hele baggrunden for den systematiske kortlægning af effekten af mentor- og fritidsindsatser for unge, der er "risiko".

Her findes svarene på, hvad en "systematisk kortlægning" dækker over, hvilket fokus og formål denne har, hvorfor der er behov for den, og hvorfor lige indsatser inden for mentor- og fritidsområdet er interessante i et ungdomskriminalitetsforebyggende perspektiv. Også med henblik på at forhindre problemskabende grupper og alvorligere kriminalitet såsom vold.

Dernæst præsenteres og forklares centrale temaer i kortlægningen, så basen er lagt for de næstkommende kapitler, der siden omhandler: Metode og fremgangsmåde i kortlægningen, Kortlægningens udsigelseskraft, en overordnet Karakteristik af de kortlagte undersøgelser, som kortlægningen bygger på, og endelig Dybdegående analyser af effekter og udfordringer ved mentor- og/eller fritidsindsatser.

Siden følger Resuméer af de enkelte studier i kortlægningen, som gennemgår mentor- og fritidsindsatserne og deres resultater hver for sig. Til slut foreligger der en Sammenfatning og perspektivering.

Hvad vil du vide?

Kortlægningsrapporten henvender sig til en bred målgruppe af professionelle praktikere, forskere og interesseorganisationer. Myndighedspersoner og frivillige kan også finde inspiration og håndfast viden som en støtte i det daglige arbejde eller som retning for udviklingsplaner.

De, som primært har behov for forskningsbaseret viden om effekten af mentor- og fritidsindsatser for unge som generel inspiration til praksis, kan koncentreret gå til kapitel 5 og samtidig granske sammenfatningen i kapitel 7. Dertil giver kapitel 6 med sine resuméer af de kortlagte indsatsers konkrete indhold og resultater en nuanceret og alsidig indføring i feltet for især professionelle og ledere. Resumeerne placeres i selve rapporten, da de giver værdifuld information og detaljeret praksisforståelse. De kan let læses efter interesse og behov.

De, som søger en mere grundig baggrund og forståelse for forebyggelse via mentor- og fritidsindsatser og ønsker at kende fundamentet for kapitel 5 til 7 om indsatsernes effekter og udfordringer, læser først kapitel 4, som overordnet karakteriserer de kortlagte undersøgelser.

Endelig kan metodisk interesserede og aktører, som har interesse eller brug for at forstå nogle af de bagvedliggende fremgangsmåder, præmis-

ser og rationaler for systematiske kortlægninger, effektforskning og kvalitetsvurdering, læse kapitel 2 om metode og fremgangsmåde samt kapitel 3 om undersøgelseernes udsigelseskraft, som handler om, hvor velegnede og solide studier kortlægningen bygger på.

Systematiske kortlægninger og evidensbaseret forskning

En systematisk kortlægning – eller et systematisk "review" – er en undersøgelse af undersøgelser og tilhører dermed, hvad man kalder sekundærforskning. Den adskiller sig fra primærforskning, som derimod består af empiriske undersøgelser, der indsamler direkte data fra og gransker aspekter af "virkeligheden".

En systematisk kortlægning samler og danner et overblik over undersøgelser på en struktureret og gennemsigtig måde i forhold til et givent emne eller spørgsmål, så dette kan belyses ud fra den viden, der er til rådighed på området. Tanken er, at indsigterne fra mange studier tilsammen kan pege mere solidt på udbredte erfaringer og tendenser end enkeltstående undersøgelser, som kan være begrænsede i deres kontekst, metode og konklusioner m.m.

Ved at se undersøgelserne op imod hinanden kan deres bevisbyrde tillige afbalanceres i henhold til hverandre, så en enkelt umiddelbart god eller dårligt præsterende indsats ikke får lov til at stå alene med sit udsagn, men bliver perspektiveret af viden om andre sammenlignelige indsatser.

At lave en systematisk kortlægning er altså en måde, hvorpå der sammenføjes viden, som ellers ofte kan ligge ukendt, uanvendt eller fragmenteret hen. Det er samtidig en måde, hvorpå den ønskede viden om et givent fokusområde kan koncentrerer via eksplicitte og målrettede inklusions- og eksklusionskriterier, som bestemmer, lige hvad der skal ligge inden – og uden – for undersøgelsen. Systematik og åbenhed skal samtidig gøre gentagelse mulig.

I de seneste år har der været en øget tendens til at ville finde ud af, "hvad der virker". Tendensen kommer i høj grad fra to nøgleargumenter. Dels at investering i forebyggelse – herunder kriminalitetsforebyggelse – der virker, kan spare det offentlige for mange udgifter. Dels at indsatsen i det strafferetslige system kan være mangelfuld.¹

Systematiske kortlægninger behøver ikke specifikt at omhandle indsatser og deres effekt, men det er fokus i de systematiske reviews, som de internationale sammenslutninger The Cochrane Collaboration og The Campbell Collaboration laver – inden for henholdsvis det lægefaglige og sociale område. Dertil kommer EPPI, The Evidence for Policy and Practice Information and Co-ordinating Centre, som ligeledes udarbejder systematiske reviews udspringende fra University of London. De henvender sig alle tre til beslutningstagere i samfundet og repræsenterer gen-

¹ (MHB 2003:76)

ren evidensbaseret forskning. Her ses de bedste fremgangsmåder, man kan indkredse effekterne af en indsats på, i et såkaldt "evidenshierarki", der beror på rangeringen af en undersøgelses design og metode.

Nærværende undersøgelse benytter denne systematiske tilgang med stringent indsamling og kortlægning af effektundersøgelser – dog uden at bero på samme ressourcer som EPPI. Her bliver der samtidig taget større hensyn til en bredere læsermålgruppe og nuancer, som vil være relevante at kende, hvis indsatserne skal gentages og praktiseres.

Se kapitel 2, Metode og fremgangsmåde i kortlægningen, for nærmere information ift. denne kortlægning, og kapitel 3, Kortlægningens udsigelseskraft, for at dykke mere ned i præmisserne for pålidelig forskning i indsatsers effekt og muligheden for at gøre dem efter i praksis.

Fokus og formål

Fokusområdet i denne kortlægning er forebyggelse af vold, anden kriminalitet og uroskabende adfærd blandt unge i særlig risiko – såvel grupperelateret som enkeltstående – via mentor- og fritidsindsatser.

Formålet er at afdække, om mentor- og fritidsindsatser kan have en nyttig direkte eller indirekte kriminalpræventiv effekt for de unge deltagere. Således er hensigten, at kortlægningen kan være med til at underbygge og vejlede praksis – samt danne udgangspunkt for afprøvnin-ger af lovende indsatser i danske kontekster, som vil bibringe sjælden ny og kontekstspecifik viden.

Nærmere bestemt vil det i videst mulig udstrækning blive forsøgt besvaret, hvilken effekt mentor- og/eller fritidsindsatser specifikt har for hvem, hvordan, hvornår, hvor længe, hvor og hvorfor.

Viden herom har hidtil været sparsom. Dels fordi der findes relativt få effektevalueringer af mentor- og fritidsindsatser, dels fordi disse trods alt er af en relativt usikker kvalitet – og endelig fordi de eksisterende systematiske kortlægninger og analyser inden for feltet bevæger sig på et så overordnet generaliseringsniveau, at nærmere specifikation og efterligning af indsatserne vanskeligiggøres.

Kortlægningen vil give mere nuancerede oplysninger om effekten af mentor- og fritidsindsatser. Oplysningerne samles og gøres tilgængelige for praktikere og andre interesserede – ikke blot forskere, som det typisk sker.

Baggrunden for valget af mentor- og fritidsindsatser

Projektet tog sit udgangspunkt i forebyggelse af grupperelateret vold. Formålet var at afdække, hvilke indsatser der fandtes, og om de havde en dokumenteret effekt.

Som vi skal se i det følgende, har viden om både den danske virkelighed, karakteren af ungdomskriminalitet og indsatser over for grupper nødvendigvis åbnet op for et bredere fokus på lovende forebyggelsesindsatser rettet mod grupperelateret vold, anden kriminalitet og uroskabende adfærd – også de indsatser, der ikke specifikt er rettet mod ”grupper”.

Ungdomsliv og problemskabende adfærd

For alle unge mennesker er vennegruppen og jævnaldrende et centralt omdrejningspunkt for udvikling og hverdagsliv. Unge orienterer sig mod hinanden², lærer af hinanden og lever et fælles ungdomsliv i skolen, fritiden og det offentlige rum. På det grundlag er det ikke forbavsende, at kriminalitet blandt unge oftest begås i grupper, og at det, at omgås unge med problematisk eller kriminel adfærd, er en risikofaktor for selv at udøve kriminalitet³.

Mens en strømning inden for forskningen påpeger, at det dermed er risikabelt og potentielt kontraproduktivt at placere problemskabende unge sammen i en forebyggende eller behandlende indsats, er der ligeledes en strømning, som omvendt fokuserer på at udnytte de unges naturlige, gensidige påvirkning i gruppesammenhænge til at skabe en positiv forandring.⁴

Om grupperelateret adfærd ses som et problem varierer efter, hvem man spørger. Derfor bør der samles information om de givne unge fra mange forskellige personer såsom skolelærere, ungearbejdere, politiet, butiksejere og de unge selv for at blive klogere på en mulig problemstilling⁵.

Problematisk grupperelateret adfærd eksisterer i byer og områder af forskellig størrelse og karakter i Danmark, og den kendetegnes typisk ved, at gruppen ikke har en fast organisation, et hierarki eller noget decideret medlemskab. Disse tre elementer er snarere flydende og situationssafhængige, og de unge bærer karakter af at være i dynamiske netværk, som ofte vil have en anden oprindelse end kriminalitet⁶. Samlinger af unge kan have et meget svingende antal lige fra fx 5 op til 20 personer. De kan i andres øjne skabe utryghed i bycentre og nabolag ved deres bare tilstedeværelse. Nogle kan til tider udøve fx trusler, tyveri og hærværk eller i alvorlige tilfælde sågar røveri og vold. Adfærden er mest koncentreret omkring de 15-17-årige, men de unge kan være både yngre eller ældre, alt imens grupperne kan have et bredt eller smalt aldersspænd. De unge, der medvirker i disse netværk, er som oftest drenge.⁷

² (Leleur & Pedersen 1996:16)

³ (Wolfe & Shoemaker 1999; Barnes et al. 2006; Maschi & Bradley 2008)

⁴ (Brendtro et al. 2007:201)

⁵ (White 2007:6-7)

⁶ (PLS Rambøll Management 2002:69)

⁷ (LG Insight 2010)

Ovenstående kendetegn stemmer godt overens med definitionen på "gadebander el. problemskabende grupper af unge" udviklet af et forskernetværk, der hedder Eurogang. Definitionen rummer følgende: *Minimum 3 personer, som hovedsageligt er teenagere og føler en fælles identitet – også i forhold til ulovlig aktivitet. De hænger ud i det offentlige rum i en gruppe, der uafhængigt af det enkelte medlems stabilitet varer ved i minimum tre måneder*⁸.

Da "bande" i Danmark hyppigt forbindes med organiseret kriminalitet begået af voksne⁹, bør udtrykket "problemskabende grupper af unge" snarere benyttes på disse kanter.

Den internationale forskning, der i mange tilfælde vil refereres til, anvender dog termen "gang" (som i "street" eller "youth gang"), hvorfor termen vil figurere *uoversat* i rapporten for at være de respektive kilder tro og samtidig *understrege* den til tider uoverensstemmende og meningsforstyrrende sammenblanding, der sker.

I forlængelse heraf er såkaldte "medløbere" eller hjælpere til de organiserede voksenbander også et væsentligt fokus for forebyggelse. De kan være unge mennesker – sågar børn – der gør tjenester som at holde vagt for voksenbander eller nogle i deres netværk, og de består på samme vis af løst organiserede teenagere¹⁰.

Samlet set behøver unges adfærd i gruppesammenhænge ikke være problematisk, men den *kan* blive det. – Dog sjældent med de samme unge eller på en velplanlagt og kontinuerlig facon. Involvering i organiserede voksenbanders aktivitet øger dog alvorsgraden betydeligt.

Fra grupperelateret vold til kriminalitet generelt

Hvor stort et problem er grupperelateret vold? Udviklingen i ungdomskriminaliteten i Danmark i de seneste cirka ti år viser forskellige tendenser, afhængig af hvilke tal man ser på.

Den *overordnede registrerede* ungdomskriminalitet, dvs. fældende strafferetlige afgørelser, for unge på 15-17 år viser en stigning mellem år 2001 og 2005, hvorefter der sker et fald indtil 2010, hvis man regner ud fra pr. 1000 unge i den givne årgang. I 2010 er antallet af strafferetlige afgørelser lavere pr. 1000 unge end i nogen af de tidligere år.

I forhold til registreret vold – herunder trusler – sker der en stigning fra 2001 til 2006. Men i 2010 er antallet af *voldssager*, hvor unge er involveret, igen stagneret og faldet, så 2010 i forhold til 2001 blot ligger 6 % højere, hvis man medregner årgangenens størrelser. I de fleste tilfælde er der tale om *simpel vold*. I forhold til aldersgruppens størrelse er der i 2010 21 % færre sager om *alvorligere vold* end i 2001. Kriminalitets-

⁸ (Weerman et al. 2009:19-20)

⁹ (Kommissionen vedrørende ungdomskriminalitet 2009:65)

¹⁰ (LG Insight 2010:19)

formernes omfang varierer altså både i forhold til hinanden og gennem årene. De seneste år tenderer dog hen imod en reduktion.

Røveri har ligget på cirka samme stade fra 2003-2008, hvorefter der ses en stigning, således at antallet er 23 % større i 2010 end 2001. Hvis man sammenligner med de voksne 18-20-årige, så ses der her en kraftigere stigning på hele 65 %¹¹. Voldsniveauet for de 18-20-årige ligger i år 2010 desuden hele 21 % højere end i 2001, hvis årgangenes størrelse tages i betragtning. Med andre ord er udviklingen for de ældre unge eller voksne mere negativ, og det bør nævnes, at samme person kan gå igen i tallene med flere gerninger.

Ovennævnte er imidlertid tallene i henhold til den *dømte* kriminalitet. *Selvrapporterede offerundersøgelser* over 16-74-årige i Danmark, som har været udsat for vold og trusler om vold i løbet af det sidste år, viser ikke nogen stigning fra perioden 1995-1996 til 2005-2010. Forskellen mellem offerundersøgelserne og den registrerede kriminalitet kan afspejle en øget tendens i befolkningen til at anmelde forbrydelser¹² – og ikke nødvendigvis en forøgelse af deres antal. De selvrapporterede tal viser nu ikke specifikt vold begået af unge.

Risikoen for at blive udsat for vold var mindre i såvel 2009 og 2010 end i 2008. Til gengæld har alvorligere vold med alvorlig skade til følge umiddelbart været stigende i den sidste halvdel af 2000-årene sammenlignet med 1995-1996, men 2010 tenderer mod et fald i den alvorligere vold. Omvendt synes der at være en stigning i "gruppevold", når der ses på andelen af den type vold, ofrene har været ude for i henh. 95-96 og perioden 2005-2010. Der ses især en forøgelse i voldstilfælde med 4 eller flere gerningsmænd.¹³

Hvad angår, hvor mange særskilt *unge* lovovertrædere, der anmeldes pr. voldsforbrydelse, ses der en reduktion i perioden fra 1980'erne til 2005. Det kan dog være undervurderet, da visse gerningsmænd tit undslipper. Til sammenligning var antallet af unge lovovertrædere pr. indbrudstyveri uændret og større end for voldstilfældene.

Endelig er der sket et fald i antallet af *skadestuehenvendelser*, der er foretaget som følge af vold i perioden første halvår af 2010 sammenlignet med første halvår 2011¹⁴.

Dermed er udviklingen i det reelle omfang af kriminalitet, herunder vold og antallet af gerningsmænd blandt unge flertydig eller uklar afhængig af kriminalitetsformen og videnskilden. Især vold med én lovovertræder og indbrudstyveri eller vold med tre eller flere gerningsmænd syntes at være potentielle udfordringer relateret til unge under 18 år¹⁵.

¹¹ (Justitsministeriets Forskningskontor 2011:3-6)

¹² (Kommissionen vedrørende ungdomskriminalitet 2009:264; Balvig & Kyvsgaard 2011:4,5)

¹³ (Balvig & Kyvsgaard 2011:6,7,45)

¹⁴ (Helweg & DKR 2012)

¹⁵ (Kommissionen vedrørende ungdomskriminalitet 2009:270-271)

Et isoleret fokus på grupper af unge og vold er dermed ikke entydigt i forhold til, hvad det aktuelle forebyggelsesarbejde i Danmark må håndtere. Men det er også relevant.

Både danske og internationale erfaringer indikerer desuden, at problemskabende gruppers aktiviteter tæller forskellige former for uroskabende adfærd og kriminalitet i lige så høj grad – eller højere – som vold i sig selv¹⁶. Formerne kan eksistere sideløbende, veksle mellem og være med til at forårsage hinanden.

I lyset af dette er det ikke så mærkeligt, at visse internationale studier argumenterer for, at voldsforebyggende indsatser med nytte kan indebære et bredere fokus på kriminalitet end vold¹⁷.

Når det kommer til "gangs", synes forebyggende indsatser endvidere at opnå bedst resultater ved ikke at omhandle eksisterende, men derimod *potentielle* "gang"-medlemmer¹⁸. Mange problemskabende grupper af unge opstår blandt ikke-truende ungegrupper og venner, som er fælles om musik, leg eller andre særlige interesser¹⁹. Herved bliver forebyggelsen af problemskabende grupper af unge til et spørgsmål om også at kunne nå ud til de individer og grupper af risikoung, som endnu ikke har udviklet en "uhensigtsmæssig adfærd".

Alt i alt fordrer hensigten om at forstå og *forebygge* "grupperelateret vold" et bredere fokus end blot "grupper" og "vold". Det gør samtidig de fremkomne resultater af kortlægningen nyttige og aktuelle for varierende lokale behov og grader af kriminalitetsrisiko og -alvor.

Mangelfuld "gang"-forebyggelse og ensartede tendenser

Kriminelle kammerater og medlemskab af en problemskabende gruppe el. "gang" er en stor risikofaktor for vold, men få effektive indsatser er blevet udviklet herfor²⁰ – eller evalueret²¹.

På baggrund af tre store opsamlinger af danske og internationale kriminalpræventive indsatser²², har vi udfærdiget en oversigt over de sekundære indsatser, der er rettet mod unge teenagere, som er i risiko for at begå kriminalitet (eller har begået, men ej er blevet dømt). Se Diagram I i Bilag 1. Oversigten viser, at evalueringer af indsatser rettet specifikt mod eksisterende "gangs" el. rekruttering til "gangs" dels er svagt repræsenterede i den samlede mængde af forebyggelsesindsatser, dels er af en forholdsvis ringe forskningskvalitet, hvorfor det er problematisk at kortlægge og udvikle råd og vejledning på baggrund af disse.

¹⁶ (Den Sociale Ankestyrelse, Analysekontoret 2000:19; Klein 2001:10-11; EPPI centre 2009)

¹⁷ (The Office of the Surgeon General 2001)

¹⁸ (Gordon i White 2007:31)

¹⁹ (Hagedorn i Klein 2001:18; Bjørge i White 2007:12)

²⁰ (The Office of the Surgeon General 2001)

²¹ (Totten 2008:6)

²² (Sherman et al. 1997:47,51; Thornton et al. 2002: Kommissionen vedrørende ungdomskriminalitet 2009)

Dernæst indikerer litteraturen, at indsatserne ofte henvender sig til allerede dømte kriminelle voksne frem for til risikoungdom *per se*, alt imens de håndterer færre risikofaktorer end andre sekundære indsatser rettet mod unge mennesker²³. Derved vil et rendyrket "gang"-forebyggelsesperspektiv ikke indfange de unge "risiko", der er undersøgelsens fokus.

Manglen på gode effektevalueringer af bandeforebyggelsesprogrammer har på samme vis foranlediget en Eurogang-forsker til at ville udvikle særligt "gang"-rettede versioner af evidensbaserede forebyggelsesprogrammer, der oprindeligt er rettet mod kriminalitet bredere set²⁴. I samme stil har forskeren Baker og hans kolleger engang udtalt:

*"These social problems - crime, violence, delinquency, gang behavior, and substance abuse – are so highly inter-correlated that, for many purposes, they can be treated as a single phenomenon [...] A program that successfully addresses one will address them all."*²⁵

En indsats, som kan forebygge det ene, kan potentielt set også forebygge det andet.

Hos unge mennesker er der blevet fundet en fælles række af risikofaktorer, der hænger sammen og påvirker hinanden, for alle disse problemer. Og der er desuden fundet ensartede kendetegn for vellykkede indsatser på tværs af alle disse indsatsområder²⁶. Spergel og hans kolleger har gennemset forebyggelseslitteraturen inden for "gang"s og har fundet lignende kendetegn inden for effektive "gang"-forebyggelsesprogrammer²⁷.

Dermed bør forskere, som studerer indsatser virkning, i grunden samle flere typer af information frem for blot at interessere sig for én af flere mulige former for effekt – såsom forandringer inden for hhv. vold, tyveri, gang-tilknytning, vennekreds, familierelation, pro-social adfærd, skolegang og selvværd for at nævne nogle.

Et bredere fokus på indsatser over for både problemskabende adfærd, vold og anden kriminalitet i og uden for gruppesammenhænge synes på den baggrund at udgøre et meningsfuldt perspektiv i herværende undersøgelse.

Lovende indsatser for flere aktørtyper

I Diagram II i Bilag 1 har vi integreret "gang"-indsatserne for unge i risiko i de andre eksisterende søjler og almene indsatsområder. "Gang"-indsatser viser sig at dække over de samme indsatsområder og -former, der anvendes i forebyggelsen af ungdomskriminalitet generelt.

²³ (Sherman et al. 1997:47,51)

²⁴ Thornberry, Terry (2010) "A Strategy for Developing Evidence-based Gang Intervention Programs", Eurogang X Workshop, Neustadt an der Weinstrasse, June 14-June 17

²⁵ (Baker et al. 1995:64)

²⁶ (Dryfoos i Baker et al. 1995)

²⁷ (Spergel i Baker et al. 1995:64)

Det konstateres også, at hovedområdet "community"/lokalsamfund rummer talrige indsatser og gode resultater med *mentor- og fritidsindsatser*. De markerer sig ved at være både *lovende* i deres effekt og relativt *velundersøgte* – både i antallet af studier og ikke mindst i kvaliteten af selv samme. Det øger sandsynligheden for, at konklusionerne måtte være troværdige og kan danne grobund for pålidelige anbefalinger til praksis.

Disse forebyggelsesformer er samtidig i overensstemmelse med flere måder, hvorpå man i udpræget grad har søgt at forebygge problemskabende grupper i København gennem en "bonus pater" eller klubber og positive fritidsaktiviteter²⁸. Det giver os mulighed for at afdække, om aktuelle tilgange kan tænkes at have en effekt, og om de kræver særlige forudsætninger for at gøre en *positiv* forskel (varighed, hyppighed, uddannelse af personale, deltagersammensætning m.v.).

Mentorordninger kan til eksempel rumme visse kontraproduktive implikationer, som det ses i diagram II, selv om de overvejende lover godt og tilmed anbefales af Kommissionen vedrørende ungdomskriminalitet²⁹. Ligeledes betoner Kommissionen det organiserede ungdomsliv som et sted for betydningsfulde påvirkninger for de unges livsførelse, og det påpeges, at de børn og unge, der begår mest kriminalitet, er dem, som i fritiden bruger mest tid på gaden sammen med vennerne³⁰.

De indledende analysers konklusion

De indledende analyser viser et behov for at forebygge såvel grupperelateret som mere generel vold, anden kriminalitet og uroskabende adfærd blandt unge mennesker.

Det, at unge samles i grupper af venner og interessefæller, er i sig selv et helt normalt fænomen. Særlige uroskabende grupper er ofte løst sammensat og forandrer sig over tid. Hvis de begår kriminalitet, er der ofte tale om flere eller andre former for kriminalitet end vold. Samtidig er mange risikofaktorer og beskyttende faktorer ens for både grupperelateret og generel kriminalitet blandt unge. Det vil sige, at der kan være de samme indgangsvinkler til forebyggelse.

Til det formål har mentor- og fritidsindsatser vist sig at være lovende for unge mennesker, som kan være i særlig risiko for at begå kriminalitet. Disse indsatstyper er blevet anvendt både over for grupperelateret og mere generel ungdomskriminalitet, og de lader til at være de mest velundersøgte indsatser for denne kortlægnings målgruppe.

Med velundersøgte, effektive forebyggelsesmetoder kan vejen forhåbentlig banes for, at unge med oddsene imod sig kan styrkes på deres videre færd i tilværelsen.

²⁸ (Stevens i Klein 2001; Københavns Kommune 2011; SSP København 2009)

²⁹ (Kommissionen vedrørende ungdomskriminalitet 2009:4,75)

³⁰ (Kommissionen vedrørende ungdomskriminalitet 2009:66,72)

Centrale begreber og temaer

Sekundære indsatser og risiko

Sekundære indsatser er i kortlægningens fokus. Ifølge Brantingham & Fausts kategorisering fra 1976 omfatter disse indsatser en *"tidlig identifikation og intervention hos de, som lever under vilkår, der kan føre til kriminalitet"*. Disse indsatser ligger midt imellem de primære, som er generelt rettede fx gennem hele skoleklassesammenhænge, og de tertiære, som består i en indsats henvendt til identificerede lovovertrædere.

Deltagerne i et forebyggelsesprogram eller -projekt kan dog overlappe kategoriseringen. Det sker til eksempel, når unge, der har handlet kriminelt, ikke sigtes for det. Derfor er det ikke altid enkelt at placere en indsats entydigt i kategorierne, som snarere skaber et kontinuum mellem indsatser, som dels arbejder med relativt højrisiko-lovovertrædere, dels søger at reducere sandsynligheden for, at kriminaliteten overhovedet opstår³¹.

I kortlægningen anvendes indsatsdeltagernes status som dømte eller udømte hovedsageligt som skillelinje, men hvis nogle blandt af de givne indsatsdeltagere blot er "risiko" – samtidig med at andre er dømte – så vil indsatsen blive undersøgt nærmere.

At være "risiko" er generelt et udtryk, der kan dække over en lang række betydninger. Ifølge forskeren Kazdin (1993) refererer "at-risk" til en *"increased likelihood over base rates in the population that a particular outcome will occur"*. Grundene til den øgede sandsynlighed for et særligt udfald kan stamme fra – og være rettet mod – flere forskellige fænomener. Blandt andet definerer Kazdin "risikoadfærd" som aktiviteter, unge mennesker involverer sig i, der øger sandsynligheden for forskellige psykologiske, sociale og sundhedsmæssige konsekvenser. Man kan være i risiko pga. noget, man fx gør, alt imens man også kan være udsat for visse situationer og omgivende miljøer, som kan "placere" en person i risiko. Det kan – som det typisk viser sig i kortlægningen – fx være fattigdom, farlige nabolag, dårligt fungerende familier m.m.

"Risikoen" kan altså udspringe af mange fænomener på flere planer, der igen kan påvirke hinanden. I denne kortlægning er der et særligt fokus på risici for forskellige former for kriminalitet og uroskabende adfærd.

Risiko- og beskyttende faktorer for kriminalitet

Kriminalitet betragtes ofte som tillært adfærd, der skabes gennem, at man er vedvarende udsat for mange *risikofaktorer*, der kan være forbundne med problemer hos henholdsvis *individet, familien, kammeraterne, skolen og lokalsamfundet*. Teorien kaldes *"the social developmental model"* og stammer fra forskerne Catalano & Hawkins (1996). Den

³¹ (Nichols 2004:179-180)

kombinerer træk fra social kontrol- og social læringsteori. De faktorer, der øger risikoen for kriminalitet, er til eksempel en utilstrækkelig forælderrolle med hård eller inkonsekvent disciplin, ægteskabskonflikt eller mangel på forældreopsyn og det, at have søskende, anden familie og ikke mindst kammerater, som er involverede i kriminalitet og problemadfærd – herunder rusmiddelbrug. Tilmed er et dårligt skoleklima, pjækkeri og personlige træk som impulsivitet og hyperaktivitet relateret til kriminalitet³².

Tilstedeværelsen af mange risikofaktorer på samme tid menes at ophobe sig og spille sammen, således at deres kombinerede effekt øger risiciene samlet set – også for at blive alvorligt og vedvarende kriminel³³. Tanken er, at jo flere risikofaktorer, børn og unge konfronteres med, jo større er chancen for, at de vil indlade sig på problemadfærd af forskellig art.

Beskyttende faktorer menes omvendt at kunne reducere risiciene og beskytte børn og unge mod modgang. Disse faktorer kendetegner generelt dem, som ikke begår forbrydelser. For børns vedkommende har forskellige forskere identificeret beskyttende faktorer såsom intellektuelle og sociale *færdigheder* eller tilegnelsen af konventionelle *værdier*³⁴. For unge mennesker tæller de beskyttende faktorer bl.a. tætte og støttende *relationer* til forældre og andre betydningsfulde voksne, en stor *boglig interesse og præstation* samt evnen til at planlægge for *fremtiden*³⁵. Dertil kommer konsekvent forældreopdragelse og *opsyn*³⁶.

Tilmed kan beskyttende faktorer på et individuelt plan udgøres af eksempel et modstandsdygtigt temperament og en prosocial orientering. Dertil kommer det, at være udadvendt, føle sig anerkendt og værdsat og være aktivt involveret i sine omgivelser, som menes at beskytte mod risici – også bredere anskuet end kriminalitet.

Vigtigheden af positive aktører i mange regier understreges i det hele taget i den sociale udviklingsmodel, som foreskriver, at bånd til en *pro-social* familie, prosociale venner, skole og lokalsamfund beskytter imod adfærdsproblemer³⁷.

Listen er ikke udtømmende, og forskellig forskning kan påpege forskellige faktorer, lige som ikke al forebyggelse bygger på denne overordnede tilgang. Det er nu, tør siges, den mest udbredte tilgang inden for forebyggelse af ungdomskriminalitet.

Men det er vigtigt at holde sig for øje, at *risiko kan variere over tid*, og at det blot antyder en *mulig tendens* – ikke en forudbestemt profeti³⁸. Lige som når 13-15-årige unge kan være mere tilbøjelige til at blive in-

³² (Catalano & Hawkins, Kumpfer og Howell i Hanlon et al. 2002:460; Farrington i MHB 2003)

³³ (Howell i Hanlon et al. 2002; MHB 2003)

³⁴ (Rutter og Dunst & Trivette i Hanlon et al. 2002)

³⁵ (Werner & Smith i Hanlon et al. 2002)

³⁶ (Utting i MHB 2003:60)

³⁷ (Catalano & Hawkins i Crank et al. 2003)

³⁸ (Ejrnæs i Langager & Skov 2004:27)

volveret i kriminalitet, hvorefter de fleste "vokser" fra det igen. Selv uden kriminalpræventive indsatser aftager kriminel aktivitet med alderen³⁹.

Risikofaktorer kan ifølge nogle forskere hjælpe med at *identificere* de unge, som kan have behov for støtte og en indsats, mens beskyttende faktorer på nyttig vis kan være *basis* for forebyggelsestiltaget. – Beskyttende og risiko-faktorer er ikke bare hinandens spejl⁴⁰.

Grupper og forebyggelse

Hvilke særlige træk kan der være ved "grupper" i forbindelse med unge mennesker, uroskabende adfærd og kriminalitet? – Fremmedgjorte eller marginaliserede unge lader til lettere at kunne blive involverede i grupper af ligesindede, som udviser og forstærker en asocial adfærd, alt imens deres tilknytning til det konventionelle samfund svækkes.

I grelle tilfælde, som det ses i bl.a. USA, er problemerne med "gangs" særligt langvarige, voldsomme og komplekse. At være involveret i en "gang" associeres med kriminalitet, herunder vold, mord og viktimitisering samt brug af alkohol og stoffer. "gangs" antages til gengæld at tilbyde de involverede muligheden for bl.a. beskyttelse, magt, status og identitet, når sådanne behov fx ikke bliver opfyldt i familien og i andre sociale fora⁴¹. De unge siges netop at tilslutte sig en problemskabende gruppe i deres søgen efter faderfigurer og erstatningsfamilier, venner og fællesskab, spænding m.v.. Og de kan blive i gruppesammenhængen, hvis de nyder dens venskab, mangler alternative steder at gå hen eller frygter tab af beskyttelse og sanktioner fra gruppen. Nogle gange forventer de unge, at deres fremtidsudsigter alligevel allerede er ødelagte, mens nogle vil længes efter et normalt liv og vokse ud af det⁴².

Risikofaktorer, der er fundet specifikt inden for grupperelateret kriminalitet, tæller bl.a. at flytte hyppigt, bo i større boligbyggerier og leve i en kontekst af arbejdsløshed, racisme med adgang til skydevåben og stoffer⁴³. Hertil kommer træk såsom forældrenes adfærd, ringe engagement og præstation i skolen, tilknytning til ligesindede med problematisk adfærd samt individuelle karakteristika såsom lav selvkontrol og hyperaktivitet. Mange risici er altså lig med de, der afrapporteredes ovenfor for ungdomskriminalitet generelt.

Det skal dog nævnes, at nogle forskere er tilbageholdende omkring risikotilgangen, der siges at være generaliserende og ikke kan forklare, hvordan forskellige risici spiller sammen i individuelle tilfælde eller i de sociale processer, som ligger til grund for gruppedannelse og grupperelateret adfærd. Forskerne advarer samtidig imod, at omsiggribende

³⁹ (MHB 2003; Kommissionen vedrørende ungdomskriminalitet 2009:310)

⁴⁰ (Bynner i Bowey & McGlaughlin 2006:269)

⁴¹ (Fagan, Huff i Derezotes 1995:34,35)

⁴² (White 2007:13-14)

⁴³ (Spergel i Derezotes 1995)

sociale problemer reduceres til individuelle mangler eller ansvar⁴⁴. Det peger tilbage på de allerede gennemgåede konstruktive anvendelsesmuligheder og forbehold for en risikotankegang.

Hvordan kan der sættes ind over for problemskabende grupper? – Forskellige tiltag afprøves.

I "gang interventions" er formålet at trække personer, som allerede er involverede i "gangs" ud af dem. Det kan ifølge teoretikeren Friedman vanskeliggøres af, at de unge, som er en del af en "gang", allerede har udfordret autoriteter, familien og sociale normer, hvorfor de er kommet langt væk fra legitime former for støtte. De unge i gruppen øver stærk indflydelse på hinanden, hvorfor det kan være svært for udefrakommede aktører at have en indvirkning. At deltagerne i en "gang" skades af nogle udefra, kan øge myndigheden og sammenholdet internt, alt imens det at skade andre kan medføre respekt, magt og et øget selv-værd⁴⁵.

I "gang prevention" søges det derimod forhindret, at unge i det hele taget knyttes til "gangs".

Forebyggelsesområdet er problematisk, eftersom der mangler empirisk forskning, som viser, hvilke tilgange – om nogen – der er succesfulde⁴⁶. Selv tilbage i 1920'erne advarede "gang"-forskeren Trasher om, at der ikke var noget universalmiddel til at løse "gang"-problemer og den relaterede kriminalitet med⁴⁷. Grupperelateret vold blandt unge ("youth gang violence") er i forlængelse heraf siden dengang blevet set som et symptom på andre, dybere sociale problemer som fx manglende økonomiske muligheder og forfaldende sociale strukturer⁴⁸.

Indgangsvinkler til "gang"-forebyggelse og intervention kan ifølge australske Rob White deles i:

1. Den *tvingende*, som rummer lovgivning, politiaktioner og sanktioner
2. Den *udviklende*, som søger at forbedre de unges muligheder⁴⁹

Gang-forskeren Spergel har mere detaljeret indrammet fire forskellige strategier til at adressere grupperelateret ungdomskriminalitet med.

Dels politidrevet *suppression*, som dækker over at undertrykke "gangs" via anholdelser af medlemmer, politi-overvågning og -relationsdannelse med individuelle medlemmer og endelig ved at forhindre perifere medlemmer i at engagere sig i de kriminelle aktiviteter. Denne tilgang rummer ofte særlig lovgivning, task forces, særlige politienheder m.v.

⁴⁴ (Cunneen & White i White 2007:10)

⁴⁵ (Hritz & Gabow 1997:259)

⁴⁶ (Howel i Thurman et al. 1996:280)

⁴⁷ (Trasher i Thurman et al. 1996:281)

⁴⁸ (Rittel & Webber i Thurman et al. 1996:282)

⁴⁹ (White 2007:4)

Nogle forskere, heriblandt Huff tilbage i 1990'erne, mener dog, fremgangsmåderne kan have bagslag. Perifære medlemmer, politiet går efter, kan risikere at blive formelt identificeret som medlemmer og engagere sig dybere i den afvigende adfærd. Tilmed kan en strategi om at fjerne lederne i grupperne, efterlade et vacuum og skabe uforudsigelige modsvar fra dem, der gerne vil være ledere i stedet for. Ligeledes har videnskabsmanden Hagedorn manet til besindighed med tilgangen ud fra en kritik om, at "gangs" bliver betragtet for statisk og ensartet, så variationen inden for dem - fx aldersgruppers udvikling - ikke overvejes.

Dels *sociale indsatser* ("social interventions"), som allerede i 1950-1960'erne var ganske benyttede inden for socialt arbejde. Opsøgende arbejdere agerede på gadeplan i særlige nabolag for at hjælpe "gang"-medlemmer og unge i risiko med at finde favorable alternativer til "gangs". Siden da har den opsøgende tilgang også inkluderet midlertidige væresteder, aktivitetscentre og stofbehandlingsprogrammer for unge med lavindkomstbaggrund.

Dels programmer for *organiseringen i lokalsamfundet* ("community organization programs"), som søger at bibringe forandring i eller mellem grupper og organisationer i relation til lokale problemer og sociale behov. Fx istandsættes nabolag, hvis beboere føler, de fysiske omgivelser medfører "gang"-relateret adfærd. Det er lettest at mobilisere i områder, hvor den negative aktivitet ikke er iboende eller beboerne har mistet troen på deres eget handlerum.

Sidst, men ikke mindst, at *tilbyde muligheder* ("provision of opportunities") til de individer, der er involverede. Modellen går ud fra, at uddannelse, oplæring og arbejde kan hjælpe med at ændre på de unges livsstil. Mange "gang"-medlemmer kan mangle en alternativ, lovlig vej til materielle goder.

I USA er politiundertrykkelse den mest anvendte tilgang, mens de sociale indsatser fylder ca. en tredjedel i det samlede billede. Forskeren Huff påpeger desuden, at både unge, som risikerer at ende i "gangs" og de, som allerede er involverede, må håndteres, hvis det skal ændre effektivt på "gangs"⁵⁰.

Samlet set kan nogle unge i lyset af deres særligt udsatte vilkår få dækket en del af deres behov i en ellers negativ gruppesammenhæng. Som modsvar findes der forskellige angrebsvinkler til deres grupperelaterede uhensigtsmæssige adfærd.

Blandt de ovennævnte befinder mentor- og fritidsindsatserne, der undersøges i kortlægningen, sig blandt de såkaldt udviklende. Herunder hører de til de sociale indsatser og indsatser, som rummer lokalsamfundstræk og tilbyder muligheder.

Da mange lokale sociale omstændigheder såsom fattigdom og manglende organisering er risikofaktorer for "gang"-involvering, er processer i

⁵⁰ (Thurman et al. 1996:280,281)

selv samme lokale forum blevet anskuet som en mulig velegnet måde at gå til og transformere problemerne og grupperne på.

Herunder benyttes der til eksempel lokalt opsøgende arbejde, fritidsaktiviteter med opsyn og efter-skole-programmer ("after school programmes") over for de bosiddende unge. Samtidig siges ligesindede mentorer fra de unges egne omgivelser at udgøre et potentiale⁵¹.

Lokalsamfundsbaseerede indsatser

Indsatser, der er lokalsamfundsbaseerede ("community-based"), kan variere, og der er ikke én entydig definition. Nogle er rettede direkte mod de unge, mens andre kan være strategier, som gavner de lokale i brede forstand på tværs af lokalsamfundet. Nogle vil forny nabolaget, nogle vil inddrage civilsamfundet og ændre holdninger og synspunkter, mens andre mere direkte og i mindre skala opsøger de unge, lige hvor de er, og griber ind på et fundament af tillid via tilbud om bl.a. rekreation – at bruge fritiden til at lade op på forskellige måder⁵².

I kapitel 4, Karakteristik af de kortlagte studier, vil det i underafsnittet Steder for forebyggelse blive gennemgået, hvorledes mentor- og fritidsindsatserne i undersøgelsen refererer til lokalsamfundet på forskellige måder.

Inden for evidensbaseret kriminalitetsforebyggelse figurerer fritids- og mentorindsatser med et grundlag i netop lokalsamfundet som virkningsfulde⁵³. Fordelene ved disse er antageligt, at indsatserne tit rammer bredere end blot de enkelte individer og deres familier alene. Risiko- og beskyttende faktorer bør ikke bare reduceres hos dem – men også gerne i de miljøer, hvor de unge bor og færdes. Ofte indebærer de lokalsamfundsbaseerede indsatser, at der udvikles mere positive og gensidigt støttende relationer mellem forskellige medlemmer af lokalsamfundet⁵⁴, lige som det typisk ses i de kortlagte mentorindsatser, som anvender lokale frivillige mentorer.

Lokalsamfundsbaseerede tiltag fremhæves tilmed for, at de tit holder de unge i deres lokalsamfund og på den måde muliggør kontinuitet med familien og andre sociale, støttende relationer. De er samtidig ofte mindre bekostelige og kan i visse former på samme tid forhindre, at de givne unge stigmatiseres eller mærkes⁵⁵.

Særligt for ældre unge i risiko skulle "community-based" programmer være et effektivt alternativ til fx skolebaseerede projekter. Indsatser, som er kortvarige og endimensionelle, har til gengæld tidligere vist sig at have en begrænset effekt⁵⁶, hvorimod mere omfattende ("comprehensi-

⁵¹ (White 2007:37-38,50)

⁵² (White 2007:37)

⁵³ (Welsh 2007:3)

⁵⁴ (Spergel i Derezotes 1995; Botvin i Hanlon et al. 2009)

⁵⁵ (Rapp-Paglicci et al. 2011:112).

⁵⁶ (Benard; Florin & Chavis; Hawkins i Baker et al. 1995)

ve”) programmer med flere samtidige tilgange har vist sig at øge sandsynligheden for positive effekter⁵⁷.

Uanset hvad møder indsatserne udfordringer, hvad angår rekruttering og fastholdelse af deltagere, identificering af målgruppens behov, angivelse af passende forandringsmål samt ansættelse, oplæring og fastholdelse af velkvalificeret personale. Dertil kommer spørgsmål vedrørende succesfuld implementering af et program og i det hele taget det, at skræddersy en indsats til særlige grupper og behov. Andre typer indsatser rummer tit samme udfordringer⁵⁸.

Mentorindsatser

Hvad er en mentor? Mange anser evnen til at kunne vejlede som en hovedbestanddel, og ifølge forskeren Roberts definition fra sluthalvfemserne er en mentor en, som kan: *”teach, guide, be a role model, coach, counsel, empower, nurture, provide friendship, encourage or display enthusiasm”*⁵⁹. Dvs. at en mentor kan have egenskab som en rollemodel og/el. ven, som motiverer, er omsorgsfuld og styrker den unge person.

Hvilken relation indgår hun eller han nærmere bestemt i? Med teoretikeren Bronfenbrenners ord, er der tale om: *”a one-to-one relationship between a pair of unrelated individuals, usually of different ages, and is developmental in nature [...] a mentor is an older, more experienced person who seeks to develop the character and competence of a younger person”*⁶⁰ Mentoren er i denne beskrivelse typisk – men, som vi skal se, ikke altid – i en en-til-en-relation (dyade) med en, som er yngre og mindre erfaren, for at udvikle dennes personlighed og kompetencer.

Mentorer er desuden blevet kategoriseret som to forskellige slags. Henholdsvis *de naturlige* og *de planlagte*. En naturlig mentorindsats kan så at sige ske gennem relationer til venner, familie, naboer eller fx i skolen. Traditionelle sociale institutioner har dog ændret sig med tiden, hvorfor muligheden for naturlige mentorer synes indskrænket. Der er flere familier med kun en forsørger, nabonetværk er tyndet ud, og skoler rummer flere elever pr. lærer⁶¹.

Planlagte mentorordninger sker omvendt gennem strukturerede programmer, hvor børn og voksne vælges og matches gennem formelle processer. Programmerne skal give risikoungede hjælp og vejledning, så de kan blive ansvarsfulde voksne og kompensere for deres formodede mangel på naturlige mentorer⁶².

Mentorprogrammer er op igennem 1980erne og 1990erne til i dag i stigende grad blevet set som en indsats egnet for unge, der er i særlig

⁵⁷ (Baker et al. 1995:63)

⁵⁸ (Cross et al. 2010:370-371)

⁵⁹ (Roberts i Rogers 2011:160-162)

⁶⁰ (Bronfenbrenner i Freedman i Thompson & Kelly-Vance 2001:229)

⁶¹ (Floyd i Thompson & Kelly-Vance 2001:229)

⁶² (Freedman i Thompson & Kelly-Vance 2001:229)

risiko pga. forskellige problemer – fx omgivelsernes kriminalitet og arbejdsløshed eller deres forbrug af rusmidler, lave selvværd eller ringe boglige præstationer og aspirationer foruden risikoen for at droppe ud og begå kriminalitet. Men allerede tilbage i 1902 opstod en formel mentorordning med frivillige mentorer, Big Brothers, i USA særligt henvendt til unge med kun én forsørger⁶³.

Trods den lange historie har mentorindsatser manglet forskning til at underbygge sin effekt med. Undersøgelser har fokuseret mere på proces og relationsdannelse end på udfaldet⁶⁴.

I de sene halvfemsere har et stigende antal studier om voksne mentorer nu bestyrket tanken om, at mentorer kan være en effektiv måde at reducere unges risiko for kriminel og voldelig adfærd på⁶⁵.

Imidlertid mangler evalueringerne hyppigt en beskrivelse af selve indsats-indholdet, aktiviteterernes struktur, dosis og implementering samt mentorernes oplæring m.m. Det gør det vanskeligt at sige noget om, hvorfor indsatserne kan være gode. Det besværliggøres siden af, at det er svært at dokumentere frivilliges aktiviteter.

Flere forfattere beskriver dog vigtigheden af et stærkt personligt bånd mellem den såkaldte mentor og "mentee" for at kunne påvirke ungdomskriminalitet positivt.⁶⁶

Fritidsindsatser

Fritidsprogrammer menes muligvis at kunne påvirke og reducere kriminalitet via simpel adspredelse ("diversion"). Tanken er, at mens deltageren er i gang med programmet, kan han/hun ikke på samme tid begå kriminalitet⁶⁷. Især tidligere har argumentet været, at sport medvirker til deltagernes dannelse. Nu er det udtalte hovedargument, der i særdeleshed bruges i USA, at tiden efter skole, hvor mange børn og unge er uden opsyn i eftermiddags-timerne, er særlig risikofyldt. Det kommer sig af, at det er højrisiko-tidspunktet for ungdomsanholdelser⁶⁸.

Kriminologisk forskning antyder, at det, at være uden opsyn efter skole, øger sandsynligheden for, at unge mennesker involverer sig i afvigende og anden højrisiko-adfærd end andre unge, som engagerer sig i konstruktive aktiviteter, der overværes af ansvarsfulde voksne⁶⁹.

Til sammenligning forekommer specifikt vold i Danmark ifølge offerundersøgelserne – uden særligt ungefokus – hyppigst fredag og lørdag og oftest mellem midnat og klokken tre om natten. Der har dog i de sene-

⁶³ (Royse 1998:145; Thompson & Kelly-Vance 2001; de Anda 2001:97-98)

⁶⁴ (Thompson & Kelly-Vance 2001:227,230; Royse 1998:157)

⁶⁵ (Grossman & Gerry i Flewelling & Paschal 1999:1)

⁶⁶ (DuBois et al. 2002 samt Rhodes et al. 2006 i Tolan et al. 2008:8)

⁶⁷ (Nichols 2004:178)

⁶⁸ (Cross et al. 2010:370; Zief et al. 2006:12)

⁶⁹ (Chaiken i Hanlon et al. 2009)

ste år været en tendens hen imod, at lidt flere tilfælde af vold sker mandag, tirsdag, onsdag og kl.12 middag samt kl.17, 18 og 19⁷⁰.

Programmerne efter skoletid, som tit kaldes "after-school programs" (ASP), har bl.a. til formål at være en mulighed for at forbedre børn og unges indlæring – herunder kognitive kompetencer - at give dem nye positive rollemodeller og tilbyde ly i usikre områder⁷¹. Programmerne søger at udskifte de risikable miljøer, de unge ellers befinder sig i efter skole, således at tiden, der bruges i trygge miljøer med ansvarsfuldt voksenopsyn og muligvis strukturerede aktiviteter, øges. I ASPs skabes der tit også mere positive bånd til jævnaldrende, og forældres involvering i hjemme- og skoleaktivitet søges øget⁷².

Sportsindsatser er ligeledes blev forklaret ud fra at have dels en direkte afledende effekt, dels at opfylde de unges behov for spænding, medvirke til personlig "fitness", som afstedkommer en forbedret mental sundhed, for ikke at nævne et øget selvværd, følelsen af kontrol over eget liv og øgede beskæftigelsesmuligheder⁷³.

Ofte synes ASPs nu blot at servicere unge i lav risiko, hvorfor de kan have en ringe effekt på kriminalitet. Ifølge teorien om de øgede muligheder for forbrydelser i ubevogtede øjeblikke, vil ASP ikke have nogen kriminalitets-forebyggende effekt, hvis programmet blot erstatter anden struktureret aktivitet eller ufarlige ustrukturerede såsom TV.⁷⁴

Der er langt fra klare beviser på den kriminalitetsreducerende effekt af sportsprogrammer⁷⁵, men i sidste 20 år er antallet af ASPs i USA steget enormt pga. pres fra bl.a. forældre⁷⁶. Ustrukturerede programmer efter skole siges i værste fald at kunne øge asocial adfærd, i og med kammerater forstærker afvigende attituder og adfærd, og nogle ASPs har slet ikke vist nogen effekt⁷⁷. Generelt har forskningen indtil nu været for metodisk svag og lille til at give sikre konklusioner i forhold til indsatsstyrens effekt⁷⁸.

Når alt kommer til alt, er mentor- og fritidsindsatser med udspring i lokalsamfundet lovende for unge i risiko for kriminalitet – herunder grupperelateret. Men indtil nu har der manglet et overblik og stringent nok forskning til at kunne be- eller afkræfte disse antagelser.

⁷⁰ (Balvig & Kyvsgaard 2011:49,50)

⁷¹ (Cross et al. 2010:370)

⁷² (Zief et al. 2006:12)

⁷³ (Nichols 2004:178)

⁷⁴ (Cross et al. 2009)

⁷⁵ (Utting i Nichols 2004:178)

⁷⁶ (Hanlon et al. 2009)

⁷⁷ (Rorie et al. 2011:105-106).

⁷⁸ (Gottfredson et al. 2004:256)

Kap. 2

Metode og fremgangsmåde i kortlægningen

Faser i den systematiske kortlægning

Den systematiske kortlægning rummer flere faser. Allerførst granskes og analyseres emnefeltet, så der kan tages velovervejet og fagligt underbygget stilling til det specifikke fokusområde for undersøgelsen og dens formål. Systematikken består nemlig bl.a. i at gå målrettet, åbent og konsekvent efter eksplicitte karakteristika, som afgør, hvad der ligger inden – og uden for – kortlægningens fokus. Det er dem, kortlægningen styrer efter.

Derfor ville den systematiske proces skulle brydes og gøres om, hvis ændringer i fokus og kriterier skulle foretages undervejs i forløbet. De gennemgåede indledende analyser og argumentationsrækker i det foregående kapitel har haft denne afklarende funktion.

De næste faser udgøres af strukturerede litteratursøgninger efter effektstudier, som siden screenes systematisk efter forudbestemte og faste inklusions- og eksklusionskriterier, der svarer til kortlægningens fokus og formål.

Dernæst foretages "data extraction" eller "genbeskrivelse" af de undersøgelser, som opfylder de opstillede kriterier og derfor skal indgå i selve kortlægningen. Genbeskrivelse består i en så tro og udførlig overlevering som muligt af de inkluderede undersøgelses udsagn og informationer inden for forudbestemte kortlægningskategorier, hvis indhold det ønskes at kende. – Både for at indkredse forebyggelsesindsatserne, deres målgruppe og effekt m.m., men også for at muliggøre en kvalitetsvurdering af de enkelte undersøgelser.

Til screening og genbeskrivelse benytter etablerede kortlægningsinstitutioner særlige computerprogrammer, der er udviklet til formålet. I dette tilfælde har Excel huset genbeskrivelserne, hvor rækker ned ad har taget form af forskellige studier, hvis utallige kendetegn er indsamlet og grupperet kolonnevist hen ad. Det ganske datatunge kortlægnings-ark i Excel har siden efter behov været delt op og mærket i varierende grupper og kategorier for nærmere analyse.

Når alle de inkluderede studier hver især er blevet genbeskrevet, kan de kortlægges samlet. I den proces karakteriseres og sammentælles studierne overordnet set ud fra de valgte fokusområder for at se overordnede træk ved undersøgelserne og deres indhold.

Siden gennemføres der dyberegående analyser på tværs af de kortlagte studier for at møde formålet om at svare på, hvorvidt mentor- og fritids-

indsatser for unge i risiko har en effekt og herunder, hvilke mere specifikke tendenser, der kan udledes af de kortlagte studier.

The Campbell Collaboration er blandt andre kendt for sine "metaanalyser", som går kvantitativt til værks ud fra slagfaste og ensartede effektdata på tværs af studierne i et review. Formålet med disse er mere sikkert at afdække, hvor stor en effekt, indsatstyper har. Når stringente, talrige og sammenlignelige kvantitative data ikke foreligger, bliver en metaanalyse mindre formålstjenlig og umulig at lave. I så fald kan der i stedet udarbejdes en "narrativ syntese".

Sidstnævnte er tilfældet i dette systematiske review. Dels har vi ikke haft ekspertisen eller midlerne til en kvantitativ metaanalyse, og ej heller datagrundlaget. Derudover har det været et udtalt og bevidst ønske at tilgodese behovet for at kende mere kontekstspecifikke og kvalitative kendetegn vedrørende indsatsformernes effekt. Disse kendetegn, som udebliver i metaanalyser, skal rette blikket mod praksis og gøre de dybdegående analysers konklusioner mere håndterbare og anvendelige i det konkrete forebyggelsesarbejde med unge mennesker, som af forskellige årsager er i risiko for modgang.

Struktureret litteratursøgning

Den strukturerede litteratursøgning er foretaget inden for flere forskellige fagdisciplinære databaser, der er særligt udvalgt for at muliggøre – såvel som sikre – en tværfaglig forståelse af og indsigt i fokusområdet. Nærmere specifikt er de afbenyttede videnskabelige databaser oplistet i tabel 1 nedenfor.

Tabel 1. Tværfagligt databasevalg

Beskrivelse af de valgte videnskabelige databaser	
ERIC	Stor international <i>pædagogisk</i> database
psychINFO	Førende international <i>psykologisk</i> database
SocINDEX	Omfattende international <i>sociologisk</i> database
Criminal Justice Abstracts	Stor international <i>kriminologisk</i> database
PubMed (MEDLINE indgår)	Stor international <i>naturvidenskabelig</i> database

Søgeordene, der er anvendt i litteratursøgningerne, har haft til formål både at brede søgningen ud og begrænse den. På den ene side har det været tilstræbt at få så mange nyttige tekster med som muligt ved at søge efter lignende endelser og synonymer for samme ord. På den anden side er litteratursøgningen søgt indsnævret i en sådan grad, at fo-

kusområdet er blevet indfanget målrettet. Der er foretaget søgetests til denne afvejning.

Søgningen har omfattet en udspecificering af problemstilling (kriminalitet, "gang", risiko m.m.), målgruppe (unge, teenagere, studerende m.m.), forebyggelsesindsats (program, projekt m.v. og desuden mentor, fritid, klub, rådgiver, udflugt, ASP m.m.) og effekt (evaluering, outcome, vurdering, resultat m.m.) for at målrette litteratursøgningen og samtidig muliggøre indfangningen af mange potentielt relevante konstellationer til nærmere eftersyn.

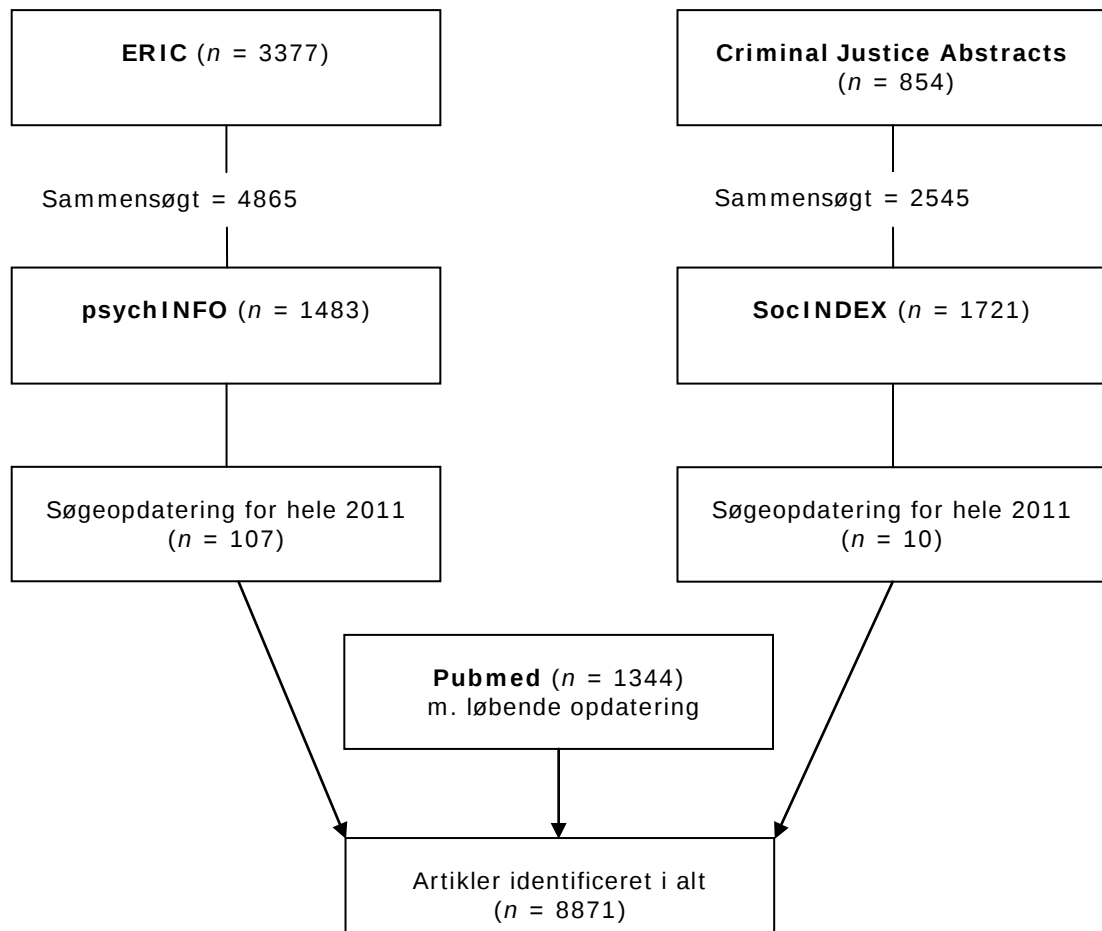
Da samme lange søgestreng afhængig af databaserne har vist sig at ramme henh. bredere eller smallere, har søgetests i visse tilfælde afstedkommet særlige greb såsom at frasortere børn og kæresterelaterede emner, idet de har vist sig at bibringe andre typer indsatser – fx rettet mod børnemisbrug i sig selv eller kærestevold, som ikke er i denne kortlægningens fokus.

Søgeperioden er fra år 1980 til 2011 inklusiv, og der er blevet søgt i tidsskriftsartikler.

Databaserne ERIC og psychINFO samt SocINDEX og Criminal Justice Abstracts er blevet afsøgt for studier til kortlægningen sammen to og to i større databaser, der har omfattet dem begge, mens PubMed-søgningen er foretaget separat.

Nedenfor ses en figur over litteratursøgningerne til kortlægningen, som har indbragt mange titler eller "hits" og er foregået primært i sensommeren 2011 med en opdatering i starten af 2012 for at kunne medtage alle tekster udgivet i 2011.

Strukturelementet i litteratursøgningsfasen kommer altså fra, at bestemte databaser, søgeord, -streng og -specifikationer intentionelt og gennemsigtigt anvendes med det mål for øje at indkredse undersøgelsens fokus og formål på en gang både tilpas fyldigt og skarpt.

Figur 1. Systematisk litteratursøgning med antal hits 1980-2011

Inklusions- og eksklusionskriterier

Særlige, eksplicite kriterier er anvendt i screeningsfasen af de ovennævnte fundne studier fra de fem databaser. Kriterierne er skabt i henhold til resultaterne af de indledende baggrundsanalyser og reviewets fokus og formål. De er udfærdiget inden og i overensstemmende med søgestrengene i litteratursøgningen, og de er lige som litteratursøgningen med til at indramme, hvad kortlægningen vil kunne sige noget om.

I screeningen af de fremkomne tekster gennemses først den givne titel, siden det givne abstract og endelig, hvis abstract synes at opfylde inklusionskriterierne – eller ikke kan danne grundlag for en vurdering af dette i sig selv – foretages der en screening af fuldteksten.

I tabel 2 opstilles inklusionskriterierne for denne systematiske kortlægning.

De fleste kendetegn er allerede blevet gennemgået i indledningen, men tidsbegrænsningen kommer ud fra et skøn om omfang og sammenlignelighed. Indsatser, der er blevet gennemført for mange år siden kan præges af tidsbestemte vilkår og samfundsstrømninger, som er for væsensforskellige fra nyere perspektiver til med rimelighed at kunne vejlede

nuværende indsatser, og omfanget af litteratur må samtidig være håndterbart.

Kriteriet om tilstedeværelsen af drenge blandt indsatsdeltagerne kommer sig af, at mænd hyppigst figurerer i kriminalitetsstatistikkerne – herunder ikke mindst for vold, hvor godt og vel 9 ud af 10 gerningsmænd er mænd⁷⁹. Hermed ønskes i særlig grad et fokus på forebyggelse, hvor udfordringen synes størst.

Nogle af undersøgelserne bygger desuden på samme moderstudier, men de fokuserer og analyserer data herfra med forskelligt fokus. Samtidig er det vigtigt, at forebyggelsesindsatsen kan defineres i tilstrækkelig grad, så der kan læres af, hvad der skaber en given forskel – og hvorledes det kan gøres efter. Hvis mentor- eller fritidselementet kun er ét ud af en langt bredere indsats, kræves der, at effekten af elementet kan isoleres. Ellers kan den givne undersøgelse ikke fortælle noget stringent nok om effekten af indsats typerne, der søges afdækket.

I kapitel 3 i afsnittet om vurdering af undersøgelsesernes kvalitet samlet set fremstilles i øvrigt forudsætningerne for, hvad der ligger til grund for kvalitetsvurderingen af et kortlagt studie.

For at drage mest mulig nytte af den viden, der er til rådighed, er solide og stringente studier, som enten ikke måler direkte eller indirekte på kriminalitet i sig selv, har en mere varieret målgruppe eller undersøger en indsats, som ellers er inkluderet og opfylder kriterierne, inddraget alligevel.

⁷⁹ (Balvig & Kyvsgaard 2011:46)

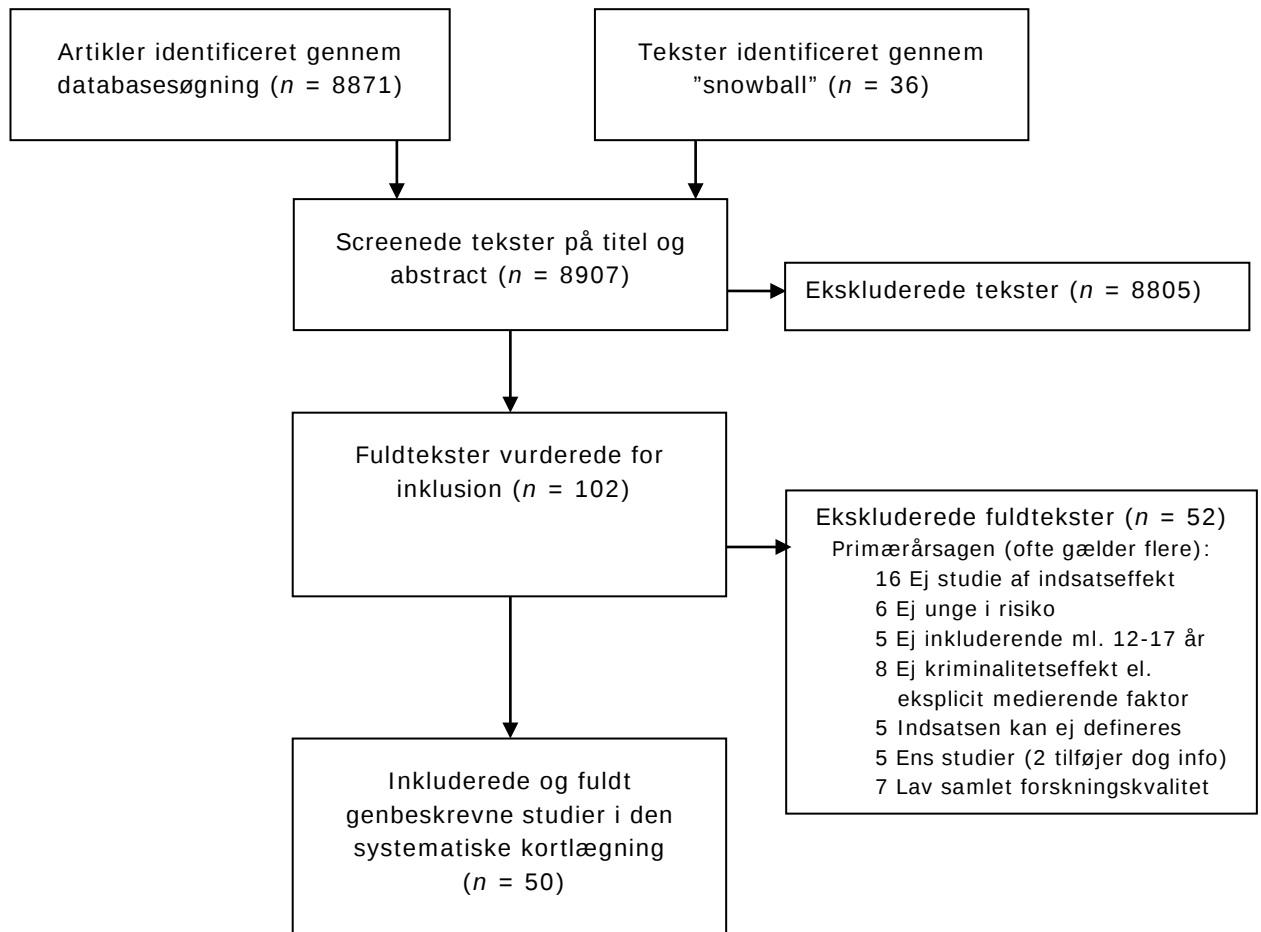
Tabel 2. Inklusionskriterier anvendt i screeningen af undersøgelser

Kategori	Inklusionskriterier i kortlægningen
Tekst	Empirisk forskning /primærstudier og systematiske reviews
Tekst	Et studie optræder kun én gang i kortlægningen, med mindre der indgår nye analyser
Tid	Studiet er udgivet og udført mellem år 1980-2011
Indsats	Studiet undersøger effekten af en indsats
Indsats	Indsatsen kan defineres nærmere
Indsats	Indsatsen rummer primært mentor- og/eller fritidselementer , el. disses effekt adskilles i analysen fra andre indsatsselementer
Effekt	Studiet måler på uroskabende adfærd, kriminalitet el. medierende faktorer herfor
Aktør	Indsatsmålgruppen falder primært inden for de 12-17 år , defineret som "unge"
Aktør	Indsatsmålgruppen er overvejende i risiko for kriminalitet – i modsætning til dømte
Aktør	Drenge indgår blandt indsatsdeltagerne – som minimum på lige fod med piger
Sted	Indsatsen foregår med afsæt i de unges lokalsamfund på forskellig vis
Kvalitet	Studiet har middel til høj kvalitet ud fra en samlet kvalitetsvurdering

Screeningfaser og kortlægningskategorier

Endelig ses nedenfor i figur 2 det samlede billede af screeningsfaserne.

Her angives det samtidig, at der ud over den strukturerede litteratursøgning i videnskabelige databaser er foretaget "snowball"-søgninger. Det er internetbaserede søgninger på eksempelvis relevante indsatsstyper, -navne og referencer fra andre studier, der svarer til kortlægnings fokus og formål.

Figur 2. Flow of studier gennem screeningfaserne

Ekskluderede tekster er de, som af en eller flere årsager ikke opfylder inklusions-kriterierne.

I fasen med screening på fuldttekstsniveau angives den primære årsag. Således gengives det, at de fleste af de mange ellers emneaktuelle tekster, der alligevel er blevet taget ud i sidste ende, ikke har fokuseret på "effekt". Mest med manglende blik for en given indsats effekt (frem for fx proces), men næstmest i form af en manglende interesse for lige en kriminalitets-forebyggende effekt. Indsatsformerne iværksættes altså i flere tilfælde med andre intentioner og undersøges for andre udfald end de, der søges indfanget her.

Til brug for kortlægningen og de dybdegående analyser er de inkluderede undersøgelser blevet genbeskrevet detaljeret i henhold til de formålstjenlige kategorier, som skildres i Bilag 3.

De inkluderede undersøgelser

Ophav og tekstformat

De undersøgelser, der er blevet endeligt inkluderet, har visse indledende karakteristika i forhold til deres søgeform, oprindelse, art og tid, som skal opridses i det følgende.

Som optegnet i tabel 3 nedenfor er næsten lige så mange undersøgelser fundet via internettet som gennem de strukturerede og omfattende databasesøgninger og screeninger.

Tabel 3. De inkluderede studiers søgeform

Søgeform	Antal studier	I %
Systematisk databasesøgning	27	54 %
Snowball via internettet på indsats, reference etc.*	23	46 %
I alt	50	100 %

* Herunder to specifikke anmodninger til henh. specifik forfatter og kommune

Det kan tyde på, at en stor del af den tilgængelige litteratur på området ikke udgives i videnskabelige tidsskrifter, men derimod ofte i forbindelse med specifikke konsulenttydelser, som munder ud i en rapport om det givne program eller projekt. Undervejs i litteratur-søgningsprocessen er der taget en beslutning om at udvide søgningen til også at omfatte internetbaserede søgninger, hvilket har øget mængden af velfokuseret materiale betydeligt.

Forventeligt indebærer det til gengæld også, at en lidt større del af undersøgelserne, kortlægningen bygger på, udspringer af fx myndigheder eller konsulentbureauer frem for universitetsforskning. – Se tabel 4 herunder. Alle disse er dog af medium eller høj kvalitet.

Tabel 4. Undersøgelsernes tilknytning set i forhold til den anvendte søgeform

		Undersøgelsernes tilknytning	
Søgeform	I procent* (hele tal)	Universitet/uddannelses-institution (n = 38)	Konsulentvirksomhed/ organisation/myndighed (n = 12)
	Videnskabelige databaser (27)	68 % (26)	8 % (1)
	Snowball primært via internettet (23)	32 % (12)	92 % (11)

* Rundet op/ned til nærmeste hele tal

Endelig fremgår det af tabel 5, hvilken teksttype studierne i kortlægningen dækker over.

Tabel 5. Kortlægningens studier fordelt på teksttype

Teksttype	Antal studier	I %
Artikler	33	66 %
Rapporter	17	34 %

Land og udgivelsesår

Undersøgelserne i kortlægningen kendetegnes i øvrigt ved at stamme mestendels fra USA, men gennem primært "snow-ball"-søgninger har det været muligt at indkredse indsatser fra andre lande – herunder Danmark. Se tabel 6 nedenunder.

Tabel 6. Kortlægningens studier fordelt på lande

Undersøgelsesland	Antal studier
USA	36 *
UK (mest England & Wales)	7
Danmark	6
Irland	1

* Et studie er et systematisk review med USA/engelsktalende lande

I forhold til de inkluderede undersøgelsers udgivelsesår ses der en interessant udvikling gennem årene og frem til i dag i tabel 7 herunder.

Udviklingen kan tolkes på mange måder med adskillige, potentielt udslagsgivende faktorer.

Måske afspejler det generelt mere forskning eller spredning af samme. Muligvis indikerer det en øget finansiering, ibrugtagning og/eller evaluering af mentor- og fritidsindsatser eller en voksende tendens til at lave solide effektstudier og fokusere på evidens eller særligt kriminalitetsrelaterede udfald. Det kan vi ikke vide med sikkerhed.

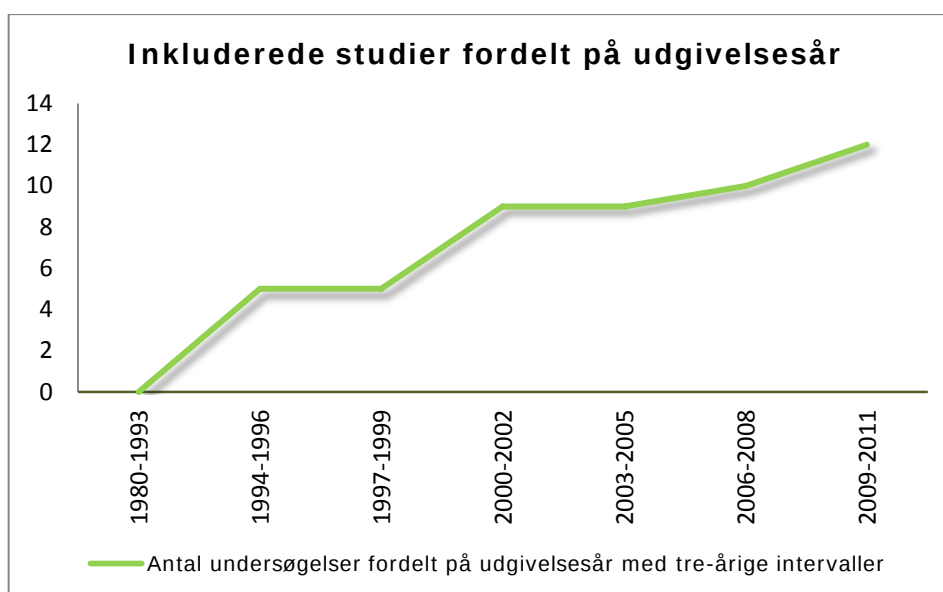
Tabel 7. Kortlægningens inkluderede undersøgelser fordelt på udgivelsesår

Periode	Antal studier*	I %
1980-1993	0	0
1994-1996	5	10 %
1997-1999	5	10 %
2000-2002	9	18 %
2003-2005	9	18 %
2006-2008	10	20 %
2009-2011	12	24 %

* Nogle undersøgelser er genbeskrevet ud fra flere kilder – fx ved opfølgende rapporter m.v. Her tæller udgivelsesåret for hovedkilden til genbeskrivelsen. Desuden er en tekst fra år 2000 en genudgivelse af en publikation fra 1995

Den stigende tendens, som afbilledes i figur 3 nedenfor, er i hvert fald markant. Ifølge det indledende rapportkapitels baggrundsinformation synes en øget tendens til at forske i effekten af især mentorindsatser at være én sandsynlig medvirkende faktor.

Figur 3. Udvikling i antallet af inkluderede studier over tid fra 1980 til og med 2011

Refleksion over fremgangsmåde

Den systematiske kortlægnings tilblivelsesproces bør i sig selv kort ligge under for refleksion – ud over vurderingen af de kortlagte studiers udsigelseskraft, som følger i næste kapitel.

Reliabiliteten er høj set i forhold til det, at samme individ har administreret inklusions- og eksklusionskriterierne kontinuerligt og konsekvent i screeningfaserne samt genbeskrevet og dermed så at sige ”kodet” studierne ensartet efter samme standard og forståelse. Ofte kan der i større systematiske kortlægninger ellers opstå et problem angående såkaldt ”inter-rater reliability”. Forskellige vidensfolk kan risikere at forstå og håndtere samme kriterier på varierende vis⁸⁰. Det kan skabe ustadighed i det endelige produkt.

Samtidig er kendskabet til alle overvejelser, trin og enkelte studier, der omfattes af kortlægningen, samlet ét sted, hvorimod der kan forekomme arbejdsdelinger, hvor udvikling af inklusions-/eksklusions-kriterer, litteratursøgning, screening, genbeskrivelse, kortlægning og narrativ analyse kan foretages af forskellige aktører i et eller flere proceselementer. Derved kan værdifuld information, forbehold eller forståelse potentielt set gå tabt mellem ledene. Validitet styrkes gennem den trinvis fremdrift gennem hhv. fyldige genbeskrivelser, en samlet karakteristik af de inkluderede studier og først på basis af disse at foretage en stringent analyse på tværs. Flere analytikerens samtidige og overensstemmende tolkninger uafhængigt af hinanden, som ofte indgår, ville nu kunne have øget validiteten i den henseende mere her.

Fremgangsmåde og udgangspunkt kort sagt

Kortlægningens systematik er nu blevet åbent fremlagt. Der viser sig særlige styrker – men også visse svagheder – set i forhold til systematiske reviews udfærdiget af større forskningsinstitutioner. I udgangspunktet ses kortlægningen at rumme mange undersøgelser fundet gennem målrettede søgninger på specifikke programmer og referencer m.m. Størstedelen stammer fra USA, og der ses en støt forøgelse i andelen af de identificerede mentor- og fritidseffektstudier fra starten af halvfemserne og op til i dag. Det kan indvendes, at denne systematiske kortlægning måske i sig selv udspringer af denne tendens.

⁸⁰ (Welsh 2007:17)

Kap. 3

Kortlægningens udsigelseskraft

Afgørende elementer i de kortlagte undersøgelser

Fra at se på, hvordan og under hvilke forudsætninger kortlægningens studier er indsamlet og inkluderet, skal fokus nu rettes hen imod, hvordan de inkluderede studier undersøger afprøvningerne af mentor- og fritidsindsatser i praksis. Det har en stor betydning for, hvad der kan vides noget om, og om det i sidste ende er pålideligt.

Formålet med dette kapitel er i forlængelse heraf at gennemgå vigtige elementer i de inkluderede studiers udformning for i sidste ende at vurdere, hvorvidt konklusioner på baggrund af dem kan drages og forsvares. Der skal tages stilling til, om det systematiske review kan give et kvalificeret svar på, om mentor- og/el. fritidsindsatser for unge i risiko virker – og i så fald gerne også hvordan.

Det er ikke muligt at undersøge alt på en gang. – Hvilken usikkerhed ligger der så i det, der ikke undersøges? Og det, der undersøges, kan fremhæves eller fortone sig – for ikke at sige bevidnes – forskelligt afhængig af de metoder og de forskningsdesigns, der vælges. Dermed må de fleste undersøgelser have nogle forbehold og tages med nogle forbehold.

I det følgende markeres det for nemheds skyld i tabellerne med **grønt**, hvilke elementer i forskningen, der giver den allermest fyldige information i forhold til at forstå en indsats effekt – og hvordan den udføres i praksis.

Tidsperspektivet

Undersøgelsesernes tidsperspektiv er afgørende for, hvad vi kan lære af dem.

I tabel 8 nedenfor inddeles de kortlagte undersøgelser i forhold til, om de giver et øjebliksbillede af indsatsen, skuer tilbage på den, når den har været udført, eller kan skue fremad i dens effektuering. Studierne rummer tit flere og noteres i så fald efter det potentielt mest informative, som er det fremadskuende – såfremt perspektivet udnyttes vel meto-disk. Med det perspektiv bliver det som forsker muligt at "følge med" undervejs i indsatsen, undersøge dens vilkår og reaktioner fra grunden og konstatere, hvordan den implementeres. I retrospekt kan indsatspersonalets egen dokumentation fx anvendes som erstatning, men den kan være mangelfuld, uensartet og præget af subjektive anskuelser. Størstedelen af de kortlagte undersøgelser er fremadskuende, hvilket er en potentielt rig base for viden.

Tabel 8. De kortlagte undersøgelsers tidsperspektiv

Tidsperspektiv	Antal studier	I %
Øjebliksbillede	1	2 %
Bagud skuende/"retrospektivt"	8	16 %
Fremadskuende/"prospektivt"*	41	82 %

* Herunder de inkluderede systematiske reviews og studier, som både rummer prospektive og restrospektive dele

Det er tilmed væsentligt at se på, hvornår der metodisk måles eller samles data ind. Især om studierne kan og tager højde for de unges udgangspunkt lige inden indsatsens påbegyndelse – svarende til en måling ved "baseline". Hvis man ikke ved, hvordan de unges situation og stadi på en given skala var/er her, kan man ikke tolke en senere måling i et udviklingsperspektiv. Man vil ikke kunne vide, om de unge allerede klarede sig godt el. skidt på udvalgte parametre inden indsatsen og dermed kunne spore en given positiv el. negativ forandring. Derfor er måling inden ("pre") og efter ("post") en given indsats vigtig.

Det er ikke mindst interessant at se, hvorvidt en eventuelt påvist forandring varer ved, efter indsatsen stopper, hvilket kan granskes med en opfølgende såkaldt "follow-up"-måling. Opretholdelsen af effekt er uundgåeligt en bekymring for alle tidsbegrænsede indsatser (Rose & Jones 2007:8). I tabel 9 ses det, at kun 3 studier i kortlægningen kan have oplysninger om en længerevarende effekt. Over halvdelen undersøger dog inden og efter den givne mentor- og/eller fritidsindsats og skaber dermed et rum for at anvise forandringer over tid.

Tabel 9. De kortlagte undersøgelsers måletidspunkter

Måletidspunkt	Antal Studier	I % *
Ej tidsfæstet eller tværsnit	11	22 %
Kun ved indsatsens afslutning	5	10 %
Inden og efter indsatsen	32	64 %
Inden og efter indsats med opfølgning	4	8 %

* I procent af det samlede antal inkluderede studier ($n = 50$). Da nogle studier beror på flere varierende målinger, overstiger summen og procentsatserne 100 % tilsammen.

Metodebrug

Metodevalget bestemmer i høj grad, hvad der lader sig gøre at undersøge, og hvilke typer af information der kommer ud af undersøgelsen.

Derfor er studierne metodebrug undersøgt – om de anvender henholdsvis kvalitative, kvantitative eller blandede ("mixed") metoder, hvor begge typer indgår.

Tabel 10. De kortlagte undersøgelsers metodebrug*

Metode	Antal studier	I %
Kvalitativ metode	7	14 %
Kvantitativ metode (inkl. systematiske reviews)	29	58 %
Kvalitativ og kvantitativ metode	14	28 %

* Ift. den del af studiet, der indgår i kortlægningen. Et enkelt studie skelner kun mellem effekten af en fritidsindsats og andre indsatser i dets kvalitative del. Her angivet som "kvalitativt".

Kvantitative metoder håndterer det, der kan tælles, og med metoden er det muligt at overskue meget store mængder af data. Store grupper af mennesker kan fx måles på forskellige prædefinerede parametre, som er lettere at genanvende stringent andre steder til andre tider, så resultaterne er sammenlignelige. Her undersøges udbredelsen af et fænomen, og spørgsmålene, der besvares, er typisk "hvor mange", "hvor meget" el. "hvor tit". Her er det samtidig muligt at gentage målinger af noget systematisk over tid ad flere omgange, hvormed forandringer kan belyses mere overskueligt og standardiseret, og et givent udfald kan indkredses.

Kvantitative metoder er derfor velegnede til at undersøge målelige effekter, hvis der som vist ovenfor måles før – under – efter. Og helst også længe efter, da nogle forandringer kan være lang tid undervejs. Samtidig bestyrkes en sådan undersøgelse af at have en "kontrol-" eller "sammenligningsgruppe", som er en gruppe, der ligner den, der deltager i den pågældende indsats. Heraf skal det ses, om der er forskel på at deltage el. ej, el. om en forandring hos de unge måske kan skyldes noget andet. Fx vokser mange unge fra kriminel adfærd af sig selv. – Den tendens vil kunne ses i kontrolgruppen.

Kvalitative metoder er derimod velegnede til at indfange relationer, forskellighed, dobbelthed, dynamik og processer med en udpræget detalje-grad, som det ellers kan være svært at indfange fx gennem faste svar-kategorier. Det kan være oplysninger om synspunkter, tanker, følelser, udlevet adfærd og fortællinger samt informationer, som kræver mere tillid, inden mennesker deler dem med andre. Kvalitative metoder kendetegnes bredt set som nogle, der kan indkredse det nære, specifikke, situa-

tions- og kontekstbaserede. Med kvalitative metoder kan spørgsmål såsom "hvordan" og "hvorfor" typisk besvares.

Implementering

Når en indsats skal afprøves og bevise sit værd, er det mest informativt at undersøge flere aspekter på en gang, hvis det skal være muligt at besvare spørgsmålene: "Hvor meget hjælper det?", og "Hvordan hjælper det?".

Det vil sige dels at granske, om indsatsen er med til at skabe en ønsket forandring – en "effekt": "Hvad medfører det?" og "I hvilke mængder?". Dels, hvordan indsatsen viser sig at virke i praksis blandt en særlig målgruppe under de specifikke omstændigheder, der gør sig gældende lige dér: "Virker indsatsen nogle gange, men ikke andre? Hvad kan gøre en forskel?" Hermed kan det belyses, om indsatsen er håndgribelig og realiserbar, og om den faktisk er udført planen i praksis, som det var tanken – med større el. mindre succes i forhold til særlige udfordringer. Samtidig kan det måske vise, hvilke udfordringer indsatsen vil blive implementeret med en anden gang (Maxfield et al. 2003:12). Implementeringsforskelle kan være én forklaring på, at programmer ikke virker, men implementeringskvalitet bliver sjældent brugt til at forklare, hvorfor en indsats går, som den går. Det forklares også sjældent med, at tilgangen ikke er evidensbaseret (Dusenbury et al. i Crank et al. 2010:371).

Tilsammen kan det kvantitative og kvalitative i bedste fald bevidne både en indsats effekt og samtidig forklare, hvordan effekten er nærmere tilvejebragt, således at det kan gøres efter. Programmer bør således evalueres både i forhold til deres effekt og implementering (Flaxman 1992 i Thompson og Kelly-Vance 2001:230).

Nedenfor i tabel 11 ses andelen af de kortlagte undersøgelser, der udforsker implementeringen af den evaluerede indsats i forskellig grad:

Tabel 11. De kortlagte undersøgelser udforskning af implementering

Implementering af indsatsen	Antal studier	I %
Undersøges ikke	13	26 %
Undersøges delvist (reelt fremmøde, tidsforbrug m.m.)	24	48 %
Undersøges* (reel indfrielse af projektaktiviteter etc.)	13	26 %

* Da kortlægningens formål er at afdække, om indsatserne har en effekt, vil studier, som udelukkende undersøger proces, ikke blive inkluderet. Studier med fokus på begge indgår.

26 % af studierne giver altså kun information om, hvordan indsatsen skulle være forløbet efter planen, mens en lignende andel gransker

projektaktiviteterne, som de udfolder sig i praksis. Flest ser dog kun delvist på implementeringen. Det lader mange spørgsmål ubesvarede i forhold til, hvad der egentlig er foregået og hvilken påvirkning af de unge, der er blevet iværksat rent konkret. Undersøgelserne kan måske på den baggrund tilnærme sig overordnet, om den type indsats virker eller ej, men de kan sjældent gå i detaljen om det udslagsgivende.

Anvendelighed og kvalitetsvurdering af undersøgelserne

Granskningen af studiernes undersøgelsestidspunkter, metoder og implementeringsbevidsthed leder videre til en mere overordnet vurdering af, om studierne er pålidelige og kan anvendes troværdigt i henhold til denne systematiske kortlægnings formål. Dette varierer for de enkelte undersøgelser.

Alle de kortlagte undersøgelser er vurderet på to måder. Dels er de blevet placeret på en vurderings-skala, der vurderer det enkelte studies anvendelighed i forhold til at bidrage til kortlægningens fokus på effekter af mentor- og fritidsindsatser for unge i risiko via "SMS"-skalaen. Dels er de blevet vurderet mere holistisk jævnfør deres kvalitet samlet set i form af Høj – Mellem – Lav kvalitet.

Vurdering af undersøgelserne ifølge "Scientific Methods Scale"

"SMS"-skalaen, "Scientific Methods Scale", er skabt af Sherman og hans kolleger (1997) på basis af Cook & Campbells (1979) arbejde og har til formål at være et enkelt redskab, der er let at formidle til forskere, praktikere og politikere. Undersøgelser placeres på en skala fra 1-5 i vurderingen af, om de virkelig kan siges stringent at måle effekten af noget. Jo højere tal, jo bedre – og jo højere såkaldt "intern validitet"⁸¹. Intern validitet gør sig gældende, hvis en årsagssammenhæng – fx mellem en forebyggelsesindsats og antallet af kriminelle handlinger – kan demonstreres tilfredsstillende. Det indebærer, at "effekten" kommer tidsmæssigt efter "årsagen", at "effekten" og "årsagen" står i sammenhæng samt varierer i forhold til hinanden, og at alternative forklaringer (end fx den afprøvede indsats) på en påvist forandring el. manglen på samme kan udelukkes så meget som muligt.

Med andre ord skal en forskningskortlægning som denne, der omhandler effekterne af forebyggende indsatser, tage højde for, hvorvidt de inkluderede studier gyldigt kan påvise henh. positive, negative el. fraværende forandringer over tid ud fra deres metode og design. Studierne er indplaceret efter skalaen, hvis kriterier ses i tabel 12 nedenfor.

⁸¹ (Sherman et al. 1997 i Welsh 2007: 12-13)

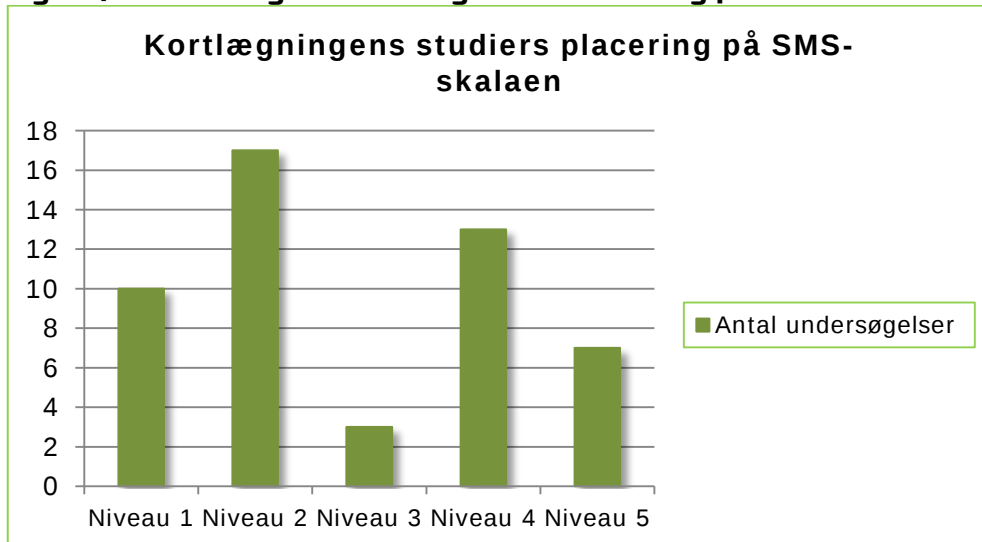
Tabel 12. Scientific methods scale og dens 5 niveauer for vurdering kort fortalt

Niveau	Kriterierne for Scientific Methods Scale
1	Måler på ét tidspunkt sammenhængen (korrelationen) ml. en indsats og et effekt-mål
2	Måler inden og efter indsatsen
3	Måler inden og efter indsatsen og sammenligner med en gruppe uden indsats (kontrol)
4	Måler inden og efter indsatsen og sammenligner med en kontrolgruppe og undersøger (kontrollerer for) andre fænomener, som kunne påvirke effekten
5	Måler inden og efter indsatsen på tilfældigt udvalgte deltagere og kontrolgruppe

Kilde: Sherman et al. 1997 i Welsh (2007). Evidence-Based Crime Prevention: Scientific Basis, Trends, Results and Implications for Canada, National Crime Prevention Centre, Public Safety Canada

I analysen af effekten af mentor- og fritidsindsatser er de studier, som rangerer højere oppe på skalaen (3, 4 og 5), vægtet højest, idet at de – især tilsammen – mere sikkert kan påpege indsatser, der virker. De lavere rangerende (1 og 2) kan blot vise lovende tendenser. I henhold til denne model fordeles kortlægningens undersøgelser således*:

Figur 4. De kortlagte undersøgelsers fordeling på SMS-skalaen

* Nogle undersøgelser kan placeres forskelligt på skalaen afhængig af hvilket delement, man vurderer det for. I denne afbildning vises det pågældende studies højeste og nærmeste placering. Som regel er der tale om en 1+2 el. 4+5. De vil dermed blive placeret som 2 og 5.

De inkluderede studier har samlet set et gennemsnitligt SMS-niveau på over 2 – tættest på 3. Det ligger akkurat lige på grænsen til, hvad Cook & Campbell (1979) fandt tilstrækkeligt, da niveau 1 og 2 ifølge dem var

for usikkert og utolkeligt⁸². Dette giver et generelt billede af et forskningsfelt, hvor et udpræget effektfokus og -design ikke er gennemgående. Udbredelsen geografisk og tidsmæssigt varierer i forhold til SMS-skalaen. Geografisk omfatter niveau 5 studier, der alle stammer fra USA. USA står dog for lige så mange studier i niveau 1. Det siger også noget om, at de fleste undersøgelser i kortlægningen stammer fra USA, som er en markant aktør i forskningsverdenen. Niveau 4 er også primært herfra – UK indgår dog med et studie. Ofte er studier, der ligger højt på SMS-skalaen, også mere udgiftstunge, hvilket tilmed er en begrænsende faktor for deres udbredelse.

De inkluderede danske studier befinder sig på niveau 1 og 2. Her er endnu ingen tradition for studier inden for kriminalitetsforebyggende mentor- og fritidsindsatser, som betoner et solidt forskningsdesign specifikt til effektmåling. Når man ser nærmere på studierne forklarer det sig på flere måder. For det første inddrages den evaluerende part ofte for sent, når en given indsats allerede er påbegyndt⁸³. Det er som før nævnt i afsnittet om tidsperspektivet i de kortlagte undersøgelser væsentligt at kende udgangspunktet, inden man afprøver en indsats for siden at kunne påvise en forandring. En mulighed forestår dog, hvis effekten ønskes målt i typer af data, som andre parter løbende noterer uafhængigt af en undersøgelse – politiets el. skolars data fx Det åbner dog igen op for nye diskussioner angående, om disse data er konsekvent indsamlet og på hvilket grundlag.

For det andet fokuserer mange af de danske undersøgelser mere specifikt på opfyldelsen af de særlige målsætninger, den givne indsats har. Disse kan involvere en form for målelig effekt i form af reduktion i kriminalitet el. uhensigtsmæssig adfærd, stabil uddannelse el. fritidsinteresse – men det er ofte lige så meget et spørgsmål om at afdække, om processer lykkes, og herunder hvordan. Fx søges det besvaret, om der etableres kontakt til de unge, om de kan fastholdes i et tilbud el. om en særlig gruppe af unge kan integreres i klubberne. Med spørgsmål som disse bliver en mere kvalitativ tilgang, som befinder sig i starten af SMS-skalaen, ligeledes aktuel. Lige som det tidligere er blevet udlagt i afsnittet omkring de kortlagte studiers metodebrug.

Tidsmæssigt er der en tendens hen imod en lidt højere placering på SMS-skalaen – dvs. hen imod et lidt mere solidt effektforskningsdesign – fra år 2000 og frem, hvis man sammenligner gennemsnittet i de kortlagte studier fra den sidste halvdel af 1990'erne (niveau 2) med den første og sidste halvdel af 2000-årene (ca. niveau 3).

SMS-skalaen skal tages med det forbehold, at den kun vurderer "intern validitet". Andre former for "validitet" bygger på andre præmisser, som alle har det overordnede formål at sikre, at en undersøgelse faktisk undersøger, hvad den skal. Til eksempel kan det være hensigtsmæssigt at

⁸² (Cook & Campbell i Welsh 2007:13). Bogen, Welsh refererer til, er *Quasi-experimentation: Design and analysis issues for field settings* fra 1979.

⁸³ (Leleur & Pedersen 1996)

kunne håndtere den særlige form "ekstern validitet". Denne type validitet refererer til, hvor godt en indsats effekt kan generaliseres el. gentages under forskellige vilkår, forskellige mennesker, miljøer m.v. Tilmed findes der validitetstyper, som omhandler, om man nu definerer og måler effekten på passende vis med de givne måleredskaber osv.⁸⁴

Alt i alt indikerer en nærmere granskning af kortlægningens studiers placering på SMS-skalaen, at forskellige forskningstraditioner gør sig gældende hen over tid og sted, hvad angår mentor- og fritidsindsatser for unge i risiko. Samlet set er kortlægningens studier i gennemsnit jævnt rangerende i midten af skalaen, som hverken er det svageste el. stærkeste udgangspunkt for udtalelser om effekten af kriminalpræventive indsatser.

Samlet vurdering af undersøgelsesernes kvalitet

En vurdering står altid i forhold til de givne vurderingskriterier, der tages i anvendelse. Scientific Methods Scale bygger på en effektfunderet og kvantitativ tilgang, som en stor del af de inkluderede undersøgelser ikke selv har stillet mod *per se*. Andre vurderingskriterier kan derfor med rette tilføjes for en mere samlet vurdering af de kortlagte undersøgelses forskningskvalitet i forhold til deres egne formål og præmisser.

Derfor er de inkluderede studier i kortlægningen også blevet underlagt en håndværksmæssig, kontekstualiseret og relevansbaseret vurdering i forhold til kortlægningens fokus, der tilsammen udgør en helhedsorienteret vurdering og placering af studiet som henh. Høj, Middel eller Lav kvalitet. Undersøgelsen kan altså godt være af god kvalitet i nogle regioner, men i lyset af alle dets dele og den systematiske kortlægnings formål samlet set, rangerer studiet i henhold til Høj, Middel el. Lav kvalitet.

Studier af lav kvalitet er ekskluderede fra kortlægningen og udgør 7 studier ud over de 50 inkluderede. Da disse ikke er tilstrækkeligt gennemsigtige og grundige, rummer for mange usikkerheder i forhold til deres konklusionsgrundlag og/el. har et skævt sigte i forhold til kortlægningens fokus, kan de ikke bidrage givtigt i spørgsmålet om, hvorvidt og hvordan mentor- og fritidsindsatser for unge i risiko virker.

Håndværksmæssigt set bør troværdig forskning generelt leve op til kriterier om gennemsigtighed og troværdighed. Der bør dels være en tydelig afrapportering af formål, sample/informanter, udvælgelse af samme, metode, analyse, resultater m.m. svarende til nogle af de kategorier, alle kortlægningens studier er blevet "genbeskrevet" i. Dels bør forfatteren reflektere over mulige styrker og svagheder – herunder reliabilitet og validitet – ved de valgte tilgange. Herunder er der forskellige kriterier for reliabilitet og validitet inden for forskellige forskningstraditioner, hvilket der må tages højde for. Dvs.: Kan tilgangen beskrives, retfærdiggø-

⁸⁴ (Welsh 2007:9-10)

res og opfylde undersøgelsens formål, og danner forfatterne en pålidelig konklusion på baggrund heraf?

Kontekstualiseret bliver vurderingen, når den ses specifikt i forhold til de særlige præmisser for den givne undersøgelse – både i forhold til dens rammer og specifikke indhold. Det giver nogle skiftende, forholdsmæssige vurderingskriterier, der tager højde for de givne muligheder og begrænsninger for undersøgelsen og dens repræsentation. Her stilles fx spørgsmål til, i hvilken forbindelse den laves, for hvem, med hvem, i hvilket regi og med hvilke tidsmæssige og ressourcemæssige midler. Også disse data er blevet uddraget af kortlægningens studier.

Eksempelvis har en kort forskningsartikel ikke samme mulighed for at afrapportere helt så detaljeret som en lang rapport. Omvendt kan det ikke forventes at en evalueringsrapport, der er udfærdiget til et andet publikum eller niveau end forskningsverdenen – eller måske har det primære formål været at fremlægge resultater – redegør i samme grad for fx baggrundsteorier, analyse og komparative aspekter i forhold til anden forskning.

Relevansbaseret bør en bedømmelse af undersøgelserne også være, for at kortlægningen kan blive tilstrækkelig skarp på lige det felt, den skal afdække. Derfor ses der til undersøgelsernes aktualitet og anvendelighed, hvad angår deres indholdsmæssige fokus. Det gælder relevansen af indsattypen (sekundære indsatser inden for mentor- og /el. fritidsområdet), stedet (baseret i lokalsamfundet og gerne i en kontekst, der er sammenlignelig med danske omstændigheder), målgruppen (12-17-årige i risiko) og ikke mindst det, at der måles på – og kan måles på – effekt (vold, anden kriminalitet, uroskabende adfærd el. en faktor, som er blevet påvist at påvirke disse faktorer).

I et helhedsperspektiv betyder det, at de tre ovennævnte parametre til sammen har dannet grundlag for en samlet kvalitetsvurdering, hvor mangler i et regi kan kompenseres ved styrker i et andet regi. Hvis der er tale om en "sjælden" undersøgelse – måske en dansk og grupperelateret – men hvor vilkårene for evalueringsopgaven ikke har været optimal, så kan den alligevel få Middel trods et ringe effektforskningsdesign, hvis den fx i sin afrapportering gør sig bevidst om sine forhold. Omvendt kan et studie med en lidt afvigende målgruppe blive kompenseret gennem sin stringente fremgangsmåde og pålidelige resultater.

Hensigten er, at den nyttige lærdom, der er at udvinde, skal frem i lyset, samtidig med at forblive nær det fokus og formål, kortlægningen har. Således er relevante og rimelige undersøgelser vurderet til Middel (M), som er et minimumskrav, førend de kan inkluderes og dermed danne et grundlag for viden til den narrative syntese. Studier af Høj (H) kvalitet giver derimod det bedst mulige fingerpeg om, hvilke mentor- og /el. fritidsindsatser i kortlægningen, der har en virkning.

Herunder ses det samlede set, i hvilken grad undersøgelserne har vist sig egnede og udsigelseskraftige.

Tabel 13. Samlet kvalitetsvurdering af de kortlagte studier*

Kvalitet og udsigelseskraft	Antal Studier	I %
Lav (L) (ekskluderet)	7	-
Middel (M) (inkluderet i kortlægningen)	40	80 %
Høj (H) (inkluderet i kortlægningen)	10	20 %

* Info om de enkelte studiers placering, begrundelsen herfor og eventuel yderligere underopdeling kan fås ved henvendelse til DKR/forfatteren.

Middel (M) er den kategori, der rummer langt de fleste undersøgelser. I oversigtsøjemed fungerer tredelingen fint, men Middel kunne nu om ønsket yderligere underopdeles, i og med der snarere er tale om et kvalitetskontinuum end punkter.

Det ses, at tyve procent af de inkluderede undersøgelser i kortlægningen lever op til en Høj (H) kvalitet og dermed har en markant, pålidelig udsigelseskraft relateret til kortlægningens fokus og formål. Det er en ret stor del set i forhold til forskningen generelt inden for kriminalitetsforebyggende mentor- og fritidsindsatser. Dog fremgår det tydeligt, at hovedvægten blot er af en rimelig og acceptabel kvalitet.

Pga. formålet om at afdække effekter af mentor- og fritidsindsatser for unge i risiko, afspejler dette sig i, at alle de 10 (H) studier er placeret som 4 eller 5 på den førnævnte Scientific Methods Scale, som skal sikre, at der kan drages solide konklusioner om en indsats effekt.

Ud over at have et solidt effekt-forskningsdesign har de 10 studier også i udpræget grad nogle andre kvalitetsudløsende træk. De kendetegnes ved, at flere af dem "trianglerer" datakilder eller dataindsamlingsmetoder. Det betyder, at der i undersøgelsen inddrages data fra flere kilder samtidig - fx de unge, deres forældre, indsatspersonale, lærere, skole- og kriminalitetsregistre. Dermed kan det granskes, om alle kilder til data deler samme opfattelse eller dokumenterer samme udvikling – el. ej.

Ligeledes kan forskellige måder at samle data ind på afsløre aspekter, som en enkeltstående metode ikke ville kunne afdække i sig selv. En mentor kan udtale, at relationen til den unge går rigtig godt, alt imens direkte deltagerobservation måske vil kunne påpege afvigelser fra dette. Ligeledes vil en klubansat muligvis sige noget andet på tomandshånd i et dybdegående interview uden for arbejdspladsen – eller udfylde et anonymt spørgeskema forskelligt fra, hvad hun/han ville gøre i en fokusgruppekontekst sammen med sine kolleger.

Derudover har nogle af de højest rangerende studier faktisk undersøgt implementeringen af indsatsen samtidig med effekten. Dermed kan de to ting ses i relation til hinanden, hvilket er en sjælden fordel, eftersom undersøgelserne på området tit og ofte enten har øje for effekt eller for proces.

Endelig er de meget grundige, gennemsigtige og selvreflekterede, alt imens de gransker alternative forklaringer på forskningsresultaterne.

Alt i alt nuancerer disse greb undersøgelsesernes fund og styrker deres troværdighed. Dermed er de et mere sikkert pejlemærke i efterspørgselen på håndfaste beviser på mentor- og fritidsindsatsers effekt.

Generelt ses det ud fra gennemgangen af tidsperspektiv, metode, effektdesign og den helhedsorienterede vurdering, at de kortlagte studier generelt må siges at kunne give et kvalificeret bud på review-spørgsmålet.

Kap. 4

Karakteristik af de kortlagte indsatser

I dette kapitel skal der ses nærmere på, hvad fokus er i de kortlagte undersøgelser samlet set. Der gives en karakteristik af deres overordnede kendetegn for at afklare deres relevans og betydning for kortlægningens specifikke fokus, formål og konklusioner. De afgør, hvad kortlægningen nærmere bestemt kan sige noget ud fra – og om. Undersøgelserne sætter nemlig rammen for udvalget af de oplysninger, der danner grundlag for den senere analyse af virksomme mentor- og fritidsindsatser.

Mere detaljerede aspekter såsom de specifikke teorier bag de forebyggende metoder, hvordan de tænkes at virke, og hvordan de virker i praksis under særlige vilkår, vil blive behandlet i det næstkommende kapitel med dybdegående analyser af de forskellige indsatstilgange set separat som: Mentorordninger, Fritidsindsatser og Mentor & fritidsindsatser. Der vil der blive set nuanceret på de markante tendenser, som kortlægningen kan påpege inden for indsatstyperne nærmere bestemt. Det være sig i videst mulige udstrækning at udrede, om indsatserne virker, og i så fald specifikt for hvem, hvor, hvornår, hvor længe, hvordan og hvorfor.

Her skal det i første omgang indkredses, i hvilke former og i hvilket omfang kortlægningens studier generelt indfanger:

- **Forebyggende indsatser** (formål, indsatsformer, -elementer og brug af frivillige)
- **Unge** (køn, alder, risikograd) og deres målte **forandring** (effektformer)
- **Steder** (land-by, lokalsamfundet, rummet)

De forebyggende indsatser

Forebyggelsesformål

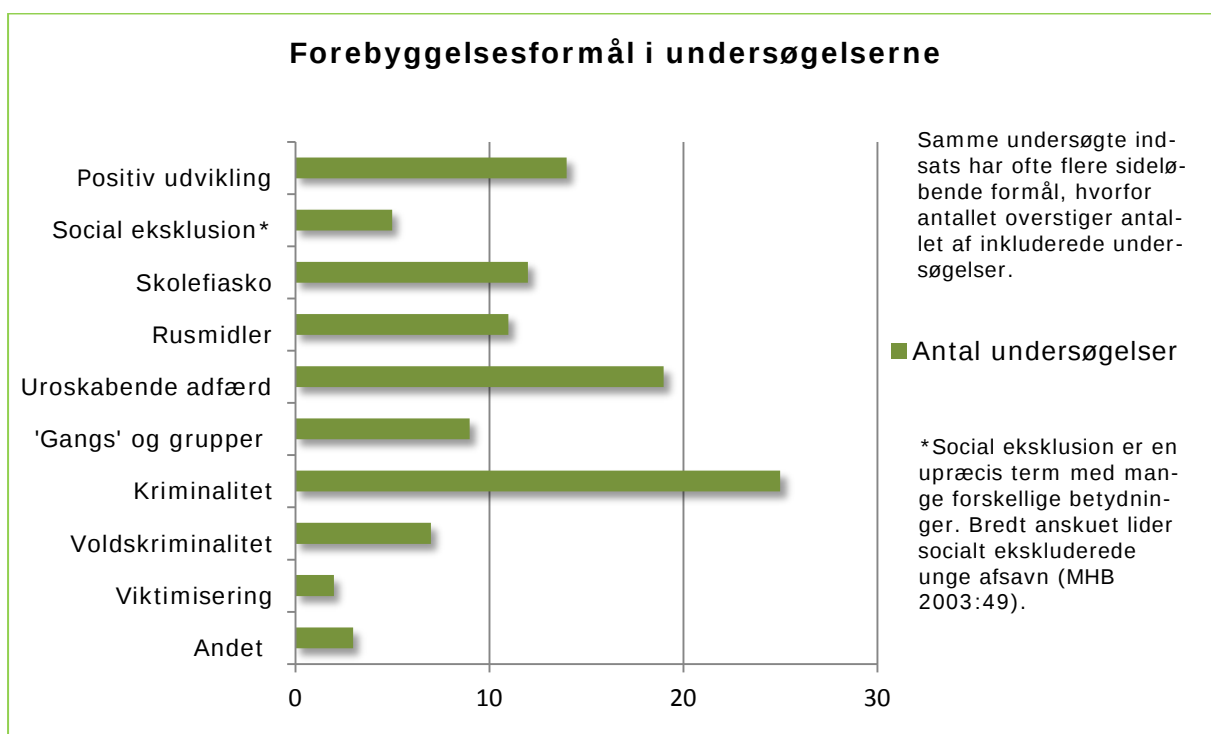
Allerførst skal vi karakterisere hvilke formål for forebyggelsesindsatsen, de kortlagte undersøgelser omtaler, og i hvilket omfang de forskellige forebyggelsesformål gør sig gældende hen over kortlægningens samling af indsatser.

Til det har vi samlet data fra alle mentor- og fritidsundersøgelserne og illustreret fordelingen i figuren nedenfor. Figuren udpinder indsatsernes formål i form af forebyggelse af henholdsvis: Vold, kriminalitet, "gangs" el. grupperelateret problemadfærd, uroskabende adfærd, social eksklusion, skolefiasko, rusmiddelbrug og viktimisering (at blive offer). Endelig

er nogle af indsatserne i højere grad rettet mod positiv udvikling end forebyggelse af et problem i sig selv.

De kortlagte mentor- og/el. fritidsindsatser viser sig, som det ses, ofte at have flere sideløbende, angivne formål.

Figur 5. Forebyggelsesformål i de kortlagte indsatser

I figurens inddeling dækker kategorien "uroskabende adfærd" også over termene "afvigende", "forstyrrende", "negativ", "problem"- , "risiko"- , "uacceptabel" samt "asocial" adfærd. "Skolefiasko" er en samlebetegnelse, der rummer dårlige skolepræstationer, boglige problemer, det at droppe ud eller blive smidt ud af skolen. "Andet" dækker over varierende fænomener, som ikke har gehør i de andre studier. Det være sig forebyggelse af ledighed, selvskade, familie-problemer, problemer i lokalsamfundet, eller et tilfælde, der ej udspecificerede "risiko".

Det skal understreges, at der i figuren henvises til undersøgelsernes egne udsagn om forebyggelsesformål, og hvad indsatsens målgruppe karakteriseres som værende i særlig risiko for. Kategorierne er således blot en opsamling af studierne egne angivne formål. Hvis undersøgelsernes ophavsmænd eller indsatspersonalet derimod blev bedt om at opremse alt, hvad de mente, de kunne være med til at forebygge, ville der formentlig ske en forøgelse. Således er nogle indsatser angivet som "gang"-forebyggende – men heri ligger hyppigt et implicit ønske om forebyggelse af eller reduktion i kriminalitet, brug af rusmidler m.m. Lige-

ledes vil en indsats, der skal forhindre social eksklusion, i det lange løb måske forhindre, at en ung ender ud i kriminalitet.

I forlængelse heraf er der i gennemsnit lidt over 2 forskellige forebyggelsesformål i de mentor- og fritidsindsatser, som de inkluderede undersøgelser refererer til. Nogle programmer favner så bredt som fire forebyggelsesformål – fx det omfattende Juvenile Mentoring Program (JUMP) (OJJPD 1998), der har mange forskellige mentorprojekter under sig. Det sigter mod forebyggelse af både kriminalitet, vold, "gangs" og skole-drop-out. Det tyder på, at forebyggelse foregår på et kontinuum, og at samme indsats menes at kunne omfatte – og omsætte – flere forhold.

Idet at kortlægningen tog en drejning fra et fokus på voldsforebyggende indsatser til at kunne ramme bredere og mere mangesidede tiltag, er denne samtidighed af forebyggelsesintentioner og -muligheder blevet mere tydelig. Ikke mindst fordi: *"Crime prevention is defined not by intentions or methods, but by results"*, som forskeren Sherman har skrevet engang⁸⁵.

Sideløbende med sit problem- og risikoorienterede forebyggelsesfokus rummer programmet JUMP også et positivt ungdomsudviklingsfokus. "Positiv ungdomsudvikling" går igen som omdrejningspunkt i lidt over en fjerdedel af de undersøgte mentor- og fritidsindsatser. Typisk kendetegnes de ved, at "beskyttende faktorer" betones – frem for at indsatserne udelukkende har et fokus på "risikofaktorer". Positiv ungdomsudvikling søger at "increase the competency of all youth to meet the challenges of growing up" (Witt & Crompton i Nichols 2004:178). Der ses primært på en styrkelse af det gode eller "positive" hos de unge frem for en reduktion af negative fejl og mangler. Førstnævnte vil dog ifølge indsatsernes rationale også føre til sidstnævnte, og indsatstyperne, der anvender denne tilgang, spænder fra rene fritids- eller mentorindsatser til en kombination af begge (Allen et al. 2011; Apsler et al. 2006; Higginbotham et al. 2006; Brady et al. 2005; Tierney et al. 2000; Baker et al. 1995).

Overordnet set bygger langt størstedelen af indsatsernes forebyggelsestilgange på en kombination af beskyttende faktorer og risikofaktorer – uanset om de særskilt henviser til positiv ungdomsudvikling som begreb. Hyppigt søger indsatserne særligt at styrke de unges sociale, emotionelle, faglige og personlige kompetencer (Cross et al. 2010; Stewart et al. 2009; Berry et al. 2009; Sørensen 2008; CRG 2006; Crank et al. 2003; Brady et al. 2005; de Anda 2001).

Alt i alt ses det, at mentor- og fritidsindsatser kan benyttes med henblik på mange forskellige formål. Herunder både indsatser, som skal forebygge og intervenere i uhensigtsmæssig adfærd, der udvises af unge i grupper, og som skal dæmme op for vold el. misbrug af rusmidler. Men mentor- og fritidsindsatserne indeholder også formål, der er mere gene-

⁸⁵ (Sherman et al. 1997)

relt rettede mod inklusion af unge mennesker, der måske er ved at miste bindeleddet til andre unge eller skolesystemet.

De fleste mentor- og fritidsindsatser i kortlægningen er dog rettede mod forebyggelsen af kriminalitet og uroskabende adfærd blandt unge. Tilmed kendetegnes mange af indsatserne af en positiv udviklingsorientering, som søger at fremme de udviklingspotentialer og ressourcer, som de unge allerede rummer – frem for nødvendigvis at ville definere eller tage udgangspunkt i, hvilke specifikke, potentielle problemer, der søges forebygget.

Indsatsformer – mentor og/el. fritid

De undersøgelser, der er blevet inkluderet i kortlægningen, har som kriterium at omhandle mentor- og/el. fritidsindsatser. Hverken forfattere eller de indsatser, de undersøger, anvender dog en konsekvent eller standardiseret forståelse af, hvad en mentor- el. fritidsindsats er.

For at skabe et overblik over, hvilke former for indsatser, kortlægningen råder over, er de i kortlægningsprocessen blevet kategoriseret efter, om de omhandler den ene el. anden type indsats. At definere indsatsformerne som henholdsvis mentorindsatser, fritidsindsatser eller en kombination har været en iterativ proces, førend en ensartet kategorisering har kunnet finde sted. En undersøgelses fokus er typisk koncentreret omkring enten mentor- eller fritidstilgangen. Til tider omtales indsatserne dog slet ikke som andet end deres program- el. projektnavn. Omvendt kan noget fx blive benævnt som en mentorindsats, alt imens den givne indsats i praksis også rummer gruppeaktiviteter og udflugter med andre voksne og unge end den givne mentor og "mentee"/unge i mentorordningen. Mentorordningen foregår oftest "i fritiden" – og når der ikke bare er tale om samvær mellem mentor og den unge, flyder "mentor" og "fritid" sammen.

Efter en granskning af både de kortlagte mentor- og/el. fritidsindsatseres bestanddele og klassiske definitioner på indsatsformerne i forskningen, kan de opdeles i følgende brede definitioner:

Mentor: Ofte længerevarende tilbud om en relation til en særlig og støttende voksen el. ældre person

Fritid: Tilbagevendende tilbud om aktiviteter/samvær med andre unge og/el. voksne i fritiden⁸⁶

Mentor & Fritid: Rummer både kendetegnene for en mentor- og fritidsindsats

Kategoriseringen tager også afsæt i indsatsernes teoretiske rationaler – pointerer de til eksempel selv i udpræget grad etableringen af en relation til en særlig voksen? Eller omvendt: Understreges nogle af de pro-

⁸⁶ Minimum en gang om måneden. Nogle få af de inkluderede mentorindsatser rummer planlagte gruppeaktiviteter med mentorer og "mentees" så sjældent som hver anden måned el. kvartalsvist. Det skønnes at være for lidt til at definere indsatsen som "fritidsindsats", og i visse tilfælde implementeres aktiviteterne ej heller (Brady 2005).

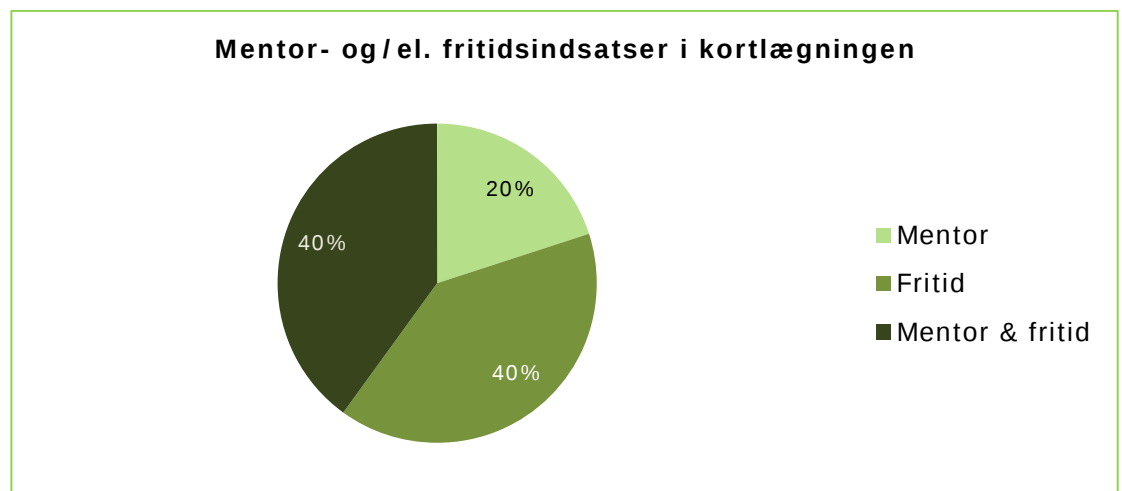
cesser og gøremål, som foregår, når unge er sammen i fritiden? – Opdelingen strømliner grupperingen af de undersøgte indsatser, muliggør et overblik og kan navigere i den alsidighed og sammenlignelighed, kortlægningen identificerer i de undersøgte mentor- og/el. fritidsindsatser.

Fx er der som regel tale om et en-til-en-forhold i en mentorordning, men materialet peger på en hel del indsatser med brug af støttende og motiverende voksne, som er tilknyttet en gruppe af unge fast. Dog er det vigtigt at betone den gentagne, særlige relation mellem de særlige personer – for relationsarbejde og tillidsopbygning er ligeledes et centralt punkt i fritidsindsatser såsom klubber. Her er blot ikke samme prædefinerede "eksklusivitet" i relationen. Der findes tilmed mentorindsatser, hvor andre, ældre unge agerer mentorer. Derfor er der et alternativ til mentoren, som er "voksen".

Hvis mentoren, "bonus pater", støttekontaktpersonen el. ligefrem en gruppeterapeut (flere aktører kan have en mentorrolle, hvis ikke navn) og den/de unge, hun/han arbejder målrettet med, agerer i et forum med fælles aktiviteter med andre (fx mentorer, unge, personale), eller er fælles om en aktivitet af særlig fritidsinteresse, har det samtidig status af en fritidsindsats.

Det viser sig med denne kategorisering og fremgangsmåde, at mange programmer og projekter faktisk benytter sig af en kombination af begge elementer – også selv om det ikke bliver italesat i sig selv. 40 % af de inkluderede undersøgelser omhandler "fritidsindsatser", 40 % er kombinerede "mentor- og fritidsindsatser", mens 20% er "mentorindsatser" uden anden fritidsaktivitet end den, den unge og mentoren udfører sammen. Se figuren nedenfor.

Figur 6. Andelen af mentor- og/eller fritidsindsatser i kortlægningen

I den mere dybdegående analyse af de kortlagte indsatser og deres effekt vil der stilles skarpt på disse tre indsatsformer: Mentor-, Fritids- og kombinerede Mentor- & fritidsindsatser. De har hyppigt lighedstræk og overlap og kan tilmed udvide hinandens råderum for handling og forståelse, som det vil blive set senere i kapitel 5.

Indsatselementer – enkeltstående eller kombinerede

Næste led i beskrivelsen af de mentor- og fritidsindsatser for unge i risiko, som den systematiske kortlægning har indfanget, er en beskrivelse af de elementer, indsatserne nærmere bestemt rummer – og i hvilket omfang.

For en stor dels vedkommende er der ikke bare tale om én måde at tilgå de unge på, men mange kombinerede, lige som vi så i det foregående afsnit om mentor- og/el. fritidselementerne. Det vil nu blive yderligere nuanceret ved at klassificere indsatserne i forhold til de elementer, de rummer.

Akkurat som ovenfor har der i forhold til insatselementerne været tale om en dynamisk proces med at konstruere en meningsfuld og tro oversigt over, hvad de kortlagte indsatsstudier rummer. Hvilke elementer kan sammenfattes under ét – og hvorledes undgås det, at de overlapper med hinanden? Flere elementer kan eksistere meningsfuldt samtidig el. gensidigt afløsende – men de behøver det ikke. I det tilfælde er de angivet som to forskellige, så alle tilfælde kan indkredses nuanceret. Fx kan en klub have – og har ofte – særlige aktivitetsmuligheder, men det kan også være et sted, hvor de unge primært hænger ud. Man kan godt modtage en form for undervisning i sin fritid, uden at der er tale om hjælp med skolearbejde. Man kan også deltage i fritidsaktiviteter (fx musik, tegning etc.), uden at det er sport – el. at man nødvendigvis tager på tur i en eller flere dage. En klub kan som del af sin indsats rumme opsøgende arbejde, således at de unge rekrutteres til klubben på gaden m.v., men det behøver ikke at være et aktivt element i den givne indsats og så fremdeles.

Det skal dog understreges, at fritidsaktiviteter, som en mentor og hans/hendes unge tilknyttede person laver sammen i en eller anden form ikke vil blive noteret særskilt som "fritidsaktivitet" – med mindre her som tidligere defineret er tale om tilbage-vendende, særskilte fritidsaktiviteter i samvær med andre aktører end "dyaden" (de to).

I processen er insatselementerne i tabel 14 identificeret som målrettede, anvendte elementer i deres egen ret – selv om de, som det vil fremgår i figuren længere nede, tit og ofte fungerer i samspil med andre elementer og kan minde om hinanden. Nogle elementer kan have behov for nærmere forklaring. Fritidsaktiviteter er andre aktiviteter end sportsaktiviteter – fx drama, musik, computerspil el. kreative sysler.

Tabel 14. Identificerede, centrale indsatslementer i de kortlagte forebyggelsestiltag

Identificerede indsatslementer		
Mentor	Sportsaktivitet (sport)	Klub/værested (klub)
Tur (inden for en dag)	Fritidsaktivitet (ej sport) (aktiv.)	Undervisning/ temadiskussioner (udd.)
Ophold (over flere dage)	Opsøgende arbejde (opsøg.)	Lektie-/boglig hjælp (lektie)
Jobhjælp (job)	Samfundsservice (samf.)	Forældreinddragelse (foræ.)

Hvis aktiviteterne har nogle eksplicit læringsrettede formål (undervisning i den kreative aktivitet el. et bevidst konfliktløsningselement i en uden-dørsaktivitet), bliver det placeret som både "aktivitet" og som "uddannelse". Herunder hører også gruppesessions og workshops omkring emner såsom manddom, rusmidler og uddannelse. ASPs, After School Programs, som er amerikanske programmer for de unge efter skoletid, har tydelige undervisningselementer, hvortil rekreative aktiviteter typisk tilbydes. Lektie- el. boglig hjælp er derimod konkret målrettet den unges specifikke skolegang. Det opsøgende arbejde bruges som en måde at skabe kontakt til de unge på for at føre dem videre ind i et tilbud, som kan være klubber, men også andre former for tilbud. Det bruges også for at nå ud til de unge, som er i særlig risiko.

Endelig er der forældreinddragelse, som kan dække over flere praksisser – forældresamtaler, aften-arrangementer med unge, personale og forældre el. udflugter med mentorer og "mentees", hvor de unges forældre kan assistere som frivillig hjælp.

(X) betyder planlagte programelementer, som ikke er blevet indfriet i praksis. Det vil ligeledes kunne gælde andre afkrydsninger, hvorfor et fokus på praksisimplementering er væsentligt.

Hvis man skal få et indtryk af, hvor alsidigt et billede, der tegner sig i de kortlagte studiers indsatser, må man indikere, hvilke elementer, som det beskrives, at indsatserne tager i brug enkeltvis el. sammen⁸⁷. Derfor er alle de kortlagte undersøgelsers indsatser blevet udpindet i skemaet på næste side. Tabellen er en klar – og kompleks – illustration af, at en indsats ikke bare er "en" indsats. Når man benævner fritids- og/el. mentorindsatser, kan der være tale om en ganske varieret række af tiltag uden fast form eller indhold. Dog med en vifte af gennemgående elementer, som indsatserne anvender et eller flere af.

Praktikere inden for feltet kender, tænker og agerer formentlig i mange af disse elementer. I næste kapitel skal der ses nærmere på, hvilken forskel mentor- og/el. fritidsindsatserne kan gøre for de unge, de er rettede mod.

⁸⁷ Se Kapitel 7 for oversigten over de enkelte kortlagte indsatser. Nogle indsatser går igen hos forskellige forfattere.

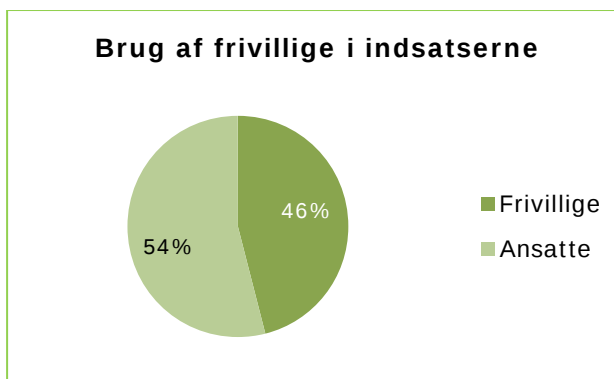
Arbejdskraft – brug af frivillige

Et sidste kendetegnende og udbredt træk ved mentor- og fritidsindsatserne i kortlægningen er deres brug af frivillig, ulønnet arbejdskraft på forskellige måder. En sammentælling af tilfælde viser, at næsten halvdelen af indsatserne har en eller anden form for involvering af frivillige. I langt størstedelen af disse tilfælde bruges der frivillige i forbindelse med en mentor- eller kombineret mentor- og fritidsindsats. Især det globalt udbredte mentorprogram Big Brothers Big Sisters, som beror på frivillige mentorer, trækker andelen op, da 5 af de inkluderede undersøgelser har et BBBS-program som fokus.

Tabel 16. Andelen af kortlægningens mentor- og fritidsindsatser, som anvender frivillige

Frivillig arbejdskraft	Antal indsatser	I %
Ja	23	46 %
Nej	27	54 %

Figur 7. Fordelingen af frivillige

Med andre ord kan det blive presserende at overveje implikationerne af at involvere frivillige, hvis lignende indsatser skal afprøves fremadrettet. At benytte sig af frivillige kan ifølge undersøgelserne have både fordele og ulemper. Nogle af disse fordele og ulemper gælder såvel fritids- og mentorindsatser – nogle angår dog særligt den ene eller anden indsatsform. I kapitel 5 gennemgås de væsentligste erfaringer fra studierne.

De unge og deres forandring

De unge – køn, alder og risikograd

Nu karakteriseres målgruppen for de kortlagte mentor- og fritidsindsatser.

Succesfulde forebyggelsesprogrammer modificerer og matcher indsatsen efter de behov, som de unge mennesker har (McGuire i Brady et al. 2009). Det vil fremgå, hvorvidt det har været muligt at ramme de unge, som kortlægningen ifølge inklusionskriterierne retter sig mod, og det vil samtidig indramme, hvilke unge mennesker, kortlægningen i sidste ende kan udtale sig om.

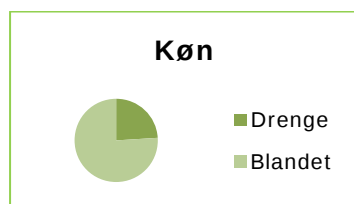
Kortlægningens primære fokus er drenge, da de vejer tungest i ungdomskriminalitets-statistikkerne, og fordi det tyder på, at der er forskellige veje til forebyggelse blandt piger og drenge. Gennem screeningen af undersøgelser på mentor- og fritidsområdet er der derfor kun inkluderet indsatser, hvor drenge figurerer i cirka samme omfang eller i højere grad end piger.

I tabellen herunder ses kønsfordelingen i de indsatser, kortlægningen omfatter. Som oftest beskriver undersøgelserne kønsfordelingen som realiseret i indsatsen – frem for evt. planlagt.

Tabel 17. De kortlagte mentor- og fritidsindsatsers målgruppe i forhold til køn

Køn	Antal	I %
Drenge (el. næsten udelukkende)	12	24 %
Drenge og piger	38	76 %

Figur 8. Kønsfordeling blandt indsatsbrugerne

Det ses, at et kriterium om udelukkende drengemålrettede indsatser ville have spærret for størstedelen af undersøgelserne i kortlægningen, hvorfor det må formodes, at mentor- og fritidsindsatser for unge i risiko oftest er rettede mod både drenge og piger.

Fire ud af de tolv undersøgte indsatser for drenge angiver at have primært drenge blandt sine deltagere. Syv undersøgelser udspecificerer ej

særligt kønskarakteristika ved de unge, hvormed muligheden, at både drenge og piger kan deltage, antages her. Endelig er der interessant nok en undersøgelse af Big Brothers Big Sisters Ireland, hvor flest piger, 49, får en mentor, selv om behovet for mentorer er klart størst hos drengene. Her matches kun tolv, fordi det har vist sig sværere at finde frivillige mandlige mentorer end kvindelige. – Mentorindsatser søger som oftest at matche på køn (Brady et al. 2005:35).

Overordnet set kendetegnes de indsatser i kortlægningen, der kun er rettet mod drenge, ved at rumme et mentorelement.

Den primært blandede kønsfordeling i mentor- og fritidsindsatserne gør, at kortlægningen rummer oplysninger om indsatseffekt, som også retter sig mod unge piger. Hvor meget, der kan konkluderes om specifikt drenge, afhænger ud over de tolv målrettede studier af, i hvilken grad undersøgelserne differentierer mellem drenge og piger i deres fremgangsmåde, analyse og resultater.

Kortlægningen har i sit udgangspunkt endvidere været koncentreret om indsatser for unge mennesker fra tolv til og med sytten år. Ved at udtrække data fra studierne om alder kan utallige aldersintervaller nedenfor opstilles for mentor- og fritidsindsatserne. I videst mulig omfang indhentes data på, hvor gamle deltagerne i praksis er, når de deltager i indsatsen, hvilket kan variere fra den oprindeligt tiltænkte målgruppe.

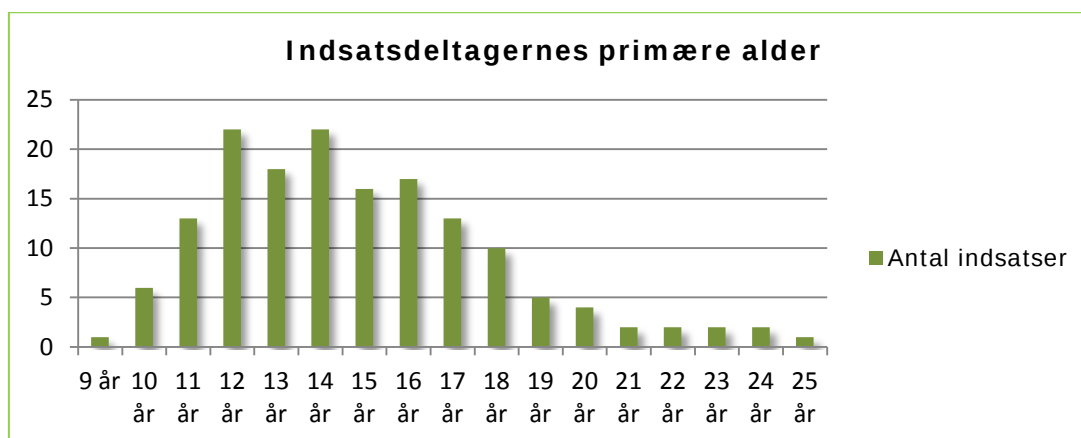
Tabellen tydeliggør, at der ikke er nogen fremtrædende tendens til, at en specifik aldersgruppe af unge adresseres i forhold til de kortlagte mentor- og fritidsindsatser. Tværtimod har kortlægningen indfanget hele 30 forskellige aldersmålgrupper.

Tabel 18. Varierende aldersspænd i målgrupperne for de kortlagte mentor- og fritidsindsatser

Aldersintervaller for deltagerne i de kortlagte indsatser					
5-18	9-17	10-16	11-12	13-20	14-16
5-22	10-25	10-14	12	13-18	14-24
8-19	10-19	10-12	12-18	13-16	15-18
9-14	10-18	11-15	12-16	13-15	15-17
9-16	10-17	11-14	13	14-17	16-20

Undersøgelserne angiver – ud over aldersspændet på deltagerne – hyppigt, hvilken alder flest deltagere har – eller deres gennemsnitlige alder. Det giver et mere reelt billede af, hvem indsatserne primært er afprøvede på, hvorimod ovennævnte tabel i højere grad angiver, hvem indsatserne alt i alt måtte tænkes at kunne omspænde.

Figur 9. Indsatsdeltagernes primære alder i de kortlagte mentor- og fritidsundersøgelser

I figur 9 ovenfor er indsatsdeltagernes aldersgennemsnit blevet noteret. I manglen på dette er angivelsen af et interval – fx det oprindeligt til tænkte aldersinterval for den pågældende indsats deltager – blevet udpindet med én notering pr. enkelt alderstrin på intervallet.

Af dette fremgår det, at indsatsdeltagerne hyppigst ligger mellem de 12-14 år for mentor- og fritidsindsatserne samlet set. Fra og med tolv til seksten år befinder størstedelen af indsatserne sig dog, hvilket svarer ret godt til den gruppe af unge, kortlægningen har ønsket at sigte efter. Selv om hovedvægten af deltagerne ligger i det intenderede aldersinterval, viser alderstabellen fra tidligere dog, at mange indsatser søger at favne over et stort aldersinterval (fx 10-18 år,), mens andre ligger i starten (fx 10-14 år) eller slutningen (fx 15-18 år) af aldersspændet.

Som et sidste led i karakteristikken af de unge indsatsdeltagere skal deres beskrevne grad af "risiko" undersøges nærmere for at se, om målgruppen for indsatserne svarer til den særlige risikogruppe af unge og den sekundære forebyggelsestilgang, kortlægningen i udgangspunktet vil samle viden om.

Lige som med de andre gennemgåede delelementer i de kortlagte undersøgelser kan vi kun forholde os til det, de givne undersøgelser har indsamlet oplysninger om og/eller vælger at beskrive eller ej.

Termen "risiko" anvendes ikke konsekvent eller om det samme i undersøgelserne, og det kan være svært at gennemskue, hvad en forfatter mener med unge "risiko" eller "i høj risiko" set i forhold til andre forfatters lignende benævnelser af de unge og deres situation.

Nogle forfattere anvender slet ikke termen ("at risk" – med bindestreg, hvis foranstillet), men de giver en beskrivelse af nogle unge mennesker, som ifølge deres adfærd eller omstændigheder er "risiko", såfremt definitionerne af dette samles og flettes på tværs af undersøgelserne.

I kortlægningens genbeskrivelsesfase er forfatterens karakteristik af de unge blevet uddraget af undersøgelserne. Både med eventuel "risiko"-benævnelse og bagvedliggende forklaringer og karakteristika. Heraf konstruerer vi en bred klassifikationsmodel, som omfavner måderne at betragte mentor- og fritidsindsatsernes deltagere på. Hvor deltagerne spænder over flere risikograder, noteres de flere steder.

Det må påpeges, at det er forskerens og/eller de professionelle perspektiv og ikke nødvendigvis et, de unge deltagere selv ser sig som. Det er derfor ofte nødvendigt at overveje, hvorledes de unge i målgruppen skal – eller ikke skal – omfattes af eller præsenteres for denne kategori-tænkning (Sørensen & Dam 2000).

Nyere danske tiltag såsom mentor- og fritidsindsatsen HardWork benytter målrettet en narrativ tilgang, som skal omskrive den unges historie og egenskaber positivt, alt imens der stræbes efter at få den unge og dennes omgivelser – sågar personalet i indsatsen – til at tro på, at forandring er mulig for den unge (Sørensen 2008:19).

Der menes altså at være en potentiel "risiko" i måden, de unge italesættes på.

Overordnet set befinder unge "risiko" sig på et *kontinuum*, der går fra:

Alle unge (formodentligt lovlydige) til de heriblandt med **visse kendetegn** (risici) personligt eller i deres vilkår, som er bekymrende for dem selv eller andre, til unge, der er **involverede i kriminalitet** og måske i sidste ende bliver **dømt for kriminalitet** af forskellig art.

Kortlægningens studier placerer sig som følger:

Tabel 19. Placeringen af mentor- og fritidsindsatsernes deltagere på et "risiko"-kontinuum

De unge indsatsdeltageres risikograd	Antal studier	I %
Alle unge (uden særligt fokus)	1	2 %
Unge "risiko" (bekymrende træk individuelt el. i deres vilkår)	50	100 %
Unge med kriminel adfærd	19	38 %
Unge dømt for kriminalitet	5	10 %

For at uddybe, hvad de kortlagte mentor- og fritidsundersøgelser mener med termen "risiko", skal der nedenfor fremføres en række definitioner og eksempler.

Unge "risiko"

Kan defineres som *"Unge, som har brug for ekstra støtte, eller hvis adfærd eller sociale vilkår er årsag til bekymring for dem selv eller andre"* (Brady et al. 2005:29).

I endnu bredere forstand kan risikoen forklares som, *"at en person står over for særlige kendetegn, som gør vedkommende sårbar for modgang i livet"* (Crank et al. 2003:342).

En kriminalitetsorienteret version af "risiko" lyder: *"Individuelle eller økologiske træk, som øger chancen for kriminalitet senere i ungdommen eller som voksen"* (Tolan et al. 2008:4).

"Risiko" bliver benyttet om alt lige fra at bo i et fattigt område til at klare sig dårligt i skolen eller udvise særlig adfærd såsom at drikke, have samleje eller tage stoffer.

Her er gennemgående udsagn fra de kortlagte undersøgelser om kendetegn hos eller omkring den unge, der øger risikoen for kriminalitet:

Individuelle træk

- Sociale, personlige og emotionelle problemer – herunder lavt selvværd
- Uroskabende adfærd, rusmidler og hærværk

Vilkår omkring den unge – familie, skole, venner og lokalsamfund:

- Familie med alkoholproblemer, vold, kvindelig en-forsørger, død, skilsmisse, misbrug
- Skolevanskeligheder, dårlige karakterer, pjækkeri, droppe ud eller blive bortvist
- Venner med kriminel adfærd og gadelivsstil
- Område i storbyer med kriminalitet, arbejdsløshed eller lav indkomst

I kortlægningen er der mange undersøgelser, hvor risikoen betones som liggende i omgivelserne, i og med kortlægningens fokus er på "community-based" indsatser⁸⁸.

At et eller flere af de ovennævnte kendetegn er til stede er som nævnt i indledningen ikke ensbetydende med, at man vil begå kriminalitet. Der er blot tale om sandsynligheder. Jo flere faktorer, der er til stede samtidig, jo større siges sandsynligheden at være (Brady et al. 2005:22). Beskyttende faktorer og de unges modstandskraft kan modvirke risiciene.

I figuren på side 67 illustreres risiko-kontinuumet. Den viser fritids- og mentorindsatsernes til tider bredere og samtidige målgruppesigtede end blot unge i risiko. Det ses dog, at screeningprocessen som tiltænkt har inkluderet studier, som alle tilmed rummer unge "risiko".

Figuren skitserer studier af indsatser, som når længere end blot den indledende risikograd og involverer kriminel adfærd og dømte lovovertrædelser. Her ses det, at over en tredjedel af mentor- og fritidsindsatserne i studierne også rummer unge, som rent faktisk begår kriminalitet i en eller anden form.

⁸⁸ Se beskrivelser af disse i indledningens afsnit om lokalsamfundsbase-rede indsatser.

I næsten halvdelen af de tilfælde, hvor både unge, der er i risiko, og unge, som udviser kriminel adfærd, udgør indsatsmålgruppen, er indsatsen rettet specifikt mod en særlig gruppe af unge eller "gangs" – eller effekten måles på "gangs" eller foregår i områder, hvor problemstillinger med unge i grupper gør sig gældende. Det er mange i forhold til de få kortlagte studier, som specifikt er rettet mod "gangs" eller grupper af unge.

Forklaringen kan til dels være, at en del af de amerikanske indsatser opererer i to spor med særlige tiltag over for henholdsvis unge, der risikerer at komme i en "gang" (forebyggelse), og over for de, der allerede er aktive i "gangs" (intervention) og søges hjulpet ud af dem.

Det gælder fx kluborganisationen Boys and Girls Clubs of Americas særlige tiltag "Gang Prevention Through Targeted Outreach" (GPTTO) og "Gang Intervention Through Targeted Outreach" (GITTO) (Arbreton & McClanahan 2002).

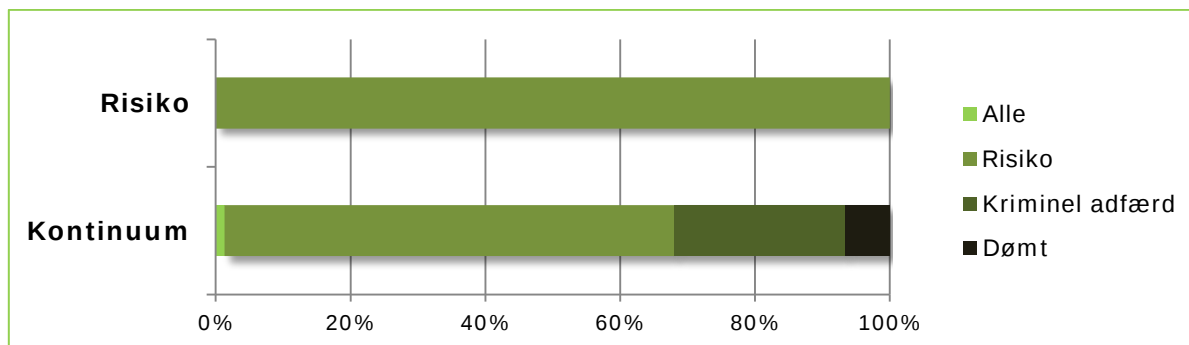
Kort fortalt søger man at tiltrække de unge via rekreation og støtte dem i deres interesser og behov via uddannelses- og jobassistance m.m. Målet med den forebyggende indsats er at undgå at sætte mærkat på de unge og søge at "mainstreame" dem, så de indgår i de sædvanlige klubtilbud på lige fod med andre. Indsatsen over for de allerede "gang"-involverede er mere intens og foregår på andre tider og steder end den normale klubindsats i tæt samarbejde med andre instanser såsom politi, skole etc. (Arbreton & McClanahan 2002).

En anden lignende fritidsindsats, "The Neutral Zone", har også både "gang"-forebyggelse og -indgriben som formål og rækker ud til både unge i risiko og unge, som allerede er involveret i "gangs" (Thurman et al. 1996).

Også i det danske "Hundeslædeprojektet" med en "bandelignende gruppering" fra Amager opereres der, endda samtidig, med unge i risiko og unge, der allerede har kriminelle handlinger bag sig (Leleur & Pedersen 1996). Det kan afspejle et behov for både at arbejde med de unge, der begår kriminalitet, men også deres venner, da det at have venner med kriminel adfærd som førnævnt er en risikofaktor i sig selv. Endelig er der snarere tale om en analytisk skelnen, da det – især udefra – kan være umuligt at kende de unges gerninger, og eftersom en persons placering på spektret ikke er fikseret. Man kan bevæge sig frem og tilbage – deraf også forskeres besvær med at definere, "hvornår man ikke er kriminel længere".

Den tiendedel af de kortlagte sekundære indsatser, som også rummer unge, der eksplicit angives at være dømt for kriminalitet, er alle fra USA lige som majoriteten af kortlægningens undersøgelser. USA kendetegnes nu også ved at have langt grovere og langt mere kriminalitet end fx Danmark. Lovovertrædelserne udspecificeres oftest ikke, men flere af indsatserne kendetegnes ved at foregå i storbyområder med høj kriminalitet og/eller fattigdom.

Figur 10. Kontinuum over de unges gennemgående risiko i de kortlagte undersøgelser

Samlet set karakteriseres deltagerne i de kortlagte mentor- og fritidsindsatser af at have særlige kendetegn, som øger sandsynligheden for at ende ud i kriminalitet. De tæller oftest både piger og drenge og er hyppigst mellem 12-17 år gamle.

Effekt – den målte forandring

Efter at have set på, hvor de unge deltagere synes at befinde sig på risikospektret, når de deltager i mentor- og fritidsindsatserne, skal det nu afklares, hvilke forandringer undersøgelserne søger at måle.

De to ting hænger sammen. Først hvilke situationer, de unge står i, og de behov, de menes at have. Siden en forebyggende indsats, som svarer dertil. Vi vil derfor senere i rapporten have øje for, hvilke indsatser, der kan bruges til hvilke unge – og omvendt.

Hvordan, indsatsernes effekt kan indfanges, er fokus i dette afsnit. Forandringerne, der undersøges, kan samtidig ses som de karakteristika, forskellige aktører – samfundet, indsatspersonalet, forskeren m.fl. – finder relevante at granske og/eller ønskelige for den unge og/eller andre.

Det er vigtigt at holde sig for øje, at effekten, der måles, sætter rammen for den viden, vi kan få. Andre forandringer end de, den givne undersøgelse er centreret omkring, kan ikke vides. Derfor kan de godt være der – eller ikke være der.

Samtidig skal det påpeges som i kapitel 3 om kortlægningens udsigelseskraft, at én ting er, om en given effekt studeres. En anden ting er, om studiets fremgangsmåde tillader, at en forandring undersøges pålideligt. Derfor må en undersøgelses design, metode og overordnede kvalitet gennemses og vurderes, førend den givne undersøgte forandring kan bringe os videnskæssigt videre.

For at danne et overblik over, hvilke former for effekt, der fokuseres på i de kortlagte studier, er disse samlet i gennemgående kategorier i tabel 20 på næste side.

Tabel 20. Kategorisering af forandringer, der måles i mentor- og fritidsindsatserne

Kategorier over forandringsmål i mentor- og fritidsundersøgelserne	
Attitude (holdning, værdi, viden, færdighed)	Adfærd (uroskabende, udadvendt m.m.)
Psykisk velvære (selvværd, selvtillid m.m.)	Relationer (familie, venner, mentor etc.)
Beskæftigelse (bl.a. fritidsjob)	Skolegang (præstation, fremmøde, bestå m.m.)
Fritidstilbud	Rusmidler (brug, syn på m.m.)
Kriminalitet (rapporteret forskelligt)	Kortsigtede mål:
<i>Tilfredshed med indsatsen</i>	<i>Tiltrækning/fastholdelse af unge</i>

Det har igen været en iterativ proces for at skabe kategorier, der kan rumme det hele, men samtidig bevarer sine karakteriserende egenskaber.

Igen kan der – som med indsatsernes indhold – være kategorier, hvor begge kan gælde samtidig, men de behøver ikke gøre det. Vi kan samtidig kun forholde os til, hvad studierne beskriver effekterne som, også selv om de ikke nødvendigvis gør det ensformigt.

En sammenfaldende kategori er fx rusmidler. Den vil – afhængig af sagens natur – både kunne være et tema i sig selv, men den kunne også implicere kriminalitet. Enten hvis brug af det givne rusmiddel er ulovligt i det pågældende land – el. i tilfældet af videresalg.

Adfærd kunne også påvirkes af rusmidler, men behøver ikke være det. Kategorierne er udstukket hver for sig, da de ikke behøver at bero på hinanden.

Generelt går de forandringer, der søges målt på, faktisk igen i mange af mentor- og fritids-effektundersøgelserne, hvilket kan ses i den store tabel på næste side. Den viser de enkelte studiers effektfokus.

Studierne kan godt have undersøgt andet end effekt i sig selv – fx implementeringsprocesser og lignende. Det vil, hvor det peger på væsentlige problemstillinger eller løsningsmuligheder, blive behandlet i næste kapitel 5 med dybdegående analyser.

Tabel 21. Oversigt over de effektformer, der måles i de kortlagte mentor- og fritidsstudier⁸⁹

Første-forfatter	Att.	Adfærd	Psyk.	Relation	Job	Skole	Fritid	Rus.	Krim.	Tilfreds	Tiltrække
Allen	X									X	
Anderson-B.						X		X		X	
Apsler	X	X				X		X		X	
Arbreton		X				X			X		X
Baker			X	X	X	X		X	X		
Berry		X	X	X	X	X		X	X		
Bowey	X	X	X			X		X			
Brady			X	X						X	
Tolan		X				X		X	X		
Zief	X	X	X	X		X			X		
Crank		X	X	X		X					
CRG	X	X	X		X	X			X		
Cross 2009								X	X		
Cross 2010										X	
Davis	X	X	X	X					X		
de Anda	X	X		X	X	X				X	
DeCarlo	X							X		X	
Korte Snor		X		X	X	X	X		X		
Derezotes				X						X	
Durlak		X	X			X		X			
Flewelling	X	X								X	
Gottfredson		X		X				X	X		
Grossman		X	X	X		X		X			
Hanlon 2009		X		X		X					
Hanlon 2002								X	X		
Harris					X	X				X	
Herrera		X	X	X		X					
Higginboth.	X			X		X					
Hritz		X		X	X	X			X		
Keating		X	X						X		
Langager		X							X		X
Leleur					X	X			X		
Maxfield		X				X		X	X		
Mehlbye		X			X	X	X				
MHB					X	X			X	X	
Nichols		X									
OJJDP										X	
Rapp-Pagl.		X	X	X		X					
Respress		X	X			X					
Rogers		X	X						X		
Rorie		X		X					X		
Rose		X		X		X					
Royse			X			X		X			
Schinke						X					
Stewart		X	X	X				X	X		
Sørensen T		X			X	X			X		
Sørensen TH						X	X		X		X
Thompson						X					
Thurman									X		
Tierney		X	X	X		X		X			
I ALT	10	31	18	20	11	32	3	16	23	12	3

⁸⁹ Nogle studier er forskellige analyser af samme indsats el. undersøgelse. Her er kun anført effekter ift. mentor/fritid

For at skabe en ensartet kategorisering af studierne former for effekt er der taget enkeltvis stilling til studierne egne effektkategorier. Det "at stjæle" er fx ført ind under "kriminalitet" sammen med andre former såsom vold. Nogle studier undersøger dog "adfærd" med forskellige former for kriminalitet underordnet. I ovenstående tabel er "adfærd" signet for handlinger og opførsel, som ikke er decideret "kriminelt". Det kan være udadreagerende eller problemskabende adfærd – lige som i kontinuumet fra risikoskalaen, mildere end kriminalitet.

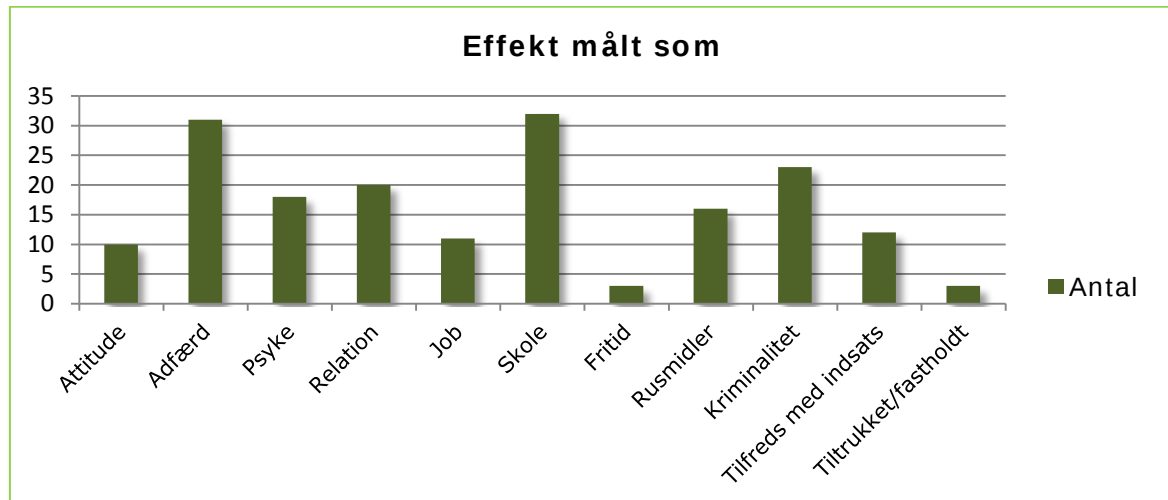
Kategoriseringen indbefatter tilmed de kortsigtede, men formentlig essentielle, "mål", tilfredshed og tiltrækning/fastholdelse, hvor de er blevet angivet som et mål. Hvis de unge ikke kan tiltrækkes og fastholdes i indsatsen, og hvis de ikke kan lide den, så vil det spærre vejen for nogle af de andre intenderede og mere reelle mål for forandring på længere sigt. At kategorierne er medtaget er et oplæg til diskussion, da de kan betragtes som procesmål: Er tiltrækning, fastholdelse og de unges velvære et mål i sig selv?

I undersøgelserne af mentor- og fritidsindsatser udgør temaerne tilbagevendende udfordringer, og de ses tit som en sejr i sig selv. At de unge laver noget, de synes er rart, og ikke er "ude på gaden", er måske positivt for både dem og andre? I de undersøgelser, hvor de unge selv er blevet spurgt, er de som regel positive omkring den givne indsats. Der drejer problemet sig om begrænsede åbningstider eller at indsatsen – såvel mentor- og fritids- - slutter på et tidspunkt, hvilket typisk skaber skuffelse blandt de unge.

Med en kriminalpræventiv optik kan de unges aktivitet i et fritidstilbud bl.a. ses som at "aflede" eller "optage" dem fra andet, så længe indsatsen varer. Det er dog typisk kun nogle gange ugentligt, og til tider ses der en opblusning af uro og kriminalitet, når et forebyggelsesprojekt helt slutter. Den kriminalpræventive effekt er her afgrænset i tid og varer ikke ved. Varigheden af en forandring er dog som oftest umulig at kende, da de færreste undersøgelser laver opfølgende dataindsamlinger, længere tid efter en forebyggelsesindsats er ophørt. Forskning tyder dog på, at nogle positive forandringer først indtræder eller bliver tydelige flere år efter, den unge har deltaget. I den forbindelse søger nogle mentor- og fritidsindsatser bevidst at hjælpe de unge videre – også uden for fx klubbens tid og sted. Det kan være ved at støtte skolegangen, assistere med at finde job, arbejde med relationer til venner og familie eller den unges selvværd.

Figuren nedenfor viser, hvor stort et omfang af de kortlagte mentor- og fritidsundersøgelser, der er fokuserede på forandringer inden for de forskellige kategorier.

Figur 11. De kortlagte studiers fordeling i henhold til deres effektkategorier

Mentor- og fritidsindsatsernes effekt måles således på mange forskellige måder, og hver undersøgelse ser i gennemsnit på lidt over 3 forskellige former for effekt. Enten er disse effekter direkte relateret til kriminalitet og angiver de unges selvrapporterede eller politiets registrerede kriminalitet m.m., eller også har de en medierende rolle herfor. Dvs. at indsatserne kan søge at skrue op for de beskyttende faktorer (selvværd, positive færdigheder, relationer, skolepræstationer etc.) og ned for risikofaktorerne (uroskabende adfærd, rusmidler m.v.) og på den måde forhindre kriminalitet.

Skolegang og adfærd er de kategorier, som flest mentor- og fritidsundersøgelser interesserer sig for i denne kortlægning. Dernæst kommer kriminalitet. I positiv forandringsforstand betyder det forbedret – eller bestået – skolegang og uddannelse (karakterer, fastholdelse, motivation m.v.), forbedret adfærd (fx mindre aggressivitet) og reduktion i eller totalt ophør med kriminalitet.

Mentor- og fritidsindsatserne fokuserer forholdsvis ligeligt på de forskellige effektmål. Dog er undersøgelserne om mentorindsatser i højere grad fokuserede på at undersøge relationer (familie, venner, skole, lokalsamfund og mentor) end fritidsindsatserne er. Det falder godt i spænd med, at relationsarbejdet i mentorordningen eller støttekontaktpersonsfunktionen formodes at kunne berøre ikke bare relationen, den unge får til mentoren, men også relationer, den unge har til andre i sin tilværelse (Grossman & Rhodes 2002).

Omvendt er der en lidt mindre andel af mentorstudierne, som gransker kriminalitet direkte. Det kan ses i lyset af, at Big Brothers Big Sisters-programmet, som indgår flere gange i kortlægningen, først og fremmest er for unge i bredere risiko, der kun har en forsørger. For den gruppe vil det ikke umiddelbart give mening at måle på "kriminalitet", men derimod på medierende faktorer.

Alt i alt måles der i undersøgelserne intentionelt og mangesidet på forhold, der søges be- eller afkræftede i henhold til den givne indsats antagne formåen. Næste kapitel vil åbne op for denne, men først skal stedet for forebyggelse karakteriseres.

Steder for forebyggelse

Byen – det urbane eller rurale

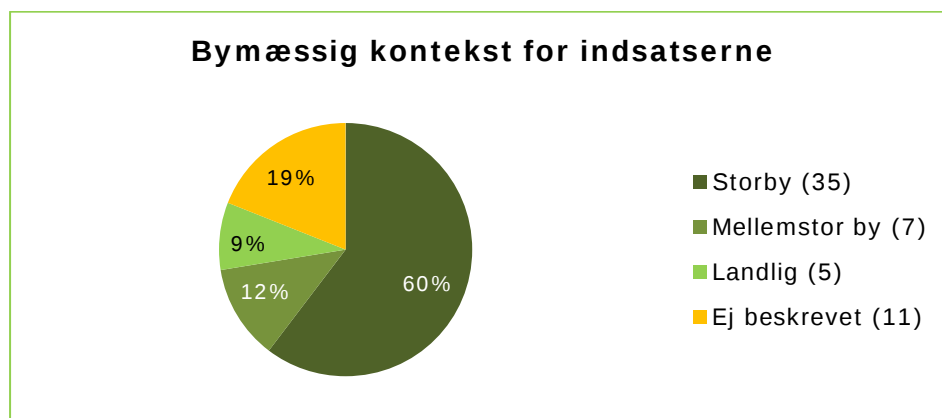
De kortlagte mentor- og fritidsundersøgelser omhandler som oftest indsatser, der foregår i storbyen. Det kan sige noget om, hvor den type indsatser sædvanligvis tages i anvendelse eller undersøges, og måske tyder det på, hvor der er særlig behov for eller kapacitet til den slags indsatser. Specifikationen af sted kan – lige som de tidligere nævnte karakteristika ved indsatserne – muligvis ved nærmere analyse også være med til mere nuanceret at indikere, om indsatsformerne er virkningsfulde særlige steder i samspil med andre faktorer.

Hyppigt kaldes den stedlige kontekst for tiltaget blot "urban", uden at byens karakter uddybes nærmere i studierne. Definitionen på urbane områder varierer ellers fra land til land og implicerer foruden et indbyggertal også befolkningstætheden. Andre gange nævnes udelukkende byens navn, hvorfor der er søgt oplysninger om indbyggertal til en vejledende opstilling af, om indsatserne foregår i en storby, mellemstor by eller på landet. I figuren på næste side ses de undersøgte indsatsers forskellige bymæssige kontekster for implementering. Undersøgelsernes egne benævnelser følges så vidt muligt, og derudover klassificeres mellemstore byer som de med maksimalt 90.000 indbyggere og ned til det rurale⁹⁰. Grænsen for de mellemstore byer er skønnet ud fra de kortlagte studiers fordeling samt muligheden for at kunne sammenligne med danske forhold, hvor en "mellemstor" by er relativt stor – men betydeligt mindre set i forhold til oprindelseslandene for de fleste studier i kortlægningen.

Flere af studierne omhandler indsatser, der afprøves i flere forskellige bysammenhænge på samme tid, og disse noteres for alle de pågældende typer.

⁹⁰ Definitionen på det landlige varierer på tværs af lande, og kortlægningen anvender blot studierne benævnelse "rural" som indikator. Danmarks Statistik definerer et byområde som en sammenhængende bebyggelse med mindst 200 indbyggere (www.dst.dk), hvor afstanden mellem to huse ikke overstiger 200 meter.

Figur 12. De kortlagte mentor- og fritidsindsatsers bymæssige kontekster

Figuren viser, hvor udslagsgivende storbyen er i forhold til mentor- og fritidsindsatserne. En relativt stor andel af undersøgelserne angiver ikke indsatsens stedlige sammenhæng, men i et enkelt eksplicit tilfælde sløres informationen af etiske årsager for at sikre undersøgelsesdeltagernes anonymitet (Nichols 2004).

To særkender viser sig, når de tre forskellige indsatstyper – mentor-, fritids- og kombinerede mentor- og fritidsindsatser – granskes vedrørende deres mest gængse bymæssige kontekst. For det første finder kombinerede mentor- og fritidsindsatser i højere grad sted i storbyen i de kortlagte undersøgelser. For det andet foregår fritidsindsatser oftere på landet eller i mellemstore byer end både mentor- og kombinerede mentor- og fritidsindsatser.

Mentorindsatser er typisk mere intensive og ressourcekrævende menneskeligt og økonomisk. Selv med frivillige mentorer kræver det tit en større organisering for at rekruttere, screene, matche og supervisere de frivillige osv. Det kunne være én forklaring på den forskellige udbredelse af indsatstyperne. En anden kunne være, at kriminalitetsproblemer i storbyen kan være grellere, hvorfor en fritidsindsats søges kombineret med en anden og mere intens indsats for at støtte den unge mere. Endelig kan det også være udtryk for forskeren eller konsulentbureauets præference eller praktiske omstændigheder. Kortlægningen kan kun indfange dokumenterede og effektevaluerede indsatser, om end utallige mentor- og fritidsindsatser er blevet og fortsat bliver gennemført, uden erfaringerne derfra indsamles og formidles. Evalueringsspørgsmålet er i udpræget grad et spørgsmål om ressourcer.

Lokalsamfundet – løsningen og begrundelsen

Efter at have gransket den generelle bymæssige sammenhæng for mentor- og fritidsindsatserne skal det nu vurderes, i hvilken forstand de er lokalsamfundsbaserede ("community-based").

Lokalsamfundet indtager flere positioner i forhold til forebyggelses-tiltagene i kortlægningen. Lokalsamfundet er udgangspunkt for indsatsens organisering, identifikationsprocesserne omkring de unge deltagere samt for rekruttering af frivillige. Og lokalsamfundet bærer samtidig visse kontekstuelle vilkår, som er centrale årsager til, at indsatsen iværksættes. På denne måde kan det lokale og dets daglige aktører på én gang siges at rumme årsagerne til indsatsen og kræfterne bag den – det, der skal løse problemerne. Det er fællestræk, som gælder alle undersøgelsesne i kortlægningen enkeltvis eller sammen på varierende vis.

Lokalsamfundet er afsættet for de forebyggende tiltag – det er her, hvorfra **indsatsen organiseres** og sættes i værk ved hjælp af forskellige lokale kræfter. Ofte er der tale om en indsats i et tværfagligt samarbejde med fx politi, boligsociale medarbejdere, ungearbejdere og skolepersonale (Bowey & McGlaughlin 2006; Langager & Skov 2004; Baker et al. 1995) via fx lokalt organiserede klubber og fritidsindsatser, som er individuelt etablerede (Thurman et al. 1996). Nogle gange er de opstået efter frivilligt initiativ fra unge og voksne, der bor i området (Baker et al. 1995). Andre gange udspringer indsatserne af større mere omspændende organisationer såsom Boys and Girls Clubs of America (Arbreton & McClanahan 2002; Schinke et al. 2000). Det kan også være mentorordninger, som baseres på eksisterende lokale projekter (Brady et al. 2005) – eller som er autonomt finansierede og affilierede dele af større nationale indsatser såsom Big Brothers Big Sisters of America (Tierney & Grossman 2000). I en dansk kontekst er indsatserne typisk kommunalt forankrede (Mehlbye & Hjelmars 2009; Langager & Skov 2004; Leleur & Pedersen 1996).

De unge **indsatsdeltagere identificeres** eller opsøges almindeligvis til den forebyggende indsats i deres lokale omgivelser og hverdag fx i skolen, boligområdet eller gademiljøet.

I mange af mentor- og fritidsindsatserne udpeges deltagerne af deres skolelærere, skolevejledere eller andet skolepersonale (Allen et al. 2011; Rogers 2011; Herrera et al. 2008; Crank et al. 2003; Royse 1998) og tilmed forældre (DeCarlo & Hockman 2003; Higginbotham et al. 2006), børne- og ungeforanstaltninger (Keating et al. 2002; Hanlon et al. 2002) og sociale myndigheder (Sørensen 2008; Sørensen & Dam 2000). I UK er det eksempelvis sommetider de såkaldte Youth Offending Teams, som opererer lokalt, der har til opgave at opdage de unge (MHB 2003; Nichols 2004; CRG Research 2006). De unge opsøges og identificeres også dér, hvor de færdes i det offentlige rum, af indsatsens eget personale (Baker et al. 1995; Arbreton & McClanahan 2002), mens de gange selv opsøger åbne tilbud i deres boligområde uden nogen særlig forudgående identifikation (Rogers 2011).

De **frivillige rekrutteres** tiest i det område, hvor fritids- og mentorindsatserne har deres udgangspunkt. I flere tilfælde er der tale om studerende fra lokale universiteter, nyuddannede eller – for en enkelt indsats vedkommende – high school-elever, som agerer mentorer, rollemodeler, tutorer el. basketballtrænere for de implicerede unge (Hanlon et al. 2009; Higginbotham et al. 2006; Keating et al. 2002; Baker et al. 1995; Derezotes 1995; Herrera et al. 2008). Andre gange er de frivillige, der arbejder i området – eksempelvis ansatte i brandvæsenet (de Anda 2001) – som underviser og/eller indgår i mentorforhold med indsatsens unge (Berry et al. 2009; Rapp-Paglicci et al. 2011; Royse 1998; Davis et al. 1995). Endelig er en stor del af de frivillige bare kendetegnet ved at være bosiddende i lokalsamfundet uden nogen særlig universitets- eller arbejdsmarkedstilknytning, og de indtager typisk en mentorrolle eller en assisterende rolle ved gruppeudflugter (Brady et al. 2005; Keating et al. 2002; Higginbotham et al. 2006; Hanlon et al. 2002). Heriblandt er også de, som gennem religiøse sammenslutninger (Higginbotham et al. 2006) og andre lokale organisationer er blevet indrullet i det frivillige arbejde.

Rekrutteringen af frivillige forekommer desuden tit på flere af disse måder samtidig inden for samme indsats.

Disse tre ovenstående komponenter, organisering, identificering og hvervning af frivillige, udgør hver især nogle væsentlige byggesten i en markant del af de kortlagte mentor- og fritidsindsatser.

Dertil anvendes lokalsamfundet typisk som argument for, at indsatsen overhovedet bør iværksættes lige dér frem for andre steder.

Lokalsamfundets **specifikke vilkår** i form af dårligt stillede boligområder, skoler og bycentre afløser og komplementerer hinanden i begrundelserne for indsatsens nødvendighed.

En stor del af de, der deltager i mentor- og fritidsindsatserne, bor i større lejligheds-komplekser og **alment boligbyggeri** (Anderson-Butcher et al. 2003; Apsler et al. 2006; Schinke et al. 2000). Nogle af områderne bærer særlige mærkater – fx "Empowerment Zone Neighborhoods" (USA) eller placeres i forhold til eksempelvis "DETRs 1998 Index of Local Deprivation" (England og Wales), som har 33 indikatorer fordelt på 6 domæner af afsavn – og er kendetegnede ved karakteristika som høj risiko for lediggang, kriminalitet, tomme bygninger, lavt uddannelses- eller indkomstniveau og ringe boligforhold (Allen et al. 2011:17; MHB 2003:43,50; Baker et al. 1995; Davis et al. 1995). Hvor det er angivet, ligger indsatserne i forlængelse heraf oftest i **økonomisk og socialt** dårligt stillede områder (Rogers 2011; Rose & Jones 2007), og det, at majoriteten af de lokale skoleelever modtager prisreduceret eller gratis skolefrokost, er den benyttede indikator på forarmelse i mange af de amerikanske mentor- og fritidsundersøgelser (Cross et al. 2009; Arbreton et al. 2002; Flewelling & Paschal 1999; OJJDP 1998; Harris & Wheeler 1997).

Skolerne og skoledistrikterne er kendetegnede ved at have **dårligt præsterende elever** og en høj procent af unge, der dropper ud, i forhold til andre områder og det givne nationale plan (Maxfield et al. 2003; Cross et al. 2010; Zief et al. 2006). Tilmed rapporterer flere af undersøgelserne om problemer med **stofmisbrug** (Hanlon et al. 2009; Tierney & Grossman 2000) og stor **boligmobilitet** (Rorie et al. 2011) i områderne.

Indsatsområderne er ydermere hyppigt forbundet med en markant stigning i eller et højt niveau af **kriminalitet** og "gangs" (Gottfredson et al. 2004; Derezotes 1995).

Som fx Project R.E.S.C.U.E. (Reaching Each Student's Capacity Utilizing Education), som er et kombineret mentor- og fritidsprojekt med lokale brandmænds-mentorer i en amerikansk storby ved Los Angeles. Området har på undersøgelsestidspunktet megen ungdoms- og voldskriminalitet med 31 aktive ungdomsbander med over 7000 medlemmer (de Anda 2001:97-98).

Endvidere har fritidsindsatserne GPTTO (Gang Prevention Through Targeted Outreach) og GITTO (Gang Intervention Through Targeted Outreach), som er tilknyttet Boys and Girls Clubs of America og dækker det meste af USA, til huse i de områder, hvor "gang"-aktiviteten gør sig gældende. Klubberne placeres dog forskelligt, afhængig af om de har et forebyggende eller intervenserende sigte. Halvdelen af de forebyggende GPTTO-klubber ligger i de mest intense "gang"-områder i lokalsamfundene, hvor de udføres, mens en fjerdedel ligger på grænsen til disse, og en fjerdedel er i samme lokalsamfund eller kvarter, men et stykke fra det mest intense område. Interventionsklubberne, som søger at trække unge ud af "gangs", ligger derimod i de allerhårdeste områder (Arbreton & McClanahan 2002:14).

Det store engelske og waliske fritidsprogram Positive Activities for Young People (PAYP) skriver sig også ind i en kontekst af et højt kriminalitetsniveau. En Youth Justice Board-undersøgelse fra 2003 (MORI, Youth Survey) viste, at 25 % af de 10-17-årige havde begået en eller anden form for kriminalitet inden for det seneste år, og at hhv. en stor tredjedel drenge og en tredjedel piger have begået deres første lovovertrædelse, inden de var fyldt 11 år.

I staten Washington tilbage i halvfemserne eksisterede fritidsindsatsen og værestedet The Neutral Zone ligeledes som konsekvens af et øget antal ungdomsanholdelser fra slutfirserne og ind i halvfemserne (Thurman et al. 1996). En lignende opblusning af kriminalitet, især "gang"-relateret, sås i Denver, og var rammen om mentor- og fritidsindsatsen GRASP (Denver's Gang Rescue and Support Project) (Hritz & Gabow 1997). Denne udvikling afspejlede en tendens i hele USA på det tidspunkt, og den lokale kontekst er altså igen kædet sammen med større tendenser og kan forstås i lyset heraf – og omvendt.

Den **bredere kontekst** er således pointeret i en nyere undersøgelse af mentorindsatsen Coaching for Communities (CfC) (organisationen "Youth at Risks" version), hvor forfatterne påpeger den stigende grad af asocial adfærd i mange lande i Vesten – heriblandt UK, hvor CfC foregår. Her gives der et stigende antal af adfærdsdiagnoser og flere bliver taget gentagne gange af politiet, om end kriminaliteten – især den ikke-voldsrelaterede – er faldende (Berry et al. 2009).

Alt i alt er disse fire træk forbundne i varierende grad og facon, og de er naturligvis flettet sammen med de øvrige indsatskarakteristika såsom de unges risikograd og indsatsens forebyggelses-formål, på en måde så indsatsen, behovet og konteksten passer sammen.

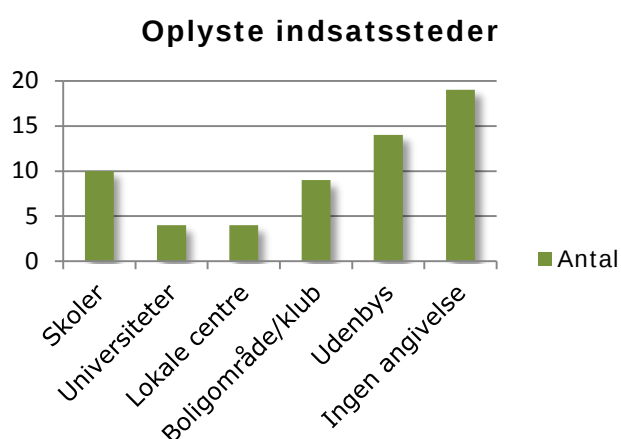
Rummet – dagligdags, fremtidigt eller afsides

Nu skal det belyses, hvor mentor- og fritidsindsatserne i kortlægningen leveres nærmere bestemt. De gennemføres hyppigt i de unges lokale omgivelser og hverdag.

Tabel 22. Mentor- og fritidsindsatsernes udførelsessted

Indsatsens leveringssted	Antal
Skoler (indsatsdeltagernes egne)	10
Universiteter	4
Lokale "centre" el. i centrum	4
Boligområder og/el. lokale klubber	9
Udenbys (ture eller ophold)	14
Ej angivet (alle dog "lokalt baserede")	19

Figur 13. Fordeling af indsatssteder i kortlægningen

Tabellen og figuren ovenfor viser en kategorisering og fordeling af indsatsernes leveringssteder i de kortlagte studier. Opdelingen er skabt induktivt på baggrund af undersøgelsesernes egne oplysninger. Ofte nævnes det blot, at indsatsen foregår i lokalsamfundet, og det gør alle indsatserne på en eller flere af de fire måder angivet i det foregående afsnit. I tilfældet af, at undersøgelsen giver en nærmere udspecificering, tæller den pågældende kortlagte indsats under alle de kategorier, der dækker dens leveringssteder.

Skolerne danner almindeligvis rammen om indsatserne efter skole i de unge deltageres fritid (typisk kaldet "out of school"- eller "after school"-programmer), undtagen det sekundære gruppe-rådgivningselement i et enkelt program ved navn The CASPAR Youth Services Student Assistance Program, hvor udvalgte elever deltager i skoletiden (Apsler et al. 2006). I disse indsatser forbliver de unge i en for dem velkendt kontekst og indfanges og fastholdes et sted, hvor de i forvejen har deres daglige gang.

Universiteterne kan både ligge til grund for et enkelt besøg i løbet af en større indsats, hvor besøget skal promovere fremtidstanker hos de unge omkring at gå på universitetet. Eller de kan være rammen om mere undervisningsorienterede komponenter i fritidsindsatserne.

Indsatser med udgangspunkt i lokale "community centers" eller i centralt beliggende lokaler i den givne by er almindeligvis også fritidsindsatser, lige som tiltag såsom klubber, der hyppigt foregår i boligområder og/el. dér, hvor de unge ellers færdes.

Til slut vises antallet indsatskomponenter eller indsatser, som, det oplyses, også kan foregå udenbys. Den er rigest repræsenteret, eftersom en stor del af både fritids- og de kombinerede mentor- og fritidsindsatser rummer udflugtselementer. Det at tage udenbys sidestilles i flere indsatser med det, at vise de unge noget nyt. Det skal give dem nye perspektiver, et pusterum og oplevelser, de måske ikke selv ville have mulighed for at få.

Oversigten over mere konkrete indsatssteder har altså til formål at illustrere variationen i, hvor mentor- og fritidsindsatserne konkret gennemføres, mere end det er et spørgsmål om omfang. Der er for mange ubenævnte eller unævnelige indsatssteder til, figuren kan indikere særlige tendenser. Ved store, udbredte programmer med multiple indsatskomponenter og forskelligt realiserede indsatsudgaver er det ikke muligt at konkretisere de givne steder for indsatsernes gennemførsel på detaljeret vis. Ej heller i reviews over mange forskellige indsatser, der som regel primært kun har indsatstypen til fælles, men dækker over adskillige projekter og programmet forskellige steder. Om stedet for indsatsen kan have en betydning dens effekt, vil næste kapitel dog granske mere specifikt for hver af de tre indsatstyper – mentor-, fritids- eller kombineret mentor- og fritidsindsatser.

Endelig er især indsatser, der inkluderer et mentorelement, kendetegnet ved en stor valgfrihed for mentoren og den unges samvær og aktiviteter, hvorfor det ikke er muligt at definere konkrete steder for indsatsen. Sådanne indsatser vil dog sædvanligvis finde sted lokalt og variere efter interesse og muligheder i henhold til tid, økonomi og transport. Dog er det bemærkelsesværdigt hyppigt ikke noteret, at mentoren og den unge tilbringer tid hjemme hos hinanden, hvorimod aktivitetsforslag i det offentlige rum såsom cafe og biograf eller det lokale bibliotek nævnes overordnet som aktivitetsmuligheder og -lokationer i indsatsbeskrivelserne. Så trods det, at mentorindsatsernes primære gennemførselssteder ikke fremgår af søjlerne, er det blot en præmis i forhold til indsats-typen. Grundlæggende er de ligeledes – men uspecificeret – udført med basis i lokalsamfundet.

Figuren fremhæver samtidig, hvor vanskeligt det kan være at genskabe visse mentor- og fritidsindsatser pga. manglende konkret information. Det er også en af årsagerne til, det kan være så svært at indkredse, præcis hvad der har effekt i en mentorrelation. Det vil være det næstkommende kapitels fokus. Først en opsummering af steder for forebyggelse.

Summa summarum er de kortlagte fritids- og mentorindsatser karakteriseret af en stor stedlig alsidighed, men først og fremmest finder de sted i urbane områder, der er særligt udsatte socialt og økonomisk. De er forbundne med lokalsamfundene, de foregår i, på mange måder, og deres konkrete sted for gennemførelse er afhængig af indsatsens type og -elementer.

Samlet set er kortlægningens screeningskriterier blevet mødt og udviser stor gensidig sammenhæng.

Kap. 5

Dybdegående analyser af effekter og udfordringer

Efter at have skabt et overblik over særlige kendetegn ved de kortlagte mentor- og fritidsundersøgelser, som er af væsentlig betydning for de præmisser, den systematiske kortlægning er blevet foretaget på baggrund af, skal det nu siges, om mentor- og/eller fritidsindsatser har nogen direkte eller indirekte kriminalpræventiv effekt på unge mennesker i risiko. – **Virker** de? Er de blot **lovende** uden håndfaste beviser? Har de **ingen effekt** – eller er det faktisk **uvist**?⁹¹

De dybdegående analyser sker enkeltvist for hver indsatsstype: Mentorindsats, Fritidsindsats og kombineret Mentor- og fritidsindsats. Siden følger en kort samlet diskussion af de tre indsats typer, som, det ses, ofte har de samme metodiske træk og bagvedliggende teorier.

Analyserne er "dybdegående", fordi de tager i betragtning, at forebyggelsesprogrammer kan være gode for nogle unge, under nogle omstændigheder, i forhold til visse resultater⁹². Derfor dykkes der ned i studierne for at afklare mulige detaljer om, hvad effekten af indsatserne er for hvem, hvordan, hvornår, hvor længe og hvorfor, og fordi der tages højde for, om undersøgelsernes resultater er pålidelige nok for sikre konklusioner.

To ting er i den forbindelse vigtige at huske på:

1. **"Bias" / skævhed:** Der kan være en tendens til, at undersøgelser med positiv effekt udgives i højere grad end de, der ikke viser nogen eller viser en kontraproduktiv effekt⁹³. Derfor kan der ud over litteratursøgningens givne rammer være undersøgelser, analysen ikke beror på, hvilket kan give en glorificerende skævhed.

2. **Ingen garanti for gentagelse:** At en indsats én gang et sted har vist positive effekter er ikke en garanti for, at indsatserne vil virke igen i fremtiden i andre omgivelser⁹⁴.

Specifik tid og sted er kontekstuelle faktorer, som uundgåeligt omspinder alle de kortlagte undersøgelser. Jo mere disse kan beskrives, jo mere kan sammenlignelige kontekster, hvor samme virkning med højere sandsynlighed kan formodes, måske findes – eller omvendt undgås, hvis kendetegnende syntes at være upassende for indsatsens forløb og effekt.

⁹¹ Måden at fremlægge effekt på er inspireret af Sherman et al. (1997) og den såkaldte "Marylandrapport".

⁹² (Roberts i Brady et al. 2005:24)

⁹³ (Hodgkinson et al. 2009:17)

⁹⁴ (Petrosino et al. 2004: 11)

Trods de ovenstående forbehold er det klare formål med analyserne at komme frem til den bedst mulige viden, som står til rådighed, om mentor- og fritidsindsatsers effekt for unge i risiko og de udfordringer, det fører med sig.

Med en indsigt i de forskellige indsatsformers effekt og udfordringer kan de praktiserede forebyggelsesindsatser ude i lokalsamfundene videns-baseres og inspireres – lige som praksis inspirerer og giver stof til den viden, der produceres, i en fortsat cyklus og gensidighed.

I sidste ende kan en løbende dialog mellem forskning og praksis potentielt set medvirke til at tilbyde unge mennesker den mest solide indsats på deres videre færd i tilværelsen.

Mentorindsatser

Overordnede effekter og deres varighed

De kortlagte mentorindsatser er lovende og har alle en eller flere positive effekter for kriminalitet direkte eller indirekte. Der kan dog være forskellig effekt for varierende undergrupper af deltagere, og det er ikke altid at indsatserne resulterer i alle de former for effekt, der måles på. Dvs. at mentorindsatserne viser sig at afhjælpe noget – men ikke alt.

De mest pålidelige undersøgelser fremhæver positive forandringer på varierende vis inden for effektkategorierne kriminalitet, adfærd, attitude, psyke, rusmidler, skole og relationer, hvorved mentorindsatser kan siges at have en stor spændvidde i henhold til, hvad de kan påvirke.

Mentorindsatserne er ifølge denne rapport blot "lovende" i forhold til at forebygge kriminalitet – frem for at være sikkert effektive. Det kommer sig af, at kortlægningens ellers mest grundige studier af høj kvalitet (H) (Tierney & Grossman 2000; Grossman & Rhodes 2002) ikke direkte bevidner en effekt på kriminalitet i sig selv, men på relaterede faktorer såsom rusmidler, at slå nogen eller pjække fra skolen. Samtidig skal disse positive resultater ses op imod manglende indikatorer på effekt inden for undersøgte fænomener som tyveri og slåskamp.

De næstmest pålidelige studier undersøger enten ikke effekt i form af kriminalitet, men boglige kompetencer (Thompson & Kelly-Vance 2001), eller de gransker ikke implementeringen af indsatsen eller kontrollerer for faktorer, der kan skævvride undersøgelsesresultatet. De kan også lige som ovenfor rumme modstridende erfaringer med mentorindsatserne. Fx at problemskabende adfærd forbedres, men ikke kriminalitet. Eller ikke kriminalitet på en entydig vis, da selvrapporteret kriminalitet i et tilfælde består uændret, mens officielle tal over anholdelser og sigtelser viser et fald (Berry et al. 2009). Sågar kan de ellers lovende indsatser til tider være kontraproduktive (Tolan et al. 2008). – Ergo er det ikke muligt generelt at sige, at mentorindsatser er direkte og "beviseligt" kriminalitetsforebyggende.

Selv om lidt over halvdelen af mentorindsatserne generelt undersøges med et acceptabelt effektdesign, der involverer kontrolgrupper, er der alligevel 4, som ikke sammenligner deltagerne med lignende unge uden en mentor. Uden sammenligningen kan det være sværere at gisne om, hvad der ville være sket med deltagerne uden en mentor. To af studierne undersøger desuden ikke indsatsen over tid og kan derfor ikke sige noget stringent om en forandring. De forholder sig primært til mentorernes, de unge eller personalets synspunkter.

Ingen af de ti undersøgelser siger noget om indsatsernes længerevarende effekt – dvs. at det på baggrund af dem ikke kan afklares, om effekten varer ved, når mentorrelationen ophører.

Der er dog alt i alt mange positive følgevirkninger af de kortlagte mentorindsatser såsom forbedret selvværd, boglige evner, relationer til jævnaldrende og forældre samt mindsket pjækkeri, aggression, brug af rusmidler og tendens til at slå nogen. – Også selv om ikke alle studier viser klare eller ensartede resultater inden for disse og andre fænomener, og selv om resultaterne kun potentielt set vil have en senere implikation for eventuelle kriminelle handlinger. En adfærd, det i grunden kan håbes, aldrig vil komme på tale.

Hvad, undersøgelserne interessant viser, er, at frivillige mentorindsatser, der primært sigter mod at opbygge et støttende venskab mellem en ung i risiko og en engageret voksen, kan forbedre fænomener, som indsatserne ikke er direkte rettede mod. At støtte den unge konsekvent og kontinuerligt over et år eller mere i hans eller hendes egen udvikling og potentiale lader til samtidig at styrke den unges boglige evner, relationer, adfærd m.v. selv uden intentionelle agendaer herom (Thompson et al. 2001; Tierney et al. 2000; OJJDP 1998).

Effekt for hvem – alder, risiko og grupper

De positive effekter har i undersøgelserne udmærket sig for unge, både piger og drenge, der primært er i alderen 11-14 år. Med andre ord er det i bedste fald mest for denne aldersgruppe, lignende resultater vil kunne gøre sig gældende.

Yngre og ældre børn og unge har også – mere talfattigt – været blandt deltagerne i nogle af mentorindsatserne, eller også har de i princippet været i målgruppen for en mentor. Om disse aldersgrupper i sig selv vil afstedkomme lignende resultater må bero på yderligere forskning.

Et enkelt studie har deltagere mellem 15 og 18 år, men forfatterne konkluderer, at en aldersgruppe fra 12-15 år med mildere risici såsom indledende social eksklusion havde været bedre (Berry et al. 2009). Den Korte Snors kontaktpersonstilbud rækker egentlig til det syttende år, men i et forebyggende perspektiv tilbydes indsatsen til de 10-14-årige (Den Korte Snor 2010).

Og det er netop med forskellige forebyggelsesperspektiver, indsatserne er iværksat. Lidt under halvdelen har eksplicit et kriminalitetsforebyggende fokus og hertil unge deltagere, som er i særlig risiko for kriminalitet og/eller allerede har været involveret i kriminalitet (Berry et al. 2009; Den Korte Snor 2010; Tolan et al. 2008; OJJDP 1998). Disse unge er som regel lidt ældre end dem, som deltager på baggrund af mere generelt gældende og varierede risici såsom at have én forsørger, opleve fattigdom, vanskeligheder ved skolearbejde etc., som kendetegner alle Big Brothers Big Sisters-programmerne, den sekundære og gruppebase-rede del af indsatsen CYS CAP samt en unavngivet frivillig mentorindsats (Rose et al. 2007).

Logisk nok undersøges der i højere grad direkte kriminalitetsrelaterede fænomener for de indsatser, hvis deltagere er i særlig risiko for eller allerede er involverede i kriminel adfærd. For de unge, der er i mere generelt funderet risiko, undersøges der oftere forandringer i fx deres selvværd, skolegang og relationer til andre. Således kan det ikke vides, om de faktisk har en direkte kriminalitetsforebyggende effekt. For det vil kræve undersøgelser med øje for at måle flere forskellige typer af effekter – herunder kriminalitet og uroskabende adfærd – og ikke mindst gøre det i et længerevarende tidsperspektiv. Således findes der sågar indsatser i førskolen, hvor man flere årtier efter måler på de nu voksne børns senere involvering i kriminalitet m.m. I årenes løb præges deltagerne godt nok af endnu flere påvirkninger og egne handlinger oveni indsatsen, men en langvarig undersøgelse vil nu i langt højere grad kunne påvise eventuelle forskelle. – Lige som den bedre ville kunne vise en forskel i kriminel adfærd for de unge mennesker i bredere risiko, som har en mentor.

Hvad angår grupperelaterede problemstillinger, så er der ingen af de kortlagte mentorindsatser, som er specifikt fokuserede på problematiske, eksisterende "grupper" eller "gangs", og ingen af indsatserne finder – ifølge de givne beskrivelser – sted i en kontekst med særlige gruppekonflikter. Dog er "gang"-forebyggelse et ud af mange formål i det amerikanske mentorprogram JUMP, hvor kun 3 % af deltagerne skulle være i risiko for "gang"-involvering, mens de unges omgang med asociale venner og jævnaldrende er fokus i den danske indsats Den Korte Snor og indsatsen Coaching for Communities (CfC) fra UK.

Alle tre indsatser befinder sig selvfølgelig blandt de, som har et eksplicit kriminalitetsforebyggende fokus med en målgruppe, der er særlig i risiko herfor, og alle tre lader til at have en forbedrende effekt på de unges omgangskreds.

CfC resulterer i signifikant færre asociale kammerater (Berry et al. 2009), mens Den Korte Snors deltagere i halvt så mange tilfælde har venskabsrelationer efter indsatsen, der ikke støtter "almen social integration". Antallet af de, hvis venner i nogen eller tilfredsstillende grad støtter almen social integration, øges samtidig markant (Den Korte Snor 2010). For mentorprogrammet JUMPs vedkommende er mentorer og

mentees ikke enige, men henh. 44 % af mentorerne og små 70 % af de unge mener i høj grad, at mentorindsatsen har nytte i forhold til at holde sig fra "gangs". Samtidig mener henh. 34 % af mentorerne og ca. 50 % af de unge, at indsatsen har nytte meget i forhold til at undgå venner, der påbegynder ballade (OJJDP 1998).

Det tyder på, at det, at have en form for mentor, kan være med til at styrke de unges prosociale relationer med jævnaldrende og mindske deres involvering i "gangs" – her både med frivillige og ansatte mentorer. Om de syv andre indsatser har den implikation er ikke blevet undersøgt.

Effekt hvor

De forskellige positive effekter af mentorindsatser har vist sig i undersøgelser fra både USA (6), Irland (1), England (2) og Danmark – her i form af Den Korte Snor (2010).

I forhold til deres bymæssige sammenhæng foregår halvdelen udelukkende i storbyer. Tre indsatser kan ikke specificeres, mens to mentorindsatser kan foregå på landet, herunder et tilmed i mellemstore byer.

Den foreliggende viden om positive effekter af at have en mentor er dog størst og sikrest i forhold til urbane kontekster. De to studier, der kan omhandle landlige tiltag, har et svagt effektforskningsdesign. Dertil har det omfangsrige og udbredte program JUMP rigtig nok lokale indsatser, som også ligger i mellemstore byer, men i resultaterne skelnes der ikke i forhold til eventuelle variationer i udfaldet de forskellige steder.

Om en mentor nyttigt kan støtte en ung på landet og i mellemstore byer er sandsynligt, men det kræver flere studier, alt imens vi ved fra Big Brothers Big Sisters-indsatsen i Irland, at en landlig kontekst vanskeliggør indsatsen pga. transportbesvær og få ting for mentormatchet at lave sammen (Brady et al. 2005). Formentlig er det BBBS-programmernes organisering i primært bymæssige sammenhænge, som gør, at flere mentorindsatser for unge i risiko ikke er afprøvet og evalueret andre steder end i storbyerne.

Uanset bysammenhængen for mentorindsatserne er der i alle de tilfælde, hvor det oplyses, tale om lignende socioøkonomiske kontekster i lokalsamfundene med fattigdom og tit også familiemæssige problemer som rusmiddelmisbrug, skilsmisse, vold og psykisk sygdom.

Alt i alt ses det, at mentorindsatser i hvert fald kan have en positiv indflydelse på begge sider af Atlanten i urbane sammenhænge med særlige socioøkonomiske udfordringer.

Effekt hvornår

For at se, om man kan tidsbestemme effektive mentorindsatser, tages deres varighed og frekvens nu i betragtning.

Generelt er mentorindsatserne af omkring et års varighed, hvor mentoren og den unge mødes 3-4 gange om måneden i nogle timer hver gang. Big Brothers Big Sisters-programmet med frivillige mentorer, som er repræsenteret flere gange med forskellige afprøvelsessteder i kortlægningen, har til eksempel nogle nationale standarder, der forpligter mentoren og den unge til at engagere sig i mindst et og år 2-4 gange om måneden. Lokale BBBS-kontorer kan have nogle lokale standarder, hvor mentor og mentee endda skal mødes på ugentlig basis (Tierney et al. 2000). Ugentlige møder anbefales dog på tværs af BBBS-indsatserne.

Blandt undersøgelserne er der dog en del variation i forhold til tidsbrugen, hvor indsatsernes elementer og mentorfunktionens frivillighed vs. professionalitet viser sig at spille ind.

Især gruppeelementet i det amerikanske CYS CAP afviger fra resten ved at være en sekundær indsatsdel af et større både universelt og tertiært program, der foregår i skoleregi i ti uger i træk 45 minutter ugentligt med en uddannet rådgiver (Apsler et al. 2006). Også den danske kontaktpersonindsats benytter sig af ansat og uddannet personale, som i minimum 7 måneder er til rådighed for den givne unge i 15 timer om ugen – den tidsmæssigt mest intense indsats blandt de kortlagte mentorindsatser, men den er samtidig rettet mod unge i mere presserende risiko for kriminalitet (Den Korte Snor 2010).

Alle de andre mentorindsatser i kortlægningen implicerer frivillige mentorer, og varer – efter planen, og hvor det kan defineres⁹⁵ – et år foruden en indsats, som varer ni måneder. Derfor kan visse match nu godt blive opløst utilsigtet undervejs pga. konflikt, fraflytning m.m.

Frekvensen i møderne mellem mentoren og den unge er ugentlig kontakt eller kontakt tre gange om måneden i mindst en time, men ofte 2-4 timer hver gang.

I det ene frivillige mentorprogram, CfC, som kun er tidssat til at vare i ni måneder, er mentor og mentee til gengæld forpligtede til at være i kontakt tre gange om ugen (Berry et al. 2009).

Altså synes mentorindsatser med frivillige mentorer på den baggrund at kunne bibringe forskellige positive effekter for de unge, hvis de har en vis varighed og intensitet. Gerne et helt år – og længere – og gerne med ugentlig eller næsten ugentlig kontakt i flere timer ad gangen.

Da ingen af indsatserne – måske af erfaring – som sådan er kortere eller mindre intense kan der ikke siges noget med sikkerhed om, hvad en anden tidsmæssig struktur på en mentorindsats ville kunne føre til. Og dog: En enkelt undersøgelse af høj kvalitet og solidt forskningsdesign indikerer, at indsatser på under et halvt år kan være skadelige (Grosman & Rhodes 2002). En anden frivillig mentorindsats, som først står

⁹⁵ Det kan ej gøres i det systematiske Campbell-review samt for det kæmpemæssige program JUMPs vedkommende. Sidstnævnte har dog som median 6,5 måneder og kan vare fra 3 måneder til 5 år (OJJDP 1998).

til kun at vare i 6 måneder, "Volunteer mentoring scheme", melder ligeledes, at det for mange af de unge ikke er passende eller hensynsfuldt, at ordningen kun varer seks måneder (Rose & Jones 2007).

Med løbende målinger undervejs i en et-årig BBBS-mentorindsats med frivillige mentorer ses det, at mentorindsatser, der ophører inden seks måneder medfører et opsving i de unges alkoholforbrug. Det fremgår også af forfatterens analyser, at selvværd og ens egen opfattelse af kompetencer i skolen kan falde signifikant, hvis mentorrelationen er på under tre måneder (Grossman & Rhodes 2002). Sandsynligvis hænger disse udfald sammen med en følelse af svigt og ophøret af støtte.

Uanset hvad er kriterierne for deltagelse i alle mentorindsatserne, at de unge er i større eller mindre risiko grundet problemer i familien, skolen eller lokalsamfundet, at de har dårligt selvværd, dårlig indflydelse fra kammeraterne m.v. Med andre ord kan de i høj grad allerede på forhånd have en forventning om at blive afvist, og det er derfor essentielt at undgå tillidsbrud og at informere de – her ofte – frivillige mentorer om de negative følger af at falde fra, inden der er gået et år. De frivillige mentorer påpeger til tider selv, at der kan være en utilstrækkelig overgang til noget andet, når matchet ophører (Brady et al. 2005).

Derimod forbedres resultaterne i takt med mentorrelationens varighed, og i samme BBBS-mentorindsats, som nævnt i forhold til de kontraproduktive følger af en kort mentorindsats ovenfor, ses det, at allerflest signifikante og positive effekter fremkommer efter hele 12 måneders mentorrelation. Her ses et mindsket brug af rusmidler, mindre pjækkeri i skolen og en øget opfattelse af social accept og kompetencer i skolen (Grossman & Rhodes 2002).

Kontinuitet versus tidsbegrænsning i frivillige mentorindsatser er et dilemma, fordi de frivillige ønsker sikkerhed i den struktur, mentorsystemet bibringer, alt imens de fleste unge føler sig skuffede ved programets slutning. De fleste vil savne relationen og dialogen mest, og gensidige venskabsrelationer kan udvikle sig, selv hvis mentorindsatsen ikke har til hensigt at være et venskabsprogram (Rose & Jones 2007). Mange mentormatch fortsætter da også af sig selv ud over den obligatoriske tidsperiode (Thompson et al. 2001).

At konsekvent kontakt mellem mentor og den unge er væsentlig, påpeges nu af flere af de mentorstudier, som åbent diskuterer tidsaspektet (Thompson et al. 2001).

Blot en enkelt undersøgelse med flere indsatsselementer finder ikke, at antallet af gange, en ung er i kontakt med sin frivillige mentor pr. uge, har en signifikant effekt på resultaterne. Indsatsen påkræver i forvejen tre ganges kontakt om ugen, så undersøgelsen kunne tyde på, at endnu hyppigere kontakt end en gang ugentligt ikke vil skabe endnu større resultater. Forfatterne undlader at udtale sig om eller undersøge mentorrelationens varighed samlet set. De påpeger imidlertid betydningen af frekvensen af de unges deltagelse i et andet indsatsselement, som går ud

på tematiske månedlige møder, hvor ansat personale og de frivillige mentorer arbejder på et af de unges udtalte mål (Berry et al. 2009).

Dermed synes frekvens at kunne være afgørende på varierende vis. I sidste tilfælde lader det til, at det, der gør den markante forskel, er, om de unge overhovedet deltager i sådanne møder eller ej. Tiltag, som frekventeres sjældnere end på månedlige basis, kan tænkes at have en ringe indflydelse.

Samlet set for mentorindsatser, som udelukkende rummer en frivillig mentor og en ung, synes kontinuitet igennem mindst et år og samtidig kontaktfrekvens og -konsekvens 3-4 gange månedligt i flere timer at være altafgørende for positive forbedringer.

Effekt hvordan – vigtigt og vanskeligt

Hvordan skal en mentorindsats tilsyneladende se ud, hvis den skal afstedkomme positive forbedringer?

– En gennemgang af de kortlagte indsatser giver indtryk af nogle faste, gennemgående træk, som især de frivillige mentortiltag bør rumme, for at mentoren højst sandsynligt fører til nogle af de mange førnævnte og forskellige positive effekter for den unge "mentee".

For det første er mentorindsatserne i et stort omfang skræddersyet til de lokale forhold og den unges behov (Brady et al. 2005; OJJDP 1998; Tierney et al. 2000).

I forlængelse heraf tilgodeses både den unge, forsørgeren/forælderen samt den frivillige mentors præferencer (Tierney et al. 2000; Thompson et al. 2001; Rose & Jones 2007) i skabelsen af matchet mellem mentoren og den unge og i valget af de efterfølgende aktiviteter, mentoren og den unge laver sammen. I matchet bør der ligeledes tages særligt hensyn til at sammenføre en ung og en mentor med samme interesser, hvilket kan forlænge mentorrelationens varighed (Grossman & Rhodes 2002).

For det andet er det ifølge de gennemgåede undersøgelser en essentiel komponent, at der i de frivillige mentorindsatser er et professionelt personale, som på grundig vis screener frivillige og unge, oplærer mentorerne, matcher mentor og mentee, yder støtte til og holder løbende opsyn med mentormatchet, der har klart definerede forventninger fra alle parter (Tierney et al. 2000; Brady et al. 2005; Thompson et al. 2001; OJJDP 1998; Rose & Jones 2007).

For det tredje er der en tendens til i disse kortlagte mentorindsatser – hvoraf kun to vel at mærke ikke berører frivillige – at det er de kontinuerligt støttende og langvarige venskabelige og emotionelle relationer til en voksen, som ikke har nogen specifikke forandringshensigter med den unge eller repræsenterer en formel institution, som i høj grad medvirker til de forskelligartede, positive udfald (Rose & Jones 2007; OJJDP 1998; Tolan et al. 2008; Thompson et al. 2001; Tierney et al. 2000; Brady et

al. 2005; Grossman & Rhodes 2002). Også i gruppeelementet af det amerikanske CYS SAP med en professionel rådgiver anses en omsorgsfuld, støttende voksenrelation som afgørende for sund ungdomsudvikling (Apsler et al. 2006). Til forskel herfra er der i den engelske mentorindsats CfC, Coaching for Communities, et indledende kursuslement samt månedlige temaer om fx stoffer, seksuel sundhed, ansvar, teamwork etc., hvor de frivillige mentorer samarbejder med personalet. Men trods dette målrettede element i mentorindsatsen er der ingen signifikant effekt for rusmidler eller kriminalitet (Berry et al. 2009). Måske er det kombinationen af undervisning og den mere uformelle mentorrelation, som ikke spænder godt sammen, eller måske er kursuslementet m.v. ikke intenst nok. Det kan ikke vides.

Hvad kan omvendt være vanskeligt for mentorindsatser, der er rettet mod unge i risiko, i forhold til at skabe nytte for de unge?

– De kortlagte tiltag med en mentor pointerer flere udtalte udfordringer og dilemmaer angående de unge og de frivillige. Udfordringer, som dog langt fra er udtømmende. Ikke mindst, eftersom et inklusionskriterium for undersøgelserne er, at de gransker effekt, og desværre er det endnu relativt sjældent, at både effekt og proces granskes i samme studie.

For det første, hvad angår de unge, er det ofte de mest sårbare unge, hvis mentorrelation mest sandsynligt brydes. De kan – som tilfældet er for en del Big Brothers Big Sisters-deltagere i amerikanske storbyer – have oplevet fysisk, psykisk eller seksuelt misbrug og er samtidig blandt de, som vil have de mest negative konsekvenser af at en for tidligt afsluttet mentorrelation. Samtidig bryder match med 13-16-årige unge op med større sandsynlighed end match med 10-12-årige (Grossman & Rhodes 2002).

For det andet, hvad angår frivillige mentorer, varer match med mindre økonomisk stærke mentorer sandsynligvis kortere end de, der involverer frivillige med højere indkomst, lige som 26-30-årige mentorer mindre sandsynligt bryder en mentorrelation end de 18-25-årige (Grossman & Rhodes 2002). Det er vanskeligt at rekruttere mandlige frivillige mentorer, så drenge er på venteliste til en mentor i månedsvis (Brady et al. 2005; Tierney et al. 2000), fordi der tit søges at matche på køn.

Samtidig kan det være vanskeligt at blive klar på, om køn og etnicitet betyder noget for matchets succes. Et studie påpeger, at det kun er de voksne mentorer, som for nogles vedkommende synes, at match, der krydser køn og etnicitet er mindre nyttige, mens de unge ikke påpeger dette. Drengene føler sig lige så forstået af en kvindelig mentor. Der er dog en større forbedringer i studiet for drenge med mandlige mentorer, når det gælder at undgå stoffer og "gangs" – men der efterlyses mere håndfast forskning på området (OJJDP 1998).

Ergo kan især lokalt skræddersyede mentorindsatser med venskabeligt støttende frivillige mentorer afhjælpe de unge på overraskende mange måder, såfremt de, den unge og dennes familie har solid støtte fra pro-

fessionelt personale, og hvis matchet er kontinuerligt og afspejler deres behov og interesser. De yngre unge uden særlige psykiske problemer har mest nytte.

Efter disse vejledninger til, hvad der er vigtigt og vanskeligt, når mentorindsatser udføres i praksis, skal der slutteligt ses på mentorindsatsernes hovedbegrundelser for, hvorfor de skulle virke.

Effekt hvorfor

Mentorindsatserne i kortlægningen bygger på mange af de samme træk. Mest overordnet søges risikofaktorer afværget og beskyttende faktorer styrket – gerne med fokus på positiv udvikling for de unge på en måde, så deres styrker fremstår.

Den indsats, som skiller sig mest ud fra de andre mentorindsatser, er den, som foregår i gruppesammenhæng med en "rådgiver" – gruppeelementet i CYS CAP. I henhold hertil rummer den trods ligheder også forskelle fra de andre, når det gælder sin bagvedliggende tanke. Dels virker indsatsen gennem en voksen, som de unge skal nære tillid til, og som støtter dem, hvilket er klassisk for mentorindsatser generelt. Dels arbejdes der målrettet på at hjælpe deltagerne ved, at de skal øge deres kritiske tænkning, sociale evner, evner til at øve kontrol over eget liv samt til at kunne tage velinformerede beslutninger. Gennem social indflydelse skal de unge deltagere i gruppen styrke disse kompetencer og deres "modstandskraft" (Apsler et al. 2006).

Relateret til dette er Big Brothers Big Sisters Ireland, som på baggrund af teorier om social kapital og social kontrol søger at knytte bånd mellem de unge og prosoziale voksne. Det skal forhindre de unge i at påbegynde en kriminel eller lignende negativ løbebane, i og med det vil kunne koste dem relationen med mentoren, som støtter deres sociale og emotionelle udvikling og giver dem positive opfattelser og værdier (Brady et al. 2005). Coaching for Communities i England har på lignende vis til hensigt at introducere de unge for prosoziale netværk og arbejde hen mod prosoziale ønsker (Berry et al. 2009).

Den samme opløftende tilgang med et fokus på positive sider og muligheder spores i Den Korte Snor, som har en anerkendende og løsningsfokuseret tilgang. Her er samtidig øje for at ændre narrativerne om de unge, så de og deres omverden kan fortælle nye gode historier og således redefinere de unge positivt (Den Korte Snor 2010).

Slutteligt berøres fordelene ved det, at have en voksen at tale med og vende og dreje ideer, tanker og opfattelser med, som en pointe i sig selv i en enkelt frivillig mentorindsats, mens to BBBS-mentorordninger udpinner mentoren som en positiv rollemodel for de unge mentees. En voksen, som både kan give den opmærksomhed, de unge menes at savne, og som kan få dem til at genvinde tilliden i andre relationer ved selv at være succesfuld (Thompson et al. 2001; Tierney et al. 2000).

Således understreges det i indsatsformen, hvor menneske-til-menneske-relationen er i centrum, at det netop er den menneskelige relations betydning for de enkelte unge, som kan bringe dem på rette vej – med brugen af relationen som et mere eller mindre bevidst og teoretiseret element. Det forudsætter dog, at relationen etableres og er tillidsfuld, og at der fokuseres på positive sider af såvel den unge som dennes omgivelser og muligheder.

Mentorindsatser kort sagt

Mentorindsatser – såvel med professionelt støttede frivillige som ansatte – for yngre unge på ca. 11 til 14 år i lettere grad af risiko kan i urbane, socioøkonomisk dårligt stillede kontekster tilsyneladende bibringe positive effekter inden mange områder fx adfærd, selvopfattelse, skolegang, venner, familie og rusmidler m.m., og de virker lovende i forhold til kriminalitet, hvis de varer et år med jævnlig og intens kontakt.

Fritidsindsatser

Overordnede effekter og deres varighed

De kortlagte fritidsindsatser viser både lovende, effektløse, uvisse og nogle gange kontraproduktive tendenser for kriminalitet direkte eller indirekte. Samme undersøgelse kan endda påpege både positive, manglende og kontraproduktive effekter inden for forskellige effektformer og forskellige undergrupper af deltagere. Dvs. at fritidsindsatser lader til overordnet at have mere flertydige følger og kun positive virkninger nogle gange inden for nogle typer af effekt og for kun nogle deltagere.

De mest pålidelige undersøgelser i et effektperspektiv⁹⁶, fremhæver positive forandringer på varierende vis inden for kategorierne kriminalitet, skole, adfærd, psyke, rusmidler og relationer. Ud over de fire studier kommer nu lige så solide studier, som ikke finder bevis af deres respektive fritidsindsatser på kriminalitet og rusmidler.

Fritidsindsatser kan på baggrund af denne kortlægning blot siges at være potentielt lovende i forhold til at forebygge kriminalitet. Det kommer sig af, at kortlægningens ellers mest grundige studier af samlet set højest kvalitet finder positive effekter inden for adfærd, psyke og skolegang, men ikke direkte på "kriminalitet". Prosocial adfærd fremmes nu, mens problemadfærd hæmmes i den ene undersøgelse (Durlak et al. 2010). Samtidig er disse to studier dog kendetegnede ved at have en målgruppe, der er lige på kanten af kortlægningens fokus. Effekterne gør sig gældende for de tidlige unge på hovedsageligt mellem 10-14-år (Schinke et al. 2000), hvoraf de særligt forbedrede psykiske og ad-

⁹⁶ Dvs. rangeret som 4 eller 5 på Scientific Methods Scale. Se afsnit om kortlægningens udsigelseskraft.

færdslemæssige implikationer, der bevidnes, primært vedrører en blandet gruppe af unge, hvoraf majoriteten ikke er i risiko (Durlak et al. 2010).

3 ud af de 4 studier af næsthøjeste kvalitet bevidner tilmed positive effekter. De ses inden for især kriminalitet (tyveri, anholdelser, kriminel adfærd) (Gottfredson et al. 2004; Arbreton et al. 2002; MHB 2003), men i et enkelt tilfælde også inden for rusmidler, familie- og vennerelationer samt skolerelaterede effekter (Arbreton & McClanahan 2002). Disse 4 undersøgelser er troværdige, da de anvender både kontrolgrupper, har et øje for indsatsimplementering og kontrollerer for visse forstyrrende faktorer.

Men 3 ud af disse 4 undersøgelser konstaterer dog samtidig på forskellige vis en manglende påvirkning af kriminalitet, rusmidler, sociale færdigheder, positive kammeratskaber eller involvering i "gangs".

Inden for to undersøgelser er der direkte en kontraproduktiv erfaring med de givne fritidsindsatser, som trods andre samtidige, lovende udfald synes at reducere positivt selskab med jævnaldrende og øge samværet med negative kammerater (Arbreton & McClanahan 2002; Zief et al. 2006). I "gang"-forebyggelsesindsatsen GPTTO er det dog kun blandt de ældre unge, de 16-18-årige, at denne uheldige udvikling i vennekredsen finder sted. For de yngre deltagere ses der positive følger.

I det ene efter-skole-program, som ud af de 4 studier slet ikke viser nogen effekt på problemadfærd eller kriminalitet, stiller forfatterne spørgsmålstegn ved, om de tilbudte aktiviteter i indsatsen er attraktive nok for deltagerne, som i forvejen går til andre aktiviteter (Cross et al. 2009).

Alle de ovennævnte grundigt effektevalueringer kendetegnes ved at dække over omfangsrige programmer og et enkelt review. Det vil sige, at fritidstiltagene foregår mange forskellige steder, hvorfor det bliver sværere at håndtere implementeringen ensartet. Tit laves der stikprøver med fx observationer og interviews enkelte, udvalgte steder (Arbreton & McClanahan 2002), men til tider må forskerne erkende, som det tit er, at programmet ikke er blevet udlevet til fulde, måske ikke engang på et eneste af de mange forebyggelseslokationer (Gottfredson et al. 2004). Dermed er der variation i, hvad der reelt sker, og hvad, det vides, der sker i fritidsindsatserne. Hermed må de de generelt lovende virkninger af fritidsindsatser siges at bero på overordnede konklusioner på baggrund af en vis ukendt variation.

Over halvdelen af de fritidsindsatser, der indgår i kortlægningen, har et forskningsdesign, man ikke stringent kan stadfæste "effekt" ud fra. Sammenlignet med mentorindsatserne i foregående afsnit er det en lavere standard – set ud fra en interesse i effektspørgsmål.

Omtrent lige mange af de resterende studier taler for henholdsvis ingen virkning eller lovende forbedringer af de respektive undersøgte fritidstiltag.

Ud over at have lignende – mindre underbyggede – virkninger inden for de allerede gennemgåede effektformer (kriminalitet, rusmidler, skolefaktorer etc.), så er det især et øget selvværd og det at kunne trækkes til og være tilfreds med en fritidsindsats, som præger de resterende undersøgelser. Her er det i højere grad personlige emotionelle og sociale fænomener, der er i fokus, og i mange synspunktsstudier udtaler de unge deltagere sig entusiastisk om det, der er sjovt, styrkende, forbedrer og skaber nye relationer samt øger følelsen af tillid, selvsikkerhed, selvværd og succes (Allen et al. 2011; Davis et al. 1995; Thurman et al. 1996; CRG Research Limited 2006; Crank et al. 2003).

Længerevarende effekter af fritidsindsatser for unge i risiko kan der ikke siges noget generelt om. Kun to kortvarige indsatser ser nærmere på dette. Den ene varer ½ til to dage og er et udendørskursus, mens den anden er et videoprojekt på seks dage, som rummer et weekendophold. Videoprojektet har kortvarige positive resultater, men efter seks måneder består alene forbedringen i selvværd (Bowey & McGlaughlin 2006). For udendørskurset måles effekten også seks måneder efter. Her ses mere "aggression", men signifikante forbedringer i forhold til selvrapporteret tillid, succes, selvværd, bekymringer og lignende. Der er ingen effekt i forhold til kriminalitet, og der er intet krydstjek med andre aktørgrupper (Davis et al. 1995).

Kortvarige indsatsers langvarige effekt kan i forvejen betvivles, og der mangler undersøgelser af, hvilke implikationer fritidstilbud har – eller ikke har – på længere sigt for unge mennesker, der er i risiko. De unge har det som regel sjovt, mens det står på. Men hjælpes de godt på vej i deres fremtidige tilværelse?

Alt i alt kan fritidsindsatser ifølge den systematiske kortlægnings indikationer være såvel lovende, som uvirkningsfulde og på nogle punkter skadelige for positiv udvikling blandt unge i risiko.

Inden for effektformerne kriminalitet, adfærd, relationer, psyke, skole, rusmidler og attitude er der fundet gode erfaringer med fritidstiltag, men nogle af disse modsvares af lignende undersøgelser, der ikke påviser nogen effekt. Fritidsindsatserne risikerer at medføre en negativ omgangskreds for den unge. De unge deltagere synes dog både at kunne blive tiltrukket via fritidsaktiviteter og være glad for dem. De kan give gode oplevelser, evner og selvanskuelser.

Viden om langvarige effekter af fritidsindsatser for unge i risiko må der dog kigges langt efter.

Effekt for hvem – alder, risiko og grupper

De blandede effekter, fritidsindsatserne i kortlægningen har, gælder for deltagere, der er fra alt lige mellem 5 og 25 år. Hoveddelen ligger imidlertid omkring de 11 til 15 år, hvorfor resultaterne fra foregående afsnit oftest beror på dette alderssnit.

Samtidig gælder resultaterne både piger og drenge, i og med de fleste indsatser har medtaget begge køn. Selv om der i fire tilfælde er flest eller udelukkende drenge blandt deltagerne i fritidsindsatserne, så er både undersøgelserne og deres resultater for usikre til, at der kan påpeges særlige tendenser for drenge alene.

Det vil sige, at forandringer på baggrund af fritidsindsatser er set hos piger og drenge mellem 11 og 15 år – og af den årsag kan tænkes mest sandsynligt genskabt inden for den gruppe.

De undersøgelser med højst kvalitet, som udelukkende fandt positive effekter, og hvor sidstnævnte berørte skolerelaterede, adfærdsmæssige, psykiske og rusmiddelrelaterede forbedringer, er mest centreret om de 11-12-årige med en andel over og under (Durlak et al. 2010; Schinke et al. 2000). De fire næstmest pålidelige undersøgelser viser samlet set forbedringer for de 10-16-årige (MHB 2003; Gottfredson 2004; Arbreton & McClanahan 2002), mens en af disse dog ikke viser indflydelse på de i gennemsnit 12 år gamle deltagere, som pga. mangelfuld implementering måske har været ladet uden opsyn af de voksne i programmet – eller havde bedre alternativer end at deltage i det ifølge forfatterne (Cross et al. 2009). Det var "gang"-forebyggelsesprogrammet GPTTO, som viste forværrende effekt for de 16-18-årige, mens 10-15-årige alt i alt havde positiv vinding af henholdsvis "gang"-forebyggelsesprogrammet GPTTO og indsatsen for allerede involverede "gang"-unge, GITTO (Arbreton & McClanahan 2002).

Ud fra den bedst tilgængelige viden er der således klare tegn på, at tiltag i fritiden for de 10-16-årige, og især dem midt imellem, kan gøre en god forskel for unge, der er i risiko.

Langt de fleste unge, der deltager i fritidstilbuddene omfattet af kortlægningen, er kun i lille risiko, og risikoen er ofte blot vurderet ud fra det område, den unge bor i. Her er typisk udpræget fattigdom, men nogle gange vurderes risikoen ud fra tilstedeværelsen af mange med minoritetsbaggrund eller kriminalitet. Nogle er blot udpeget, fordi de går på en dårligt præsterende skole, og endda gælder nogle indsatser også unge generelt (Durlak et al. 2010).

6 ud af de tyve kortlagte fritidsindsatser henvender sig tilmed til unge med særlig høj risiko og allerede påbegyndt uroskabende og/eller kriminel adfærd – herunder tilmed grupperelateret. Disse unge er lidt ældre end i de indsatser, som rammer mildere risikograder. Her er de hovedsageligt mellem 13 og 18 år. Særligt gælder det de fire følgende: The Youth Inclusion Programme (YIP), hvor 40 % er tidligere anholdt⁹⁷ (MHB 2003), The Neutral Zone, hvor halvdelen ligeledes har været arresteret (Thurman et al. 1996), Pendlerprojektet, hvor de unge har medvirket til uro, slagsmål eller kriminalitet (Sørensen & Dam 2000) og henh. GPTTO og GITTO, Gang Prevention eller Gang Intervention Through Targeted

⁹⁷ I fase 1 af programmet blandt de "top50", som opsøges, fordi de har størst risiko for kriminalitet i et område.

Outreach. Til illustration har flere i GPTTO har båret våben, ¼ været hentet af politiet, over halvdelen slået nogen, mens lidt under halvdelen har begået en forbrydelse med "gang"-medlemmer. Knap halvdelen i interventionen GITTO har båret våben og været hentet af politiet. 4/5 siger, de har begået en forbrydelse med "gang"-medlemmer, og 67 % er ifølge dem selv allerede ved opstart i klubben med i "gangs" (Arbreton & McClanahan 2002). De tre sidste indsatser rummer samtidig "gang"- og gruppeproblemstillinger.

Men kan en fritidsindsats siges at håndtere disse unge, som har større problemer?

– To studier med et pålideligt effektforskningsdesign viser positive resultater inden for kriminalitet og skolegang (MHB 2003; Arbreton & McClanahan 2002). Herunder blot ikke for de allerede 16-18-årige, som det sås ovenfor i indsatsen, som også er rettet mod "gangs".

Med andre ord ses det, at fritidsindsatser potentielt kan medføre positive forandringer for såvel unge i let risiko som unge, der allerede har særlige problemer med kriminalitet.

Og selv hvis det ikke viser sig at have en effekt – eller en påviselig effekt – på deres kriminalitet eller andre faktorer, så nyder de unge i hv.f. som oftest de tiltag, der gøres for og med dem (Thurman et al. 1996; Sørensen & Dam 2000). Om, det prioriteres, er op til andre.

Ergo kan det ud fra de forhåndenværende kortlægningsdata konstateres, at fritidsindsatser har muligheden for at påvirke unge mellem 10-16 år, som både er i let risiko og specifikt alvorlig risiko for kriminalitet – herunder grupperelateret – i en positiv retning.

Effekt hvor

De steder, hvor de gode udsving foranlediget af fritidsindsatser kan spores hos unge i risiko, er blot USA og UK. Der er ingen af de to fritidsindsats-undersøgelser fra Danmark – Penderprojektet (2000) og Klub 21 (2004) – som dels har haft et formål eller fokus, dels et forskningsdesign, som er rettet mod effekt. Derfor er nytten af fritidsindsatser i et direkte kriminalitetsforebyggende perspektiv på disse breddegrader ikke klarlagt.

De bymæssige kontekster, der indgår i fritidstiltagene i kortlægningen, omfavner såvel landet, mellemstore byer og urbane storbymiljøer. Over halvdelen af indsatserne i kortlægningen sigter mod unge, som bor i storbyen. En fjerdedel indkredser nu også – nogle samtidig – mellemstore byer. Og for både storbyer og mellemstore byer er de repræsenteret af undersøgelser og resultater, som er så solide og så positive, at der med rimelighed kan postuleres, at gode erfaringer både er blevet gjort – og potentielt kan gøres med fritidsindsatser her.

Med hensyn til indsatser for unge, der bor på landet, så er der kun lidt færre i kortlægningen, end der var i de mellemstore byer. Forskellen er,

at undersøgelserne ikke er stærke nok til at påpege gode eller dårlige tendenser for landlige kontekster⁹⁸.

At spotte tendenser for landlige sammenhænge besværliggøres yderligere af, at to ud af de fire indsatser, som rigtignok kan foregå på landet, for de tos vedkommende også foregår i storbyen, og forfatterne skelner ikke mellem disse i resultaterne. Vi kan ikke vide, om det er, fordi der ikke ses nogen forskel, eller fordi det ikke har ligget i forfatterens interesse. Endelig kan indsatselementerne måske variere med den bymæssige kontekst og være det, der er udslagsgivende i en eventuel effekt? – Alle de gennemgåede aspekter i de dybdegående analyser hænger sammen. Der skelnes analytisk, hvilket har sine styrker og begrænsninger.

Den ene indsats for rurale unge er et udendørskursus, som kun varer op til to dage, men selv på den baggrund synes der – på et usikkert grundlag – at være vedvarende fordele i form af deltagernes øgede selvværd (Davis et al. 1995). Den anden indsats, som består i involvering af de unge i forskellige eksisterende sportsaktiviteter i tilbud, som bevidst ikke er særligt målrettet ”risikounge”, viser sig at indrullere nogle, som ikke har glæde af indsatsen – mest fordi de i forvejen var motiverede til at engagere sig i fritidsaktiviteter (Nichols 2004). Derved kan der så at sige være gode grunde til fraværet af en målelig virkning, men det ændrer ikke på, at fremgangsmåden i studierne ikke er velegnet til at bevidne forandringer over tid.

Uanset bytilhøret er der i langt de fleste tilfælde tale om meget lignende dårligt stillede kontekster i de respektive lokalsamfund. Herfra stammer de unges risikovurdering som oftest. Områderne præges af fattigdom, kriminalitet, minoriteter, alment boligbyggeri og ringe skoler.

Samlet set tyder de kortlagte indsatser på, at tilbud i fritiden har vist sig at have håndgribelige effekter for unge i USA og UK i storbyer og mellemstore byer med særligt udsatte lokalsamfund, hvor økonomisk fattigdom og kriminalitet er blandt de hyppigst forekommende træk.

Effekt hvornår

Fritidsindsatserne viser sig at have en meget varierende længde med en vidde på en halv dag til over to år. Det skal ses i forhold til, at nogle af dem er engangshændelser med et særligt kursus, en særlig udflugt eller et kortvarigt ophold, hvorimod andre snarere er fortløbende efter-skoleprogrammer, klub- og sportstilbud.

Særligt for fritidsindsatser gælder dog, at de tit og ofte – især de amerikanske – søger at udfylde de unges fritid. Tanken er, at unge mennesker kan motivere hinanden til afvigende adfærd, når de er uden opsyn (Rorie et al. 2011; Crank et al. 2003). Det stemmer overens med ”routine activities theory”, hvor der bl.a. lægges vægt tilstedeværelsen af en mu-

⁹⁸ Der er tale om pre-post-studier uden kontrolgruppe, en 2”er på SMS-skalaen.

lig lejlighed uden andres vagtsomhed – foruden en motiveret gerningsmand og et passende mål (Cohen & Felson i Cross et al. 2009). I en amerikansk sammenhæng siges de fleste anholdelser at blive foretaget i timerne efter skole, hvorfor det skulle være ekstra farligt, at unge mennesker måtte være uden opsyn inden for dette tidsrum (Cross et al. 2010). Den klublignende indsats The Neutral Zone opererede ud fra samme princip i 1990'erne, hvor det blot var timerne fredag og lørdag aften fra kl.22 til kl.02, der søgtes dækket ind. De fleste af de indsatser i kortlægningen – heriblandt ovennævnte – som bevidst har til formål at erstatte uovervåget tid med overvåget, kan ikke vise nogen konsekvent effekt. Enten har de ikke et velegnet design, og/eller deres resultater viser i sig selv ingen indflydelse af indsatsen.

Mange af de kortlagte fritidsindsatser sigter nu længere og dybere end at udgøre et her-og-nu-alternativ til muligvis at lave ballade. De fokuseres fx på den givne unges psykosociale udvikling (Anderson-Butcher et al. 2003).

De indsatser, som nu engang har vist pålidelige, positive virkninger på de unge deltagere, varer typisk i et år. De svinger mellem et skoleår, 116 programdage – fordelt på nogle gange ugentligt – samt uspecificeret "under et år", et år og op til 2 ½ år.

Umiddelbart lader det altså til, at fritidsindsatser gerne skal vare i minimum op til et år, hvis de skal munde ud i håndgribelige forbedringer hos de unge i risiko. Dertil vides det ikke, om det gælder langvarige positive forandringer – blot det, der skal til, for at kortvarige resultater ved indsatsens slutning kan påvises i den kortlagte forskning.

Effekt hvordan – vigtigt og vanskeligt

Er det muligt at sige noget om, hvordan en fritidsindsats i særlig grad bliver nyttig ud fra de kortlagte undersøgelser?

Jo flere elementer, et forebyggelsestiltag har, jo sværere bliver det at isolere, hvad der er specielt givtigt eller ej. Fritidsindsatser er typisk kombinationer af flere dele. Især de amerikanske efter-skole-programmer rummer klare boglige formål med målrettede undervisningselementer og lektiehjælp ud over kendte elementer med sport, andre fritidsaktiviteter, et sted at hænge ud og udflugter, som det kendes fra Danmark. Deraf bliver det problematisk at skulle sige noget om elementerne hver for sig. Det har ikke været undersøgelseernes formål – snarere har de søgt at afdække, om programmerne havde en positiv virkning i kraft af alle deres dele.

Tre programmer skiller sig dog særligt ud i form af at være kortvarige og tage de unge væk fra deres vante, dagligdags omgivelser. Fra en halv til 2 dages terapeutisk udendørskursus (Davis et al. 1995), og en uges holdningsændrende videoprojekt (Bowey & McGlaughlin 2006) til to ugers sommerlejr med aktiviteter, der skal afstedkomme prosociale færdigheder (Allen et al. 2011). Programmerne kendetegnes alle ved ikke at

have synlige effekter på de unges asociale attitude, konkrete adfærd eller deciderede kriminalitet. Også selv om de i en lille grad kan øge de unges viden om prosociale færdigheder lige efter indsatsen (Allen et al. 2011). De holdningsændringer – til fx politiet, kriminalitet og i et tilfælde skolen – der søges fremmet hos de unge, lader desuden ikke til at vare ved (Bowey & MacGlaughlin 2006).

Alle disse tre studier er af et svagt design til at undersøge effekt, lige som ikke mindst PRIDE, et ugelangt program, der foregår på et universitetsområde om sommeren (Harris Wheeler 1997). Men ud fra de unges egne svar og oplevelser har de kortvarige indsatser, som foregår uden for deres lokale færden, ikke skabt positive forandringer i deres handle-måder.

Nogle af fritidsundersøgelserne fokuserer særligt på, hvad der får fritidsindsatser til at fungere godt, således at det udmønter sig i et succesfuldt program. To har udelukkende det fokus (Rorie et al. 2011; Cross et al. 2010), og sammen med andre kortlagte undersøgelser, der fremhæver særlige pointer, vil de nu bruges som baggrund for, hvad der kan være vigtige fremgangsmåder for fritidstiltag for unge i risiko – i de givne studier er de omkring 12 år.

De to mere proces- og implementeringsfokuserede undersøgelser understreger dels, at et veluddannet, veloplært og stabilt personale synes at have bedre færdigheder i arbejdet med de unge. Formentlig bidrager det til det positive sociale klima og et fængende, engagerende indhold i fritidsindsatsen. Derudover er personale af høj kvalitet sandsynligvis bedre til at implementere indsatsen efter hensigten, hvorfor effekten af den forbedres (Cross et al. 2010). Dertil bidrager struktur i aktiviteterne øjensynligt til mindre afvigende adfærd og større tendens til at irettesætte hinandens adfærd. Samtidig påpeger forfatterne, at personalet bør respondere passende på kontranormativ adfærd, hvorimod de finder, at de voksne ansatte ofte afstår fra at respondere på usømmelig adfærd (Rorie et al. 2011). Også forskeren Gottfredson peger på struktur som en potentielt vigtig faktor for en god fritidsindsats. Om mere struktur og bedre adfærd inden for selve fritidsaktiviteten dermed udmunder i bedre adfærd uden for og efter indsatsens afslutning vides ikke ud fra de pågældende studier.

Siden betones et fokus på personlige og sociale færdigheder som særligt frugtbart i indsatser i de unges fritid i to undersøgelser af solid kvalitet (Gottfredson et al. 2004; Durlak et al. 2010). Disse meget lovende indsatser fremmer specifikt sociale og emotionelle færdigheder under forkortelsen SEL (Social and Emotional Learning). I Durlaks systematiske review reduceres problemadfærd, alt imens positiv social adfærd, den unges anskuelse af sig selv, skoletilknytning, niveau for faglig præstation og karakterer forbedres betydeligt. Mange af eleverne er dog ikke nødvendigvis i særlig "risiko".

Inden for disse tilgange viser Durlak & Co., at programmer med særlige SAFE-elementer er de eneste, der forbedrer de unges fremmøde i skolen og deres forhold til rusmidler. SAFE står for "Sequenced", "Active", "Focused" og "Explicit". Her foregår læring trinvist, gennem aktive læringsformer, med fokuseret tid og opmærksomhed med klart definerede mål.

Tilgangene anvendes af klubber, lokale centre og initiativer m.fl. i USA (ibid. 2010).

I Boys and Girls Clubs of America kan et hensynsfuldt fokus på de unges psykosociale udvikling tilsyneladende også medvirke til, at de unge selv føler, de hhv. nyder, gør en større indsats og får bedre karakterer i skolen – selv uden et specifikt fokus på struktur eller boglige elementer i klubtilbuddet (Anderson-Butcher et al. 2003). Om det gør en reel forskel kan undersøgelsen i sig selv ikke bevidne.

Endelig er de unges aktive involvering og hyppige deltagelse nødvendig for, at fritidstilbuddet kan gøre en positiv forskel for dem (Arbreton & McClanahan 2002; MHB 2003). Ydermere kan det være nødvendigt at engagere de unge igen og igen (MHB 2003). Især unge, der er særligt sårbare over for modgang i livet, kan have svært ved motivation. De må mange gange selv opsøges.

Frivillige er desuden ikke noget, der bruges i stort omfang i disse tiltag. Kun fire programmer – aftenværestedet The Neutral Zone (Thurman et al. 1996), det uddannelsesforbedrende program under klubberne BGCA (Schinke et al. 2000) og det førorttalte korte udendørskursus (Davis et al. 1995) har frivillige hjælpere ud over professionelt, ansat personale. Dernæst fortælles der om et samarbejde mellem Klub 21 i København og de frivillige, Natteravnene. Endelig er der i et enkelt tilfælde tale om frivillige professionelle – lærere m.fl., som bistår indsatser i teams af frivillige (Early Intervention Action Teams, EIA) (Crank et al. 2003). Mange fritidsindsatser for unge i risiko rundt omkring i Danmark implicerer frivillige, men der mangler undersøgelser til at belyse deres rolle, og hvordan de indgår i projekterne.

Udfordringer i arbejdet med de unge, som er i forskellige former for "risiko", tæller mange. Dels er det en kontinuerlig problemstilling at rumme unge med uroskabende adfærd frem for at lave særskilt eksterne tilbud kun til dem. Samtidig er det en tilbagevendende udfordring at tiltrække de unge, som deltager frivilligt – de skal synes, tilbuddet er værd at komme efter (Sørensen & Dam 2000; Langager & Skov 2004). Omvendt bør tilbuddene ikke blive opfattet som en regulær belønning af de unges asociale adfærd (Langager & Skov 2004).

Samtidig er det ofte svært for fritidsindsatser at indfange og engagere de rigtige unge – de, som er mest overladt til sig selv og kan have mest brug for indsatsen (Gottfredson et al. 2004; Nichols 2004). Samarbejde er afgørende for, at tilstrækkeligt med unge kan ledes til indsatsen (CRG 2006), og i fritidsindsatserne ses det, at både lærere i skolen, forældre, de unges venner, opsøgende medarbejdere, sagsbehandlere, politiet

m.fl. samarbejder om at involvere de unge. Også mentorer kan have den rolle.

Men selv med samarbejdspartnere er det usikkert, om der er kendskab til alle unge i særlig risiko – og projekter kan mangle ressourcer til at gøre de mange forsøg på at identificere dem (MHB 2003).

Samtidig må aktiviteterne ofte være lig de unges livsstil og dagsrytme, og forskellige aldersgrupper kræver forskellige aktiviteter for at fastholde de unge (CRG 2006). Og når de unge deltager i en indsats, er det en udfordring ikke at stigmatisere dem (Sørensen & Dam 2000), hvilket fx en inkluderende indsats kunne søge at modvirke (Langager & Skov 2004).

At arbejde med eksisterende grupper af kammerater sammen lader desuden til i nogle tilfælde at kunne medføre en forstærkning af deres gruppeorienterede adfærd – også imod indsatsen (Sørensen & Dam 2000; Bowey & McGlaughlin 2006). En lignende tendens ses i fritidsindsatser, der bringer utilpassede unge sammen. Det risikerer at øge deres omgang med negative kammerater (Arbreton & McClanahan 2002) og derigennem deres risikofaktorer for at begå kriminalitet eller lignende. Hertil kan værestedslignende indsatser med unge i særlig alvorlig risiko for kriminalitet endda føre til voldsepisoder og opgør på stedet (Thurman et al. 1996).

Endelig er det vanskeligt at vurdere, hvad der kan gøre en langvarig og positiv effekt. Der mangler simpelthen et større fokus på langsigtede mål og undersøgelser, der gransker disse. De unge skal støttes til at støtte sig selv i modsætning til at blive gjort systemafhængige.

Effekt hvorfor

Fritidsindsatser har varierende forklaringer på, hvorfor de skulle have en positiv effekt.

Dels er der rationalet om, at fritid uden opsyn er en stor risiko for, at de unge vil begå noget ugennemtænkt som omtalt ovenfor (Rorie et al. 2011). I den tankegang er det vigtigt at sætte ind på de tidspunkter, hvor de unge tænkes typisk at agere imod loven og/eller tilbringe tid sammen med negative bekendtskaber. Det kan også være på de tidspunkter, andre borgere bliver utrygge over deres tilstedeværelse i gademiljøet.

Det kan være problematisk, at indsatser skabt ud fra risikofaktoren om manglende opsyn måske forudsættes af, at den unge til stadighed kan engageres i et frivilligt tilbud, og at tilbuddet skal dække så mange timer, at det vil umuliggøre den unges eventuelt uhensigtsmæssige adfærd.

Denne tilgang isoleret set rummer ikke løsninger på, hvorledes de unge skal klare sig i fremtiden, og de påtænker ikke måder at styrke dem på imod de andre risici, de bærer på eller de omgives af.

De fleste fritidstiltag i kortlægningen fokuserer primært på at anerkende og udvikle de unges færdigheder – herunder de emotionelle, sociale og kognitive (CRG 2006; Davis et al. 1995; Allen et al. 2011; Zief et al. 2006; Cross et al. 2010). Ved at øge disse færdigheder, formodes indsatserne at kunne reducere de unges uroskabende og kriminelle adfærd, stofbrug m.v (Gottfredson et al. 2004).

Dertil kan kontakten og båndet til støttende voksne og det, at deltage i meningsfulde og udfordrende aktiviteter med andre unge, hjælpe med til at udvikle og anvende nogle af den unges færdigheder og talenter (Sørensen & Dam 2000; Anderson-Butcher et al. 2003; Durlak et al. 2010). De voksne kan i flere tilfælde tænkes som rollemodeller for de unge (Crank et al. 2003), og nogle af fritidsindsatserne har et specifikt øje for tolerance, rummelighed og åbenhed over for kulturelle forskelle, når klubbens målgruppe er varieret (Langager & Skov 2004) – herunder inklusion (MHB 2003).

Der er korte tiltag, som hovedsageligt efterstræber en holdningsændring hos de unge (Bowey & McGlaughlin 2006), mens en af de fritidsindsatser, som har til formål at håndtere grupperelateret kriminalitet, bevidst søger at efterligne de fordele, som de unge ellers ville kunne få i en "gang". Nemlig støtte, et sted at høre til og udfordrende aktiviteter (Spergel i Arbreton & McClanahan 2002).

Fritidsindsatser kort sagt

Fritidsindsatser af mindst et års varighed med hyppig deltagelse kan have en positiv effekt på kriminalitet, skolegang, adfærd, psyke, rusmidler og relationer hos 10-16-årige unge med både mild, alvorligere og grupperelateret risiko i særligt udsatte områder i mellemstore og store byer, hvis de styrker psykosociale færdigheder og kan undgå asociale selskabskredse.

Mentor- og fritidsindsatser

Overordnede effekter og deres varighed

De indsatser, som kombinerer mentor- og fritidselementer, viser såvel lovende, effektløse, uvisse og nogle gange forværrende tendenser. Både direkte for kriminalitet og indirekte gennem medierende faktorer, dvs. beskyttende eller risiko-faktorer, der skrues op eller ned for, og som derved muligvis kan påvirke kriminalitet.

Inden for samme indsats kan der på samme tid være både positive, fraværende og i enkelte tilfælde uheldige følger. Signifikante bagslag ses i to ud af de tyve undersøgelser.

Med andre ord kan mentor-fritidsindsatser have mange følger, og resultaterne varierer endvidere med forskellige undergrupper af deltagere og

det givne sted, indsatsen foregår (Baker et al. 1995; Hanlon et al. 2002; Stewart et al. 2009; Maxfield et al. 2003).

Set i forhold til spørgsmålet om effekt viser 7 af de 8 mest pålidelige effektundersøgelser positive og signifikante forandringer på forskellige måder inden for kategorierne kriminalitet (herunder vold), adfærd, psyke, rusmidler, skole og relationer.

Samtlige 8 studier finder dog ingen signifikant effekt på nogle af de selv samme undersøgte fænomener, de samtidig undersøger – heriblandt også kriminalitet, adfærd, psyke, skole og rusmidler.

2 af studierne fremviser kontraproduktive følger inden for to områder. Det ene område, rusmidler, gælder i et tilfælde dog blot, at de unge får en mindre afvisende holdning til stoffer (Royse 1998), hvilket, forfatteren mener, er en naturlig udvikling med alderen. I et andet tilfælde er der en signifikant forøgelse i brugen af alkohol og illegale stoffer, men kun et ud af flere evalueringsskemaer viser dette (Maxfield et al. 2003). Sidstnævnte indsats, The Quantum Opportunity Program, viser sig endvidere at have den mest uheldige udvikling i forhold til effektkategorien kriminalitet. To år efter indsatsens ophør er de unge signifikant mere sandsynligt blevet arresteret eller sigtet end kontrolgruppen. Den pågældende indsats er imidlertid ikke blevet udført så intenst i praksis, som den skulle, hvilket påpeges som en mulig årsag til dens manglende og endda kontraproduktive resultat (Maxfield et al. 2003)⁹⁹.

Mentor-fritidsindsatser er igen ifølge kortlægningens undersøgelser kun potentielt lovende i forhold til at forebygge kriminalitet. Ud af de hele 6 studier, som har fået vurderingen høj samlet forskningskvalitet (H), viser to et signifikant fald i de unges selvrapporterede kriminalitet – både i hyppigheden, antallet af forskellige typer og for volds- og ikke-voldelig kriminalitet (Baker et al. 1995; Hanlon et al. 2002). På samme tid viser The South Baltimore Youth Center nu ikke forbedret prosocial adfærd (Baker et al. 1995), mens Individual counseling, group mentoring and remedial education ikke viser fald i antallet af gange, de unge har kontakt med retsvæsenet (Hanlon et al. 2002).

Samtidig viser to højkvalitetsundersøgelser ingen signifikant virkning af deres kombinerede mentor-fritidsindsatser på kriminalitet (Keating et al. 2002; Maxfield et al. 2003). Det ene viser dog positive forbedringer i eksternaliserende adfærd både derhjemme og i skolen (Keating et al. 2002). De to sidste mest solide undersøgelser inden for mentor-fritid måler ikke direkte på kriminalitet, men på forskellige former for uroskabende adfærd (Royse 1998; Herrera et al. 2008). Det første finder ingen signifikant effekt, mens det andet gør – men kun, når de frivillige mentorer i indsatsen er voksne frem for unge.

⁹⁹ I en opfølgende undersøgelse cirka to år efter, er de forhenværende deltagere signifikant mere sandsynligt blevet arresteret eller sigtet siden indsatsens ophør end kontrolgruppen: Schirm A, Stuart E, McKie A. (2006). *The Quantum Opportunity Program Demonstration: Final Impacts*. Washington, DC: Mathematica Policy Research

Således tegner det tidligere erfarede ganske komplekse forandringsbillede sig – her af mentor-fritidsindsatsers nyttevirkning i forhold til kriminalitet. Men der er immervæk positive kriminalitets- eller adfærdsmæssige forbedringer i hele 2/3 af de stringente undersøgelser. Disse resultater eksisterer imidlertid side om side med andre mindre sikre eller manglende, relaterede forbedringer. Igen ses det altså, at indsatsstypen ikke kan afhjælpe alt, men noget.

Hvis flere effektkategorier var blevet gransket i hvert studie, kunne et mere afbalanceret billede måske have vist sig. Det vil dog variere med tid, sted, de unge, indsatsen, måleredskaberne, analyserne osv.

Mentor-fritidsundersøgelser af middel kvalitet og lige inden for grænsen af, hvad der sandsynligt kan påtale "effekt"¹⁰⁰, melder ikke om signifikante effekter på kriminalitet (Sørensen 2008) eller vold specifikt (Respress & Lufti 2006), men der er signifikant forbedrede karakterer i skolen og øget selvværd (Respress & Lufti 2006).

Endelig rapporteres der om en del ikke statistisk signifikante forbedringer både i de foregående undersøgelser – samt i de resterende 10. Disse 10, dvs. 50 % af mentor-fritidsindsats-studierne, har i forhold til den anvendte målestok så svagt et design, at de ikke kan indkredse forandringer over tid troværdigt. De 10 melder nu alle om mindst ét positivt islæt ved mentor-fritidsindsatsen, de undersøger. To studier viser positive og signifikante forbedringer inden for skole, adfærd, psyke og relationer (Higginbotham et al. 2006; Rapp-Paglicci et al. 2011). I de andre tilfælde er der især tale om mere kvalitative udmeldinger vedrørende psykiske karakteristika (selvværd) eller sociale relationer (nye venner, en mentor, familien) (de Anda 2001; Rogers 2011). Det omtales også, hvorvidt de unge selv nyder indsatsen (Derezotes 1995; Flewelling & Paschal 1999). Enkelte påpeger i øvrigt mindre ballade, vold og "gang"-involvering samt øget beskæftigelse og uddannelse som udfald af indsatserne (Hritz & Gabow 1997; Leur & Pedersen 1996). Med de 10 studiers fremgangsmåder kan der dog ikke vides noget håndgribeligt om effekt, men samlet set har mentor-fritidsindsatserne nu en langt mere solid forskningskvalitet end fritidsstudierne – også flere af høj samlet kvalitet end mentorindsatserne.

Længerevarende effekter af mentor-fritidsindsatser for unge i risiko undersøges i nogen grad i fire tilfælde. I et tilfælde falder kriminaliteten signifikant – og bedst for de yngre deltagere (Hanlon et al. 2002), mens et andet af samme høje studiekvalitet kun finder kortvarig effekt i beståen af high school ved indsatsens afslutning (Maxfield et al. 2003), der nogle år efter ikke længere kan påvises. Derimod er der som før omtalt signifikant øget sandsynlighed for at blive anholdt eller sigtet, hvis man har deltaget i indsatsen. Hertil kommer to danske undersøgelser fra København, hvoraf den ene evalueres sent i processen, således at der kan

¹⁰⁰ En placering på SMS-skalaen svarende til "3" – med måling før og efter indsatsen samt med brug af kontrolgruppe.

indsamles oplysninger om de unge et halvt år efter – dog uden kontrolgruppe (Leleur & Pedersen 1996). De fleste af disse unge drenge begår ikke ny kriminalitet efter indsatsens afslutning, og den problemskabende gruppe, de var en del af inden indsatsen, lader til at være opløst (ibid.). Endelig er der allernyest HardWorks evaluering, som følger op på delta-gerne et år efter deres medvirken. Her er ingen statistisk signifikans, men nogle lovende tendenser (Sørensen 2008).

Alt i alt har de kombinerede mentor-fritidsindsatser i stort set alle tilfælde et eller flere lovende udfald hver. På selv samme tid finder undersøgelserne dog upåviselige, udeblivende eller i et enkeltstående tilfælde en skadelig virkning for unge i risiko. Nogle gange virker de på.

Inden for effektformerne adfærd, kriminalitet (tilmed vold), psyke, rusmidler, skole og relationer er der fundet solide tegn på positive forbedringer. I samme solide undersøgelser bevidnes nu ligeledes et fravær af signifikant effekt inden for tilstødende kategorier, der undersøges – ligeledes mht. kriminalitet, adfærd, psyke, rusmidler eller skole.

Om nyttevirkningerne varer ved, kan der ikke siges noget stringent om. Få studier laver opfølgninger, og de foretagne tilfælde er udfaldene forskelligartede.

Effekt for hvem – alder, risiko og grupper

De unge deltagere er i de fleste tilfælde centreret omkring 14-årsalderen, når de medvirker i mentor-fritidsindsatserne. De strækker sig nu samlet set aldersmæssigt lige fra 5 til 24 år.

De undersøgelser, der med kontrolgrupper kan vise de mere pålidelige, positive effekter, vedrører henh. 11-12-, 9-15- og 11-14-årige for skole-relaterede forbedringer (Hanlon et al. 2009; Herrera et al. 2008; Respress & Lufti 2006), og primært 13-årige for reduktion i henh. kriminalitet (Hanlon et al. 2002) og uroskabende adfærd (Keating et al. 2002).

De lidt ældre unge, der mest er koncentrerede omkring de 15-16 år og opefter, synes til gengæld i højere antal at blive undersøgt for – og udvise – relationelle og emotionelle resultater, selv om udfaldene tit er mindre sikre grundet forskningsdesignene (de Anda 2001; Derezotes 1995; Rapp-Paglicci et al. 2011; Stewart et al. 2009). Det gælder nu i mindre grad også aldersspændet fra 10 til 19 år (Higginbotham et al. 2006; Rogers 2011).

Aldersmæssigt er der således groft set indikatorer på positive udfald af mentor-fritidsindsatser for især unge på omkring 11-14 år i forhold til kriminalitet, adfærd og boglig succes, mens de lidt ældre unge – blot – tyder på især givtige personlige og sociale færdigheder.

Der mangler solide undersøgelser, hvad angår drenges effekt isoleret set. I kortlægningen er 8 indsatser helt eller mestendels med drenge eller unge mænd som deltagere, og 6 ud af disse er samtidig rettet mod

unge i mere alvorlig risiko. Drengene står klassisk for mere kriminalitet end piger, hvorfor denne fordeling giver mening og svarer til kortlægningens oprindelige primære målgruppe. Omvendt er det ærgerligt, at kun to undersøgelser er stringente nok til i princippet at identificere en forandring, og at de begge ikke finder nogen signifikant (Sørensen 2008; Royse 1998).

Når det kommer til den grad af risiko, de deltagende unge beskrives som værende i, så håndterer halvdelen af indsatserne unge i lettere risiko, mens halvdelen håndterer en bestanddel af unge, som allerede udviser kriminel adfærd på forskellige måder – dog sideløbende med andre unge, der (stadig kun) er i lettere risiko. De unge i lettere risiko vurderes typisk på baggrund af, at der er udpræget fattigdom og kriminalitet i deres urbane lokalsamfund (Hanlon et al. 2009; Baker et al. 2009), men nogle er også specifikt udpegede, fordi det fx går dårligt fagligt i skolen, de pjækker eller udviser problemer adfærdsmæssigt eller emotionelt (Keating et al. 2002). De unge i alvorlig risiko har allerede været involveret i kriminel adfærd, "gangs", båret våben, solgt stoffer, udøvet vold, været arresteret eller fået en eller anden form for dom eller lign.

Den positive virkning af mentor-fritidsindsatserne er stærkest repræsenteret blandt de unge, der er i en mildere grad af risiko. Her er solide studier i kortlægningen, som bl.a. kan påvise effekt for især drenge og unge mænd inden for kriminalitet og vold. Den positive effekt er faldende med alderen i The South Baltimore Youth Center (Baker et al. 1995). Hertil forbedres faglig præstation signifikant i An After-school Program Targeting Urban African American Youth (Hanlon et al. 2009), lige som i Big Brothers/Big Sisters School-Based Mentoring, hvor adfærd tilmed bliver mere prosocial (Herrera et al. 2008), mens internaliserende og eksternaliserende adfærd mindskes i An intensive mentoring program (Keating et al. 2002). To undersøgelser af god kvalitet viser dog ingen signifikant eller vedvarende positiv effekt (Maxfield et al. 2003; Royse 1998).

Kun to af de studier, som er stringente nok i et effektforskningsperspektiv, behandler unge i alvorligere risiko. Det ene, som omhandler et kunstprogram, er i høj grad særligt rettet mod personer, som er dømt og har psykiske problemer. Ud over at indsatsen dermed er meget langt henne over midten af "risiko-kontinuummet", så viser indsatsen heller ikke signifikant effekt for kriminalitet. Derimod er der forbedring inden for familiefunktion og psykiske symptomer såsom selvmordstanker og depression, men med størst effekt for piger (Stewart et al. 2009). De er imidlertid ikke er det primære fokus for forebyggelse her.

Det andet studie viser en signifikant positiv forbedring inden for kriminalitet i form af en reduceret hyppighed – og formindsket omfang af – kriminalitetstyper, og effekten gælder både for volds- og anden kriminalitet. 2/3 af deltagerne er tidligere blevet arresteret og 18 % udvist permanent fra skolen, og de ældre drenge, der tidligere har været involverede med ordensmagten og udvist problematisk adfærd i skolen, har

stadig megen kontakt med domstolene ved den opfølgende måling efter indsatsen. Yngre - og mindre kriminalitetsinvolverede – deltagere ser derimod ud til at opleve bedre indsatseffekt end de ældre. Faktisk ytrer forfatterne, at programmet viser sig mangelfuldt i at engagere ældre unge, ca. 15-17-årige, som allerede er begyndt en løbebane af stigende involvering i afvigende adfærd. Der er der en negativ sammenhæng mellem deres deltagelse og afvigelse – herunder kriminel aktivitet og marihuana (Hanlon et al. 2002).

Det vil sige, at der ud fra den tilgængelige viden nok er størst sandsynlighed for, at unge i mildere risiko vil kunne få fuldt udbytte af en lignende indsats. For at bevidne, om unge i alvorligere risiko kan omfattes, kræves der flere afprøvninger og evalueringer.

Endelig henvender næsten halvdelen, ni, af undersøgelserne inden for det kombinerede mentor-fritidsområde sig til grupper på forskellige måder. Enten i kraft af at benævnes "gang"-forebyggelse (Hritz & Gabow 1997; de Anda 2001; Derezotes 1995), ved at problematisere og involvere eksisterende grupper af unge i forskellig grad i indsatsen, som det sker i danske undersøgelser (Sørensen 2008; Leleur & Pedersen 1996; Mehlbye & Hjelmar 2009) eller definere risiko samt måle effekt i henhold til "gangs" (Stewart et al. 2009; Maxfield et al. 2003; Respress & Lufti 2006). Desværre mangler der også her håndgribelige indikatorer på nyttevirkning, især i forhold til kriminalitet. Der ses kun temmelig pålidelige forbedringer inden for familierelation og psyke i et studie, som dog har en – før omtalt – noget grænsedragende målgruppe (Stewart et al. 2009), mens to mindre pålidelige undersøgelser melder om henh. forbedret selvværd og karakterer (Respress & Lufti 2006) samt ingen signifikant effekt ud over blødere effektbeskrivelser af uddannelse og beskæftigelse m.v. (Sørensen 2008). Det underbygger, at solide studier inden for grupperelateret kriminalitet er en mangelvare. Om indsatsstyperne er særligt givtige for denne problematik må udforskes.

Ergo lader mentor-fritidsindsatser ud fra denne viden til hovedsageligt at have et kriminalitets-forebyggende potentiale for både drenge og piger, der er i mild risiko og mellem 11 og 14 år. Ældre unge, som allerede har en negativ løbebane, kan i visse tilfælde opleve en forværring på baggrund af deltagelse i en mentor-fritidsindsats.

Effekt hvor

Hvor har effekten af mentor-fritidsindsatser vist sig henne hidtil? Rent geografisk er langt størstedelen af de undersøgte mentor-fritidsindsatser udført og evalueret i USA (16), som samtidig er det eneste land, der i kortlægningen fremviser studier af høj samlet forskningskvalitet (H) og velegnede effektmålingstilgange (4 eller 5 på SMS-skalaen).

En indsats er fra England, mens hele tre evalueringer af indsatsen, som rummer mentor- og fritidselementer, er fra Danmark: Hundeslædeprojektet (1996), HardWork (2008) og Street Team (2009). De danske ind-

satser er trods deres ofte lovende tendenser ikke undersøgt så stringent, at de kan påvise solide resultater i forhold til effekten af mentor-fritidstiltag i danske kontekster. Det vil kræve flere tilbunds gående og længerevarende undersøgelser fremadrettet og kan på nuværende tidspunkt ikke vides.

De bymæssige kontekster, der indgår i mentor-fritidsindsatserne, tæller for langt størstedelens vedkommende urbane storbykontekster. De angår hele 18 ud af de 20 undersøgelser, og det er samtidig i disse kontekster, at de mest pålideligt dokumenterede forandringer ses (Hanlon et al. 2002; Baker et al. 1995 Herrera et al. 2008).

Ud fra kortlægningen viser mellemstore byer og rurale områders ikke nogen særlig tendens for effekt af denne indsatsstype. Kun i tre tilfælde deltager unge fra landet sideløbende med urbane unge, og enten er forskningstilgangen ikke solid nok, eller der skelnes ikke i resultaterne mellem deltagerne fra forskellige steder. Endelig udviser rurale unge signifikant bedre effekt end urbane unge i form af forbedrede familierelationer i et kunstprogram, som dog er for unge i meget udpræget risiko i en indsats, som desuden ikke viser signifikant effekt på kriminalitet (Stewart et al. 2009). To tilfælde rummer mellemstore byer, men det ene er ikke velegnet nok i effektøjemed til at påvise effekt stringent (Mehlbye & Hjelmar 2009), mens det andet ikke skelner mellem sine deltagere, som både hører til store og mellemstore byer (Herrera et al. 2008). Med andre ord mangler der undersøgelser, der håndterer den bymæssige konteksts betydning for indsatsens effekt.

Ud fra den givne viden er det altså med størst sandsynlighed i urbane kontekster, at lignende positive resultater vil kunne opstå som følge af et mentor-fritidstiltag.

Lokalsamfundene, hvor mentor-fritidstiltagene tager deres udgangspunkt, er i høj grad præget af fattigdom og kriminalitet – herunder til tider "gang"-relateret (de Anda 2001; Derezotes 1995; Hritz & Gabow 1997). Dertil kendetegnes de sammenhænge, de unge vokser op i, tit af arbejdsløshed, misbrug, skoler med højt elev-drop-out og tilmed ofte en svag forældre-baggrund, hvor moderen i mange tilfælde er eneforsørger (Leleur & Pedersen 1996; Royse 1998).

Alt i alt udmærker de kortlagte mentor-fritidsindsatser sig ved at kunne påvise positive resultater for unge mennesker i USA, der bor i storbykvarterer med fx fattigdom, kriminalitet, arbejdsløshed, stofmisbrug, én-forsørger-familier og/eller svage skoler samt relaterede problemstillinger.

Effekt hvornår

Mentor-fritidsindsatsernes længde spænder fra 6 uger op til 4 år og varierer med de indsatslementer, der indgår – for ikke at nævne de unges og mentors engagement.

De korteste indsatser kendetegnes ved at have en målgruppe i særlig risiko.

Det ses i det kun seks uger lange forløb Rap Therapy, der består i ugentlig gruppeterapi, som bygger på de unges egen kultur. Her er nogle af de unge allerede voldsforbrydere, men de behøver ikke at være det (DeCarlo & Hockman 2003). De otte uger lange Prodigy-kunstprogrammer har en målgruppe, hvor deltagerne har psykiske problemer og tit henvises via retssystemet (Stewart et al. 2009; Rapp-Paglicci et al. 2011). Undersøgelserne har ikke så solidt et forskningsdesign, og kun én måler på forbedringer i kriminalitet uden dog at finde nogen forskel (Stewart et al. 2009). Det kan nu være svært at påpege uden opfølgende målinger efter indsatsernes ophør, og bl.a. familiefunktion og mentale symptomer lettes signifikant (ibid.).

I den anden ende af spektret kommer 3-årige indsatser såsom ungdomscentre, hvor de unge kan komme efter skoletid, i weekender og ferier (Baker 1995), og gruppementorindsatser, der involverer fælles aktiviteter (Leleur & Pedersen 1996). I det mangesidede efter-skole-program The Quantum Opportunity Program kan deltagere, der ikke har bestået high school, endda forblive i programmet i fire år (Maxfield et al. 2003). Det førstnævnte – solide – studie viser signifikant effekt på kriminalitet, mens det næste viser lovende effekt et halvt år efter, men uden de nødvendige forskningsværktøjer. Det sidste viser ingen generel effekt på kriminalitet og lignende, men her kan det måske forklares ud fra, at ikke bare varighed kan have en betydning for en indsats effekt – men også intensitet. Programmet efterstræbte 750 timers deltagelse årligt, hvilket slet ikke blev indfriet (ibid.).

Hvor varighed og intensitet tilsammen tilgodeses, er der en tendens mod at kunne indramme nogle af de mere beviseligt effektive mentor-fritidsprogrammer. – Lige som for tidlig afslutning af en indsats omvendt viser sig ikke at være tilstrækkeligt for en kontinuerlig positiv effekt (Sørensen 2008).

Mentor-fritidsindsatser, som er intense og varige i form af mindst et ugentligt møde på mindst en time mellem mentorrollen og den eller de unge i løbet af minimum et skoleår, viser solide effekter inden for proso-cial adfærd og skolerelaterede effekter (Herrera et al. 2008), eksternaliserende og internaliserende adfærd (Keating et al. 2002) samt kriminel adfærd (Hanlon et al. 2002).

Det velundersøgte The Brothers Project med mandlige frivillige mentorer tyder til gengæld ikke på nogen signifikant effekt af 15-måneders-match, men muligvis ville mere tid og regelmæssighed i mentor-mentee-møderne have givet resultater. Mange mentorer rapporterede desværre ikke, hvor lang tid, de brugte hver måned med deres mentee (Royse 1998).

Samlet set lader det altså til, at mentor-fritidsindsatser kan gøre mere gavn, hvis de er intense med hyppige møder og varer i mindst et år.

Effekt hvordan – vigtigt og vanskeligt

Er der visse tendenser i forhold til, hvad der indholdsmæssigt har gjort mentor-fritidsindsatserne særligt nyttige for de unge deltagere og deres udbytte af dem?

Der er tale om mange forskellige tiltag med varierende omfang og karakter af delelementer, hvorfor det vanskeliggøres at sige noget under ét. – Foruden det at kunne adskille, hvilke elementer der måtte medføre hvad, eller om elementerne i realiteten kun bidrager positivt i samspil med hinanden. Her er det dog et kendetegn for alle indsatserne, at de kombinerer en mentorfunktion med en form for fælles aktiviteter med jævnaldrende, som i sig selv giver tiltaget et større spillerum for den unges forandringsprocesser end de tidligere indsatsformer.

Der vil her primært blive taget udgangspunkt i de indsatser, som viser de mest solidt dokumenterede og positive effekter af mentor-fritidstiltagene samtidig med en inddragelse af de undersøgelser, som simultant har fokuseret på effekt og proces.

Allerførst er det vigtigt, at indsatsens indhold kan ændre og udvikle sig jævnt før de unges behov, og at de problemer, de unge selv identificerer, adresseres (Baker et al. 1995).

Indsatsen skal kunne være et helle fra det omgivende risikomiljø og tilbyde et mere positivt socialt miljø end alternativet på fx gaden (Baker et al. 1995).

Det giver størst effekt, hvis der indgår færdighedsbaserede aktiviteter, som fremmer sociale, emotionelle og/eller kognitive evner. Forskellige kunstarter kan tilmed være en måde at udtrykke sig selv på. Variation i aktiviteter kan tiltrække deltagere (Baker et al. 1995:72).

De fælles kompetencegivende aktiviteter, der gennemføres, er ligeledes et vigtigt led i at skabe ny identitet og adfærd hos de unge (Sørensen 2008:4).

Herunder har det fx vist sig nyttigt – også i en effektiv kriminalitetsreducerende indsats – at tilbyde lektie- og anden skolehjælp efter behov og i øvrigt søge at modvirke de unges omgang med afvigende kammerater (Hanlon et al. 2002:460).

Varierende aktiviteter kan gøre det lettere at tiltrække og fange de unges interesse, samtidig med at mange af de unge ikke kan bevare koncentrationen om det samme. I forskellige aktiviteter vil de unge vise både svage og stærke sider, hvilket kan bruges af mentorpersonen til at bearbejde den enkelte unges rolle og position i en gruppe ud fra nogle andre kriterier end fx kriminaliteten på gaden.

Den kommende aktivitet kan eventuelt gøres til en overraskelse, så den ikke vælges fra pga. de unges forventning om frygt, kedsomhed, manglende evner etc. Fravalg af aktiviteter tyder nu på at bero på begivenheder og stemninger i den unges liv. Aktiviteterne ender med at træde i

baggrunden, og samværet med mentoren bliver vigtigst (Leleur & Pedersen 1996).

Indsatspersonalet skal have gode interpersonelle egenskaber og være der for de unge (Baker et al. 1995:71). I danske evalueringer viser det personlige bånd med en engageret og kapabel voksen sig også at være vigtig for succes. De unge vil søge at undgå at svigte personens tillid. Gennem relationen og de givne gøremål kan personlig holdningspåvirkning finde sted (Leleur & Pedersen 1996). Mentorer kan bidrage med social støtte og via de unges identifikation med passende rollemodeller fra deres lokale miljø være med til at undgå, at de unge udvikler kriminel adfærd (Keating et al. 2002:718).

Kombinationen af en mentorfunktion og fritidsaktiviteter og -samvær giver mange fordele. Muligheden for fx at interagere med andre mentor-match i fælles aktiviteter og samvær kan give mentorer væsentlig info om den unges sociale evner og potentielle problemer, når denne interagerer med sine jævnaldrende. Det er en indsigt, mentoren som regel ellers kun kan vurdere fra sin egen ofte en-til-en-relation med den unge. Det kan også være en støtte for især yngre mentorer at være sammen med andre mentorer – og samtidig øge deres følelse af forpligtelse over for programmet.

Både mentees og mentorer kan nu risikere at blive distraherede af de andre tilstedeværende, men mødekonteksten er nu ikke forbundet med større eller mindre nærhed eller kvalitet i mentorrelationen. Når mentorerne selv kun er lidt ældre end den unge, varer deres match længere tid, hvis disse fælles aktiviteter gennemføres. Samtidig har mentoroplæring en særlig afgørende betydning for yngre mentorer (Herrera et al. 2008:20), ligesom andre vigtige faktorer ved mentorindsatser, som vi så i mentorafsnittet tidligere i kapitlet, gælder.

Kombinationen af gruppearbejde og individuelt relationsarbejde bliver i forlængelse heraf fremhævet i en nyere evaluering af den danske indsats HardWork. Kombinationen giver flere muligheder for at arbejde med en ændring af den unges adfærd og styrke kompetencer.

I HardWorks tilfælde er mentorrollen udfyldt af ansatte støttekontaktpersoner.

Gruppens anvendelser er mange:

1. Et tillokkende alternativ til fritiden for den unge – frem for livet på gaden.
2. Medarbejderen ser den unge i en social sammenhæng med andre unge.
3. Medarbejderen kan arbejde med de konkrete konflikter og situationer, som aktuelt opstår.
4. Den unge kan øve sig i en ændret adfærd i en tryk gruppe.

5. De unge kan sammen diskutere og reflektere over, hvad god adfærd er.
6. De unge kan agere rollemodeller for hinanden og støtte hinanden i positiv forandring.
7. Den unge kan opleve succes i en gruppesammenhæng.
8. Den unge kan styrke sine kompetencer gennem samvær og aktiviteter i gruppen. Sandsynligvis skal forskellige metoder anvendes for at få forskellige grupper til at fungere (Sørensen 2008).

Gruppevis håndtering tager hensyn til, at unge mennesker orienterer sig i forhold til andre unge, og hvis der arbejdes med en eksisterende gruppe for at give den hele et løft, signaleres der respekt for det positive, der ligger i relationerne (Leleur & Pedersen 1996:16).

Gruppen kan imidlertid føre til både positiv eller negativ indflydelse på den enkelte. Hvis allerede eksisterende kammeratskabsgrupper inddrages, undgås det dog, at vennerne uden for indsatsen forhindrer den unges deltagelse eller trækker den unge i en anden retning, og der kan arbejdes med at flytte alle i gruppen samlet.

Godt gruppearbejde vil ofte splitte gruppen ad – frem for at holde den samlet – efterhånden som de unge får indsigt og ønsker ændret adfærd. De unge integreres i andre gruppesammenhænge på deres skoler, i sportsklubber el. lignende (Sørensen 2008).

Det er nu engang essentielt, at både relationen og aktiviteterne har et tydeligt formuleret mål om positiv udvikling (Sørensen 2008:18).

Endelig synes indsatser, der involverer de unges forældre, særligt effektfulde (Hanlon et al. 2002). Det ses også i mere procesorienterede evalueringer fra Danmark, der betoner, at familien bør inddrages sideløbende med ungearbejdet i processen med at skabe positive forandringer i den unges adfærd og hverdag. Det nytter i forhold til en bedre kommunikation og forståelse mellem de unge og deres forældre samt færre konflikter i hjemmet. Hverken unge el. medarbejdere oplever, at det har ødelagt tilliden eller relationen mellem dem, hvis bare der indgås tydelige aftaler omkring dette. Kontaktpersoner og ungemedarbejdere bør oplæres og støttes i at arbejde mere med familien (Sørensen 2008:3,15).

Hvad, der omvendt har vist sig vanskeligt ved mentor-fritidsindsatserne, er især, som følger.

Det stærke personlige bånd til mentoren kan blive for krævende, så mentoren falder fra. Især er det (Leleur & Pedersen 1996). Der kan tilmed være vanskeligheder omkring det, altid at skulle stå til rådighed. Det begrænses af mentorens privatliv og regler om overtidssarbejde (Maxfield et al. 2003:7).

Aktiviteter og indlæring kan være for abstrakt og irrelevant for de unges eget liv, deres interesser og problemer, så de ikke fænger (Leleur & Pedersen 1996).

Storslåede og voldsomme aktiviteter er ikke altid nyttige. Aktiviteterne kan på den ene side motivere de unge og mentorerne til deltagelse, men på den anden kan de være uforholdsmæssigt omkostningsfulde og uvel-egnede til at udvikle eller vise færdigheder. Vildmarken, som tit er rejsedestinationen, begrænser typisk både de ansatte og unges handlekraft, og anstrengelserne kan blive for ekstreme, alt imens hårde – oftest fysiske – prøvelser og sanktioner på disse ture kan tippe balancen mellem hård og kærlig konsekvens. Gruppen af unge, en aktivitet foregår med, kan desuden påvirke den enkelte både positivt og negativt. (Leleur & Pedersen 1996).

Opfølgningen og afslutningen er tit ikke tilstrækkelig i mentor-fritidsindsatser. Samtidig kan de personlige bånd mellem deltagerne og deres bonus pater være for stærke til, at de umiddelbart kan overdrages. Projekterne efterlader et vakuum (Leleur & Pedersen 1996).

Mentorrekrutteringen i frivillige programmer er ofte svær. Det kan medføre, at efterspørgselen ikke kan mødes. Samtidig kan unge, hvis mentor pludselig flytter ud af byen el. lign., hvilket skaber et brud på matchet, dermed ikke få en anden, så de kunne være fortsat i indsatsen. Tilmed kan frivillige have svært ved at møde krav om afrapportering af den tid, de bruger sammen med den unge uanset mediet – mail, telefonisk, dagbog, postkort (Royse 1998:156), som kan være et vigtigt led i at sikre, indsatsen bliver implementeret korrekt.

Særlige kendetegn med mentoren og mentormatchet kan måske være en udfordring. Unge mentorer kan i højere grad aflyse aftaler med deres unge mentee end ældre. I forhold til køn er de frivillige mentorer oftest kvinder. Unge mentees matchet med unge mentorer kan nogle gange føle større nærhed med en mentor af samme køn, alt imens mentees med voksne mentorer kan rapportere større tæthed, når mentoren er af et andet køn (dreng matchet med kvindelige voksne). Unge frivillige mentorer, som får særlige privilegier ved at deltage – fx point i forhold til skolen – er lidt mere tilbøjelige til at afslutte relationen, når den mindste forpligtelse er overstået. Især hvis de selv står over for en stor forandring såsom ny uddannelse. Hvorimod frivillige, som deltager uden særlige belønninger, typisk fortsætter relationen ud over det påkrævede år. Endelig kan frivillige, som samtidig har megen anden frivillig aktivitet, ofte falde hyppigere fra (Herrera et al. 2008:8).

Overordnet set kan lokale aktører finde det vanskeligt at implementere intense og mere komplekse og omfattende indsatser, end de har været vant til (Maxfield et al. 2003).

Effekt hvorfor

Argumenterne for, hvorfor mentor-fritidsindsatser skulle kunne tilvejebringe positiv forandring, minder meget om de foregående to indsatsstyper. De unges egen udvikling siges at styrkes, faciliteres og forbedres af støttende voksne, med hvem de skaber tillidsfulde og uformelle bånd (Baker et al. 1995:81-82). Identifikation med en passende rollemodel og det, at søge at undgå den unges samvær med afvigende kammerater, tæller også typiske rationaler (Keating et al. 2002:718; Hanlon et al. 2002) – foruden effekten af de færdighedsbaserede aktiviteter.

Mentor- og fritidsindsatser kort sagt

Mentor-fritidsindsatser, der betoner færdighedsbaserede aktiviteter i fællesskab med andre unge samt relationen til en engageret og kontinuerligt støttende voksen, kan i storbykvarterer præget af mange sociale og økonomiske risikofaktorer have en positiv effekt på 11-14-årige unges kriminalitet, adfærd, psyke, rusmiddelbrug, skolegang og relationer, hvis de er i mild risiko, og indsatsen varer i mindst et år med ugentlig kontakt.

På tværs af mentor- og fritidsindsatser

Ligheder

I mentor-, fritids- og de kombinerede mentor- og fritidsindsatser er der mange ligheder i deres forandringsteorier, dvs. "historien om, hvordan de aktiviteter, der er inkluderet i et projekt, skal føre til de intenderede effekter"¹⁰¹.

Det påpeges i dem alle, hvorledes de unges positive sider, styrker og færdigheder af emotionel, kognitiv og social karakter bør anerkendes og fremmes af de voksne, der er involveret i den givne indsats bl.a. via involvering i udfordrende og meningsfulde aktiviteter.

Samtidig skal den voksne være en, de unge kan stole på og udvikler tillidsfulde – gerne uformelle – bånd til¹⁰². Den voksne er en konstant støtte for den unge person og kan tilmed være en positiv rollemodel¹⁰³.

Forbehold

Visse forbehold er dog knyttet til henholdsvis mentor- og fritidsindsatser.

Mentorordninger, der ikke implicerer regelmæssige, konsekvente møder mellem mentor og mentee reducerer sandsynligheden for, at indsatsen når de ønskede resultater,¹⁰⁴ og faktisk kan ustadige mentorrelationer i

¹⁰¹ (Connel & Kubisch i MHB 2003:25)

¹⁰² (Baker et al. 1995:81-82)

¹⁰³ (Keating et al. 2002:718; Hanlon et al. 2002)

¹⁰⁴ (Royse 1998)

mange tilfælde være værre end ingenting for et barns selvtillid¹⁰⁵. Varighed og kvalitet er alfa og omega.

Dertil kan mentorindsatser nok have en positiv indflydelse på unge mennesker, men det er ikke sikkert, dette kommer til udtryk i form af reduceret eller forhindret kriminalitet, da mentorindsatserne sjældent adresserer denne problemstilling i sig selv¹⁰⁶ – eller undersøger effekten inden for alle de potentielt nyttige regier.

I samme stil er det ikke tilstrækkeligt blot at bruge tid i klubben eller på sport og andre aktiviteter. Det er usandsynligt, at det skulle begrænse kriminel adfærd i sig selv, hvortil korte, uintense indsatser heller ikke kan forventes at tilvejebringe anseelige forandringer¹⁰⁷. Fritidsindsatser kan blive risikable, hvis kriminelle unge eller unge i "høj risiko" øver negativ indflydelse på andre tilstedeværende unge, der er i lavere risiko¹⁰⁸.

I forlængelse heraf er det måske slet ikke de "rette" unge, der benytter klubber og andre fritidstilbud – det er ikke nødvendigvis dem, der møder op, som rent faktisk har behov for en pædagogisk indsats¹⁰⁹.

Og endelig er det mest af alt blevet underbygget, at det er de yngre unge, som ikke er ude i kriminel eller anden problemskabende adfærd, der kan nyde godt af fritids- og mentorindsatser¹¹⁰.

Potentiale

Mentor- og fritidsindsatser har tilsammen mange potentialer.

Attraktive aktiviteter, der udføres i samvær med kammerater, kan især i starten tiltrække og engagere deltagerne – eller omvendt kan en mentor inspirere den unge til at deltage i aktiviteter. Det kan gå begge veje. Selv ufokuserede aktiviteter kan have et mere fokuseret formål og skifte fra at modtage unge "passivt" til at udfordre dem på forskellige måder. Tilmed kan der i særlig grad komme noget godt ud af at forbinde gruppeaktiviteterne med vigtige elementer fra de unges hverdag og oplevelser¹¹¹. Indsatsen og rækkefølgen i dens elementer bør desuden tilpasses til de individuelle deltageres behov og løbende udvikling¹¹².

Fritidsindsatsen kan ofte tilbyde de unge et sikkert og trygt sted at være, mens mentorer eller personale kan agere positive rollemodeller. Såvel mentorrollen og aktiviteterne kan fremme og gensidigt styrke de unges sociale og personlige udvikling, lige som en ansat, som arbejder både individuelt som mentor og gruppebaseret i aktiviteter, kan benytte de sociale dynamikker i gruppen til at tilskynde de unges refleksionsprocesser og forbedring.

¹⁰⁵ (Karcher i Herrera et al. 2008:18).

¹⁰⁶ (Shiner i Bowey & McGlaughlin 2006:271)

¹⁰⁷ (Hirschi i Gottfredson et al. 2004:254; Sandford i Rogers 2011:161)

¹⁰⁸ (Gottfredson i Crank et al. 2003:345)

¹⁰⁹ (Langager & Skov 2004:31)

¹¹⁰ (Hanlon et al. 2002)

¹¹¹ (MHB 2003:8, 81; DeCarlo & Hockman 2003:50-51)

¹¹² (Nichols 2004:179)

På samme tid virker tiltag oftest bedst, hvis de også involverer forældre og støtte fra lokalsamfundet¹¹³. Nogle gange agerer forældrene frivillig assistance på udflugter eller involveres løbende i den unges gøremål og udvikling via de voksne i den givne indsats.

Både relationerne blandt de unge selv samt mellem de unge og de voksne, forældrene og andre aktører i de unges lokale omgivelser – såsom frivillige mentorer fra lokalområdet – er med til at sikre, at de unges bredere sociale kontekst medregnes i en flersidet indsats, der potentielt kan styrke mange samtidige beskyttende faktorer og udvikle den unges færdigheder og dermed være særligt lovende.

Ved at kombinere fritids- og mentorindsatser og sikre forældreinddragelse udvides støtten til de unge altså gennem flere forskellige sociale arealer, hvor positive udviklingsprocesser kan ske og gensidigt bestyrke hinanden. Det stemmer overens med Bronfenbrenners økologiske teori¹¹⁴ og andre forskeres hypoteser om, at "multimodal" kriminalitetsforebyggelse gennem flere samtidige måder, elementer og sociale aktører er mere effektive¹¹⁵.

¹¹³ (Hanlon et al. 2009)

¹¹⁴ (Higginbotham et al. 2006)

¹¹⁵ (Gottfredson et al. 2004:255-256)

Kap. 6

Resuméer af de enkelte forebyggelsesindsatser

Her opridses de enkelte kortlagte undersøgelser og deres indsatser, så det er muligt at kende dem både let og grundigt hver for sig jævnfør interesse og behov.

For overblikkets skyld struktureres undersøgelserne efter deres indsats-typer: Mentor-, Fritids- og kombinerede Mentor- & fritidsindsatser.

De identificeres og oplistes først og fremmest via navnet på den indsats, de omhandler, eller forfatterens måde at omtale indsatsen på.

I systematiske reviews tegnes de kortlagte studier klassisk efter forfatter og med et udpræget fokus på formål, studiedesign, sample, metode og analyse. Da denne udgivelse sigter mod et bredere publikum af professionelle, interesseorganisationer og andre væsentlige aktører inden for det store og sammenhængende forebyggelsesfelt, vinkles oversigten mod så udførlig, konkret og håndgribelig en indsatsbeskrivelse som muligt inklusiv teori, målgruppe, sted, resultater og væsentlige erfaringer med et efterfølgende kort oprids af undersøgelsens design og metode.

I princippet kan den enkelte læser dermed slå ned på de interesseområder hun eller han har. I litteraturlisten kan kildeoplysninger for selve studiet findes, hvis yderligere information søges om fx analyse og sample size.

Det er nu hensigten, at resumeerne gør moderstudiet overflødigt og giver et så eksakt billede af forebyggelsesindsatsen og konteksten herfor, at det vil være muligt at tage stilling til, om man fx står over for lignende udfordringer – og kan hente brugbar inspiration og viden heri. Der er lagt bevidst vægt på at bevare en så autentisk og nuanceret præsentation af indsatserne, deres gennemførsel osv. som muligt i forhold til undersøgelsesernes fremstilling heraf. Dels er det nyttigt at kende til for professionelle, som planlægger en lignende indsats. Dels lever det bedre op til videnskabelige standarder om gennemsigtighed og validitet. Resumeerne af undersøgelserne kan dermed åbent lægge under for såvel professionelle som forskeres egen individuelle granskning, vurdering og kritik.

Blandt andet skildres eventuelle variationer i indsatsens udførelse samt bemærkninger om særlige problemstillinger undervejs i processen under Indsatsbeskrivelse og Resultat.

Da undersøgelserne ikke giver samme omfang af information, er resumeerne ikke lige lange. Allerstørst gives der på næste side en oversigt over alle de inkluderede indsatser med landet, de foregår i, året for undersøgelsens udgivelse og sidetallet for resumeet, så det bliver lettere at navigere interessebaseret i indsatserne.

Mentorindsatser

Indsatsnavn og udgivelsesår	Land	Side
Big Brothers Big Sisters (2000 (1995))	USA	117
Big Brothers Big Sisters (2002)	USA	119
Big Brothers Big Sisters Ireland (2005)	Irland	120
Big Brothers Big Sisters of the Midlands (2001)	USA	121
Coaching for Communities (CfC) (2009)	England	123
Den Korte Snor (2010)	Danmark	124
Mentoring Interventions to Affect Juvenile Delinquency and Associated Problems (2008)	USA	125
The Juvenile Mentoring Program (JUMP) (1998)	USA	126
The psycho-educational small-group component of CYS SAP (2006)	USA	128
Volunteer mentoring scheme (2007)	England	129

Fritidsindsatser

Indsatsnavn og udgivelsesår	Land	Side
An Educational enhancement program offered by the Boys and Girls Clubs of America (2000)	USA	131
ASP (enhanced after-school program) (2011)	USA	132
After-School Programs (2006)	USA	134
After-School Program with "All Stars" (2010)	USA	135
ASPs that enhance youth's personal and social skills (2010)	USA	137
Boys and Girls Clubs of America (2003)	USA	139
Enhanced after-school program (2009)	USA	140
Gang Prevention/Gang Intervention Through Targeted Outreach (2002)	USA	141
Klub 21 (2004)	Danmark	144
Maryland's After School Community Grant Program (MASCGP) (2004)	USA	147
Pendlerprojektet (2000)	Danmark	148
Personal Responsibility In Developing Excellence (PRIDE) program (1997)	USA	151
Positive Activities for Young People (PAYP) (2006)	UK	153
Ropes Course Training (1995)	USA	155
Summer Leadership Camp 2008 (2011)	USA	156
The Ada Sheriffs Youth Foundation (SYF) (2003)	USA	158
The Neutral Zone (1996)	USA	159
The Summit project (2004)	UK	161
The Youth Crime Reduction Video Project (2006)	England	163
The Youth Inclusion Programme (YIP) (2003 + 2008)	UK	164

Mentor- & fritidsindsatser

Indsatsnavn og udgivelsesår	Land	Side
An After-school Program Targeting Urban African American Youth (2009)	USA	167
An intensive mentoring program (2002)	USA	169
Big Brothers/Big Sisters School-Based Mentoring (2008)	USA	171
Diversionary activities (2011)	England	174
GRASP (Denver's Gang Rescue and Support Project) (1997)	USA	177
Hardwork (2009)	Danmark	179
4-H/Mentoring: Youth and Families with Promise (YFP) (2006)	USA	185
Hundeslædeprojektet (1996)	Danmark	187
Individual counseling, group mentoring and remedial education (2002)	USA	190
Late Nite Basketball Project/Program (1995)	USA	192
Project R.E.S.C.U.E. (Reaching Each Student's Capacity Utilizing Education) (2001)	USA	194
RAP Therapy (2003)	USA	195
ROP, Rites of Passage (included in SAGE) (1999)	USA	198
Street Teams opsøgende arbejde, støttekontaktpersonordning og klub (2009)	Danmark	201
The Brothers Project (1998)	USA	203
The HEARTS program (Health, Education in the Arts, Refining Talented Students) (2006)	USA	204
The Prodigy Program (2011)	USA	206
The Prodigy Cultural Arts Program (2009)	USA	207
The Quantum Opportunity Program (2003)	USA	208
The South Baltimore Youth Center (1995)	USA	211

Mentorindsatser

Big Brothers Big Sisters

Forfatter og år: Tierney, J. et Grossman, J. – with Nancy Resch (2000 (1995))

Indsatsbeskrivelse: En frivillig mentorordning med et højt kontaktniveau, der går ud på at give de unge en omsorgsfuld, voksen ven. Mentors rolle er at støtte den unge i hans/hendes gøremål og udvikling som en hel person frem for at ændre den pågældendes adfærd el. karakter.

De voksne frivillige og de unge matches og forpligter sig tidsmæssigt, idet de siger ja til at mødes 2-4 gange om måneden i ca. fire timer pr. møde i mindst et års tid. Det er BBBS-personalet, der screener, matcher, yder støtte og holder opsyn undervejs ud fra nationale Big Brothers Big Sisters of America-standarder, som skræddersyes til de lokale vilkår. Der kan skræddersyes jf. filosofi, geografi, budget og de unges deltageres behov.

Følgende standarder skal altid gælde i BBBS-programmer: 1. De frivillige screenes, så de unge beskyttes over for de, som udgør en fare, ikke lader til at ville honorere tidsforpligtelsen el. ikke synes at kunne skabe positive relationer med de unge. Screeningprocedurerne er stringente og tidskrævende. 2. De unge screenes gennem en skriftlig ansøgning, interviews med forælderen og barnet og en vurdering af hjemmet. Oftest skal den unge komme fra hjem med kun én forsørger, bo i bureauets område og have i hv.f. et minimum af sociale færdigheder. Samtidig skal forsørgeren og den unge acceptere at overholde programreglerne. 3. Oplæring af de frivillige mentorer sker generelt ved en orientering om programmets forpligtelser og regler. Mange steder tilbydes der også oplæring i at kunne identificere og rapportere seksuelt misbrug. Mere intens oplæring anbefales, men kræves ej. De, der udvider oplæringen, inkluderer ofte oplæg om unges udviklingsstader, kommunikation, evner for at sætte grænser, tips om relationsopbygning, og anbefalinger til, hvordan det er bedst at interagere med de unge (en såkaldt "Little Brother" el. "Little Sister"). 4. BBBSA anbefaler, at lokale BBBS-programmer matcher ud fra den frivilliges evne til at møde den specifikke unges behov. Praktiske forhold såsom køn, geografisk nærhed og tilgængelighed overvejes af alle lokale BBBS-bureauer. Samtidig bedes den unge, den frivillige og forælderen om at ytre sine præferencer. 5. For at sikre effektive match, understreges supervision. Der skal tages kontakt med forælderen, den unge og mentoren inden for to uger efter, at matchet er etableret. I løbet af det første år skal der være månedlig telefonisk kontakt med den frivillige mentor, lige som der skal være månedlig kontakt med den unge og/el. forælderen. Den unge skal kontaktes direkte mindst fire gange i løbet af det første år. Efter det første år er kravet for personale-kontakten blot en gang i kvartalet. Programpersonalet støtter også matchet ved at yde vejledning, når der er problemer i forholdet. I

gennemsnit mødes de deltagende match reelt ca. 3 gange om måneden i ca. fire timer pr. gang i næsten 12 måneder. Støtte og supervision til matchene koster ca. 1000\$ pr. match.

Teori: Det, at have en succesfuld relation, kan hjælpe de unge med at nære tillid i andre relationer, udtrykke vrede mere konstruktivt og generelt relatere bedre til andre. Ved at give de unge gode rollemodeller, hjælpe dem med at håndtere pres fra jævnaldrende, tænke over konsekvenserne af deres handlinger og blive involveret i socialt acceptable aktiviteter forhindrer de frivillige mentorer de unge i at påbegynde alkohol- el. stofbrug og kriminell adfærd.

Målgruppe: Deltagerne er 10-16 år, men i gennemsnit 12 år, når de involveres i programmet. BBBS rækker ellers ud fra nationale standarder lige fra 5 til 18 år. 90 % af de unge bor kun med en af deres forældre og over halvdelen af de resterende med deres bedsteforældre. Mange er fra hushold med lav indkomst, og 40 % har desuden en historie med rusmiddelmisbrug. Over en fjerdedel har en historie med vold i familien eller har været fysisk, emotionelt eller seksuelt misbrugt. Nogle har oplevet deres forældres separation el. skilsmisse.

Sted: Storbyer i USA – henh. Philadelphia, Rochester (New York), Minneapolis, Columbus (Ohio), Wichita (Kansas), Houston, San Antonio og Phoenix.

Resultat: Indsatsen har gode resultater inden for flere områder med forskellig grad af forbedring for forskellige subgrupper af deltagere. Med indsatsen er det mindre sandsynligt, de unge har slået nogen inden for de sidste 12 måneder, at de begynder at tage stoffer (især minoritetsunge), drikker alkohol eller pjækker fra skolen, og der er en lille forbedring i karaktergennemsnit (især minoritetspiger) samt attituden over for lektielavning. Relationerne til jævnaldrende (mest minoritetsdrenge) og overordnet set til de unges forældre (især "hvide" drenge) forbedres også i forhold til kontrolgruppens. Der er dog ingen signifikant forbedring af den unges selvopfattelse el. antallet af sociale og kulturelle aktiviteter, den unge deltager i. Både relationen med mentoren og støtten, matchet får i programmet, mener forfatterne, er vigtige for succes.

Herimod er der ingen signifikant effekt i forhold til kontrolgruppen på antallet af gange, de unge har snydt i prøver, været i slåskamp, været sendt ind til inspektøren, gjort risikable ting, anvendt tobak, ødelagt ejendom eller stjålet noget. Mandlige frivillige er sværere at rekruttere, så drenge venter længere på en mentor.

Undersøgelsen: Pre-post-design med tilfældigt udvalgt kontrol- og indsatsgruppe. Spørgeskemaer administreres til de unge angående demografisk information, effektmål og mentorrelationen, hvortil deres forældre/forsørgere besvarer spørgsmål om mentorrelationen og giver generel baggrundsinformation om den unge. Dertil kommer skemaer udfyldt af personalet i BBBS-programmerne bl.a. om deres opfattelser af den frivilliges præstation, beskrivelse af evt. problemer i et match un-

dervejs, grunden til at afslutte et match samt spørgsmål til matchets længde og frekvens m.v. "Senior"-personale hvert sted besvarer endvidere spørgsmål om det enkelte programs praksis og info om typen af unge, de tjener.

Vurdering: H

Big Brothers Big Sisters

Forfatter og år: Grossman, J. & Rhodes, J. (2002) med analyse af data fra Tierney & Grossmans (2000) undersøgelse ovenfor, hvorfor indsatsbeskrivelse, teori, målgruppe og sted ej gentages.

Resultat: Flest signifikante og positive effekter ses efter 12 måneders deltagelse – frem for kun 0-6 eller 6-12 måneder. De unge kendetegnes efter 12 måneders mentorrelation ved mindre hyppig brug af rusmidler, mindre pjækkeri og øget opfattelse af skolekompetencer og social accept. Indsatser, der ophører inden seks måneder, medfører et opsving i de unges alkoholforbrug. En anden beregning, som dog ikke korrigerer for eventuelt bias, viser desuden, at et match på under 3 måneder kan være dårligt for selvværd og opfattelse af skolekompetence. De signifikante og positive effekter øges i det store og hele med relationens varighed, hvorfor tilstrækkelige ressourcer til at screene, oplære og støtte matchene er vigtige.

Som indikatorer på relationsbrud eller -varighed finder forfatterne, at match med unge, som er henvist for uddannelsesmæssige el. psykologiske programmer el. har oplevet fysisk, psykisk el. seksuelt misbrug bryder mere sandsynligt op. Disse unge er desværre også de med størst sandsynlighed for at nære forventninger om at blive afvist og for at opleve negative konsekvenser af en tidligt afsluttet relation. Tilmed bryder match med 13-16-årige op med større sandsynlighed end med 10-12-årige. Match med frivillige, der har en højere indkomst, varer længere end de, som involverer lavere indkomst-frivillige. I forhold til 18-25-årige frivillige, er 26-30-årige frivillige mindre sandsynlige til at afslutte et match.

Match mellem kvinde/pige sluttede lidt mere sandsynligt end mellem mand/dreng. Match mellem samme minoritet slutter lidt tidligere end match med "hvide". Dog ikke for minoritetsrelationer, hvor race har været et eksplicit matchkriterium. Match på tværs af "race" slutter oftere end hvide af samme, men det gælder ikke match, hvor den unge og frivilliges interesser har været det primære matchkriterium.

Undersøgelsen: En analyse ud fra Tierney & Grossman (2000) om effekt af varighed i mentorrelationen, og hvilke kendetegn et længerevarende match har for frivillige mentorer, de unge og matchene.

Vurdering: H

Big Brothers Big Sisters Ireland

Forfatter og år: Brady, B. et al. (2005)

Indsatsbeskrivelse: BBBSI-programmet er tilpasset den irlandske kontekst ud fra det oprindelige amerikanske program og har til formål at gøre en positiv forskel i unges liv gennem et professionelt støttet en-til-en-forhold med en omsorgsfuld, frivillig voksen. De frivillige, Big Brothers eller Big Sisters, er venner, mentorer og positive rollemodeller, som hjælper de unge mennesker med at nå deres specifikke potentiale. Den reelle indsats varierer i forhold til de unikke match. Programmet har fokus på styrker og medtænker den unges personlige, familiemæssige og lokalsamfundsmæssige kontekster. Det har en programmanual og består af flere elementer. Først screenes de frivillige for at undgå de, som ikke kan forpligte sig tidsmæssigt, skabe en omsorgsfuld relation eller måske påfører barnet fysisk eller psykisk skade. De frivillige er rekrutteret via plakater, kampagner o.lign. og granskes via en ansøgningsformular, referencer, straffeattest, hjemmebesøg og interview. De vurderes i forhold til egnethed og hvilken type ung, de passer bedst til, modtager oplæring og information og skal underskrive en kontrakt på et år. De unge henvises til programmet af lokale professionelle, og programarbejderen besøger familien og den unge for at lære dem at kende og sikre forældresamtykke. Info kan tilmed søges på skoler m.v., og den unge bedes signere en kontrakt inden han/hun matches. Unge, som ikke vil, har for dårlige sociale færdigheder eller har for alvorlige problemer vurderes ikke egnede. Matchet overvejes nøje og baseres på den unges behov, den frivilliges evner og forældrenes præferencer. Mentor og mentee laver aktiviteter sammen efter eget valg i mindst en time om ugen – går en tur, i biografen, laver lektier, mad, spiller spil, fodbold og lign. Tilsyn sker via en kontakt til forælderen, den unge og frivillige inden for to uger efter matchopstart. Så længe, matchet varer, er der dernæst månedlig telefonkontakt eller planlagte møder med den frivillige, forælderen og den unge gennem det første år og dybdegående interviews hvert kvartal med alle parter enkeltvis for at evaluere indsatsen. Dertil er der regelmæssig uformel kontakt mellem de programansatte og de implicerede, og hvert kvartal er der aktiviteter, som bringer alle match sammen i en uformel, social sammenhæng. Til slut gennemføres et interview med en dybdegående gennemgang af matchet, hvorved medarbejderne vurderer, om målet er nået. Et afsluttende brev sendes til alle parter, og en afslutningsaktivitet arrangeres. Undervejs dokumenteres sagens aktiviteter.

Teori: En positiv relation mellem en yngre og ældre person vil forebygge fremtidige vanskeligheder eller støtte unge, som møder modgang. At have en omsorgsfuld ven kan hjælpe med til at opbygge positiv værdi/egenskaber og gøre en forskel i den unges sociale og emotionelle udvikling. Programmet tager den unges behov og kompetencer i betragtning. Mentorrelationen kan hjælpe med til at skabe en dedikation til at lære, en positiv opfattelse af sig selv og fremtiden, positive værdier så-

som omsorg, social retfærdighed, ærlighed og ansvarlighed samt sociale kompetencer til at få venner, planlægge, træffe beslutninger og modstå negativ adfærd. Social kapital- og social kontrolteorier ligger bag.

Målgruppe: 11-14-årige, hvis adfærd eller sociale vilkår er årsag til bekymring. En del er flygtninge, og mange kommer fra hjem med én forsørger, fattigdom, misbrug eller vold m.m. Programmet er dog generelt henvendt til 10-18-årige. Flest deltagere er piger, da mandlige mentorer er svære at finde.

Sted: Mellemstore byer og landlige områder i Irland.

Resultat: De fleste mentorer mener, de unge har draget nytte af indsatsen, men over en fjerdedel er usikre på det. Nogle mener dog, den unge forbedrer sin selvtillid, sine kommunikationsevner og positive indstilling. BBBS-personalet finder, at de fleste match har haft positive resultater. De fleste unge, er meget tilfredse med deres mentorer og tegner et billede af en ungecentreret relation med følelsesengagement. Visse keder sig dog, føler ikke, de kan stole på deres mentor, oplever interesse-forskelle, aflysninger eller får selv dårlig samvittighed over at aflyse. Mentorerne påpeger utilstrækkelig overgang, når matchet slutter. Desuden har mandlige frivillige været svære at rekruttere.

Undersøgelsen: Kvalitativ og kvantitativ dataindsamling. Spørgeske-maer til mentorer og de unge på ét tidspunkt, fokusgrupper med mentorer, interviews med nøglepersoner og dokumentstudie af "match files" og kvartalsevalueringer.

Vurdering: M

Big Brothers/Big Sisters of the Midlands

Forfatter og år: Thompson, L. & Kelly-Vance, L. (2001)

Indsatsbeskrivelse: Mentorprogram med frivillige mentorer, hvor det nationale BB/BS-kontor sætter rammerne for procedurer og standarder for screening og match af de frivillige mentorer og de unge, samt for supervisionen af dem. De frivillige screenes af det lokale BB/BS-bureau gennem mindst tre personlige referencer, baggrundsundersøgelser (politjek, indhentning af børneattest), individuelt interview og hjemmebesøg. Mentoren skal forpligte sig til programmet i et år, men de fleste fortsætter relationen ud over det første år. De frivillige og familierne oplæres af personalet. De unge screenes via et interview med forælder/en/forsørgeren, et interview med barnet, optegnelser fra skolen og hjemmebesøg. Efter matchet er etableret, mødes mentor og den unge ugentligt og vedvarende i en venskabelig relation og laver aktiviteter, som interesserer og besluttet af mentoren og den unge i samarbejde med dennes forælder. Fx biografture, spille spil, lave lektier, tale i telefon og andre ting, venner kan lave sammen. BB/BS-bureauet sponsore-

rer også aktiviteter, som den frivillige og den unge går til sammen – inklusiv minigolf, se baseball, bowle, tage i planetarium el. se et stykke. Ugentlig kontakt mellem mentor og den unge mentee i to til fire timer anbefales, og et kriterium for deltagelse er at mødes i gennemsnit 3-4 gange om måneden. Matchet superviseres for at sikre sig, at program-mets påkrævede elementer følges. Supervisionen sker gennem kontakt til forælderen, den unge og den frivillige inden for to uger efter matchet laves samt månedlig kontakt gennem det første år af matchet. Efter det første år foretages der kvartalsvis kontakt med alle parter.

Teori: Mentoren er en positiv rollemodel og yder den ekstra individuelle opmærksomhed, som unge i risiko savner. Det vil reducere nogle af de risikofaktorer, som den unge møder. Mentorordninger kan reducere nogle af den unges boglige risici, som således kan føre til bedre præstationer i skolen.

Målgruppe: 9-16-årige, dog i gennemsnit 12 år, som stammer fra hjem med en forsørger og har endnu en risikofaktor i form af at leve i fattigdom, blive placeret uden for hjemmet, hænge ud med kriminelle jævnaldrende, have et rusmiddelforbrug, en historie med fysisk, emotionelt el. seksuelt misbrug eller familiehistorie med vold i hjemmet, fysisk handicap, involvering i ungdomsretssystemet, boglige problemer og hyppigt skolefravær, eftersidning el. bortvisninger. Undersøgelsen tester kun på drenge, eftersom kun de stod på venteliste – som anvendtes til kontrolgruppe – i mere end to måneder.

Sted: The Midlands i USA

Resultat: De deltagende drenge præsterer signifikant bedre bogligt end kontrolgruppen samlet set for matematik og i læsning – blot ikke i stavning. Det er interessant, evnerne forbedres, når det ikke er et sigte i programmet i sig selv, som derimod mest sigter efter det generelt støttende venskab. Mentorerne kan dog have opmuntret mentees til skolearbejde. Forfatterne mener, at standarder og procedurer for frivillig-screening, -oplæring og etablering af match er vigtige. Dertil kommer klart definerede forventninger fra alle parter, løbende tilsyn, konsekvent kontakt mellem voksen og ung samt personale til at gennemføre og overvåge programmet.

Undersøgelsen: Pre-post-design med kontrolgruppe. Anvendelse af standardiserede tests til de unge om skolepræstationer og intelligens. Tilmed spørges forældre og unge om den tid, der reelt er blevet tilbragt sammen med mentoren.

Vurdering: M

Coaching for Communities (CfC) i organisationen "Youth at Risk"s version

Forfatter og år: Berry, V. et al. (2009)

Indsatsbeskrivelse: Mentorindsatsen CfC består først i et ophold, hvor de unge kan udforske de mulige årsager til deres problemer. Siden støttes de i ni måneder af en frivillig, voksen mentor fra lokalsamfundet, der skal bistå dem i deres problemer og med at nå de mål, den unge har sat sig for i løbet af opholdet. Mentoren kan komme fra en lokal virksomhed, der kan hjælpe de unge til nye muligheder. Lokalsamfundsinvolvering er et vigtigt fokus, og alle frivillige og det lokale programpersonale er fra områder tæt på de lokalsamfund, de unge kommer fra. Opholdselementet består i et intensivt 5-dages kursus med øvelser i et undervisningslokale og fysisk aktivitet. Kurset går ud på læren om at skelne. Her udforsker kursuslederen en struktureret række af emner - fx forholdet til regler, betydningen af at holde ord, at lære af, hvad man allerede ved, fortidens indvirkning på nutiden, skelne fakta fra fortolkning, skabe et gennembrud, håndtere nedture, samt lære betydningen af ansvar. Ved slutningen af kursusopholdet tildeles de unge en mentor hver, som skal være i direkte eller indirekte kontakt med dem minimum tre gange om ugen. En gang om måneden i ni måneder arbejder programansatte og de frivillige mentorer på et tematiseret mål. Temaerne vælges og udvikles af de lokale programorganisatorer og spænder ml. at opbygge forhold, personlige ønsker og mål, kendskab til stoffer, seksuel sundhed, indblik i lokalsamfundet og teamwork, biltyveri, køreundervisning, faglige evner og selvudtrykkelse. De unge, som fuldfører, mødes igen til en endagsopfølgning.

Teori: Opbygger beskyttende faktorer i de unges liv ved fx at introducere dem for nye, prosoziale netværk og arbejde hen imod prosoziale ønsker. En kombination af den unges beslutning om at forpligte sig til programmet og programindholdet vil fremme selvtillid, aspirationer, et mere positivt udsyn og mindske impulsivitet, involvering i antisociale kammeratnetværk og negativ påvirkning. Det vil igen føre til forbedret emotionel velvære og forbedret adfærd, som udmunder i reduceret kriminel adfærd og reduceret alkohol og stofmisbrug og højnet eller fornyet involvering i uddannelse, oplæring eller arbejde.

Målgruppe: 15-18-årige i risiko som udviser begyndende asocial adfærd i flere områder af livet – adfærdsproblemer i skolen, hjemme, kriminalitet i lokalsamfundet mv. Forfatterne påpeger dog, indsatsen vil egne sig bedre til en mildere risikogruppe på 12-15-årige i fare for fx social eksklusion.

Sted: Et engelsk urbant lokalsamfund

Resultat: De unges selvværd og følelsesmæssige velvære og adfærd forbedres signifikant, og deres omgangskreds bliver mere positiv. De er i højere grad i arbejde eller under uddannelse end kontrolgruppen. Mht.

selvrapporteret kriminalitet og brugen af rusmidler er der dog ikke entydige eller statistisk signifikante resultater.

Undersøgelsen: De unge placeres tilfældigt i en indsats- og kontrolgruppe og måles inden, under og efter indsatsen via selvudfyldningsskemaer. Visse data stammer fra interviews med og spørgeskemaer fra forældre/forsørgere. Dertil anvendes møde- og frivilligregistreringer.

Vurdering: M

Den Korte Snor

Forfatter og år: Den Korte Snor/Københavns Kommune (2010)

Indsatsbeskrivelse: Den Korte Snor er en intensiv indsats, der består i en familierådgiver- og kontaktpersonindsats med henh. familiesamtaler med deltagelse af både den sagsansvarlige og kontaktpersonen samt et intensivt kontaktpersonarbejde. Familie- og kontaktpersonerne har få sager, så de kan handle hurtigt, og de får ugentlig supervision i teams. Der udfærdiges en handleplan og indgås andre aftaler med den unge og familien, som kontaktpersonen skal følge op på i sit socialpædagogiske arbejde. Familiesamtaler foregår mindst to gange månedligt i telefonen el. ved familiemøder efter behov, alt imens samværet ml. den unge og kontaktpersonen i form af fælles aktiviteter el. telefonisk kontakt foregår 3-5 gange ugentligt, hvor kontaktpersonen har 15 timer til relationsarbejdet med den enkelte unge. Samtidig arrangeres der netværksmøder med skoler, fritidstilbud, familienetværk, og Den Korte Snors fritidskoordinator og skolekoordinator kan tilrettelægge særlige skole- og fritidsforløb. Særligt kontaktpersonen arbejder med at bevidstgøre den unge om de konsekvenser, valg af venskab kan have for den unges videre livsbane. Han/hun støttes i at sige fra el. til over for andre unge. Kontaktpersonens primære opgave er at skabe en meningsfuld hverdag sammen med den unge. Problemer, som står i vejen for et velfungerende skole- og fritidsliv samt forhold til familie og venner, adresseres. Kontaktpersonen kan agere morgenvækker, følgesvend, "bølgebryder" etc., indtil den unge indarbejder sikre rutiner. Kontaktpersonen står altid til rådighed, når der opstår kriser. Familierådgiveren udvikler familiens evne til at styre den unges hverdag via redskaber såsom netværksmøder, "Signs of Safety" og den løsningsfokuserede samtale. Forløbene varer mindst 7 måneder.

Teori: Narrativ, anerkendende og løsningsfokuseret tilgang. Antagelsen er, at det er nødvendigt for den unge at være etableret i et meningsfuldt og varigt skole- og fritidstilbud samt at familien er støttende og kan bruges til noget for at droppe uroskabende, voldelig og kriminell adfærd samt uønskede grupperinger. Ellers søger de unge familiesurrogater i grupperinger med negativt omdrejningspunkt for samvær, fordi deres egen familie har svært ved at støtte dem i deres udvikling.

Målgruppe: Kriminalitetstruede børn og unge på 10-17 år, der viser truende eller uroskabende adfærd. For de 10-14-årige ligger der i højere grad forebyggende overvejelser til grund for indsatsen. De ældre unge kan have begået konkrete overfald el. truet. De unge er socialt udsatte og har massive sociale og personlige problemer. Over 80 % har været involveret i personfarlig/voldelig kriminalitet. En tredjedel har haft uroskabende adfærd. Flest deltagere er drenge, og en lille femtedel er indvandret til DK efter fødslen.

Sted: Storbykontekst på Nørrebro, Amager, i Valby og Brønshøj-Husum hjemme hos de unge, og dér hvor kontaktperson og ung mødes.

Resultat: Flere unge går i skole og til organiserede fritidsaktiviteter, og kriminalitet, risiko og konflikter synes at mindskes. Kriminalitetsindberetninger og -sigtelser falder med ca. 2/3 i gennemsnit. Typisk ophører nogle helt, mens andre fortsætter i mindre grad. Andelen af unge i større el. høj risiko falder. Andelen af unge helt uden skoletilbud el. reelt inaktive i deres skoletilbud falder. Mange af de inaktive el. uden skoletilbud lader til at komme over i specialeskoletilbud. Andelen af unge med fritidstilbud stiger. Især fritidstilbud med støtte, men fritidstilbud uden støtte stiger også en smule. Antallet af unge med fritidsjob mere end fordobles. En del kommer i fritidstilbud, som er særligt tilrettelagt målgruppen af Den Korte Snor. Konfliktniveauet i familier med højt konflikt-niveau mindskes lidt, og venskabsrelationerne efter indsatsen støtter i lidt højere grad almen social integration. En lidt større andel fokuserer i nogen eller i tilfredsstillende grad på at forfølger positive mål.

Undersøgelsen: Pre-post-design med indsamling af antal sigtelser og indberetninger fra professionelle såsom lærere, pædagoger og psykologer samt personalets faglige vurderinger af de unges risiko. Spørgeskemaerne er udarbejdet af Rambøll i samarbejde med Den Korte Snor og er udfyldt af sagsbehandlere og kontaktpersoner på de fire lokalcentre og rettede mod: Skole/uddannelse, fritid og ungdomsliv og familieliv. Samtidig måles involvering i kriminalitet og uroskabende/voldelig adfærd.

Vurdering: M

Mentoring Interventions to Affect Juvenile Delinquency and Associated Problems

Forfatter og år: Tolan, P. et al./Campbell Collaboration (2008)

Indsatsbeskrivelse: 39 mentorindsatsstudier, som alle har det til fælles, at der er tale om: 1) Samspil mellem to individer gennem en længere periode. 2) Ulighed i erfaring, viden eller magt mellem mentor og mentee. 3) Mentee er i en position, hvor denne efterligner og nærer godt af mentorens viden, evne eller erfaring. 4) Fravær af rolleulighed, som ellers ses i hjælperelationer (statusulighed fx: Lærer-elev; far-søn),

og markeret af professionel oplæring m.m. Indsatserne er både forebyggende - for unge i risiko - og behandlende for unge (for allerede kriminelle) og er – eller har et element af – en mentorordning. Herudover varierer indsatserne, og der kan ikke siges noget generelt. De varer mellem tre måneder og 5 år. Mange er uspecificerede, flest varer dog et år eller mindst et år.

Teori: Varierer fra indsats til indsats.

Målgruppe: Blandet fra indsats til indsats. 5-22-årige, men flest indsatser er koncentrerede om de 13-14-årige, som er i risiko for kriminalitet eller som på tidspunktet er involverede i kriminel adfærd. De enkelte indsatser sigter mod forskellige grupper: Unge i lavindkomstråder, med skole- og adfærdsproblemer etc. Både drenge og piger – dog er flest indsatser kun rettet mod drenge.

Sted: Blandet. USA og engelsktalende lande. Foregår både i lokalsamfundet og på skoler.

Resultat: Mentorer kan være værdifulde for risiko- eller allerede kriminelle unge. Gennemsnits-effektstørrelser er signifikante og positive. Effekterne er størst (moderate iflg. Cohen) for kriminalitet og aggression. Få studier viser negativ effekt. Dog viser lige netop disse kategorier og så den største variation på tværs af studierne. Effekterne er stærkere, der hvor emotionel støtte er en central del i mentorindsatsen, og der hvor mentorernes motivation for at deltage er professionel udvikling. Der mangler detaljer omkring de enkelte indsatser, så det er svært at sige, hvad det er ved en mentor, der skaber effekt.

Undersøgelsen: Systematisk review med 39 studier og metaanalyse. Inklusionskriterierne: Forskningsdesign skal enten være RCT- eller "quasi-experimental", der skal være en forebyggende eller intervenserende indsats, som består af en mentorindsats, hvor effekten af minimum et relevant forhold er undersøgt. Studier, der direkte er psykoterapeutiske el. består i kognitiv adfærdsterapi, er ikke inkluderet, og der er blot fokus på amerikanske eller engelsktalende landes studier i tidsrummet 1970-2005.

Vurdering: M

The Juvenile Mentoring Program (JUMP)

Forfatter og år: Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention (1998)

Indsatsbeskrivelse: Varierende en-til-en-mentorprojekter finansieret under det store, brede mentorprogram JUMP med over 150 projekter i år 2000, som er specifikt udviklede i forhold til lokalsamfundenes og de unge, de tjener, behov. Frivillige voksne mentorer udvikler støttende relationer til risikoungdom for at hjælpe med at komme vel igennem deres

børne- og ungdomsår. Ifølge JUMP-guidelines fra 1994 skal projekterne opfylde følgende: 1. Grundig baggrundskontrol af alle frivillige mentorer for at sikre et sikkert miljø for mentees herunder deres beskæftigelse, uddannelse og motivation for at være mentorer. 2. Grundig vurdering af de unge og de frivillige for at etablere passende match, som maksimerer muligheden for succes. 3. Mentor- og projektaktiviteter, der er designet for at berige og forbedre den unges muligheder og oplevelser. 4. Procedurer for rutine-indsamling og afrapportering af programdata for at støtte både interne selvevalueringer og en national JUMP-evaluering. 5. Etablere projekterne på skoler og/el. i lokalsamfund, hvor mindst 60 % af de unge er berettigede til gratis el. prisreduceret frokost. Projekterne skal desuden have identificeret: 1. Et behov i lokalsamfundet. 2. En plan for oplæring og fastholdelse af frivillige mentorer. 3. Hvilke risikouge, de vil servicere. 4. Klare linjer for frekvens, varighed og karakteren af mentor/unge-møderne. 5. En plan for projektimplementering og lign. Medianlængden på et afsluttet match er 6,5 måneder, tit til udgangen af et skoleår. Da projekterne varierer meget, kan der nu ikke siges noget endeligt om varighed el. frekvens.

Teori: Mentoren kan støtte den unges positive udvikling via beskyttende faktorer såsom opsyn og vejledning, lære færdigheder, give mulighed for kulturel og karriere-berigelse, viden om værdier, selvværd samt mål og håb for fremtiden. En omsorgsfuld og ansvarsfuld voksen rollemodel kan gøre et godt og vedvarende indtryk på en person og hjælpe denne igennem sine udfordringer.

Målgruppe: Samlet fra 4-24 år, men flest er mellem 12-14 år og i risiko for kriminalitet eller skolefiasko. Over halvdelen af de unge bor kun sammen med deres mor, oplever familieproblemer (bl.a. stofmisbrug i hjemmet) og får dårlige karakterer i skolen. 2/5 har problemer med adfærd i skolen, en tiendedel med pjækkeri, og de unge har ofte kriminelle venner. En lille del af de indrullerede drenge er i risiko for grupperelateret kriminalitet og ca. 1/5 har problemer med kriminalitet.

Sted: Mest i storbykontekst. 76 % urbane, 16 % forstads- samt 8 % rurale projekter. Projekterne etableres, hvor der i områderne el. på den givne skole er særlig fattigdom.

Resultat: Både unge og deres mentorer har for størstedelens vedkommende en positiv oplevelse, og de unge drager ifølge dem selv og mentorerne nytte ved især at holde sig væk fra alkohol og stoffer, undgå slagsmål og venner, som påbegynder ballade, holde sig væk fra "gangs" samt ikke at bruge kniv el. knive. Omkring 90 % af de unge svarer meget eller temmelig meget til at kunne lide sin mentor, komme godt ud af det med sin mentor, have en forstående og hjælpsom mentor. Kun 3 % af de unge har en decideret dårlig oplevelse med mentorrelationen. De unge tenderer dog generelt mod at svare mere positivt end deres mentorer – en mulig selvrepræsentationsskævhed.

Mentorerne lader til at synes, at match, der krydser køn og etnicitet/race er mindre nyttige, mens de unges svar ikke viser signifikant forskel ift. køns- og race-match. Drengene kan lide kvindelige mentorer i samme grad og føler sig lige forståede som med mandlige mentorer. Men drenge matchet med mandlige mentorer rapporterer større fordele på nogle områder end de med kvindelige. Især i forhold til at undgå stoffer og "gangs". Der er også marginalt signifikant større fordele ift. at undgå våben og alkohol. Dette bør dog, ifølge forfatterne, bekræftes af videre forskning.

Mange af de ni case-studie-projekter melder vanskeligheder med at rekruttere nok mentorer – især mandlige og minoritets-mentorer.

Undersøgelsen: Tværsnitsstudie og "views study" med brug af kvalitative og kvantitative metoder. Kvalitativ og kvantitativ metode. Data kommer primært fra JUMP-programmets "management information system" (MIS) med registreringer af deltagere og mentorer samt ni case-studier. Specifikt kommer data til brug for mentor/mentees syn på henh. oplevelsen af relationen samt dens nytte fra et standardiseret skema.

Vurdering: M

The psycho-educational small-group component of "the CASPAR Youth Services Student Assistance Program" (CYS SAP)

Forfatter og år: Apsler, R. et al. (2006)

Indsatsbeskrivelse: Psyko-edukations-møder i små grupper, som udgør en ud af tre dele i CYS-programmet, hvoraf deltagerne allerede har gennemført den universelle del. En gruppe på 8-10 elever deltager i 6th grade i 10 ugentlige møder af 45 minutters varighed, og i 7th grade deltager de i to ti-ugers rækker. Gruppemøderne sker i løbet af skoledagen, og deltagelse er obligatorisk for indsats eleverne.

Indsatsen starter med en introduktion af deltagerne, en proklamation af gruppens formål, en udlægning af sømmelig adfærd og en aktivitet, der sigter mod at opbygge "rapport" (relation) iblandt de unge og mellem de unge og rådgiveren. Grupperne anvender et curriculum som et vejledende redskab til at nå programmålet om positiv ungdomsudvikling. Det har til formål at involvere de unge i diskussioner om fx alkohol, stoffer, tobak, kønsidentitet, voldsforebyggelse etc. Rådgiverne bruger også situationer, som opstår i lokalsamfundet i rådgivningsarbejdet. Visse lege og videopræsentationer skal indfange interesse og fremme diskussion. Gruppemøderne ender med en kort kommentar fra rådgiveren om dagens emne og gruppeproces. Der medfølger en implementeringsmanual til programmet.

Rådgiveren udtrykker en interesse for hver unges liv, handler på den unges vegne og støtter hver persons kultur, erfaring og evner for at skabe et tillidsfuldt miljø og de unges tiltro til, han/hun støtter og værdsætter dem. For at forbedre sociale evner og kritisk tænkning udpindes der trin for fornuftige beslutninger og demonstreres ved at bruge dem i situationer, der opstår i gruppetimerne. For at øge den unges følelse af kontrol over eget liv skabes et positivt overblik, og rådgiveren hjælper de unge med at vurdere fordele og ulemper ved at løbe forskellige risici med påpegning af de unges eget ansvar og konsekvenserne. De unge får hjælp med at omdanne begrænsninger til muligheder og tænke i nye, alternative baner for at nå deres mål.

Teori: Indsatsen skal skabe et miljø, hvor de unge føler, at en voksen, de har tillid til, værdsætter og støtter dem, da omsorgsfulde, støttende voksenrelationer er afgørende for en sund ungdomsudvikling. De unges sociale evner og evnen til at tænke kritisk skal forbedres, hvilket hæmmer senere rusmiddelbrug, og de unges evne til at øve og føle kontrol over eget liv og påvirke deres miljø skal styrkes. Teknikkerne beror på social indflydelse.

Målgruppe: 11-12-årige vurderet til at være i risiko af professionelle. Mange fra lavindkomstfamilier.

Sted: På to skoler i et storbyområde tæt på Boston i USA.

Resultat: Lille til medium effektstørrelse på de unges selvrapporterede adfærd og attituder.

Undersøgelsen: To kohorter af elever placeres tilfældigt i kontrol- og indsatsgruppe og udfylder spørgeskema, lige efter indsatsen slutter (post-test).

Vurdering: M

Volunteer mentoring scheme (uden formelt navn)

Forfatter og år: Rose, R. et Jones, K. (2007)

Indsatsbeskrivelse: Et mentorprogram med frivillige mentorer, hvor de frivillige oplæres for at give dem en forståelse for de procedurer, der er nødvendige for, programmet kan fungere. De frivillige får også informationer om de vanskeligheder, nogle af de unge oplever, og hvordan man kan arbejde med dem og deres familier på en passende måde. Når de er oplært, bliver de udnævnt til at være mentor for en ung person, og det første møde arrangeres. Der er gensidigt samtykke for en mentorsammensætning. Den unge er ikke forpligtet til at deltage i programmet, og den frivillige kan vælge ikke at arbejde med et specifikt individ – uden at det afstedkommer spørgsmål. De frivillige støttes af en program-manager, som holder løbende kontakt med både mentorerne og de unge via regelmæssige telefonopkald og møder ansigt til ansigt.

Alle frivillige får en lille ugentlig godtgørelse for at dække små udgifter for deres møder med de unge til fx en biograftur, et måltid mad på café, deltagelse i en aktivitet el. for at tage hen til en særlig begivenhed. Mentorerne giver de unge mange oplevelser – fx hesteture, klatreture, skøjtetur, biografture m.v. Aktiviteterne forhandles mellem mentoren og den unge, og selv om de ofte afspejler den unges interesser, giver de hyppigt mulighed for, den unge prøver noget nyt.

Programmet havde fra starten 6 måneders varighed, men det blev udvidet til at kunne vare i et år.

Teori: Den unge støttes af oplærte voksne, som ikke bliver forbundet med formelle institutioner. Det er hensigten, at den unge vil få mulighed for at udforske sine egne behov, vil have en at tale med om sine personlige udfordringer og ideer og vil få tænkt sine holdninger og forventninger til skolen og lokalsamfundet igennem.

Målgruppe: 11-14-årige unge med sociale, emotionelle og adfærdsmæssige problemer. De vurderes til at have brug for yderligere støtte i deres lokalsamfund og for at være i risiko for fiasko el. at blive utilfredse enten inden for skolen eller i forhold til relationer til familie el. lokalsamfundet.

Sted: Område med lav socioøkonomisk status i England.

Resultat: Der ses forbedringer i de unges skolefremmøde, mere positive tilgange til skolen, som fører til færre bortvisninger, og mindsket brug af sanktioner, som til dels kan tilskrives mentorordningen. Det er dog svært at sige noget definitivt, da nogle unge samtidig har deltaget i andre indsatser. Der udvikles meningsfulde relationer i mentorforholdet, og forældre giver udtryk for, deres barn er blevet roligere. Indsatsen er et positivt bidrag, men det er ikke sandsynligt, at frivillige mentorordninger alene kan dække unge i risikos varierende behov. De kan støtte dem som en del af en holistisk pakke.

Undersøgelsen: "Views study" og pre-post-design. Der anvendes semi-strukturerede interviews med mentorer, forældre/forsørgere, unge, lærere og projektledere. Indsamling af kvantitative pre-post-data fra skoler og lokale myndigheder angående skolefremmøde, bortvisninger m.m.

Vurdering: M

Fritidsindsatser

An educational enhancement program offered by the Boys & Girls Clubs of America

Forfatter og år: Schinke, S. et al. (2000)

Indsatsbeskrivelse: Uddannelsesforbedringsprogram med undervisning og øvelser, der rummer diskussioner med voksne, skriveaktiviteter, fritidslæsning, lektier, at hjælpe andre samt lege, hvor der anvendes kognitive færdigheder. Der er ugentligt strukturerede aktiviteter: 1. 4-5 timers diskussion med vidende voksne. 2. 1-2 timers kreativ skrivning. 3. 4-5 timers fritidslæsning. 4. 5-6 timers skolelektielavning. 5. 2-3 timer med at hjælpe andre unge med skolelektier, projekter og at tilegne sig færdigheder. 6. 4-5 timers brætspil og andre rekreationsgøremål, som trækker på kognitive færdigheder og talenter, der kan overføres til skolelektioner.

Ydermere er der som incitament til de unge udflugter, særlige privilegier inden for den givne Boys & Girls Club, skoleforsyninger og ekstra computertid. Personalet søger at motivere forældrene i at deltage i udvalgte uddannelsesaktiviteter. Bl.a. at lave lektier, læse, diskutere aktuelle begivenheder, spille brætspil og tage del i andre færdighedsopbyggende elementer. På et orienteringsmøde inviteres forældrene til at være frivillige el. publikum ved kulturelle begivenheder, som programdeltagerne opfører på hvert program-site.

Programmet testes over 30 måneder, dvs. i 2 1/5 år.

Teori: Indsatsen skal gennem undervisning og øvelser forbedre økonomisk dårligt stillede unge i almene boligområders skolepræstationer.

Målgruppe: 10-14 år med 12 år i gennemsnit, som er i tidlig risiko. De kommer fra alment boligbyggeri i økonomisk dårligt stillede områder, der er offentligt støttede.

Sted: Økonomisk dårligt stillede områder i USA med alment boligbyggeri i mellemstore og storbyer, hvor klubberne ligger i lokalsamfundene.

Geografisk: NY City; Tampa, Florida; Cleveland, Ohio; Oakland, California; Edinburgh, Texas

Resultat: Studiet viser gode skolerelaterede resultater ved at tilbyde uddannelsesfremmende programmer for risikoungdom i deres fritid. Både data fra lærere, de unge og skoleoptegnelser viser signifikante forbedringer efter 30 måneders deltagelse i forhold til andre unge. Indsatsdeltagerne viser udelukkende positive resultater inden for nydelse og/eller engagement i læsning, skrivning, mundtlige færdigheder, geografi og tutoring. Lærerrapporteringer placerer indsats- og sammenligningsunge signifikant højere kontrolgruppen inden for læsning, skrivning, spil, overordnet skolepræstation og interesse i klassemateriale. Skolekarakterer er højere for indsatsunge end for sammenligningsgruppen og kon-

trolgruppen i læsning, stavning, historie, videnskab og samfundsfag. Det overordnede karaktergennemsnit er højere for indsatsunge end sammenlignings- og kontrolunge, lige som skolefremmøde er det.

Der er variation i forhold til måleperioden og målet. De unges selvrapporterede data viser faldende tendenser, men stadig højere end BGC-unge i sammenligningsgruppen.

Undersøgelsen: Pre-post med både kontrolgruppe, som deltager i andre ASPs end BGCA-klubtilbud – men uden et uddannelseselement – og sammenligningsgruppe, som deltager i lignende BGCA-klubindsats uden særligt uddannelsesprogram. Der indsamles data fra skoler, læreres evalueringsrapporter for klassen samt spørgeskemaer til de unge.

Vurdering: H

ASP*¹¹⁶ (an enhanced after-school program)

Forfatter og år: Rorie, M. et al. (2011)

Indsatsbeskrivelse: Et skolebaseret efter-skole-program, ASP (after-school program), som kombinerer strukturerede programelementer med mindre strukturerede aktiviteter. Det inkorporerer tre elementer:

1. Forskningsbaseret livsfærdighedscurriculum (life skills), All Stars og All Stars Plus
2. Boglig støtte (lektiehjælp primært)
3. Deltagelsesincitament (pointgivning for fremmøde).

Herudover er det et ordinært ASP med sport, kunsthåndværk m.v.

All Stars er et program med 14 sessioner, som søger at fremskynde holdninger, der ikke er kompatible med rusmiddelbrug og anden risikabel adfærd, alt imens der læres sunde beslutningstagningsevner. Læreteknikken er interaktiv og kræver megen gruppelederinvolvering. Forældre tilskyndes til at deltage. All Stars Plus består af 13 sessioner, som de unge også deltager i. Programmet skal fremme den ændrede adfærd og de ændrede holdninger, som All Stars (kerneprogrammet ovenfor) skulle have realiseret, samt lære de unge andre udviklingsfærdigheder.

Boglig assistance består i lektiehjælp, arbejdsbogsaktiviteter og fri læsning vejledt af voksne. Skole- og ASP-deltagelse belønnes med point i et incitamentsystem for deltagelse.

Indsatsen varer 3 timer dagligt i 3 dage ugentligt i 96 dage i løbet af skoleåret 2006-2007 på alle de 5 skoler, som desuden følger samme daglige skema med 30 minutters snack-pause, mens personalet ordner administrative opgaver. Tirsdag og onsdag følges dette af 1,5 time bestående af henh. 45 minutters All Stars, og 45 minutters lektiehjælp

¹¹⁶ Programmet går igen flere gange. Se *

m.v. Gruppelederne deler typisk eleverne op i to grupper, som skiftes til aktiviteterne.

Dagens sidste time bruges på fritidsaktiviteter som sport, brætspil, film, computerspil el. kunsthåndværk. Mindst to forskellige aktiviteter, som eleverne selv kan vælge, bliver som oftest tilbudt. Torsdage går alle tre timer til fritidsaktiviteter – som regel hvor eleverne selv vælger, hvilke aktiviteter de deltager i.

Alle aktiviteter overvåges af minimum en voksen, og nogle aktiviteter er obligatoriske såsom All Stars og lektiehjælp, alt imens de rene fritidsaktiviteter næsten alle er valgfri.

Teori: ASP bygger på tanken om, at uorganiseret fritid med kammerater uden voksenopsyn kan foranledige afvigende adfærd, hvorfor man bør involvere de unge i organiserede aktiviteter, når de får fri fra skole, så de ikke laver "ballade" i st.f. Programmets forskellige elementer har forskellige funktioner. Klare planer for, hvordan de unge skal bruge deres tid, er indbyggede i All Stars-delene og lektiehjælp m.m., mens fritidsaktiviteterne skal være mere afslappende og ungeorienterede.

Målgruppe: Deltagerne er gennemsnitligt 12 år gamle, og unge, som er i risiko for adfærds- el. boglige problemer tilskyndes til at melde sig. De, som registreres, er hovedsageligt fra hjem med en forælder (63 %), lav indkomst (støttet skolefrokost) og minoritetsbaggrund og har desuden en høj boligmobilitet.

Sted: Urbane områder i USA.

Resultat: En højere grad af struktur i den pågældende efter-skole-aktivitet overordnet set lader til at hæmme vold og kontranormativ adfærd undervejs i programafviklingen. I den tid, hvor der ikke er nogen – eller kun er en løs – plan el. anvisning, øges problemadfærd.

De voksne ansatte gruppelederes respons på de unges "afvigelse" er ofte fraværende, nogle mere end andre. Kammerater og jævnaldrendes respons på afvigelse er tit primært positiv. Struktur hænger sammen med afvigelse, i og med der er en positiv korrelation mellem struktur og sanktionerende respons imod kontranormativ adfærd. Det tyder på, at det, at øge strukturen, kan øge sandsynligheden for, at de unge sanktionerer deres kammeraters afvigende adfærd.

Kammeraters respons på kontranormative udtalelser og på overordnet kontranormativ adfærd varierer signifikant i forhold til aktivitetstypen. Kammerater er mere neutrale overfor kontranormative udtalelser i boglige aktiviteter som lektiehjælp, end de er i kreative rekreative aktiviteter. Voksne ansattes respons har et lignende mønster. Respons på vold varierer nu ikke signifikant for hverken kammerater eller ansatte i forhold til aktivitetsstrukturen. Forfatterne konkluderer, at det delvist er tilfældet, at positiv forstærkning af afvigelse sker oftere i ustrukturerede aktiviteter.

Men voldelig hån, kontranormativ tale og kontranormativ adfærd er ikke signifikant relateret til struktur inden for en aktivitet. Der er en signifikant sammenhæng mellem struktur inden for aktiviteten (noteret ved observation i et interval frem for via aktivitetstype) og voldelig adfærd. Voldelig adfærd og overordnet voldelige hændelser er lavere i mere strukturerede hændelser end i mindre strukturerede aktiviteter. Endelig reduceres sandsynligheden for kontranormative hændelser, når strukturen i den overordnede aktivitet stiger fra flertydig til høj struktur.

Når strukturen højnes i såvel valgfri som obligatoriske aktiviteter, falder den overordnede vold og voldelig adfærd, og sammenhængen er højere for obligatoriske aktiviteter.

Mht. deltagelsesmotivation forlader 54 % programmet, inden det slutter ved årets slutning, og elever deltager i gennemsnit kun 36 gange ud af i alt 96 programgange.

Undersøgelsen: Kvantitativt observationsstudie med 389 observationer.

Vurdering: M

After-School Programs (ASPs)

Forfatter og år: Zief et al./Campbell Collaboration (2006)

Indsatsbeskrivelse: Programmer efter skole, som kombinerer rekreation og/eller ungdomsudviklingsprogrammer med en eller anden form for boglig støtte. De opererer regelmæssigt efter skoletid i løbet af skoleåret. 3 ud af de 5 studier er designet primært for at reducere negativ adfærd (her i form af kriminalitet, stofbrug m.v.), og alle fem programmer rummer aktiviteter, som skal fremme positive effekter for de unge, såsom akademisk formåen og berigende aktiviteter i et sikkert miljø.

Teori: Det er tanken, at unge, som deltager i berigende, engagerende aktiviteter i ASP's mindsker mulighederne for risikoadfærd og får anerkendt og udviklet deres adfærdsmæssige, sociale, emotionelle og boglige færdigheder og talenter. Forfatterne henviser til forskellige mål og rationaler med programmerne i reviewet. Fx: 1. Skolefremmøde: Hvis eleverne bliver involverede i ASP og får lyst til at møde op, møder de også mere op i skolen generelt. 2. Fjernsyn: Hvis eleverne følger ASPs, ser de mindre fjernsyn, som påvirker negativt med vold etc. 3. Fremtidige aspirationer samt bånd til kammerater og forældre: Øges gennem et støttende miljø med omsorgsfulde voksne og kammerater. 4. Boglige præstationer: ASP ses som en måde at forbedre skoleresultater på – især for fattige risikoelever på dårligt præsterende skoler. I forandringen over en kontekst af elev-karakteristika, elevens tidligere præstation, familiebaggrund, skole- og lokalsamfundstræk konstant indflydelse i processen.

Målgruppe: Primært 9-14-årige deltager reelt, men de unge kan spænde fra 5-19 år jf. inklusionskriterierne i reviewet. De er indskrevne på offentlige eller private K-12-skoler, og ASP-programmerne må ikke være målrettet unge med særlige behov såsom indlæringsvanskeligheder, fysisk handicap, adfærds- eller følelsesmæssige problemer. De fleste har minoritetsbaggrund og lav indkomst.

Sted: USA. Flest af programmerne er skolebaserede, men de opererer forskellige steder – på skoler, religiøse institutioner, lokale centre m.v. 3 studier er fra urbane miljøer, 0 er rurale, mens 1 er forstads- og 1 er fra flere forskellige kontekster.

Resultat: I forhold til skolefremmøde, gennemsnitskarakter, sociale færdigheder, kriminalitet eller holdninger til kriminalitet er der ingen signifikant effekt. I et enkelt studie har ASP-deltagerne højere universitetsaspirationer end ikke-deltagere. 3 studiers deltagere er signifikant mindre i selskab med positive kammerater, mens 3 studiers deltagere tilbringer mindre tid alene uden opsyn end kontrolgruppen gør. De undersøgte programmer undersøger altså forskellige faktorer i forhold til positiv adfærd og reduktion af negative faktorer. Ingen af dem er dog mere effektive til det end andre. Heller ikke til at ændre elevens omgivelser i form af fx kammerater og forældreinvolvering.

Mest af alt kan det systematiske review identificere, hvor der mangler viden. Der er brug for bedre studier over længere tid og studier, som foretages på lignende vis flere forskellige steder. På den måde vil metaanalyse bedre kunne anvendes. Samtidig bør der måles på flere "outcomes" – bl.a. forældre – og udøves bedre studieafrapportering. Endelig promoverer forfatterne komplementære procesevalueringer og granskning af implementering, som kan hjælpe i tolkningsprocessen.

Undersøgelsen: Et systematisk review med 5 inkluderede studier og metaanalyse.

Inklusionskriterierne er, at studierne skal være eksperimentelle med en god indsatsimplementering og udgivet efter år 1982 (til 2002). Samtidig skal studierne have en passende afrapportering af metodologi, program mål og programaktiviteter med krav til studiekvalitet.

Vurdering: M

After-School Program with "All Stars"* (enhanced after-school program)

Forfatter og år: Cross, A. et al. (2010)

Indsatsbeskrivelse: Et udbygget (eller "enhanced") program efter skole, som inkorporerer et stofbrugs- og voldsforebyggelseselement, "All Stars". Programmet tilbydes efter skoletid på skolens område 3 dage om ugen i 3 timer på normale skoledage. 1, 5 timer om ugen består i All

Stars-curriculummet, bestående i to sessioner af 45 minutter. Der er 27 forskellige lektioner til rådighed, og hver kan deles op i to sessioner. Ansatte fra hver ASP-skole deltager i tre dages oplæring givet af udvikleren af All Stars. Programmet indeholder tilmed et fremmøde-incidentmentssystem, hvor eleverne får ugentlige point i forbindelse med skole- og ASP-fremmøde. Pointene kan byttes til forskellige præmier. Programmet rummer ligeledes lektiehjælp el. anden akademisk støtte i 1,5 time per uge (hensigten var oprindeligt en-til-en-hjælp, men det blev ej implementeret). Programmet rummer også i fritidsaktiviteter såsom fitness, kunst og håndværk, brætspil, udflugter, computerprojekter, computerfritid, arbejdspladsfærdigheder og fejring af mærkedage m.v. Primært tilbydes nu inden for fritidsaktiviteter fitness, computer og brætspil.

Programmet kører i et skoleår.

Teori: ASP's siges generelt at kunne styrke unges positive udviklinger og effekter ved bl.a. at muliggøre sociale og personlige færdigheder, positive voksenrollemodeller og sørge for ungeopsyn på et "farligt" tidspunkt i timerne efter skole, hvor de fleste anholdelser af unge siges at blive foretaget.

"All Stars"-curriculummet skal sinke påbegyndelsen af eller forebygge rusmiddelbrug og anden risikoadfærd. Det er rettet mod medierende faktorer, som er kendt for at have en sammenhæng med rusmiddelbrug – såsom tilknytning til skolen, overbevisninger om stoffer osv. Da rekruttering og fastholdelse af unge til frivillige ASP's er svær, skal et incitamentpointsystem øge fremmødet baseret på en symboløkonomi, hvor de unge får point, når de møder op. De kan byttes til præmier.

Målgruppe: I gennemsnit 12 år gamle unge på dårligt præsterende skoler. Herunder søges særligt de, som er i risiko.

Sted: Urbant skoledistrikt på østkysten i USA, hvor halvdelen til størstedelen af de unge er af minoritestbaggrund og ml. 64-67 % modtager gratis el. prisreduceret frokost i skolen.

Resultat: Tilsammen tyder studiets kvantitative og kvalitative del på, at personalekvalitet kan være den vigtigste faktor for programsucces, fordi dette aspekt synes at påvirke de andre implementerings-aspekter. Dvs. at personale, som er veluddannet, veloplærte og ansat længerevarende synes at have bedre færdigheder i arbejdet med de unge. De er formentlig bedre til styringen, det positive sociale klima og et fængende, engagerende indhold.

På tværs af de fem sites med programmet varierer implementeringsdimensionerne (programdeltagelse, -engagement, personalefaktorer, stemning etc.), og jo bedre implementering, jo større programeffekter overordnet set. Mange af de undersøgte implementeringselementer er relateret til og sammenvarierer med kvaliteten af elevernes oplevelse. Især programstyring, socialt klima samt elev-engagement er vigtige for

de unges positive udvikling. Kombinationen af god personaleoplæring og -uddannelse lader også til i en vis udstrækning at være forbundet med de unges oplevelser af høj kvalitet. Personalestabilitet kan også gøre en positiv forskel – men et enkelt site med kun "medium" stabilitet klarer sig godt alligevel. Kun programdosis, hvor mange dage de unge har været med/fremmøde, virker ikke væsentligt.

Et positivt, emotionelt klima af populært, effektivt og lystigt personale, som let skaber kontakt til og stoles på af de unge lader til at være en af hovedkomponenterne bag to sites succes. Et af stederne er aktivitetsprogrammet tydeligt annonceret fra starten, og der er skema for hver dag, så de unge kan vælge mellem adskillige aktiviteter. Sites med uengagerede, uhomogene unge og et uorganiseret dagligt skema klarer sig dårligt. Hyppig personaleudskiftning er en del af problemet og apatisk personale, som mere hænger ud med hinanden end de unge.

Undersøgelsen: Pre-post uden kontrolgruppe (anvendes ej i deres analyse) med spørgeskemaer til de unge og observationer. Procesdata stammer fra et webbaseret system drevet af firmaet, der implementerer programmet, og medarbejderopgørelser inddrages tillige i undersøgelsen.

Vurdering: M

ASP's that enhance youth's personal and social skills

Forfatter og år: Durlak, J. et al. (2010)

Indsatsbeskrivelse: ASP's defineret som: "Organiserede programmer, som tilbyder en eller flere aktiviteter, som forekommer i løbet af mindst en del af skoleåret, foregår uden for normale skoletimer og overvåges af voksne". Særligt ved disse ASP's er, at de fokuserer på personlige og sociale færdigheder og fremmer social og emotionel læring, SEL (Social and Emotional Learning). De har til formål at forbedre en eller flere færdigheder såsom problemløsning, konfliktløsning, selvkontrol, lederskab, ansvarlig beslutningstagning eller evner relateret til selvværd eller selvtillid. Forfatterne forventer mest effekt af programmer, som rummer de forskellige elementer forkortet som "SAFE" ("Sequenced", "Active", "Focused" og "Explicit") samtidig. Dvs. at læringen kommer i trin, understreger aktive læringsformer, således at nye evner praktiseres, fokuserer specifikt tid og opmærksomhed og har klart definerede mål. Programmerne spænder fra Community Learning Centers), klubber (Boys and Girls samt 4-H) og en række lokale initiativer. Varigheden varierer – flest varer dog under et år.

f: Udviklingsforskning påpeger, at det, at have muligheden for at blive knyttet sammen med en støttende voksen og deltage i meningsfulde og udfordrende aktiviteter i organiserede programmer efter skoletid sammen med ligemænd, kan hjælpe unge med at udvikle og benytte nye

færdigheder og personlige talenter. Samtidig anbefaler mange forfattere, at programpersonalet bruger "SAFE"-kendetegn ("Sequenced", "Active", "Focused" og "Explicit"). Tankerne bag SAFE-elementerne: 1. Sekvens: Nye færdigheder tager tid at udvikle. Ny adfærd og komplicerede evner skal brydes ned i små trin, som forbinder læringen. 2. Aktiv læringsform: Mange uddannelsesmæssige og psykosocial interventioner tyder på, at den mest effektive undervisningsstrategi for mange unge er en aktiv læringsform. De lærer bedst ved at gøre det og få feedback på deres præstation. Denne cyklus af øvelse og feedback kan fortsætte, til adfærdsændringen m.v. er indtruffet. 3. Fokus: Tilstrækkelig tid og opmærksomhed må hengives for at lære. "Dosis og varighed" kan variere afhængig af den givne færdighed, der søges lært. 4. Eksplicit: Klare og specifikke læringsmål er vigtige – de unge skal vide, hvad der forventes af dem.

Målgruppe: 5-18 år, hvoraf over halvdelen kun er op til 11 år. Kun 7 af de gennemgåede studier er rettet mod børn og unge, som udviser problemer. Langt størstedelen er universelt rettede. Deltagernes socioøkonomiske status afrapporteres ikke i 46 % af studierne. I 25 % af studierne undersøges lavindkomstgrupper, mens 19 % ser på både lav- og mellemindkomstniveauer.

Sted: Uspecificerede steder i USA, hvor fx klubber og community centers ligger i lokalsamfundene.

Resultat: Deltagerne udviser signifikant forbedring i selvanskuelser og tilknytning til skolen, positiv social adfærd, forbedring af karakterer i skolen og niveau for faglig præstation, mens problemadfærd reduceres. Rusmidler og skolefremmøde påvirkes ikke signifikant. Forfatterne konkluderer, at ASPs bør rumme elementer, som afføder sociale og personlige færdigheder, fordi de unge kan drage nytte af det på mange måder. SAFE-programmer har signifikant effekt i alle undersøgte kategorier – også skolefremmøde og rusmiddelbrug, som ellers ikke viste sig signifikant i den generelle udregning. Altså synes programmer med disse særlige fremgangsmåder at være mest effektive.

Samtidig mangler forskning, der kan påpege kendetegn ved programmerne, som kan hjælpe med til at forstå, hvorfor nogle virker bedre end andre. Der er desuden for få data ved follow-up til, at forfatterne kan konkludere noget om effektens varighed.

Undersøgelsen: Systematisk review og metaanalyse af ASP-studier fra d.1. jan. 1980 til 31. dec. 2007.

Vurdering: H

Boys and Girls Clubs of America

Forfatter og år: Anderson-Butcher, D. et al. (2003)

Indsatsbeskrivelse: Det er en klubindsats, hvor de unge bruger klubben i deres fritid som henholdsvis "drop-in", for at spille spil, dyrke sport og lave rekreative aktiviteter på ustruktureret vis. De fleste går i spille rummet, til kunst og håndværk samt særlige forebyggelsesprogrammer.

Boys and Girls Clubs of America (BGCA) er en "community-based" non-profitorganisation med over 2850 klubber i USA, som har til formål at styrke de unges positive udvikling inden for programområder som kriminalitets-, rusmiddel-, graviditets- og anden forebyggelse, karriereudforskning m.m. BGCA har også mindre strukturerede sports- og rekreationsprogrammer. Udgiften er ret lav - ned til 5\$ årligt.

Teori: Indsatsen søger at forbedre de unges psykosociale udvikling og inspirere dem til at blive produktive og lydhøre borgere. Vigtige elementer, klubber kan bidrage med, tæller muligheden for kontakt med og bånd til voksne. En god behandling af personalet forbedrer emotionelle og adfærdsmæssige træk. Dernæst kommer det at få prosociale kammeratgrupper. Endvidere har de unges aktive involvering, ejerskab og interesse tidligere vist sig vigtig i klubsammenhænge, og nydelse i klubben er blevet forbundet med øget selvtillid.

Målgruppe: 10-17-årige, i gennemsnit 12 år, som opsøges i deres klub samt i et boligkvarter, der anvender klubben. De bor i lejligheds-komplekser, og over halvdelen har kun én forsørger.

Sted: Et urbant lokalsamfund i det vestlige USA.

Resultat: Overordnet, månedlig klubbeltagelse – mest bestående af spil(lerum), kunst og håndværk, sport og rekreation – er signifikant relateret til bedre selvrapporterede skolekarakterer, skolenydelse og skoleindsats, mens klubbeltagelsen er negativt relateret til brug af cigaretter og til, at det skulle være "ok at snyde". At gå i klubben er relateret til mindre pjækkeri. Studiet måler dog ikke udviklingen over tid.

Samtidig er stigende alder forbundet med dårligere karakterer, større alkoholforbrug, mindre skole-nydelse og ringere skoleindsats. Deltagelse i klub lader til at kunne hæmme eller beskytte de unge fra risiko- og problemadfærden, som ellers forbindes med stigende alder. Motivation til klubbeltagelse kommer fra forældrenes bestemmelser samt det, at de unges venner også er i klubben.

Undersøgelsen: Kvantitativ tværsnitsundersøgelse med udforskning af korrelationer byggende på data fra et selvrapporteringsspørgeskema med 90 spørgsmål til de unge.

Vurdering: M

Enhanced after-school program*

Forfatter og år: Cross, A. et al. (2009)

Indsatsbeskrivelse: Program afholdt i tiden efter skole på skolens grund i 3 timer, 3 dage om ugen. Det består af fritidsaktiviteter (sport, spil, computer, kunst) sideløbende med lektiehjælp, sociale færdigheds- og stofforebyggelsesundervisning. Alle elever kan registrere sig til det, hvis de går på den pågældende skole.

Teori: Tilgangen er "routine activities theory" (Cohen og Felson 1979), der betyder, at kriminalitet sker, når der er en motiveret gerningsmand, et passende mål og fravær af opsyn eller vagtsomhed. Dvs. at unges uovervågede fritid, hvor de motiverer hinanden til afvigende handlinger, fx kan foranledige kriminalitet.

Målgruppe: I gennemsnit 12-årige unge, som er i forhøjet risiko for problemadfærd begrundet ud fra en relativt høj andel af minoritets- og fattige unge.

Sted: Skoler i et storbyskoledistrikt i USA med ml. 47-99 % minoritets-unge, og over 50 %, som grundet fattigdom får gratis eller prisreduceret mad i skolen. Klarer sig ringe ift. resten af landet og staten.

Resultat: Effekten af programmet er svagere end forventet og er måske ikke måden, hvorpå tiden, unge bruger med kammerater uden for de voksnes opsyn, mest effektivt reduceres på. Programmet er dyrt og synes at tiltrække unge, som kun er i lille risiko og allerede kan deltage i prosoziale fællesskaber.

"Efter-skole-programmet" reducerer ikke deltagernes problemadfærd – i form af rusmiddelbrug og kriminalitet – selv om programmet reducerer deltagernes uovervågede socialisering. Dog kun med en halv dag om ugen (kontra at programmet i sig selv forløber på hele tre dage ugentligt). Forfatterne mener, at effekten på uovervåget socialisering må være for lille til, at det udmunder i en mindre grad af problemadfærd. De unge i både kontrol- og ASP-gruppen går alle allerede til i gennemsnit ca. fire forskellige aktiviteter og har ikke særlig brug for flere og er ikke i særlig grad uden opsyn. De tilbudte aktiviteter er måske ikke mere attraktive end ustruktureret socialisering for de unge, som er i risiko for antisocial udvikling.

Undersøgelsen: Pre-post med tilfældig placering i kontrol- og eksperimentgruppe af frivilligt deltagende elever fra skoler, som ikke er tilfældigt udvalgt. Spørgeskemaer til de unge og kontroller for resultatforstyrrende faktorer.

Vurdering: M

Gang Prevention Through Targeted Outreach & Gang Intervention Through Targeted Outreach

Forfatter og år: Arbretton, A. & McClanahan, W. (2002)

Indsatsbeskrivelse: Indsatsen består i klubtilbud - henh. den forebyggende indsats GPTTO for unge, der i risiko for at komme med i "gangs" og GITTO for unge, der skal hjælpes ud af allerede eksisterende involvering i "gangs". Initiativerne er udviklet af Boys and Girls Clubs of America og 33 lokale klubber rundt omkring i USA inden for OJJDP's såkaldte "Comprehensive Community-Wide Model", og de rummer fire overordnede elementer:

1. Mobilisering af lokalsamfundets ressourcer til at bekæmpe gangproblemer.
2. Opsøge henh. 50 og 35 unge i lokalsamfundet, der er i risiko til henh. GPTTO og GITTO.
3. Fremme oplevelser af positiv udvikling for de unge ved at udvikle interesse-baserede programmer, som tilgodeser de unges behov og "mainstreamer" de unge i klubberne.
4. Varetage individuel sagsbehandling på tværs af familie, skole, klub og retssystem for at mindske møder med retssystemet og højne skoledeltagelse og -resultater.

GPTTO og GITTO søger at lære om de unges interesser og gennem disse at opbygge stærke en-til-en-relationer mellem personale og de unge. Interessebaserede aktiviteter skal trække de unge til, alt imens personalet skal indbygge komponenter, som de unge har behov for – fx "basketball med et konfliktløsningselement". (Dette fuldføres dog ikke helt i praksis.)

Alle unge, der kommer ind i den givne klub, skal have lavet en programplan jf. sine interesser og behov, som kan rumme fjernelse af tatooveringer, så arbejdsgivere ikke stødes bort, rekreative aktiviteter aften og nat m.v. Når den unge er tiltrukket, søger klubberne at indhyle den unge i service og støtte ved fx misbrugsservice, undervisning i at bestå skolen, jobtræning og -færdigheder.

I implementeringen realiseres elementerne forskelligt i henhold til, om der er tale om forebyggelse eller intervention. Hver enkelt klub designer deres indsats inden for disse fire elementer, og udførelsen af GPTTO og GITTO afhænger af lokalsamfundets specifikke "gang"-problemer, ressourcer og infrastruktur. Hver klub identificerer: 1. Målgrupper 2. Lokalsamfundets samarbejdspartnere/virkomheder (familie, skole (lærere, vejledere), politi, afvænningsbureauer, kriminalforsorg etc.) 3. Programindhold – alle i henhold til de unges behov. Der er fokus på at nå de unge, som normalt ikke laver konstruktive aktiviteter efter skole. De rekrutteres til klubberne via henvisninger fra deres samarbejdspartnere – skole, politi m.v. – og via opsøgende gadeplansarbejde. Nogle af klubberne har medlemsgebyr.

I GPTTO søger klubmedarbejderne at undgå at sætte mærkat på de unge. Tværtom søger de at "mainstreame" de unge i klubbens aktiviteter.

GITTO, indsatsen for eksisterende gang-involverede, foregår ud over de gængse klubtilbud på et andet tidspunkt og sted og kræver særlig sagsbehandling. Her har de klubansatte mere individuel tid med den unge, og de er til rådighed hele døgnet, følger med i retten, følger dem til job-interview, møder deres familie m.v. Den bryder med klubbernes vane for kun at omhandle forebyggelse, og forløbet er mere intenst med meget samarbejde med andre instanser og fokus på den enkelte unges særlige behov.

Indsatserne forudsætter rent administrativt, at klubberne månedligt udfylder skemaer med opfølgende dokumentation af den unges udvikling inden for klubben og ift. skole, retsvæsen og familie. Der skal også udfyldes et skema med den metode, man har anvendt til at rekruttere den unge samt info om forældrekontakt, skolekontakt, kendte "gang"-risikofaktorer, retsinformation, behov osv.

Teori: Indsatserne bygger på tanken om, at det, som de unge ellers siges at søge gennem "gangs", tilbydes i klubben, som udgør alternativer til "gang"-involvering gennem henh. 1. Støttende voksne 2. Udfordrende aktiviteter 3. Et sted at høre til. – Jf. Irving Spergel (1995), som skriver, at en "gang" kan tilbyde fysisk beskyttelse, social støtte, solidaritet, kulturel identitet og moralsk uddannelse samt mulighed for selv-værd, ære og til tider økonomisk vinding. De unge mainstreames ind i klubberne, som kan støtte unge i risikos udvikling positivt.

Målgruppe: GPTTOs brugere er primært 10-12 år, næstflest 13-15 år, men de spænder fra hele 9-18 år. Den indsats er for unge i høj risiko for at komme med i en "gang" vurderet ud fra deres involvering med negative jævnaldrende, dårligt skoleforløb og tidligere involvering i ulovlig aktivitet. En femtedel har båret våben, en fjerdedel været hentet af politiet, over halvdelen af slået nogen, ca. en tredjedel melder at have "gang"-medlemskab, og lidt under halvdelen siger, de har begået en forbrydelse sammen med "gang"-medlemmer. Over halvdelen laver mere end en anden aktivitet ved siden af klubben. En tredjedel har/har haft familie i "gangs".

GITTO for allerede "gang"-involverede har flest deltagere på 16-18 år, næst flest fra 13-15, men rummer helt ned til 10-årige. De udviser allerede "gang"-adfærd eller er involverede i "gangs". Knap halvdelen af disse unge har båret våben og over halvdelen er blevet hentet af politiet. Langt over halvdelen har slået nogen og ca. fire femtedele melder at have begået mindst en forbrydelse sammen med "gang"-medlemmer. Ved klubstart siger 67 %, de har "gang"-medlemskab. 55 % har dog mere end én aktivitet ud over klubben, og 41 % har et "normalt" job mindst en gang ugentligt. 83 % er blevet udelukket fra skolen mindst én gang. 65 % melder, de har nuværende eller tidligere "gang"-medlemmer i familien. Begge grupper er primært drenge og flyttet inden for de sidste to år – 59 % af GITTOs deltagere og 64 % af GPTTOs unge. De kommer fra fattige kår – over 70 % er berettigede til gratis el. prisreduceret frokost.

Sted: Dårligt stillede lokalsamfund i storbyer og mellemstore byer i USA. Omkring en fjerdedel af de unge kommer fra almene boligområder. 1/2 af klubberne ligger i de mest intense bandeområder i lokalsamfundet, 1/4 ligger på grænsen til disse, og 1/4 er i samme lokalsamfund eller kvarter, men et stykke fra det mest intense "gang"-område. GITTO-klubberne for de allerede "gang"-involverede ligger alle i de værste "gang"-områder i deres lokalsamfund.

Geografisk ligger GPTTO i Buffalo, New York; Brighton, Massachusetts; Columbia, Missouri; Albany, Georgia; Biloxi, Texas; Clute, Texas; El Dorado, Arkansas; San Francisco, California; San Dieguito, California; Springfield, Massachusetts; New York City, New York; Bradenton, Florida; Palmetto, Florida; Louisville, Kentucky; Killeen, Texas; Tustin, California og Garden Grove, California. GITTO ligger i St. Paul, Minnesota; Forth Worth, Texas og Ventura, California.

Resultat: Hyppig GPTTO-klubdeltagelse associeres med: 1. Forsinket igangsættelse af "gangs"-adfærd (fx tøj). 2. Mindre kontakt til ungdomsretssystemet. 3. Mindre kriminell adfærd (stjæler mindre, mindre sandsynlighed for at ryge pot). 4. Forbedrede skoleresultater (højere karakterer, større værdsættelse af at klare sig godt i skolen). 5. Mere positive sociale relationer og konstruktiv brug af fritiden (involverer sig i mere positive aktiviteter efter skole samt mere positive kammeratskabs- og familie-relationer).

Hyppig GITTO-deltagelse associeres med: 1. Adskillelse fra "gang"-relateret adfærd og -kammerater (fx stjæler i mindre grad med "gang"-medlemmer, at bære "gang"-signaler, hænge ud samme sted som dem, være offer for "gang"-angreb eller have færre negative kammerater). 2. Mindre kontakt med ungdomsretssystemet (sendes i mindre grad væk af retten). 3. Mere positivt skoleengagement (større forventning til at bestå high school og lign. (General educational development test)).

De unge både tiltrækkes og fastholdes for størstedelens vedkommende i et år, og de unge, som deltager hyppigt, opnår oftere positive resultater. 73 % af forebyggelsesklubbernes unge er fastholdt efter et år, mens 68 % af interventionsklubbernes unge stadig går i klubberne. 96 % forebyggelses- og 86 % interventionsunge afrapporterer, at de har modtaget voksenstøtte og vejledning fra minimum én klubansat. Henh. 79 % og 53 % melder, støtten gælder to el. flere ansatte. 64 % forebyggelses- og 56 % interventionsunge melder, de er enige el. meget enige i, at de føler, de hører til i klubben. 59 % af forebyggelses- og 35 % af interventionsunge synes, klubaktiviteterne er interessante og udfordrende (s. iv). Opfattelse af klubben som "sikker/tryk": på skala fra 1-10 synes 86% forebyggelsesunge og 70 % interventionsunge, at klubben rangerer på 8 el. højere, hvorimod deres skole anskues som henh. 64 og 43 %. Dermed tilbyder klubben en mulighed for tryghed, som de måske havde søgt at opleve i en "gang".

GPTTO og GITTO-unge klarer sig bedre end kontrolgrupperne i løbet af indsatsen, når det gælder skole- og relationsmål. Signifikante er for forebyggelsesunge: GPTTO-unge pjækker i mindre grad, søger mere sandsynligt voksenhjælp til lektier, øger sine aktiviteter efter skole, men bliver sendt oftere hjem fra skole. GITTO-unge pjækker mindre, bruger mere tid på lektier og har øgede positive familieforhold sammenlignet med kontrolgruppen over et år.

Aldersrelaterede resultater: Hyppig klubbettagelse set i forhold til GPTTO-deltagernes alder viser følgende: 16-18-årige associeres her med mere voksenstøtte og mere selvtillid i forhold til skolen, men der er også en stigning i årets løb i deres samvær med negative "peers". 13-15-årige associeres ved hyppig klubbettagelse med bedre karakterer. GITTOs 10-13-årige unges hyppige deltagelse associeres med positive effekter: 1. Mindre stofindtag med "gang"-medlemmer. 2. Generelt mindre kriminell adfærd. 3. Større værdsættelse af skolen. 4. Bruger mere tid på lektier. 5. Flere positive familierelationer. For de 14-18-årige har hyppigere deltagelse ingen effekt på forskernes mål.

I forhold til "gang"-medlemskab involverer eller forlader de unge ikke mere "gangs" end kontrolgrupperne uafhængig af, hvor hyppigt de deltager.

Undersøgelsen: Pre-post-design med kontrolgruppe og kontroller. Studiet anvender både kvalitative og kvantitative metoder med spørgeskemaer til de unge samt indsamling af sagsbehandlingssager. Tilmed spørgeskemaer til klubledere for at forstå implementeringsforhold i hver klub. Interviews, fokusgrupper og observationsdata fra tre klubber samt klubbokumentation omkring antal rekrutterede unge og en "Gang Risk Profile", der udfyldes, når de unge starter.

Vurdering: M

Klub 21 (Fritidsklubben og Ungdomsklubben)

Forfatter og år: Langager, S. & Skov, S. (2004)

Indsatsbeskrivelse: Klubben i Lundtoftegade er en kombineret fritids- og ungdomsklub normeret til i alt 105 unge. Fritidsklubben er for alle unge (drengene og piger) ml. 10 og 13 år, og ikke-medlemmer kan også komme. Daglige klubaktiviteter udgøres især af computerspil og bordtennis, fodbold, musikproduktion og lign. Klub 21 fordeler sig samlet set på 3 etager med fælles klubareal i stuen. Her er bordtennisbord, bordfodbold og TV-krog, og her mødes folk på vej ind og ud. I kælderen ligger computercafeen med plads til 25, som er meget central i såvel ungdomsklubben som fritidsklubben. En computer er til personalet, så en medarbejder altid kan være til stede, og tilmed ligger der et lydstudie i kælderen, som betjenes af en kompetent, semiprofessionel ungemedar-

bejder/lydtekniker. Her kan de unge komponere og indspille deres egen musik. Der hilses på hinanden i ungdomsklubben – det er normalt at give hinanden hånden ved indgangen.

Klubben kendetegnes særskilt ved: 1. Kontingentfritagelse. og 2. Ansættelse af "tidligere rødder" (tidligere medlemmer af klubben, som nu er blevet for gamle til at komme, eller lokalt kendte). Som regel er de vokset op i kvarteret. I ungdomsklubben skal ungearbejderne være rollemodeller. De involverer sig og tager del i de aktiviteter, som foregår i klubben, og det forventes ikke, de løser konflikter. De skal skabe og genskabe god stemning mellem klubmedlemmer og -ansatte. Samtidig er det en måde, hvorpå de tidligere "rødder" kan opleve anerkendelse. De unge medarbejdere skal dog være "på rette vej" og have lysten til at arbejde i klubben. De skal helst være hverken for stærke eller svage i gruppen, men nogle velfungerende fra mellemgruppen, gerne et par af gangen. Forventninger til dem skal klart defineres.

Teori: Det pædagogiske idegrundlag består i at være et interkulturelt klubtilbud, som hverken favoriserer den ene eller anden kultur, men forholder sig åbent over for de kulturelle forskelle blandt klubbens målgruppe. Målet er bl.a. at være rummelig og kunne rumme alle unge frem for at lave særskilte eksterne tilbud til de "allerværste ballademagere". Tolerance frem for konsekvenspædagogik. Dernæst føres en praksisorienteret pædagogik, hvor de unges væremåder, ønsker og forventninger til dagligdagen vurderes realistisk. Det skal være attraktivt for de unge – de skal have lyst til at komme, hvorfor deres krav og ønsker til en klub anerkendes.

Klubben er det fælles tredje. Både i form af aktiviteter såsom lydstudiet, men også gennem ansatte ungemedarbejdere fra lokalmiljøet. Det fælles tredje skaber relationen ml. ung og medarbejder, og ungemedarbejderen binder den pædagogiske og den unges kultur sammen.

Det pædagogiske idegrundlag og ditto praksis kan ses i to eksempler:

1. Kontingentfritagelse: Klubben stiller sig til rådighed for alle unge – uanset om deres forældre ser klubbehovet og vil betale for deltagelsen m.v. Det giver en mere rummelig pædagogik.
2. Ansættelsen af tidligere klubmedlemmer eller lokalkendte i kvarteret som ungemedarbejdere skal styrke forholdet mellem de unge og medarbejderne. Samtidig er det en måde at iscenesætte den interkulturelle logik på og tage det multietniske og multikulturelle lokalsamfund alvorligt i handling. Ungemedarbejderne skal agere rollemodeller og har en respekt, fordi de er vokset op i kvarteret. Det kan øge deres eget selvværd. Selvværd søges tilmed styrket hos de unge via lydstudiet foruden deres kreative evner og skabelse af nye relationer.

Målgruppe: Kun drengeklubber refereret her. Alt i alt drenge mellem 10 og 25 år. Fritidsklubben er til de 10-13-årige, mens ungdomsklubben er

for de 14-25-årige. De er blandt de hårdest belastede unge i København og kommer fra et socialt belastet kvarter. Klubmedlemmerne er i høj grad født og opvokset i området og kender hinanden på kryds og tværs. De får identitet via området.

Sted: Urbant lokalsamfund i København – Lundtoftekvarteret på Ydre Nørrebro – hvor klubben ligger.

Resultat: En pædagogisk succes set med både de unge, ansatte og nærmiljøets øjne. Inklusion er lykkedes og stærkt utilpassede unge er blevet integrerede på en måde, som er til gavn for dem selv, klubben og lokalområdet. Dog er succes en relativ størrelse i et socialt belastet område, og der er fortsat sociale, etniske og kulturelle konflikter mellem grupper af unge internt og mellem de unge og nogle af områdets beboere. Til tider er der hærværk. Men alt i alt utrolig lidt uro sammenlignet med tidligere.

Forandringsprocessen skal dog også ses i lyset af ændringer i medarbejdergruppen, ændrede økonomiske vilkår, ændrede signaler fra lokalområdets aktører og at gruppen af unge ændrer sig – samt som affødt af et vellykket samarbejde på tværs af sektorer, der er gensidigt berigende.

Vigtige faktorer har nu været 1. Ansættelsen af tidligere rødder. 2. Kontingentfritagelse. 3. Satsning på en veludstyret computercafe samt en stemning af "forventninger frem for krav" og en situations-sensitiv og "interkulturel pædagogik".

Fald i kriminalitet og hærværk i kvarteret ses som en tydelig tendens gennem 3 år (2001-2004), og hærværkskontoen i Lundtoftegade 21&43 (den samlede institution) oplever et brat fald mellem 2000 og 2001, mens der derefter igen sker en stigning – selv om forfatterne tilskriver den sidste stigning i 2003 et enkeltstående, dyrt tilfælde. Hærværksregnskabet i AKB-Lundtoftegades Beboerforening falder meget ml. 2000 og 2001 og fortsætter sit fald indtil 2003, hvor beløbet igen stiger anseeligt, dog uden overhovedet at nå det oprindelige stade.

Tiltrækning af unge lykkes, idet antallet af nye medlemmer i Fritidsklubben på små tre år er mere end tredoblet.

Undersøgelsen: Kvalitativt feltarbejde og interviews med unge klubbrugere, medarbejdere, socialarbejdere, beboerrepræsentanter og en politimand. Dertil et tværssnitsstudie af synspunkter via spørgeskemaer til de unge samt pre-post-data fra hærværkskonti.

Vurdering: M

Maryland's After School Community Grant Program (MASCGRP)

Forfatter og år: Gottfredson, D. et al. (2004)

Indsatsbeskrivelse: Undersøgelsen rummer 14 forskellige efter-skole-programmer, men de har fået midler via krav om overholdelse af særlige programkriterier (fx mål, standarder, struktur, antal unge og tilbuddets intensitet og varighed). Disse ASPs skal rumme: Boglig hjælp, sociale færdigheder, og personlig udvikling samt rekreative fritidsaktiviteter. Beskrivelsen her fokuserer på de 5 programmer, som tilbydes undersøgelsens lidt ældre elever i "middle school".

Indsatserne tjener ml. 22 og 45 elever, og de skal køre 3 dage ugentligt i gennemsnitligt tre timer om dagen i forventet set 90 programdage. I praksis kører programmerne i gennemsnit 116 dage, alt imens eleverne kun deltager i 71 % (64 dage) af tilfældene. 77 % af eleverne deltog i mere end 30 dage.

I praksis tilbydes rekreation og fritidsaktiviteter i de fleste dage, og de unge får udviklet boglige udviklingsplaner. Typisk modtager en middle school-elev 1,7 timers uddannelsesservice ugentligt og 2,4 timers uddannelse i sociale færdigheder el. personlighedsudvikling. Herunder dækker de fleste lektioner om sociale færdigheder og personlig udvikling særlige emotionelle, kognitive og adfærdsmæssige evner – fx at identificere, sætte navn på, udtrykke følelser, vurdere følelsers styrke, føre en "indre dialog", håndtere selvet, bruge problemløsnings- og beslutningstagningsredskaber og kommunikere effektivt.

I nogle programmer er deltagelse gratis, i andre koster det op til 20\$ om ugen. For at fastholde de unge i programmerne tilbydes lektieassistance, oplæring i sociale færdigheder samt rekreative eller berigende aktiviteter. De består mest i sport, kunst og håndværk, selv om der også er særaktiviteter såsom iværksætteraktiviteter, sejlskole, karate eller fodbold.

Teori: ASP-programmer tænkes at kunne påvirke skolepræstationer, sociale kompetencer og overbevisninger, som støtter konventionelle normer – som alle er blevet relateret til varierende former for problemadfærd. Hvis de kan det, kan de måske også reducere kriminel adfærd og stofbrug.

Målgruppe: 11-14-årige – gennemsnitligt 12 år – som bor i områder med megen kriminalitet.

Sted: Programmernes sociospatiale kontekst er områder med meget kriminalitet, og de foregår i Maryland, USA, nærmere bestemt på de unges skoler el. i lokalsamfundet. 9 programmer i denne undersøgelse foregår på offentlige skoler, mens 5 er på centre i lokalsamfundene.

Resultat: Studiet tyder på, at deltagelse i ASPs reducerede middle school-elevernes kriminelle adfærd signifikant. Bl.a. positive kammeratskabsforhold har en positiv, medierende effekt på dette. Det lader til, at især strukturerede indsatser, som fokuserer på sociale færdigheder eller

udvikling af personlige kompetencer, er effektive. Deltagelse i disse var forbundet med en større effektstørrelse på kriminalitet.

Indsatseltagelse påvirker nu ikke signifikant sociale færdigheder eller positive venskabsforhold.

Effekten af ASP-deltagelsen på kriminalitet var medieret gennem øgede henh. "Intentioner om ikke at tage stoffer" samt "Positive kammeratskaber". I denne undersøgelse er der intet, der tyder på, at ASPs reducerer kriminel adfærd ved at mindske tid tilbragt uden opsyn, og ASP-programmerne blev ikke implementeret perfekt, hvorfor de unge kan have været en del uden opsyn. ASPs i studiet øgede de unges involvering i positive aktiviteter signifikant, men studiet foreslår, at involvering i konventionelle aktiviteter ligefrem øger kriminel adfærd. Deltagelse i ASPs øgede kun pigers involvering i konstruktive aktiviteter signifikant, men ikke drenges.

Programmet formår ikke at indfange de, som er mest overladte til sig selv uden opsyn, og de, der måtte være, er de, der hurtigst dropper ud af programmerne.

Undersøgelsen: Pre-post-design med kontrolgruppe og kontrol for eksisterende forskelle på kontrol- og indsatsgruppen. Spørgeskemaer administreres til de unge deltagere.

Vurdering: M

Pendlerprojektet

Forfatter og år: Sørensen, T. & Dam, H. (2000)

Indsatsbeskrivelse: Projektet er en kriminalitetsforebyggende forsøgsindsats i 10 skoledistrikter med gruppeorienteret pædagogik. Unge, som ikke kan rummes i eksisterende klubtilbud, får deres egen klub. Nogle af dem kender hinanden godt på forhånd, andre gør ikke. Pendlerprojektet etableres på baggrund af, at det er lykkedes at skabe og fastholde kontakt med de unge i månederne op til projektstart. Pædagogerne er afhængige af, at de unge siger ja til projektet og synes, tilbuddene er værd at komme efter. I starten af projektet tager pædagogerne på hjemmebesøg for at lære forældrene at kende, sikre accept og få skriftlig tilladelse til de unges deltagelse.

3-4 pædagoger og de unge mødes eller har arrangementer hver mandag ca. kl.17.30, hvor de starter med at give hånd, typisk spiser sammen og laver en aktivitet. Aktiviteterne omfatter fx rappelling, klatring, spise en burger i byen, tage i biografen, Djurs Sommerland, tage til paintball og køre gokart m.v. Tilmed tager de på weekendtur til et sommerhus med hensigten at styrke relationen mellem voksne og unge. De har egne klublokaler ("Klubben"/"Basen") med et mødebord, nogle stole og en computer, playstation og TV. Her spises der, afholdes planlægningsmø-

der, snakkes om aktivitetsønsker, konflikter og diverse emner. Ideelt reguleres det, hvem der har ordet. I pauserne hænger de unge ud i et rum med to sofaer og en stol. De unge får at vide, de med møde- og klubopstarten skal lære at begå sig i en klub og begynde at yde noget. Pædagogerne lærer de unge forskel på rigtigt og forkert med udgangspunkt i en personlig relation. De unge deltager ca. en gang ugentligt i op til to år.

Udgangspunktet er som med almindelige ungdomsklubber et fysisk tilholdssted og et bestemt ugentligt tidspunkt, hvor aktiviteterne foregår. Men alt er betalt, og der er spisning samt aktiviteter, som de unge selv har valgt, med større/dyrere udflugter end sædvanligt. De unge laver nogle gange selv mad på skift.

Aktiviteterne bliver med tiden mere afdæmpede, og lektiehjælp med to lærerstuderende indføres. Familien inddrages på en familieaften i forbindelse med, projektet på et tidspunkt er i krise, og der arrangeres også fodboldaftener og ture med de unge og deres familier.

Teori: Socialpædagogisk tilgang med idealer såsom omsorg, samvittighed, indlevelse og ligeværdighed.

Den pædagogiske fremgangsmåde er relationspædagogik, hvor de unge mødes, der hvor de er, hvorfra man etablerer personlige relationer. Dette socialpædagogiske paradigme har præget 90'ernes arbejde med belastede unge. De unge, der ikke passer ind i eksisterende institutioner søges inddraget ved, at indsatserne kommer til dem på de unges præmisser. De etableres efter de unges forudsætninger og udviklingsparathed. Relationen udvikles gennem 1. Etablering af kontakt 2. Opbygning af personlig relation 3. Kvalificeret relation, hvor det egentlige pædagogiske arbejde med at ændre uhensigtsmæssig adfærd foregår via gensidig forpligtelse, ansvarliggørelse og øget selvregulering. Der udvikles relationer, hvor de involverede fremstår som "unikke".

Relationspædagogikken anvender også begrebet "det fælles tredje", som dækker over, at pædagog og ung står i relation til hinanden gennem et fælles tredje – det, de laver sammen, deres handlings- og samværsgrundlag, som virker tilbage på dem begge. De unge og pædagogernes interesser sammenfalder i det fælles tredje, hvor de unge deltager frivilligt i som regel "lødige" aktiviteter såsom museum, natur etc. Magt og magtanvendelse fra pædagogernes side opfattes i paradigmet som forkert.

Målgruppe: 15-18-årige drenge med indvandrerbaggrund, der har opført sig uhensigtsmæssigt i form af kriminalitet og grænseoverskridende og foruroligende adfærd, uro, slagsmål, hærværk og butikstyveri. Flere deltagere har dog pletfri straffeattest. De påkalder sig mere opmærksomhed, end de er reelt kriminelle. Støjende, svært tilpassede og voldsomme i grupper. De er ikke stedbundne, men bevæger sig hen, hvor der sker noget - "pendler" (heraf "pendlergruppen"). Deres adfærd er mest for sjov – ikke udtryk for aggressivitet. De er oftest høflige, kon-

taktsøgende og imødekommande. De er primært tyrkiske – visse kurde – og er vant til hierarki og rang, alt imens de er kulturelt nærhedsorienterede og viser imødekommenhed ved at "trænge ind i" kropslige og mentale rum og føre samtaler med fremmede.

Sted: I Danmark i det sydlige Århus, et lokalområde med 10 skoledistrikter og ungdomsklubber. Selve projektet foregår på ture ud af huset samt i deres nyetablerede klub i området, hvor situationen er tilspidset i 1999 og kræver en indsats.

Resultat: Hverken en succes el. fiasko. De unge kommer ikke til at vende tilbage til de eksisterende klubber, hvor flere af dem får forbud mod at komme. Men deres grænseoverskridende adfærd – ofte i gruppesammenhænge – er generelt blevet mere hensigtsmæssig ifølge aktører i lokalområdet, selv om der er negative sammenstød med pædagogerne. Kriminaliteten mindskes og færre kriminelle handlinger registreres. Det kan dog skyldes andre faktorer – fx at nogle af de unge er på ferie. Kun to af de 12 unge havde i sensommeren 2000 ikke igangværende job eller uddannelse. Lektiehjælp vurderes at have understøttet udviklingen, omend de fleste også var i gang med en uddannelse inden projektstart. Forfatterne anbefaler en kultur- og ressourcebaseret pædagogik med familieinddragelse, mere autoritære pædagoger, at udnytte værn om ære, bruge konsekvens, ansætte pædagoger med indvandrerbaggrund, bruge de unges værdier og moral konstruktivt, have klarere projektmål og en mere individorienteret indsats med systematisk metodeudvikling.

Forfatterne pointerer desuden to paradokser. Det ene, at de unge tilbydes action-prægede aktiviteter, selv om de søger efter mere lærdom og lektiehjælp frem for mere action. Det andet, at en gruppe-orienteret indsats anvendes, når de unges gruppelivsstil er en del af den uhen-sigtsmæssige adfærd.

Pædagogerne stiller først ikke krav, men spiller med på de unges snak m.v. Taktikken ændres dog til en mere regelfast. De unges forældre efterlyser mere konsekvens, som muligvis skyldes tyrkiske kulturtræk, men pædagogerne "ydrestyrer" ikke drengene, som sidstnævnte ellers virker vant til. Pædagogerne er desuden bange for, mere konsekvens vil gøre, de unge ikke kommer igen. Forfatterne tolker, at pædagogerne har undermineret deres status ved at være på lige fod med de unge, alt imens det ikke er et spørgsmål om at lære de unge rigtigt og forkert – de viser allerede kendskab til normer og værdier over for forældrene.

De unge ser ikke alle sig selv som kriminalitetstruede og forstår ikke sammenhængen ml. deres evt. kriminalitet og blive tilbudt aktiviteter – de troede det var lektiehjælp, eller fordi der ikke var plads i klubben. "Det fælles tredje", som pædagogerne søger at skabe, misforstås af de unge. De unge begynder selv at pointere efter nogle gange, at "de lige så godt kan tage ud i en skov og snakke". Når de unge kræver for meget, pointerer pædagogerne, de "skal yde noget", men hvad bliver aldrig

klart. Der er ingen klarhed over målet med projektet, og pædagogerne og de unges opfattelse varierer. De unge ser "støtte" lig med personlig loyalitet fra de voksne – og imod andre grupper eller instanser såsom Politi og forældre – frem for "rådgivning og samtale". Det er et problem at der mangler klare pædagogiske mål, og at relationen er det eneste, der arbejdes metodisk med, næsten uanset hvor den fører hen. De unges sociale, familiemæssige og kulturelle baggrund bør i højere grad være en ressource i forandrings-processen, og de unges forældre bør inddrages mere.

Gruppetilgangen er besværlig – de unge bliver mere "uhensigtsmæssige", når de er sammen, mens de viser følelser og er lettere at få kontakt til på enmandshånd. Forfatteren kæder det sammen med en vanlig soci-alpædagogisk tilgang, man reproducerer, selv om man kunne hindre at forstærke den gruppeorienterede adfærd ved at arbejde med og styrke de unges evner til at agere og færdes mere individuelt. Forfatterne ser det som problematisk, at pædagogernes roller rummer indre modsætninger. De er "kammeratlige" og viser følelser, mens de drager omsorg, sætter grænser som voksne og betragter de unge som ofre for deres vilkår. Det er i konflikt med de unges kulturelle forståelsesrammer og kan skabe afhængighed. Modsætningerne skaber konflikt.

Undersøgelsen: Kvalitativt feltarbejde med observationer og gruppeinterviews med unge og pædagoger og gennemgang af skriftlige kilder.

Vurdering: M

Personal Responsibility In Developing Excellence (PRIDE) program

Forfatter og år: Harris, M. & Wheeler, M. (1997)

Indsatsbeskrivelse: Programmet består i at tilbringe en uge på universitetsområdet om sommeren. Eleverne deltager i klasserumsaktiviteter og berigende projekter, der omdrejer temaer såsom kunst, fotografi, filmoptagelse og drama. Ud over daglig rekreation oplever eleverne udendørslivets udfordringer via river rafting, hiking, klatring, kanosejls og team-building. De unge hjælpes også til at søge ind på universitetet – hvornår og hvordan man gør m.v. Der er diskussioner om fx prisen for uddannelse, og det udredes, hvilken økonomisk støtte, det er muligt at søge.

(PRIDE-programmet rummer fra 1996-1997 et yderligere element: "Super Saturdays", som undersøgelsesdeltagerne dog ikke har medvirket i.) 7th-10th grade kan deltage i ethvert af disse endagsprogrammer, som fx omhandler konfliktløsning el. berigende aktiviteter. Disse sessions kan tilmed omdreje brug af internettet osv. Hver session slutter af med frokost på en lokal grillrestaurant, hvor de unge kan møde PRIDE-venner fra andre skoler inden for det pågældende skoledistrikt. Eleverne, der

deltager i PRIDE-programmet, evaluerer det ved dets afslutning hvert år. (Universitetsstuderende nævnes desuden som mentorer, men dette element kan ikke udledes af beskrivelsen af hverken programmets elementer eller effekter.)

Teori: PRIDE har til formål at motivere elever i storbycentre til at fuldføre high school og fremme deres interesse for at gå på universitetet. Programmet styrker selvværd, afføder positive attituder i forhold til at lære og tilskynder eleverne til at forbedre deres faglige præstation.

Målgruppe: 11-13-årige, som er i høj risiko for at droppe ud af uddannelsessystemet. De bor i indre by og beskrives som urbane og fattige. 65 % af skoledistriktets unge kan få gratis el. prisreduceret frokost, og 41 % af børnene i distriktet, der er ml. 5 og 17 år, lever under fattigdomsgrænsen.

Sted: Pennsylvania i USA, hvor de unge kommer fra et urbant skoledistrikt, men i indsatsen tilbringer en uge på Bloomsbury University.

Resultat: Ud af 18 elever består 16 high school, dvs. 89 %, mens 14 (77 %) fortsætter på højere læreanstalter. Det lader til at være en lillebitte stigning i forhold til et tidligere år inden programmet, men undersøgelsen har ingen kontrolgruppe. En kommer i arbejdsstræning (Job Corps Training Program), og en får ansættelse. Af de to, der ikke bestod high school, kom den ene i job corps, hvorimod den anden kom i fængsel.

De unge giver udtryk for, de handler på nye måder, accepterer mennesker, som er anderledes, og har lært sig selv bedre at kende. De udvikles personligt. Mange giver udtryk for, de har fået venner, som vil vare evigt. Dertil indikerer deltagerne, at de har lært om universitetslivet, medmenneskelige færdigheder, økonomi og karriere pga. programmet. Flere af de unge giver udtryk for, de ved, hvad de vil med deres liv – en videregående uddannelse først og fremmest.

Forældrene mener, deres børn lærer at blive mere selvstændige og komme overens med andre. Programmet giver dem mulighed for at opleve en del af universitetet og motivere dem til det.

Undersøgelsen: Tværsnitsundersøgelse uden kontrolgruppe med spørgeskemaer til henh. PRIDE-deltagerne og deres forældre samt optegnelser fra skoledistriktet. Der sammenlignes med skoledistriktstal fra 1990-1991.

Vurdering: M

Positive Activities for Young People (PAYP)

Forfatter og år: CRG Research Limited (2006)

Indsatsbeskrivelse: De unge mennesker tilbydes en række positive, adspredende, underholdende og udviklende aktiviteter på skolefridage og efter skoletid hele året rundt. Der er fx sport, billedkunst, vredeshåndtering, bowling, go-kart, udendørsaktiviteter, udstillinger, filmoptagelse, rap, ture til land/by, dans, klippeklatring og færdighedsprogrammer. "Key Workers" medvirken gør, at programmet afviger fra tidligere sommeraktivitetsprogrammer. De unge involveres af nøglemedarbejderne, som skal indhente forældresamtykke og overvåger og dokumenterer de unges udvikling. De hjælper de unge en-til-en med støtte til at engagere sig i uddannelse, oplæring eller beskæftigelse og sikrer, at den unge har en individuel udviklingsplan, som genses jævnligt, og giver den unge relevant information og råd om stoffer og lignende. Key Worker-støtte skal målrettes et aftalt antal unge af dem, som er mest i risiko for at blive involveret i kriminalitet det givne sted. Medarbejderne skal samarbejde med andre, der arbejder med målgruppen – fx mentorer – for at søge en vedvarende støtte og opnå positiv effekt. Medarbejderens støtte trækkes gradvist tilbage for at mildne overgangen væk fra PAYP. Siden spores de unge opfølgende for at monitorere eventuel udvikling siden programafslutningen.

Flest unge laver sports- og siden uddannelsesaktiviteter. Dernæst rekreation med udflugter, kunst, multimedie og sundhed.

Teori: Det er hensigten, at de unge efter deltagelse i programmet skal være tilskyndet til at deltage i "mainstream"-aktiviteter, som ikke er PAYPs-finansierede. Programmet giver de unge mulighed for personlig udvikling med henblik på øget selvdisciplin, selvrespekt og selvtillid samt promovere livsfærdigheder - bl.a. evnen til at samarbejde og kommunikere bedre. Programmet skal aflede de unge fra at involvere sig i kriminalitet samt undgå at blive socialt udskilt, alt imens det tilskynder til uddannelse og aktivt medborgerskab.

Målgruppe: Unge på hovedsageligt 13-17 år, men i alt deltager 8-19-årige, som er i risiko for henh. social eksklusion, begå en forbrydelse eller blive offer for en forbrydelse). Ca. 85 % af deltagerne viser sig at være i denne gruppe. Herunder visse, som allerede har begået kriminalitet. Flest er drenge.

Sted: England og Wales i rurale og urbane kontekster. Hvordan PAYP eksekveres lokalt i praksis varierer, og de forskellige indsatsselementer kan foregå i skolen, hjemme, den lokale fodboldklub m.v.

Resultat: 84 % af PAYPS deltagere lader til at have haft nytte af programmet trods store mangler i effektregistreringerne, der foreligger for under halvdelen af deltagerne. (Andre samtidige forebyggelses-indsatser eller forhold kan have medvirket til resultaterne, da der ikke er nogen kontrol-gruppe i undersøgelsen.) Allerflest af de unge har nydt programmet, mens mange har forbedringer inden for bl.a. relationer, selv-

værd og nye færdigheder. Ca. 4 % af de optegnede unge har omvendt en negativ effekt, mens over 11 % ikke har nogen.

De involverede aktører ser dog PAYP som succesfuld, idet at unge deltagere har opnået en række positive udfald såsom reduceret kriminel og asocial adfærd, en vej tilbage til uddannelse, og det at få en mulighed for personlig udvikling. Key Workers vigtige rolle i de unges forandringer fremhæves af evaluatoren.

Trods et potentielt meget skævvridende frafald blandt de adspurgte har 95 % af de unge nydt PAYP-aktiviteterne. Sport er særligt populært og en mulighed for at sluse de unge over i faste tilbud. Et sted overgår 30 % til mainstream sportsaktiviteter efter PAYP. 65 % kommer bedre ud af det med voksne, 62 % er mere selvsikre, 59 % har det bedre med sig selv, 72 % har fået nye venner - op imod at de fra starten ofte følte sig isolerede el. havde få venner – og 75 % har lært nye færdigheder.

Evaluatoren kritiserer PAYPs mål – fx 30 timers ugentligt engagement og fokus på effektmål – da det kræver meget blot at gøre målgruppen parat til at begynde at arbejde hen imod et mål. Målgruppen er svær og mere bekostelig at engagere – kaotisk livsstil, rusmidler m.v. – som kræver mere supervision og støtte. PAYP er afhængig af et godt samarbejde, så der er nok henvisninger af unge fra eksterne parter. Grupper af jævnaldrende eller unge mentorer er gode at hverve nye PAYP-deltagere med. En Key Worker (KW) opsøger den henviste unge person sammen med en, der allerede deltager i programmet.

En bred aldersgruppe kræver forskellige aktiviteter for at fastholde de unge, og de unge møder nogle gange ikke op, hvis de skal deltage sammen med meget yngre børn eller unge.

Aktiviteterne skal være lig de unges livsstil, hvorfor aktiviteter ej bør ligge om morgenen. I storbyerne tages der desuden højde for "gang"-grænser – enten skal aktiviteter være på neutral grund el. inden for ens grænser.

Bæredygtighed kunne sikres via en forbindelse ml. PAYP og eksisterende organisationer, sportsklubber etc., så de unge kunne fortsætte efter programmets slutning. KWs er glade for deres fleksibilitet ift. hvor de mødes med de unge, hvor meget de arbejder, kontrol af deres eget begrænsede budget etc. Samtidig er deres rolle anderledes end andre ungearbejdere med fokus på tvang, straf el. kriminalitetsreduktion. Deres fokus er den unge og dennes udvikling, hvormed de unge lettere kan relatere til KW og nære tillid. Casestudier viser nytten af KWs.

Undersøgelsen: Pre-post med spørgeskemaer til de unge, observationer af aktiviteter og interviews med de unge samt programansatte. Der til statistisk materiale og databaseinfo fra PAYPs system.

Vurdering: M

Ropes Course Training

Forfatter og år: Davis, D. et al. (1995)

Indsatsbeskrivelse: Et struktureret, terapeutisk "adventure"-udendørskursus med reb.

Deltagerne får indledningsvist kommunikations- og relationstræning, hvorefter de skal engagere sig i problemløsning i grupper for at håndtere de fysiske udfordringer på et udendørskursus, og til sidst debriefe og bearbejde oplevelsen i et forsøg på at anvende det i det rigtige liv. Eksempel på et forløb:

1. Navneleg med "toy-toss", hvor børn og voksne (her deltager deres lærer) skal sige deres navn samt navnet på den person, der har kastet til dem. Siden forklares "The Full Value Contract", hvor de skriver under på, at de vil arbejde for deres gruppes mål og for selv at udvikle sig, "fordi jeg holder af mig selv og min gruppe". Børnene bedes om at forklare, hvad kontrakten betyder for dem. Endelig tjekkes de fysisk og psykisk ved at de skal udtale sig kort om, hvordan de har det.
2. Kursusaktiviteter i form af fx "edderkoppespindet": Gruppen skal få alle dens medlemmer gennem en afdeling af nettet uden at røre kanten. Gruppelederen understreger, det er vigtigt at være ærlig omkring, hvis man rammer frem for at opnå succes uærligt.
3. Debriefing: Deltagerne udtaler sig om, hvad de synes om dagen. Understregning af tillid, respekt og ærlig feedback er gennemgående. Deltagelse samtykke fra de unges forældre, og de unges medvirken er frivillig. Indsatsen varer en halv til to dage.

Teori: En positiv oplevelse skal øge livsfærdigheder og reducere eller forebygge ungdomskriminalitet. Projektet skal modsvare den akkumulerende effekt af isolation, misbrug og fattigdom. Fokus for indsatsen er forebyggelse og styrkelse ved at opbygge selvværd, tillid og teamwork – eller hvad der er mest vigtig for en given gruppe deltagere. Virkningen kommer ifølge forfatterne af:

1. En simpel men elegant filosofi (ærlighed og omsorg for selv og andre)
2. Håndterbare præstationer
3. Hjælp til at generalisere resultatet til andre situationer (uden for kurset).

Betydningen af indsatsen er større, når den tilskæres de deltagendes alder og idiom og ved at anvende begreber og situationer, som er virkelige og nærværende for gruppen (dilemmaer, de selv oplever m.v.).

Målgruppe: I gennemsnit 12-årige fra et landligt område med høj arbejdsløshed, alkohol-problemer, isolation og lav indkomst, som er i risiko grundet disse vilkår. Målgruppen er dog i alt 10-18-årige. Ud af 266 unge er 52 blevet sigtet. 40 % bor med begge forældre, og 2/3 af deltagerne er efter eget skøn fra en familie på mellemindkomstniveau.

Sted: En rural kontekst i en bjergrig vestlig stat i det nordlige USA med høj arbejdsløshed, isolation, alkoholproblemer og lav indkomst. De tre rurale områder har 18 % Native Americans på to forskellige reservater. Et af amterne har den laveste indkomst pr. indbygger i staten (under \$12.000) samt en ledighed på 16,9 %. Forældre mister job inden for bl.a. minedrift, og skolebørn og unge har dårlige jobmuligheder pga. afsides beliggenhed og mangel på social service.

Resultat: De unges selvrapporterede resultater samt gruppeledernes (lærere, spejderlederes m.fl.) udtalelser er positive for størstedelens vedkommende.

De unge lader til at have haft det overvejende sjovt, men effekterne er ikke er så store. I forhold til registreret kriminalitet og tilbagefald (sigtelser) er der ingen signifikant forskel, og følelse af vrede forværres. 10 ud af 12 faktorer oplever dog en signifikant forandring i form af tillid, succes, selvværd, familieforhold, beskyldning, bekymringer, holdninger til skolen, depression og bånd til andre. "Asocial holdning og adfærd" og "andre følelser" er dog ikke signifikant forskellige.

Ingen gruppeledere ser nogen negative udfald af de unges deltagelse, og moderat til høj-risiko-unge får mest ud af indsatsen i forhold til tillidsniveau. Selvtillid, selvværd og accept af kammerater/fæller er også individuelle, positive forandringer.

Undersøgelsen: Pre-post uden kontrolgruppe, men med brug af kontroldata fra domstolene. Kvalitativ og kvantitativ metode med casestudier, udtalelser fra deltagere, gruppeledere i lokalsamfundet (lærere, pige-spejderledere etc.), de unges selvrapporterede spørgeskemaer og udtalelser fra organisationer i lokalsamfundet.

Vurdering: M

Summer Leadership Camp 2008 (An intensive two-week character education summer camp)

Forfatter og år: Allen, K. et al. (2011)

Indsatsbeskrivelse: Indsatsen består i en to uger lang sommerlejr med voksne rollemodeller og et curriculum, som fremmer prosocial adfærd. Gennem et sjovt og interaktivt læremiljø lærer eleverne vigtige livsfærdigheder såsom ærlighed, integritet, ansvarsfølelse, pålidelighed, problemløsning, lederskab, tillid, respekt og såvel hold- som personlig styrkelse og empowerment.

De udvalgte unges familier kontaktes pr. brev, og de tilmeldes af deres forældre. Der afholdes et orienteringsmøde i ugen inden lejren for den unge og en forælder eller omsorgsperson. På lejren har de unge morgenlektioner med fokus på standardiserede tests ifølge "the Virginia Standards of Learning" (SOL). Holdvis skal de desuden besvare person-

lighedsbaserede spørgsmål, hvor de kan anvende den viden om at tage tests, som de har fået i morgentimerne (SOL-strategier). Det kunne være "50/50", hvor de mest åbenlyst forkerte svar fjernes. Et spørgsmål kunne lyde: "Du hjælper din ven gennem en labyrint hurtigt og sikkert. Din ven har bind for øjnene [...] Hvilke af de følgende evner er vigtigst for at hjælpe din ven igennem [...]?" a. Kontaktskabelse b. Ærlighed c. Kommunikation d. Integritet. Der er workshops om eftermiddagen med eksperimentel læring og gruppediskussionsaktiviteter lavet for at forbedre teamwork, tillid og problemløsning. Fx leges der "Minefelt", hvor ting fordeles på gulvet, og borde og stole formes som en labyrint. To samarbejder, hvor den ene guider den anden, som har bind for øjnene, gennem feltet hen imod en særlig ting. Efter den eksperimentelle læring følger gruppediskussioner om løsningen på forskellige spørgsmål. Til eksempel, hvad man bør gøre, hvis man ser en anden elev snyde. Endvidere besøges et universitet i to timer, hvor eleverne får fortalt, at de med prosociale færdigheder kan styrke chancen for at komme på universitetet. Optagelsesvejledere holder oplæg og studerende viser rundt og besvarer spørgsmål. I løbet af lejren afholdes en eksperimentel indlæringsaktivitet i form af en tur til "the Challenge Discovery outdoor adventure program for team building", hvor eleverne kommer igennem en klatreudfordring, hvor de hver især skal klatre, hoppe, "swing" og balancere på reb, mens de opmuntres af de andre elever. Det skal udvikle selvværd, personlige samt holdlederskabsevner, styrke udholdenhed og modstandskraft og lære at sætte og nå mål. Der er tilmed sportsaktiviteter på lejren i form af "flag football" og "kickball", hvorunder lejrvejlederne forklarer de unge om vigtigheden af holdånd og kommunikation for at opnå succes.

Teori: Evner til at kunne håndtere personlige og miljømæssige udfordringer i livet søges fremmet.

Aktiviteterne skal forbedre prosociale færdigheder (opførsel, som primært kommer andre til gode) såsom empati og social ansvarlighed. De unge tilskyndes til at tage initiativ, løbe risici og udvikle kompetencer, hvilket støtter en multidimensional vækst. Indsatsen har en socialkognitiv tilgang, hvor interaktion med miljømæssige faktorer såsom de unges familie, lærere og klassekammerater menes at påvirke adfærd. Prosociale færdigheder vil forbedre de unges relationer til lærere og kammerater og derigennem øge deres skoletilknytning.

Målgruppe: 11-14-årige – flest 12-årige – urbane unge, som er i risiko for at involvere sig i afvigende adfærd, deltager. 70 % kan betegnes som levende i fattigdom. De unge er blevet identificeret af deres skoler som værende i risiko for at klare sig dårligt bogligt, og som har 3 eller flere anmærkninger i forhold til deres adfærd i det sidste år. De fleste bor i alment boligbyggeri eller særlige zoner med høj risiko for lediggang, kriminalitet, tomme bygninger og lavt uddannelsesniveau.

Sted: Et urbant skoledistrikt i det sydøstlige USA med særlige risici i området.

Resultat: Prosociale færdigheder med 16 adspurgte situationer viser samlet set, at indsatsgruppen har signifikant mere viden om prosociale færdigheder efter indsatsen med en moderat effektstørrelse. Kun to spørgsmål viser dog signifikans enkeltvist: Hjælpsom og omsorgsfuld samt det at håndtere egen vrede. Tilmed nyder over 90 % af deltagerne indsatsen, og størstedelen ønsker at deltage igen. Alle ytrer, de har lært at respektere andre, og de fleste mener, de er blevet bedre til at passe på sig selv og håndtere pressede situationer. Forfatterne ønsker dog at udvide indsatsen til fire uger for at påvirke over længere tid samt at gøre flere af dens dele til eksperimentel læring.

Undersøgelsen: Pre-post-design med selvudfyldningsspørgeskemaer til de unge deltagere.

Vurdering: M

The Ada Sheriffs Youth Foundation (SYF) (koordinerer Early Intervention Action Teams (EIA))

Forfatter og år: Crank, J. et al. (2003)

Indsatsbeskrivelse: Berigende aktiviteter efter skole eller i weekenden udført hovedsageligt med frivillig arbejdskraft bestående af Early Intervention Action teams, som decentralt opererer på en given skole og består af skoleinspektøren, lærere, socialarbejdere, interesserede forældre og organisationer m.v. EIA-teamet på den enkelte skole indkredser, hvilke unge der har brug for programmet, og den unge bestemmer selv ud fra sin interesse, hvad han/hun vil deltage i. SYF betaler udgiften for den lokale aktivitet. Deltagelse sker med forskellige andre unge, der ikke omfattes af programmet. På udgivelsestidspunktet fandtes 34 rekreative- og "efter-skole"-programmer (ASPs), der spændte over (kristne) spejdere (YMCA), musikundervisning, ridning, karate, gymnastik, svømmetimer m.m.

EIA-teamet kontakter lærerne på deres skole. Sidstnævnte anbefaler en ung, og EIA-teamet søger samtykke hos den unges forældre til at han/hun kan deltage i programmet. Læreren udfylder en risikofaktortjekliste. Læreren mødes med EIA-teamet og forklarer, hvorfor eleven bør medvirke. EIA-teamet stemmer om at inkludere den unge i programmet. Hvis der stemmes for, interviewes den unge af et teammedlem for at høre, hvad han/hun selv vil deltage i. Den unge træffer beslutningen. EIA afsøger området for tilgængeligheden af den unges favoritaktivitet og arrangerer transport (transport er tit det sværeste). Den unge deltager dernæst i programmet.

Risikofaktortjeklisten udfyldes af læreren igen, når skoleåret slutter, eller når den unge forlader programmet. Herefter mødes EIA-teamet med skoleadministratorer m.fl. og evaluerer programmet. Decentralisering og frivillighed gør programmet umuligt at styre i de daglige gøremål

oppefra, og hver skole har stor variation i sin implementering og praktisering af programmet.

Teori: Særligt sårbare unge identificeres og hjælpes i udviklingen af beskyttende. I SYF-programmet består den beskyttende faktor i at de unge deltager i selvvalgte programmer efter skole, som er designet til at skulle opbygge prosociale bånd af tilknytning og engagement til det konventionelle samfund i et positivt rekreative- eller socialt miljø på tidspunkter, hvor den unge ellers måske ville komme i problemer, og det adskiller dem fra problemskabende unge kammerater. Samtidig giver det den unge en voksen rollemodel. Endelig skal programmet forhindre stigmatisering, i og med de unge ikke deltager i en aktivitet kun for "risiko"-unge.

Målgruppe: 10-12-årige, som er særligt sårbare over for modgang i livet, fx at droppe ud af skolen.

Sted: Formentlig bl.a. en landlig og en storbykontekst (resultat af søgning på skolenavne) i USA, hvor unge fra tre forskellige skoler bliver knyttet til lokale aktivitetstilbud forskellige steder.

Resultat: Programmet er lovende, men andre faktorer kan også spille ind. Evalueringen viser forbedringer i mange af de unges risikoscorer. Samlet set for alle tre skolars elever i risiko udviser 75 % forbedringer i risikoscoren, mens 10 % er uændrede og 15 % decideret forværres.

Familieforhold forbedres signifikant for alle tre skolars elever. Kammerater forbedres i de to. Skole forbedres for to, og lokalsamfunds faktorer forbedres også for to skolars elevers vedkommende. Personlig adfærd forbedres på to skoler, og selvbillede forbedres på to ud af de i alt tre skoler.

Det er bemærkelsesværdigt, at familie- og lokalsamfundsforhold kan forbedres, når programmet ikke er møntet på det.

Undersøgelsen: Kvantitativ pre-post-undersøgelse med risikofaktortjeklister udfyldt af lærere eller socialarbejdere på de unges skoler.

Vurdering: M

The Neutral Zone

Forfatter og år: Thurman, Q. et al. (1996)

Indsatsbeskrivelse: Program med rekreative aktiviteter og sociale tilbud, som søger at forbedre de unges jobfærdigheder og generelle socialisering med sømmelige voksne rollemodeller. Stedet er tænkt som et, hvor unge i risiko vil samle sig frivilligt i løbet af de tidspunkter og ugedage, som falder sammen med høje rater af kriminel aktivitet i de fleste lokalsamfund. Det tilbyder de unge en række aktiviteter såsom basketball, volley, musik og film samt gratis mad, rådgivning og andre

services som jobforberedelse. Ca. kl.20.30 begynder personalet at forberede aftenens aktiviteter fredag og lørdag. Personale og frivillige forbereder aktiviteter, borde og stole og laver mad. Siden mødes personalet til ti minutters briefing, inden dørene åbnes for de unge. Projektlederen for the Neutral zone står for briefing, hvor fx problemunge og nylige el. forventede overfald diskuteres, hvor hensyn til de kommende aften gennemgås, og personalesammensætningen til den kommende aften fastlægges. Programdeltagerne samles foran skolebygningen allerede ved 21-tiden. Den åbnes kl.22, og en fra personalet og en lokal politibetjent kropsvisiterer alle deltagerne, idet de går ind. Lommer, pung og rygsække gennemses, og alt, hvad der er uacceptabelt (våben, potentielle våben, "gang"-beklædning, graffiti-ting etc.) konfiskeres el. opbevares i døren. De unge går ind og venter enten på flere venner, socialiserer med andre unge/personalet eller påbegynder en aktivitet.

Aktiviteterne tæller pool, se film, spille videospil, arbejde på et programnyhedsbrev el. et upcoming talentshow, spille fodbold, volleyball, basketball, socialisere med andre unge el. deltage i forskellige uddannelsesprogrammer (under observationerne ses ingen programmer, men forskellige såsom rygestop, anger management, Anonyme Narkomaner, Pathways to Women og HIV/AIDS-prævention skulle være afholdt). Ved midnat serveres der mad, hvilket virker som programmets største tilbudsstykke. Der er kvarterslange rygepauser kl.23 og kl.24.30.

Teori: The Neutral Zone har til formål at forebygge "gang"-deltagelse og intervenere i selv samme gennem at tilbyde en alternativ sikker og attraktiv måde at brug tiden på. Det skal reducere antallet af unge på gaden mellem kl.22 og kl.02, hvor der synes at være højere kriminalitetsrater. Tankegangen er, det skal være et ikke-straffende program, der skal håndtere de problemer, unge i området står over for, da traditionelle metoder til kontrol af kriminaliteten (politiindgreb) ikke hjælper.

Målgruppe: 13-20-årige unge i risiko for at tilslutte sig en "gang", eller som allerede er tilknyttet en "gang". De er i høj risiko for at involvere sig i kriminel aktivitet. Over halvdelen af de unge i fokusgrupperne melder, de er blevet arresterede el. dømt.

Sted: I USA, Washington State, i en mellemstor by, hvor indsatsen foregår på en lokal skole for yngre børn i et beboelseskvarter i byen. Antallet af ungdomsanholdelser er steget med 63 % ml. 1988 og 1992.

Resultat: Indsatsen kan måske lægge en dæmper på kriminaliteten i den tid, den foregår, men resultaterne er usikre. Det forventes, at der vil være flere opkald til politiet fredag og lørdag aften/nat, men mens stedet er i funktion, er der ingen statistisk signifikant stigning. Forfatterne insinuerer, at denne manglende stigning kan være programmets for-tjeneste.

Endvidere siger de unge selv, at de for manges vedkommende ville være i problemer på gaden, hvis de ikke gik i the Neutral Zone. Der er statistisk signifikant forskel på det gennemsnitlige antal opkald pr. weekend,

når the Neutral Zone har lukket vs. åbent. 77, når lukket op imod 55, når åbent. En stigning på næsten 30 %. Men måske er der andre indsatser i byen, der også øver indflydelse. Forfatterne medgiver, at det er svært at vurdere, om en evt. manglende stigning i politiopkald i aften og natte-timerne fredag og lørdag skyldes the Neutral Zone el. andet.

I forhold til "gangs", mener enkelte unge, at presset herfra ikke bearbejdes i the Neutral Zone. Det ignoreres snarere i åbningstiden. Volds-episoder sker i øvrigt i starten af programmets implementering, men "ballademagere" frekventerer siden ikke længere stedet pga. massivt personalefremmøde.

Det vigtigste aspekt ved the Neutral Zone ses af personalet som kriminalitetsreducerende, idet at være et sikkert sted uden vold, at behandle alle "gang"-medlemmer med respekt og opbygge positive relationer mellem de unge og de voksne. ¼ af personalet synes dog, målet kun nås i begrænset grad.

Det mest positive aspekt ved the Neutral Zone iflg. de unge er de tilbud, stedet leverer, rekreations-aktiviteterne, maden og skoleprogrammerne. Mange deltagere nævner, de har lært at omgås mennesker fra mange forskellige steder i livet. Nogle nævner, de har opøvet gode sportsevner. Andre siger, det har lært dem at styre temperamentet el. alkoholforbruget.

Undersøgelsen: Feltarbejde og synspunktsstudie med observation, fokusgruppeinterviews og officielle data i form af "weekend calls-for-service" fra Politiet.

Vurdering: M

The Summit project (fiktikt navn)

Forfatter og år: Nichols, G. (2004)

Indsatsbeskrivelse: Sportsprojekt, hvor de unge deltagere henvises af YOT og allokeres til en person i sportspersonalet. Indsatsen er delt op i niveauer, hvor man får en bronze-, sølv- og guldpræmie ved afslutningen af hvert. Bronze kræver 5 timers tilfredsstillende fuldført program, mens sølvpræmien kræver ti timer, hvilket normalt ville tage ti uger. Siden tager det endnu ti timers aktivitet med større ansvar og udvisning af forpligtelse at opnå guldpræmien – fx idet at deltageren selv arrangerer nogle af aktiviteterne. Eksempelvis fuldfører en deltager ved at arrangere en mountainbiketour for fire i personalet og en anden ung. En anden tager et klatrekursus frem til guldpræmien og tager ekstra ansvar i form af selv at tage frem og tilbage. Hvad, der skal ske efter sølv og op til guld, aftales mellem sportslederen og den unge. Deltagelse er frivillig, og YOT-medarbejderen, som henviser den unge, ser måske ikke den unge, efter denne er startet i programmet. Det kan dog ske, at de følger

op på dem med nogle hjemmebesøg. Eksempelvis kan det første møde mellem YOT-medarbejderen og den unge ske på en cafe, hvor medarbejderen afklarer, om den unge vil være med i projektet. Siden begyndes med første time – eksempelvis i dykning. Endvidere tilbydes bl.a. golf, indendørs klatring, badminton, mountain biking, squash, kano og fodboldkonkurrence osv. Indsatsen varer ca. en time om ugen i op til 25 uger.

Teori: Muligvis kan adspredelse og noget at se frem til reducere kriminalitet, hvis et programmet fører til længerevarende uafhængig sportsdeltagelse, som kan udgøre et alternativ til kriminalitet. Guldpræmien skal tilskynde til selvstændig og uafhængig deltagelse, og præmierne synes at ville fremme selvværd gennem belønning af præstationer. Sportspersonalet argumenterer for, at de unge får øget selvtillid og finder ud af, de kan gøre ting selv – frem for at få ting gjort for sig. YOT-medarbejdere melder ud, at målet med indsatsen er langvarig involvering i sport, frem for kriminel involvering. Forfatteren gransker, om værdistyret personlig udvikling finder sted.

Målgruppe: 14-17-årige drenge i mindre risiko. Deltagerne kan have lavet ballade, "forkerte ting", hærværk eller går ikke i skole uden at lave andet i stedet for.

Sted: Foregår i UK forskellige steder lokalt afhængig af den valgte sportsaktivitet. Kan være ruralt. Stedet er anonymiseret.

Resultat: Potentialet for kriminalitetsreduktion er ifølge YOT-adspurgte begrænset. Ej heller sportslederne kan sandsynliggøre sammenhængen ml. sport og kriminalitet. Nogle af deltagere fortsætter ikke i en aktivitet efter programmet, og de, der derimod gør, kan tænkes at ville have gjort det alligevel, selv om de ikke havde deltaget i Summit, da de fra begyndelsen er ganske motiverede og flere allerede går til sport uafhængigt af Summit. For disse er Summit blot en ekstra portion af mulighed. Programmet både har og mangler træk, der bidrager til værdiorienteret personlig udvikling. Aktiviteterne er attraktive, og deltagerne og deres forældre mener, der var et godt udvalg. Udvalget kan bruges så til at matche den unges interesser og føre dem videre i nogle, hvor uafhængig deltagelse er praktisk.

Derimod bruges sportsaktiviteterne ikke som springbræt til en mere generel personlig udviklingsproces. Primært fokuserer programmet kun på videre deltagelse. De unge viser heller ikke, at deres selvværd øges pga. bronze-, sølv- og guldpræmierne. Snarere lader det til, de unge kan få en følelse af at præstere gennem sporten i sig selv. Endelig støttes de unge ikke efter programafslutningen især pga. manglende tidsressourcer. Prosociale fæller er begrænsede. Relationen mellem de unge og sportslederne er udmærket – også mellem sportslederen og de unges forældre. Dog stilles der spørgsmålstejn ved, hvorvidt relationen går over til en mentor- eller rollemodelsrelation. For nogle med særlige for-

ældrevilkår (fraværende, dårlig relation) vil relationen nok være mere vigtig end for andre.

Undersøgelsen: Casestudier med individers programforløb, synspunktsstudie med kvalitative interviews med unge deltagere, visse af deres forældre, sportsledere og YOT-medarbejdere. Dertil kommer programoptegnelser med individuelle handleplaner samt pre-post med spørgeskemaer til de unge deltagere.

Vurdering: M

The Youth Crime Reduction Video Project

Forfatter og år: Bowey, L. & McGlaughlin, A. (2006)

Indsatsbeskrivelse: Pilotprojektet skal forbedre holdninger til kriminalitet og politiet, reducere eksklusion og forbedre selvværd via en seks dage lang indsats, som indeholder en weekend ude og fire dage afholdt på The National Centre for Citizenship and the Law. Indsatsen fokuserer primært på kriminalitet og resulterer i, at hver gruppe – en fra hver skole – laver en video. De unge involveres i at udvikle historier, personer m.v., og de spiller selv de fleste roller. Hver deltager modtager en kopi af videoen på en præsentationsaften med familie, hvor filmen vises fire måneder efter indsatsen.

Teori: Indsatsen vil ændre holdninger. Den skal få de unge til at forbedre attituden over for kriminalitet og politiet, den skal reducere eksklusion og udvikle selvværd hos de unge.

Målgruppe: 13-årige i risiko for at begå forbrydelser eller for at blive smidt ud af skolen. De unge udviser en mangel på social eller uddannelsesmæssig dedikation.

Sted: East Midlands, England, hvor indsatsen afholdes på et nationalt center for borgerskab og lov, mens en weekend er ud af byen. Ingen nærmere specifikation.

Resultat: Indsatsen har kortvarige, positive resultater i form af højnet selvværd, bedre holdninger til kriminalitet, politi, skole og uddannelse, men 6 måneder efter indsatsen er der ingen ændring at se for andet end selvværd. Forfatterne mener ikke, at indsatsen var lang nok, intens nok eller rettet mod nok aspekter i de unges liv.

De unge kunne bedst lide weekenden ude og muligheden for at medvirke i en film. De mente, de havde lært teambuilding, skuespillerevner, relationer til de andre, stolthed og øget tillid som følge af deres involvering. De ville dog gerne have været mere inde over manuskriptet og personerne. Det ville formentlig også have givet dem bedre ejerskab over projektet. En af de "voksne" i indsatsen var tilmed en politikvinde, som viste sig tidligere at have anholdt flere af deltagerne samt familiedlemmer. Det skabte en afstand fra starten. Indsatsens målgruppe

skulle også have været bedre sammensat, da de unge spændte bredt. Samtidig var det ikke hensigtsmæssigt, at en ungegruppe, der allerede var kammerater, deltog. De var til tider fælles om at miste engagement i indsatsen.

Undersøgelsen: Pre-post med opfølgning seks måneder efter. Kvalitativ og kvantitativ dataindsamling med spørgeskemaer, individuelle og fokusgruppeinterviews med de unge.

Vurdering: M

The Youth Inclusion Programme (YIP) (phase 1+2)

Forfatter og år: Morgan Harris Burrows (MHB) (2003) (2008)

Indsatsbeskrivelse: Programmet er igangsat af the Youth Justice Board og bestod i år 2003 af 70 Youth Inclusion Projects med utallige underindsatser. Her deltager unge frivilligt i konstruktive aktiviteter. Fokus er på at identificere, engagere og arbejde samordnet med de unge, der er i mest risiko i et givent kvarter, for derved at begrænse kriminaliteten.

Projektområderne udvælges, kriminaliteten vurderes og 50 unge, der er mest i risiko i kvarteret, identificeres. De identificeres af the Youth Offending Team (YOT) og andre aktører, som tilsammen laver en vurdering af risikofaktorer hos hver unge person, de kender, og som bor i området. Data indføres i et matrix med score, som den lokale styregruppe beser. Processen skal identificere ikke blot de, der begår kriminalitet, men også de, der er i fremtidig risiko for at begå kriminalitet el. opleve social og uddannelsesmæssig eksklusion. Processen med identifikation af unge i høj risiko bør gentages hver sjette måned.

Programmet søger ud over de 50 unge at inddrage et bredere udsnit af unge i området til at deltage, fordi programmet er designet til at arbejde med jævnaldrende og søskende til de "top 50" for at reintegrere dem i mainstream-samfundet.

Programmet indebærer YIPMIS, the YIP Management Information System, og dokumentation er en forpligtelse undervejs. De lokale projekter identificerer passende indsatser gennem en planlægningsproces. National programstøtte giver generelle råd om indsatsen.

De unge skal tilbydes en dynamisk, lokalt baseret og integreret aktivitetsspakke. Oftest består indsatserne i sport – både individuelt og i hold. Siden kommer mere intensive aktiviteter såsom sprogstøtte til minoriteter, computerkurser, undervisning i at læse og skrive samt i tal, beskæftigelsesstøtte og klubber. Dertil kommer elementerne kunst og medier, gruppearbejde og en lille smule opsøgende arbejde. Mentorordninger med unge som mentorer udgør også en lille procentdel af YIPs indhold, dog uden specifikation eller separat omtale. Indsatserne under YIP skal

kunne engagere de unge og adressere de unges risikofaktorer, men typerne er ikke centralt foreskrevne. De unge skal desuden forsøges engageret igen og igen uanset eventuel udfordrende adfærd. Stærke personalerelationer og evnen til at arbejde på individplan er i centrum i programmet.

Teori: Konstruktive aktiviteter skal forhindre de unge i at begå kriminalitet. Formuleringen i YIPs missionserklæring lyder: "At sikre at de unge, som er mest i risiko, inkluderes i mainstream-aktiviteter ved at tilbyde støtte til dem for at overkomme varierende sociale problemer".

Ungdomsinklusion er programmets basale logik, og mainstreamaktiviteterne er fx uddannelse og beskæftigelse. Risikofaktorer er det grundlag, hvorpå de 50 unge i høj risiko identificeres til programmet. Programmet skal tilbyde indsatser, som skræddersyet til top 50-unge vil adressere faktorerne og forebygge fremtidig kriminel adfærd.

Målgruppe: Primært 13-16-årige, som enten er blandt de 50 unge, som er mest i risiko i det givne område, eller fra den bredere gruppe af unge fra kvarteret. Det er både dem, der begår kriminalitet, men også de der er i fremtidig risiko for at begå kriminalitet el. opleve social og uddannelsesmæssig eksklusion. I fase 1 er 40 % af de unge i top-50 blevet anholdt for forbrydelser tidligere, og ifølge vejledningen til programmet skal mindst 30 % i denne "kernegruppe" have en anholdelse bag sig.

Sted: England og Wales i dårligt stillede områder, som typisk har høje kriminalitetsniveauer og synes at ligge i både mellemstore og store byer.

Resultat: Generelt reduceres antallet af anholdelser for de 50 unge i mest risiko.

FASE 1: De fleste top 50-unge anholdes i mindre grad – 65 % færre for de, der er aktivt involveret og engageret i YIP –og for mindre alvorlige forbrydelser. Samtidig ses et fald i skolebortvisninger, selv om data er mangelfulde, og godkendt samt ikke godkendt fravær stiger. På områdeplan er der i nogle områder tendenser hen imod mindre kriminalitet, men ikke overordnet set.

FASE 2: De deltagende kerne50-unge anholdes mindre end de, der ikke deltager. Følgende resultater siger ikke noget om kompleksiteten i de problemer, de unge står over for el. om kvaliteten af deres relationer med og støtte fra programmets dedikerede og professionelle ansatte. Men forfatterne synes, programmet udgør en "overbevisende sag" set i lyset af de unges kaotiske og udfordrende liv og personalets indsats, og fordi YIP får involveret de rette unge mennesker, hvilket er afgørende for programmets succes. For de kerneunge mest i risiko reduceres gennemsnitlige anholdelser med 66,5 %, men resultaterne kan nuanceres. Bl.a. via lignende unge, som ikke involveres i YIP, for hvem anholdelsesraterne også falder med 55,6 %. Analyser viser, at YIP-deltagelse ikke reducerer sandsynligheden for at blive arresteret per se, men det lader til, at de der gør, anholdes mindre ofte. 59 % i kernegruppen af unge

mest i risiko i de givne kvarterer er engagerede i arbejde, uddannelse etc.

Der sås tvivl om, hvorvidt lokale aktører har optegnelser over risikoung, og om projekterne har ressourcer nok til at kontakte hver person i top 50, som identificeres. Det tager i gennemsnit 9 gange at engagere en top 50-ung, men det varierer fra 1-30 forsøg. Programmer af denne størrelse oplever i øvrigt en del afvigelse i sin implementering.

Undersøgelsen: Kvantitativ og kvalitativ undersøgelse med tværsnit, pre-post samt pre-post med kontrolgruppe (anholdelser). Fase 1: Regionale evaluatore bidrager med casestudier og kvartalsvise data. Anholdelsestal indhentes primært hos YOTs og områdetal fra politiet, mens pjækkeri og bortvisning indhentes på skoler i YIPs projektområder. Fase 2: Spørgeskema om, hvordan YIP foretager vurderinger af de unge. Desuden interviewes visse unge deltagere.

Vurdering: M

Mentor- & fritidsindsatser

An After-school Program Targeting Urban African American Youth

Forfatter og år: Hanlon, T. et al. (2009)

Indsatsbeskrivelse: Et sammensat voldsforebyggelsesprogram efter skoletid, der primært består i en struktureret gruppementortilgang, der betoner støtteundervisning og afrikansk-amerikansk kulturarv for at fremme skoletilknytning, udvikling af sociale evner og faglige præstationer. På daglig basis fokuserer indsatsens gruppementorelement på emner inden for afrikansk-amerikansk kultur og arv, fælles erfaringer og måder at håndtere negative miljøpåvirkninger på. Dertil består indsatsen i forældrestøtte og -empowerment samt opsøgende arbejde i lokalsamfundet. Eleverne følger programmet næsten alle hverdage efter skole og har skemalagte samlinger med deres familier samt organiserede udflugter.

I nærmere detaljer omhandler indsatsen følgende:

I det strukturerede gruppementorelement arbejder to voksne rollemødder med grupper af ca. 20 elever. De kommer fra lokalsamfundet og giver uddannelsesstøtte, vejleder eleverne, tilbyder kammeratskab og følelsesmæssig støtte i gruppesessions. De tilbyder specialundervisning (herunder lektiehjælp og øvelser i studieevner), diskussioner af emner inden for selvkontrol (problemløsning, stresshåndtering, konfliktløsning og vredeshåndtering), overvejelser om karrieremuligheder, udvikling af anerkendelse af afrikansk-amerikansk kulturarv samt sociale og rekreative aktiviteter. Yderligere diskussioner, præsentationer og didaktisk interaktive aktiviteter handler om fx sundhedsfremme og strategier til at mindske risiko i forhold til alkohol, tobak og andre rusmidler, tidlig seksual aktivitet, vold og lign. Undervejs er der et klart fokus på at vigtigheden af uddannelse for at nå sine mål i livet.

Skemalagt forældreinvolvering afhænger af deres livsstil, arbejde og behovet for familiestøtte. Den er frivillig. Involveringen sker i form af: 1. Familiesamlinger, hvor familierne samles, får en mulighed for at netværke med hinanden relateret til fælles problemstillinger, og hvor programpersonalet får mulighed for at vurdere familiernes ønsker og behov i højere grad. Forældrene kan knytte bånd til lærere, personale og skoleadministratorer og også få vejledning og information fra programpersonalet omkring deres børn. 2. Telefonkonferencer i form af mentor-feedback i forhold til den unges deltagelse i programaktiviteter. 3. Opsøgende arbejde i lokalsamfundet, som skal styrke relationen ml. de unge, forældrene og resten af lokalsamfundet ved at engagere lokale frivillige i programmet og promovere de unge og deres forældres deltagelse og involvering i aktiviteter samt brugen af ressourcer og tilbud i lokalsamfundet. Dette element rummer også supplerende programtilbud i form af udflugter – såvel rekreative som undervisningsmæssige. Disse

er rettede mod såvel mentorer, eleverne, deres forældre og andre frivillige. Samtidig bliver forældrene varslet om programaktiviteter gennem månedlige nyhedsbreve og kalendre, som bliver uddelt til forældre, elever, skole- og projektpersonale.

Teori: Formålet er at øge skoletilknytning og udvikle sociale, boglige og kreative færdigheder, alt imens rusmiddelbrug, voldelig adfærd og tidlig seksuel aktivitet søges afværget. Programmet skal have en positiv indflydelse på de unges generelle livssyn og orientering hen imod uddannelse. Tilgangen er inspireret af den sociale udviklingsmodel, som forklarer den betydning, risiko- og beskyttende faktorer har for fremkomsten af afvigende adfærd.

Der anvendes kulturelt lydhøre principper og metoder. Bl.a. benytter indsatsen sig med sin gruppedel af den gruppetilknytning og etniske identitet, der generelt findes i African American samfund. Vigtigheden af udvidede familier, netværk og lokalsamfundet i at støtte forældre i at opdrage positive, sunde børn betones. Udflugterne skal være kulturelle berigelsesmuligheder for de unge, men også styrke mentor-relationerne, alt imens mentorerne skal være forbilleder for passende opførsel.

Målgruppe: 11-12-årige, som bor i risikoområder. De fleste rapporterer ved baseline, at de ikke har været involveret i alvorlige former for afvigende adfærd. 43 % har været involveret mindre forseelser eller dårlig opførsel i skolen, tit med midlertidig bortvisning. En del af børnene har venner med afvigende adfærd. 14 % har venner, som er blevet udvist fra skolen. 26 % har venner, som har været involveret i butikstyveri, mens 19 % har venner, som er blevet arresteret for kriminalitet. 83 % er opvokset hos deres biologiske mødre, mens 65 % svarer, at deres biologiske fader også er deres primærforsørger gennem det meste af deres liv. Trods et højt antal separationer blandt forældre er få anbragt.

Sted: Urbane områder i USA med uproportionalt høj fattigdom, vold, kriminel aktivitet og stofmisbrug.

Resultat: Deltagerne oplever en signifikant forbedring i deres gennemsnitskarakterer (GPA) og lærerrapporterede kognitive problemer. Ellers er der ingen tegn på indsatsens effekt – herunder ingen effekt på forældre-rapporteret kriminel adfærd.

Større forældredeltagelse i programmet er positivt forbundet med elevernes karakterforbedring. Der observeres ingen forandringer i negativ adfærd eller afvigende aktivitet. Et lavt afvigelsesniveau bliver ved med at karakterisere eleverne ved follow-up, hvor blot tilknytning til afvigende kammerater og problemadfærd i skolen stiger en lille smule. I løbet af studiet er der næsten ingen el. kun lidt begyndende involvering i rusmidler og risikabel seksuel adfærd. Eleverne lader til at bevare en generel interesse for skolen, og de udtrykker anerkendelse af vigtigheden af at undgå brug af stoffer. Efter indsatsen er 90 % af eleverne optimistiske om at nå deres personlige mål i fremtiden.

Forfatterne påpeger, at resultatet inden for karaktergennemsnit afspejler programmets uddannelsesmæssige sigte. De kan ikke sige, om den positive udvikling i karaktergennemsnit blot skyldes den ekstra uddannelsesindsats eller en stigende motivation som følge af en positiv atmosfære i gruppementorsessions.

Undersøgelsen: Pre-post med kontrolgruppe og kontrol for resultatforstyrrende faktorer. Spørgeskemaer til de unge, deres forsørgere og lærere.

Vurdering: M

An intensive mentoring program

Forfatter og år: Keating, L. et al. (2002)

Indsatsbeskrivelse: Et intenst mentorprogram med fælles gruppeaktiviteter og en undervisningsdel.

Der er to typer mentorer i programmet: Henholdsvis voksne frivillige mentorer (Senior Friends) fra lokalsamfundet og studerende fra det lokale universitet. Forskellen er, at lokalsamfundsmatch med de ældre skal vare i mindst et år, mens universitetsmatch kun skal vare i mindst 6 måneder. Mentorerne modtager oplæring. De unge (Junior Friends) henvises til programmet og kommer først på venteliste. At matche dem med en voksen mentor kan tage fra to uger til to år. På ventelisten deltagere man i en månedlig gruppeaktivitet med de andre unge på listen, indtil de matches med en voksen i forhold til deres køn, etnicitet, alder og geografiske placering og derudover i forhold til mentor og den unges fælles interesser og deres respektive præferencer i førnævnte kategorier. Når en ung og en voksen er blevet matchet, dedikerer de sig begge til deres venskab i den påkrævede tid. De laver aktiviteter sammen i mindst tre timer om ugen, hvor de fx tager i parken, biografen, til en sportsbegivenhed osv. De fleste relationer varer længere end de henh. 6 el. 12 obligatoriske måneder, men programpersonalets involvering er minimal, når den påkrævede tidsperiode er bragt til ende. I den periode monitorerer personalet matchene tæt.

Dernæst er der gruppeaktiviteter, som sponsoreres af mentorprogrammet. Det kan være rekreative ture, kulturelle begivenheder, samfundsprojekter og undervisnings- el. lærerige oplevelser. I gruppeaktiviteterne understreges sociale interaktionsevner – lige som det gøres mellem den unge og mentoren.

Endelig rummer programmet månedlige seminarer med undervisning i livsfærdigheder. Lokale professionelle underviser de unge i emner såsom forebyggelse af børnemishandling, stof- og alkoholmisbrug, tværkulturel opmærksomhed, sundhed, ernæring og skoleproblemer.

Teori: Formålet med indsatsen er at forebygge en kriminel livsstil eller psykisk lidelse. Mentoren kan bidrage med social støtte og være en rollemodel – i de unges miljø – som de unge kan identificere sig med, hvilket fører til mere socialt acceptabel adfærd og mindre kriminel adfærd. Ifølge litteraturen om resiliency (modstandsdygtighed) er de børn, som mest sandsynligt kommer igennem en opvækst med misbrug og vanrøgt, de, som søger sundere relationer uden for hjemmet. Det kunne være en mentor.

Målgruppe: I gennemsnit 13-årige – men fra 10-17-årige – fra lokalsamfundet, som vurderes i risiko for kriminalitet eller en psykisk lidelse. De henvises pga. slåskamp, andre adfærdsproblemer i skolen eller lokalsamfundet, emotionelle problemer, dårlige karakterer el. skolefremmøde, tyveri, vandalisme el. andre mindre kriminelle handlinger. Unge med alvorlig kriminel adfærd henvises til andre programmer.

Sted: Det vestlige USA.

Resultat: Indsatsen lader til at mindske problematisk eksternaliserende¹¹⁷ adfærd og indadvendt adfærd. Deltagernes indadvendte adfærd i skolen og derhjemme falder signifikant med medium effektstørrelse, lige som deres eksternaliserende adfærd falder signifikant med henh. stor effektstørrelse i skolen og medium hjemme. Deltagerne udtrykker dog ikke ændret håbløshed, kriminalitet eller selvværd. 54 % af deltagerne nævner ikke mentor som en social støtte. De føler ikke mere støtte end kontrolgruppen.

Programmet lader til at holde unge, som begynder at udvise adfærds- og emotionelle problemer, fra at udvikle værre symptomer, men det er uvist, hvilke elementer, der bidrager til effekten eller hvordan. Måske er det mentorens støtte og vejledning eller måske prosoziale aktiviteter med mentoren og de andre unge i gruppeaktiviteter, som bibringer en sundere livsstil. Måske færdighedsseminarer, som lærer de unge at håndtere problemer og viser, de ikke er alene om at have problemer.

African Americans opnår andre resultater end Latinos eller "whites". Muligvis bør mentorindsatser som disse være kulturelt sensitive.

Undersøgelsen: Pre-post med kontrolgruppe, kontrol af resultatforstyrrende faktorer og brug af spørgeskemaer til deltagerne, deres forældre og lærere.

Vurdering: H

¹¹⁷ Eksternaliserende adfærd er rettet mod andre og indebærer observerbare handlinger, som indikerer aggression og/eller kriminalitet (Achenbach & Edelbrock 1991 i Keating et al. 2002:721).

Big Brothers/Big Sisters School-Based Mentoring

Forfatter og år: Herrera, C. et al. (2008)

Indsatsbeskrivelse: Frivillige fra lokalsamfundet, som går i high school (Bigs), udvikler relationer med elever (Littles) i oftest "elementary school" eller også lidt ældre elever i middle school. De mødes med dem på børnenes skole i eller efter skoletiden cirka ugentligt i løbet af et skoleår. I deres aktiviteter fokuserer de på en række sociale og boglige aktiviteter, og de fleste mødes et sted, hvor andre mentormatch er til stede, og der er meget plads – fx i den givne skoles gymnastiksal. Deres samvær er typisk under opsyn af BBBS-programpersonale, men der kan i få tilfælde være tale om skolepersonale.

De frivillige bedes om at forpligte sig til programmet i et helt skoleår, men opfordres til at blive i programmet så længe som muligt. Ca. en time om ugen i løbet af et skoleår mødes mentor og mentee. Desuden mødes de både i skoletiden og efter skole – nogle programmer dog kun i skoletiden.

Mentorindsatsen med elevmentorer sammenlignes i undersøgelsen med en lignende BB/BS-indsats bare med frivillige voksne mentorer. High schoolmentorerne bedes om at mødes lidt oftere – mindst fire gange om måneden – med deres mentees end mange af de voksne mentorer anmodes om.

Supervision og støtte fra BBBS-personalet kan have mange former. Personalet tjekker fx individuelt op på mentorerne uden for matchets møder for at se, hvordan det går. I mange tilfælde er personalet også til stede under matchenes møder, arrangerer aktiviteter og sikrer, møderne forløber vel. Personalet er oftere til stede ved high school-mentormøderne end med de frivillige voksne.

Programmerne i undersøgelsen er ret forskellige i deres struktur og aktiviteter, og de varierer i det omfang og type af støtte, der gives til matchene. BBBS of America har en række retningslinjer for sine skolebase-rede mentorprogrammer, og de er generelt de samme for både high school-elev- og voksenmentorprogrammer. Der er dog visse forskelle bl.a. i hyppigheden, matchene bedes møde med, samt i graden af valgfrihed i beslutningerne om aktiviteter. Men der er ikke en typisk måde, high school-mentorprogrammerne kan skelnes fra voksenmentorprogrammerne på.

Teori: Frivillige high school-mentorer kan have flere styrker, som adskiller dem fra voksne frivillige. De kan måske blive en ven, som er tæt på mentee aldersmæssigt og er nemmere at relatere til. En ung mentor kan måske have bedre forståelse for, hvad der interesserer mentee, og kan måske give den unge elev et boost i social status blandt elevens jævnaldrende.

Møder, der giver mulighed for at interagere med andre match, kan give mentorer væsentlig info om den unges sociale evner og potentielle pro-

blemer, når denne interagerer med sine jævnaldrende. Det kan også støtte mentorerne, at der er støtte og kammerater, som øger forpligtelsen til programmet.

Imod hensigten kan både mentees og mentorer også risikere at blive distraherede af de andre, så de ikke selv får udviklet deres relation.

Målgruppe: 9-14-årige, som oftest henvises af deres skoler¹¹⁸.

Sted: Storbyer og mellemstore byer i USA, hvor indsatsen sker på den unges skoleområde i el. efter skole ofte i en skolegymnastiksal, hvor flere match er til stede samtidig.

Specifikt geografisk foregår indsatserne i Central Ohio in Columbus, Colorado in Denver, Eastern Maine in Ellsworth, Eastern Missouri in St. Louis, Greater Cleveland in Cleveland, Island County in Oak Harbor, North Texas in Dallas, Northwestern Arizona in Show Low, Northwest Georgia Mountains in Dalton & The Bridge in Wilkes-Barre (PA).

Resultat: De unges effekter af at have frivillige unge mentorer fra high school er langt færre og mindre end hos de, som har frivillige voksne mentorer. Unge med high school-mentorer klarer sig kun signifikant bedre end de med voksne, hvad angår evnen til at relatere socialt med kammerater. Det gør de i form af henh. social accept og selvsikkerhed. Selvsikkerheden dækker over fx lederskabsevne, ikke at være tilbageholden og at forsvare sine synspunkter.

De unge indsatsdeltagere med high-school-mentorer forbedrer sig kun signifikant på et mål i forhold til unge helt uden en mentor, nemlig social accept set fra deres lærers synspunkt. Men de unge deltageres egen besvarelse viser slet ingen effekt.

Samlet set for alle BBBS-deltagere med både frivillige voksne og unge mentorer har de dog effekt af indsatsen på 9 ud af 31 testede effektmål i forhold til børn og unge uden mentorer. Alle disse effekter er inden for skoleområdet – såsom lærerrapporteret forbedret overordnet boglig præstation, antal afleverede opgaver/lektier, præstationer i enkeltfag, pjækkeri og såkaldt "serious school infractions" (herunder slåskamp, midlertidig bortvisning og besøg på inspektørens kontor).

I 12 ud af 31 effektmål klarer unge med frivillige voksne mentorer sig signifikant bedre end unge uden nogen mentor. Forskellen gør sig gældende inden for forbedrede boglige præstationer, skole- og prosocial adfærd samt skolefremmøde. Til gengæld er der ingen signifikant effekt for dårlig opførsel uden for skolen. De unge deltagere udtrykker selv nytte af programmet i form af boglige evner og reduceret pjækkeri. Men effekterne synes ikke at blive fastholdt hos unge, som forlader indsatsen efter et skoleår.

¹¹⁸ Nærmere info gives ej, men der er formentlig tale om BBBS' generelle kriterier for mentees lig de andre BB/BS-indsatser i kortlægningsen. Info fra Grossman et al. 2012 om samme baggrundsstudie (Herrera et al. 2007) viser, at 59,6 % modtager gratis el. prisreduceret frokost i skolen - dvs. de kommer fra fattige hushold (*ibid.* 2012:46).

Grundige retningslinjer for indsatsen kan måske forbedre high school-mentorernes nytte for de unge, men de unge mentorer har selv et udviklingsbehov og ønske om at være sammen med jævnaldrende, som nogle gange lader til at være på bekostning af deres mentees. Fx når de ses sammen med andre match. Forfatterne mener, de unge frivillige mentorer kan have brug for meget anderledes former for oplæring, støtte og struktur end normalt i BBBS-programmer for at være en succes.

Det anbefales at overveje, hvordan high school-mentorernes mulige styrker kan bruges. Programmer med high school-mentorer fokuserer en mindre del af tiden på strukturerede aktiviteter, der er forudbestemt af skolen eller BBBS-bureauet, og en større del på ustrukturerede aktiviteter, som matchene selv kunne vælge. High school "Bigs" har oftere end voksne hverdagssamtaler med de unge "Littles". Også om sociale temaer såsom race, fattigdom, begivenheder og den unges sociale liv. De laver også oftere forskellige rekreative aktiviteter inklusiv spil og sport, kreative aktiviteter og går til skole- og BBBS-events. De involverer deres "Littles" i beslutningstagning oftere end voksne og fokuserer mere på deres sociale relationer end de voksne mentorer, som fokuserer mere på det boglige. Det bør programmerne drage nytte af, selv om det måske blot stammer fra betydningen af de unge mentorers alder og status.

Siden er det essentielt, at de unge frivillige forstår vigtigheden af deres vedholdenhed. Oplæring skal betone dette, eftersom de unge mentorer med større sandsynlighed end de voksne mentorer misser møder. Oplæring af high school-mentorerne i mindst to timer inden matchet og fortløbende øger chancen for et længerevarende match af højere kvalitet og større nærhed, og det giver de nødvendige færdigheder, attituder og viden. Personalestøtte til og kommunikation med de unge mentorer er vigtig – jo stærkere støtte, jo længerevarende match.

Nogle high school-mentorer fik point i skolen for at være frivillige, men det bør forudsætte deres fremmøde og kan begrænse deres frivillige engagement, så snart den obligatoriske mentorperiode er udløbet. Mentorerne bør i øvrigt involveres inden deres sidste år i high school, da de, der består, sjældent fortsætter. Endelig kan det være givtigt at blande high school-mentor- og voksen-mentorprogrammer. De unge mentorer blev længere i programmer, der også rummede voksne mentorer. De voksne mentorers tenderer mod mere regelmæssighed og vedvarende og kunne måske agere rollemodeller for yngre mentorer.

I forhold til mentorernes kendetegn, så er både de frivillige voksne og unge mentorer oftest kvinder og "hvide". Unge mentees matchet med high school-mentorer rapporterer større nærhed med deres mentor af samme køn, alt imens mentees med voksne mentorer rapporterer større tæthed, når mentoren er af et andet køn (dreng matchet med kvindelige voksne). Match på tværs af etnicitet udviser samme relationskvalitet i begge typer af match.

Unge mentorer, som mødes med andre match i samme store rum, e.g. gymnastiksalen, rapporterer adskillige fordele ved denne mødestruktur, og matchene varer længere end hos de match, der mødes uafhængigt. Dog har de lidt mindre fokus på deres "Littles". De kan glemme de unges behov, når de selv er sammen med andre jævnaldrende mentorer. Forskellen er nu ikke signifikant. Der er til gengæld statistisk signifikant højere niveauer af ungefokus, når de unge mødes separat med deres high school-mentorer. Det tyder på, gruppekonteksten også kan påvirke relationen negativt.

Undersøgelsen: Pre-post med kontrolgruppe og sammenligningsgruppe (unge med high school mentorer vs. henh. unge uden mentorer eller med voksne mentorer), der er tilfældigt udvalgt. Der kontrolleres for resultatforstyrrende faktorer. Data stammer fra et større effektstudie, "BBBS SBM (school-based mentoring) Impact Study" (Herrera, Grosman, Kauh, Feldman, McMaken & Jucovy 2007). Der anvendes spørreskemaer til de unge, deres mentorer, lærere og BBBS-personale, interviews med skoleansatte og samtaler med BBBS-personale. Databaseinfo om BBBS-match inddrages tilmed.

Vurdering: H

Diversiary activities (fodboldtræner som mentor)

Forfatter og år: Rogers, R. (2011)

Indsatsbeskrivelse: Indsatsen omhandler adspredende sportsaktiviteter med unge mandlige trænere, der også fungerer som uformelle mentorer for de unge deltagere.

Primært spilles der fodbold, men visse andre aktiviteter tilbydes også for at tiltrække en bredere flok. Herunder netbold, basketball, fiskeri, dans, uformel og skræddersyet mentorordning, teenage-graviditetsinformation og bidrag til skolernes undervisning kaldet "Personal, Social and Health Education". Sessionerne foregår i praksis på henholdsvis 2 skoler og i 16 boligområder, hvor de unge går eller bor.

I boligområderne er der meget uformelle sessioner tidligt på aftenen med en fodboldkamp, hvor de unge trænere er dommere. Hvad, der præcist sker, varierer afhængig af de fremmødtes antal og evner. Nogle unge kommer fra starten, nogle kommer senere og nogle går tidligt, hvorfor fodboldholdenes spillere skiftes ud løbende. Som regel er der tre teams, hvor to spiller mod hinanden, og det tredje venter på sidelinjen, indtil det skal spille mod vinderne. Trænerne har dermed mulighed for at interagere en-til-en og personligt med de unge, der venter. De taler om interesser, og trænerne støtter og vejleder de unge i deres dag-til-dag-bekymringer. Sessionerne i boligområderne er i høj grad placeret inde i lokalsamfundet, og de er meget fleksible og kan tilpasse sig forskellige udfordringer i de unges hjemmemiljø.

På skolerne er sessionerne derimod mere formaliserede og længere. Først med en fitness-session inklusiv stræk-ud-øvelser og træningslege. Siden en ligeledes tidssat workshop med personlig, social og sundhedsrettet undervisning i form af fx sund livsstil, sociale temaer såsom mobning, gruppepres og følgerne af stoffer. Sidst følger en session med fodboldkamp.

Indsatsen foregår en gang om ugen. I boligområderne afholdes de tidlig aften i to timer med en fodboldkamp el. mini-turnering. På skolerne varer indsatsen i 2-3 timer med 50 minutters fitness, 50 minutters workshop og 50 minutters fodboldkamp.

Trænerne giver emotionel og personlig opmuntring til de unge, og de er alle relativt unge og entusiastiske. Mange kommer fra lokalområdet, joker, snakker med de unge om fodbold og lokalsamfundet samt tilbyder råd om skolen, arbejde, fodboldevner og personlige forhold. De skælder ifølge dem selv ofte ikke ud, men rådgiver, og de udvikler venskaber med de unge.

Indsatserne kan variere meget fra situation til situation og ung til ung. Skoler eller de lokale socialarbejdere anmoder i visse særlige tilfælde træneren om at tilbyde en-til-en-støtte til unge med vredeshåndteringsproblemer via fx et møde inden skole, så de unge kan komme igennem skoledagen. Eller de tilbyder støtte i form af gruppearbejde (group work support) med særlige unge – fx de, der er blevet mobbet, oplever økonomiske problemer derhjemme, skal være fædre eller følger alternative læseplansprogrammer.

Nogle trænere eskorterer unge hjem fra træning for at beskytte dem fra truende jævnaldrende, el. de afbryder slåskampe. De kan også selv blive angrebet af de unge fysisk eller rent verbalt af naboer. De assisterer også politiet i at undgå store slåskampe mellem rivaliserende grupper.

Dernæst giver trænerne i boligområderne i nogle tilfælde avanceret træning, hvis de unge er særligt gode – i andre tilfælde er det meget uformelt med lidt sparken-rundt, hvor trænerne mest skal skabe sikkerhed og overvåge fritidsaktiviteten med interesse og underholdende jokes og historier.

Teori: Formålet er at aflede unge fra kriminalitet og asocial adfærd og øge deres selvværd og aspirationer gennem positive mandlige rollemødder og uformelle mentorrelationer. Forfatteren støtter sig op af forskning om, at mentorordninger, der går ud over traditionel lærer-elev-pædagogik, kan være betydningsfulde i udviklingen af troen på sig selv og give de unge "psykosocial støtte". Denne slags mentor fokuserer på det emotionelle og støttefunktioner frem for et mere traditionelt karrierefokus.

Målgruppe: Primært drenge på 10-19 år, men i boligområderne kan de være helt ned til 5 år eller op til 22 år. De unge bor i meget dårligt stil-

lede områder med et højt niveau af asociale aktiviteter. De unge anses for at have adfærdsproblemer, lavt selvværd el. problemer derhjemme.

Sted: Socialt og økonomisk meget dårligt stillede, urbane områder med et højt antal asociale aktiviteter i det sydlige England. Der er stor arbejdsløshed, stor social fattigdom og lave indkomster.

Resultat: Trænerne udvikler stærke, tillidsfulde bånd og respektfulde venskaber med de unge, som værdsætter trænerens personlige investering i dem. Netop fordi sessionerne veksler, og trænerne er fleksible i deres roller i forhold til de unge som henholdsvis fodboldtræner og/eller mentor, er det utrolig svært at kvantificere trænerindsatsen og måle effekten af programmet. Komplekse faktorer influerer på de unges skolefremmøde og asociale adfærd m.m., og der må realistisk set være begrænsninger i en kortvarig, mindre intens indsats som denne – bl.a. i effektens varighed.

Da fodboldtrænerne ikke er uddannede vejledere, er programmet ikke et substitut for de unges adgang til struktureret og formel støtte fra professionelles side.

Dog udtaler de unge selv, de har sociale og sundhedsmæssige fordele af programmet, og professionelle omkring de unge istemmer, at indsatsen giver de unge personlige og sociale fordele i form af øget motivation, selvværd og hensyntagen til andre gennem trænerens regelmæssige tilstedeværelse og opmærksomhed. Det synes at være med til at lede til et fald i lokalsamfundets kriminalitet.

De unge udtaler selv, at de mindre sandsynligt kommer i ballade, at de har udviklet nye venskaber, er begyndt at spise mere sundt og få regelmæssig motion. Nogle af de ældre drenge er holdt op med eller har skåret ned på rygningen.

Trænerne, det lokale politi og skolepersonalet understreger programets forbedring af deltagernes selvværd og tro på egne evner, selv om det er umuligt at kvantificere og ikke har den samme grad af effekt for alle de unge. De unge kan føle, de er noget værd – at træneren investerer personligt i dem. Lærere udtaler, eleverne er mere selvsikre og motiverede for at lære i skolen, mere reflekterende omkring deres skolearbejde og viser mere hensyn til, hvordan deres adfærd kan påvirke andre.

En træner udtrykker, indsatsen i starten bar præg af oprør, men med tiden står de unge på rad og række for at blive valgt til at spille. Udtalelser tyder på, kriminaliteten i lokalområdet er faldet, fordi de unge har vundet troen på sig selv og er mere motiverede. Fra at have ingenting har de nu job, kærester og er lidt stolte af sig selv.

Selv om næsten alle professionelle, der interviewes, kommenterer på de positive elementer i programmet, er der dog nogle få, som tvivler på, at det i sig selv kan have en betydningsfuld – eller vedvarende – effekt. De implicerede forskellige aktører pointerer vigtigheden af en holistisk til-

gang for at adressere de varierende udfordringer, de unge har, frem for at søge at måle programmets isolerede effekt. Det er kun en ud af flere indsatser, de unge tilbydes.

Ifølge dem selv ville de unge uden programmet – uanset alder og årstid – for størstedelens vedkommende lege på gaden frem for at være derhjemme om aftenen. Typisk ville tage op i byen, lege "manhunt" eller – for nogle fås vedkommende – "komme i ballade".

De unge trænere/mentorer/rollemodeller kan med deres unge alder hurtigt vinde de unges uformelle respekt og tillid ifølge lærere og trænere. De unge lytter, ser op til og åbner sig over for trænerne, frem for lærerne, de finder "gamle og kedelige".

Undersøgelsen: Etnografisk studie med kvalitative interviews med fodboldtrænerne, skolepersonale, Police Community Support Officers, senior management, ugearbejdere, "community wardens", forældre og lokalsamfundet samt observationer af indsatsen, hvor den finder sted.

Vurdering: M

GRASP (Denver's Gang Rescue and Support Project)

Forfatter og år: Hritz, S. & Gabow, P. (1997)

Indsatsbeskrivelse: En indsats drevet af unge med gruppesessions og et individorienteret mentorelement. De unge samles først til et kort møde, hvor den unge, der skal styre gruppen, vælges. Dernæst følger et øjeblikstilhed til minde om ofrene for "gang"-volden. Det minder alle om, hvorfor de mødes, og hvad GRASP går ud på. Siden brydes forsamlingen op i små grupper.

Hver gruppe er ledt af en ung, som har forladt "gang"-livsstilen og er i færd med en mere positiv livsstil. De små grupper diskuterer fælles temaer såsom "gang"-vold, rusmidler, relationer, viktimisering og uddannelse. Individuelle tanker, "gang"-normer og -værdier udfordres, og deltagerne hjælpes til nye værdier og attituder. At guide de unge igennem konflikten er en mulighed for at praktisere problemløsning, impuls kontrol og vredeshåndtering. Empati udforskes gennem diskussioner af konsekvenserne af forskellig adfærd på familie og andre. Individuer laver rollespil over virkelige og mulige situationer for at hjælpe de unge med at forstå personlige reaktioner på smerte, vold el. tab. Mødet afsluttes, efter hvert medlem af den lille gruppe har diskuteret sin foregående uge.

Selv om en ung, tidligere "gang"-involveret (core member) styrer retningen, GRASP tager, assisteres de af en rådgivningsgruppe af voksne (Adult Advisory Group). Disse frivillige voksne giver støtte og krisehåndtering og henviser til retslig, arbejdsmæssig og uddannelsesmæssig assistance.

De unge "core members" holder også oplæg i lokalsamfundet omkring "gangs" og bevidstheden derom, og de støtter nye medlemmer af GRASP mellem møderne.

Nye GRASP-medlemmer tilkøbes en ung mentor, som har oplevet gangerne, "gangs", problemerne og de følelser, der er associeret med forandring. Mentorerne giver individuel rådgivning og vejleder i forhold til behov. Medlemmer af GRASP kan blive mentorer, efterhånden som de frigør sig fra deres involvering i "gangs". De unge deltager frivilligt i indsatsen uden nogen specifikke henvisninger fra skoler, sundhedsmyndighederne el. retssystemet. Der er ugentlige gruppesessioner.

Teori: Formålet med indsatsen er at tilskynde de unge til positive livsstilsforandringer (øget skolegang, beskæftigelse, forbedret familieforhold og lign.) og lede dem ud af deres involvering i eller pres om at blive involveret i "gangs". Projektet bygger på åbent at dele ud af sig selv og hjælpe andre. Gennem ungegrupperne spilles der på følgende faktorer:

1. At jævnaldrende deler lignende oplevelser og validerer hinandens realitet.
2. Selvværd øges i takt med at de unge føler sig brugbare for andre medlemmer i gruppen.
3. I en ærlig konfrontation i en støttende atmosfære kan fæller udfordre adfældsresponsen baseret på fælles vilkår og støtte ny adfærdstilpasning.
4. Gennem processen skabes en følelse af accept og sammenhold. Faktorerne er universelle og eksisterer uanset hvilken type indsats med grupper af ligemænd, det er. Deltagernes normer og værdier udfordres altså af andre unge, som hjælper med til at skabe nye værdier og holdninger hos dem.

Målgruppe: Unge mennesker, som er involverede i "gangs" eller unge, som føler et pres for at knytte sig til dem¹¹⁹.

Sted: Foregår i en storbykontekst med "gang"-kriminalitet i USA. I Denver er ungdomsvolden og deltagelsen i "gangs" steget i hyppighed og dødelighed på undersøgelsestidspunktet, lige som i mange andre urbane områder i USA. I 1994 var der 17 "gang"-relaterede mord op imod kun 2 i 1988.

Resultat: Indsatsen er lovende for unge, som søger alternativer til den voldelige "gang"-subkultur.

De unges selvrapporterede resultater viser, at skoleinvolvering og beskæftigelse synes at øges, mens "gang"-medlemskab, antallet af anholdelser og voldsrelaterede skader reduceres. 74 % siger, de holder sig uden for ballade, efter de er begyndt at deltage i GRASP.

Disse resultater gælder dog ikke alle de adspurgte.

¹¹⁹ 14-24 år angives på indsatsens hjemmeside, hvor kriterierne for deltagelse blandt andet omfatter at være "gang"-involveret – herunder associeret med selv at være medlem eller have en familiehistorie med "gang"-involvering, rusmiddelproblemer, familiedysfunktion el. familie, der har rusmiddelproblemer (kilde: www.graspyouth.org (fx d.16.3.12))

Undersøgelsen: Pre-post uden kontrolgruppe med spørgeskemaer til unge indsatsdeltagere.

Vurdering: M

HardWork

Forfatter og år: Sørensen, T. H. (2009)

Indsatsbeskrivelse: HardWork er et aktivitets- og relationsbaseret tilbud, der går ud på en kombination af gruppearbejde, individuelt relationsarbejde og familiearbejde.

De unge deltager i ugentlige gruppeaktiviteter og udflugter sammen med andre unge, alt imens de har en individuel kontaktperson, som de taler og laver aktiviteter sammen med. Kontaktpersonen inddrager bl.a. den unges kammeratskabsgruppe og målretter aktiviteterne, så de styrker den unges personlige og faglige kompetencer. Tilmed inddrages familien via familiesamtaler, hjemmebesøg og arrangementer, og indsatsen koordineres med det professionelle netværk omkring den unge (skole, klub, sagsbehandler og politi). Lokalerne, der anvendes, er Københavnerteamets – den samme forebyggende institution, som også står for ledelsen af projektets medarbejdere. Metoderne er løsningsfokuserede, og "skalaspørgsmål" og "signs of safety" anvendes bl.a. i arbejdet. Der fokuseres på, hvad den unge kan og skal gøre mere af – i stedet for blot at fokusere på mangler el. problemer. Tilmed er en vigtig metode at skabe nye fortællinger og forestillinger om den unge i lokalmiljøet, familien og blandt de professionelle. Et vigtigt skridt i at skabe forandring er at få den unge selv og forældrene til at tro på, at forandring er muligt og få de professionelle til at tro på, se og bakke op om de små succeser og fremskridt, som den unge kan fremvise. Projektet har gjort meget ud af at sige, det ikke er for kriminelle unge – men for unge, der ikke vil være kriminelle længere.

Familiearbejdet består af forskellige opgaver, og medarbejderne har varierende og forskelligt omfang af kontakt til familierne. De etablerer bl.a. kontakt til familien, lytter, viser omsorg for og støtter forældrene i deres rolle, informerer og koordinerer i forhold til andre parter såsom skole, politi osv., yder råd og vejledning om regler i hjemmet, opdragelse, struktur i dagligdagen og konfliktløsning, praktisk hjælp og aflastning – fx morgenvækning af den unge – og de afholder familiesamtaler og tager på hjemmebesøg. Desuden formidler medarbejderen viden mellem den unge og forældrene og mægler for at skabe gensidig forståelse. De kan tilmed søge at adfærdskorrigere gennem belønning og straf for at ændre på forældrenes uhensigtsmæssige adfærd.

Tilbuddet er 1-årigt med 1-2 ugentlige åbningsaftener, ture og aktiviteter og kontaktperson efter behov.

I løbet af et HardWork-år gennemgås forskellige temaer. Temaerne rummer:

Feb.-marts: "Takt og tone" og opstart af kgebogsprojekt. Samtaler om adfærd og andres opfattelse af en, og hvordan man gerne vil opfattes, udflugter, uddeling af præmie til månedens artige Verner, kgebogsprojekt, hvor hver ung laver en ret – evt. med sin familie. Retten fotograferes og indgår i en kgebog ved årets slutning.

April.-maj: "Styr dit temperament" og fysiske aktiviteter. Skalaspørgsmål i gruppen med fokus på "Hvor god er du til at styre dit temperament?". I starten og slutningen af perioden placerer den unge sig på skalaen. Gruppen giver også en scoring sammen til hver enkelt. Samtaler om konkrete konfliktsituationer og situationer, den unge klarer sig godt i, for at give den unge nogle håndteringsredskaber. Reflekterende snak om handlingsstrategier for at undgå konfliktsituationer med hver enkelt ung. Deltagelse i voldsomme aktiviteter, til eksempel amerikansk fodbold, hvor det er vigtigt at kunne styre sit temperament. Uddeling af præmier hver måned til den, der klarer sig bedst ifølge gruppen. Kung Fu med professionel træner udefra.

Juli-august: "Sommerprogram" med forskellige sommeraktiviteter som tur til stranden, paintball, sejle med speedbåd og grille sammen.

September-oktober-november: "Udslusning" samt to løbende aktiviteter: "Bygning af biler" og "Filmprojekt". Den unge skal deltage i lokale aktiviteter såsom klub, fritidsinteresse m.v. Den unges integration i en lokal fodboldklub og på et amerikansk fodboldhold støttes. Et styrketræningshold startes op. Deltagelse i fælles fodboldturnering på Nørrebro med andre unge/klubber. Erhvervsafklarende aktiviteter (jobcentersamtaler fx). Udarbejdelse af ny handleplan. Formidling og overgivelse af den unge til en eventuel ny kontaktperson el. sagsbehandler. I bygning af biler samles fjernstyrede biler uden instruktion, som de senere kan køre med udendørs. I filmprojektet står de unge for hele processen fra at få ideer og skrive manuskript til at spille og optage filmen med en medarbejder på sidelinjen¹²⁰.

"Bolchepædagogik" i form af biografture og lign. bruges til at fastholde de unge i tilbuddet. Men biografture kan også have en pointe – fx at træne adfærd i det offentlige rum eller via særlige filmtemaer, som lægger op til relevant diskussion.

Nogle af kontaktpersonerne fortsætter ud over projektets levetid deres kontakt med de unge for at højne muligheden for at fastholde den unges udvikling. HardWork-konceptet er blevet implementeret i to socialcentre¹²¹.

¹²⁰ Kilden til temaerne er HardWorks egen udgivelse om projektet: "Hard Work – udsatte unge på vej mod nye mål" (2008) skrevet af en journalist og byggende på interview med unge, forældre og medarbejdere samt evalueringen.

¹²¹ To miniHardWork er fortsat på Nørrebro og i Brønshøj-Husum i København. Cremen Af Nørrebro (CAN) har haft fire igennem i 2008, og en ny gruppe skulle være startet i 2009. I

Teori: Formålet med projektet er at påvirke de unges kriminelle adfærd og sikre dem en meningsfuld adfærd med skolegang, fritidstilbud og integration i familien og nærmiljøet. Samtidig ønsker man, at familien inddrages og påtager sig et større ansvar. Den personlige kontakt i kontaktpersonens relationsarbejde er afgørende for indsatsen, og gruppearbejdet og de fælles kompetencegivende aktiviteter er et vigtigt led i at skabe ny identitet og adfærd hos de unge. Projektet har en anerkendende, løsningsfokuseret og systemisk tilgang med fokus på styrkelse af den unges personlige og faglige kompetencer gennem forskellige aktiviteter. Samtidig skal der skabes nye, positive fortællinger om den unge i dennes familie, lokalmiljø og blandt professionelle omkring den unge via narrative metoder. Ovennævnte metoder og tilgange har vist sig ikke at kunne stå alene, hvorfor disse er blevet kombineret med mere psykodynamiske teorier og metoder (udviklingspsykologi, teorier om tilknytning og mere traditionelt relationsarbejde) samt mere kognitive metoder (adfærdskorrigerende, belønning og straf).

Målgruppe: Drengene på primært 12-16 år med hovedsageligt anden etnisk baggrund end dansk. HardWork er rettet mod børn og unge, der er kriminelle eller kriminalitetstruede i deres adfærd. De problemer, de unge har derhjemme, når de henvises til indsatsen, svinger meget fra person til person og deltagerårgang til deltagerårgang. I gennemsnit for 2006-2008 oplever 29 % økonomiske problemer, 19 % boligproblemer, 36 % vold, 16 % misbrug, 10 % psykisk sygdom, 26 % helbredsmæssige problemer, 42 % skilsmisse, 29 % traumatiske oplevelser og 26 % ægteskabelige kriser.

Sted: En urban kontekst i København, Danmark.

Resultat: Der er en tendens til, at unge, som har deltaget i HardWork, klarer sig bedre end deres sammenligningsgruppe, som ikke modtager tilbuddet. Forskellen er dog ikke statistisk signifikant ifølge evaluatoren. Færre fra HardWork er blevet anbragt et år efter indsatsen end i sammenligningsgruppen, men forskellen er ikke signifikant.

Ændringer i deltagernes kriminelle adfærd, skolegang, adfærd og egen-skaber varierer en hel del fra år til år (2006-2008) og deltager til deltager, både hvad angår, når indsatsen ophører, og ved opfølgninger et år efter de to første årgange.

Evaluatoren angiver i procent resultaterne samlet set¹²². Mht. kriminalitet ophører 23 % i gennemsnit med kriminalitet, 37 % reducerer kriminalitet, 13 % har uændret kriminel adfærd, 17 % øger i nogen grad deres kriminelle adfærd, 3 % øger i væsentlig grad deres kriminelle adfærd, mens 7 % ikke vides.

Brønshøj-Husum har man haft planlagt at lave et HardWork-tilbud for 15-17-årige - omkring 5-7 personer. Det skulle være en del af det lokale Familiehuse.

¹²² Uden eksplicit målegrundlag og angivelse af niveauet inden indsatsen samt uden sammenligningsgruppe.

Mht. skolegang passer i gennemsnit 60 % deres skolegang stabilt ved indsatsens ophør, 60 % har et forbedret fagligt niveau, 50 % har forbedret deres sociale adfærd i skolen. Skoleresultaterne er nogle af de mest jævnt fordelte over de tre forskellige år. Måske er de blevet mere konsekvent af rapporteret eller kan være lettere at vurdere ensartet.

Forbedringer i adfærd og egenskaber ved tilbuddets ophør svinger meget. Gennemsnitlige forbedringer samlet set for 2006-2008 for over halvtreds procent af deltagerne tæller henh. adfærd i det offentlige rum, social adfærd i gruppen og evne til at høre efter voksne. I gennemsnit har halvdelen af de unge eller derunder i forbedret grad lært henh. at lytte, sidde stille, undgå konflikt, sige fra, opdyrke særlige talenter, eller have sprogforståelse, lederegenskaber eller forbedre deres personlige hygiejne.

Et år efter indsatsens ophør for deltagere fra henh. 2006 og 2007 har 52 % samlet set oplevet god trivsel og 61 % været i stabilt skole- og beskæftigelsestilbud. 35 % har ikke haft kriminell adfærd, mens 30 % har kriminell adfærd i mindre grad, og 35 % fortsat har haft kriminell adfærd i alvorlig grad – herunder domme og fængselsophold. 52 % har fået en støtte-/kontaktperson eller lignende foranstaltning.

Overordnet set har projektet har opfyldt de opstillede målsætninger om at:

1. Skabe kontakt til de unge og deres familier.
2. Fastholde de unge i tilbuddet.
3. Få beskrevet de unge og deres behov.
4. Få de fleste ind i en stabil hverdag med skolegang og fritidsinteresser.
5. Reducere den kriminelle adfærd hos en stor del af de unge. – Tilmed forhindres anbringelser, da flere af de unge var anbringelsestruede i starten, men har kunnet blive i nærmiljøet og familien.

Kravet om fokus på resultater, effektmåling og "hvad systemet får for pengene" har gjort, at der ifølge medarbejderne er lagt for meget fokus på ophør af de unges kriminelle adfærd og undgåelsen af anbringelse uden for hjemmet i vurderingen af indsatsen. Således er mange andre positive processer og forandringer, som i øvrigt har fundet sted med den unge og familien undervejs, ikke blevet indfanget. Medarbejdernes ønske om en tættere evaluering gennem hele året er ikke blevet mødt.

Et års varighed har desuden vist sig ikke at være tilstrækkelig for alle deltagerne. Nogle har behov for opfølgning og fortsat kontaktpersonordning. Ellers risikerer de at falde tilbage til den tidligere kriminelle adfærd. For nogle har et år omvendt været nok. Og eventuel videre støtte skal have et klart defineret formål og løbende tages op til revision, så den unge ikke fastholdes i afhængighed af det sociale system.

Kombinationen af gruppearbejde og individuelt relationsarbejde giver flere muligheder for at arbejde med en ændring af den unges adfærd og

styrke hans kompetencer. Den personlige kontakt er altafgørende, mens de fælles kompetencegivende aktiviteter er et vigtigt led i de unges forandrede identitet og adfærd.

Uden en god relation til den unge, er det svært at nå langt med indsatsen. Gruppen giver til gengæld muligheder for at se den unge i en social sammenhæng og for at arbejde med ting, der sker spontant i gruppen. Relationsarbejdet fører videre til, at kontakten bruges til en positiv forandring. Relationen i sig selv er ikke nok. Såvel kontakten til de unge som aktiviteterne skal have et tydeligt formuleret mål om en ønsket forandring – styrkelse af fx personlige el. faglige kompetencer. Aktiviteterne skal være sjove, så de unge kommer, og have et pædagogisk mål om positiv forandring og styrkelse af den unges kompetencer fagligt og personligt.

Gruppen og de fælles aktiviteter kan have følgende anvendelsesmuligheder:

1. Et tillokkende alternativ til fritiden for den unge – frem for livet på gaden.
2. Medarbejderen ser den unge i en social sammenhæng med andre unge.
3. Medarbejderen kan arbejde med de konkrete konflikter og situationer, som aktuelt opstår.
4. Den unge kan øve sig i en ændret adfærd i en tryk gruppe.
5. De unge kan sammen diskutere og reflektere over, hvad god adfærd er.
6. De unge kan agere rollemodeller for hinanden og støtte hinanden i positiv forandring.
7. Den unge kan opleve succes i en gruppesammenhæng.
8. Den unge kan styrke sine kompetencer gennem samvær og aktiviteter i gruppen.

Vægten ml. individuelt arbejde med den enkelte unge og gruppearbejdet varierer, og de unge har forskellige behov i forskellige situationer for meget el. lidt individuel kontakt. Samtidig har gruppedynamikken været varierende i de forskellige grupper bl.a. pga. uensartede aldersgrupper. Der er brug for fleksibilitet i vekslen ml. det ene og andet, i omfanget, men også i medarbejdernes roller og metoder – hvilke metoder, der fx er bedst egnede til at skabe en god gruppedynamik.

HardWork-konceptet kan bruges til de 12-14-årige og 15-17-årige, men måske skal forskellige metoder anvendes for at få gruppen til at fungere. De unge kan støtte hinanden i en positiv udvikling – men også trække hinanden ned i negativ kriminel adfærd.

Allerede eksisterende kammeratskabsgrupper i arbejdet gør, at man undgår, vennerne uden for trækker den unge i en anden retning, og der kan arbejdes med/flytte gruppen samlet/sammen. Væsentligt ifølge medarbejderne er påpegelsen af, at godt gruppearbejde ofte splitter den ad frem for at holde den samlet, efterhånden som de unge får indsigt og

ønsker ændret adfærd. Gruppen fra 2007 går ikke længere samlet sammen som gruppe, men er integreret i andre gruppesammenhænge på deres skoler, i sportsklubber el. lignende

I forhold til traditionelt kontaktpersons- og gadeplansarbejde med målgruppen har især familiearbejde vist sig at være meget nyttigt i arbejdet med at skabe positive forandringer. Både forældre og unge er tilfredse med, at familiearbejde indgår. Familier er glade for kontakten med medarbejderne, som nytter i forhold til bedre kommunikation og forståelse ml. unge og forældre samt færre konflikter i hjemmet. Familien bør inddrages sideløbende med ungearbejdet, og kontaktpersoner og ungemedarbejdere bør trænes og støttes i at arbejde mere med familien. Flere medarbejdere følte sig ikke fagligt klædt på og frygtede, familiearbejdet ville gå ud over tilliden og relationen til de unge, eller at det ville være svært at opnå autoritet, accept og respekt fra de etniske minoritetsforældre som støttepersoner og samtalepartnere. Til slut er der dog enighed om vigtig- og nødvendigheden af familieelementet i indsatser som disse.

Kontaktpersonen kan med fordel have en udvidet funktion og samarbejde tæt med den unges skole, sagsbehandleren og andre professionelle, den unges kammeratskabsgruppe og familie. På tværs af forvaltninger har hurtig administrativ handling nu ikke fungeret i praksis, men konkret samarbejde med fx skoler har været godt omkring den enkelte unge. Samarbejde giver følelsen af at løfte i flok og kan give medarbejderne ny energi. Den unge ved, alle taler sammen, alle ved, hvad der sker, og er enige om planerne.

Målrettede aktiviteter, hvor den unges personlige og faglige kompetencer styrkes, anbefales, og vigtigheden af at skabe nye fortællinger om den unge – såvel i familien som blandt de professionelle i lokalmiljøet – stadfæstes. En anerkendende tilgang og løsningsfokuserede metoder har været lette at anvende og brugbare. Især "signs of safety", skala-spørgsmål, netværksmøder og arbejdet med mål har været velegnet i projektet. Nogle af de anvendte metoder har været nye og til tider grænseoverskridende for medarbejderne.

Det har været en fordel at forankre projektet i det eksisterende Københavnerteam, så viden og professionelt netværk på området kunne deles med de nye medarbejdere ansat til projektet, men ledelsen fik dermed et ekstra projekt med medfølgende øget arbejdsbyrde uden kompensation.

Muligvis ville den centrale ledelse have haft mere fokus på projektet, hvis det havde impliceret flere ansatte, brugere og projektmidler, eller hvis det ikke havde stået klart allerede midt i projektforsløbet, at projektet ikke skulle fortsætte.

Desuden pointerer evaluator, at samtidig undersøgelse af og handling rettet mod de unge kan være nødvendig. Der har været mangelfulde informationer om de unge og deres baggrunde på forhånd. Der har ikke

ligget en fyldig paragraf-50-undersøgelse. Det er et dilemma, eftersom der i kommunens organisering først skal ligge en færdig undersøgelse, før der kan henvises til en indsats. Situationen ændres hurtigt for de unge, så hurtig handling kan være afgørende for at dæmme op for en kriminel løbebane. Det foreslås, de unge starter i projektet, mens medarbejderne i de første måneder undersøger den unges og familiens situation. Den relation, kontaktpersonen etablerer, gør samtidig undersøgelsen mulig – det kan være svært for en sagsbehandler at opnå.

Forskellighed i medarbejdergruppen kan være en styrke. Etnisk minoritetsbaggrund blandt medarbejderne har gjort det lettere at opnå kontakt og tillid til de unge og deres forældre. Ud over faglige og personlige kompetencer har de haft kendskab til miljøet, "streetcredit", kunnet skabe tillid til projektet blandt familierne og have en føling med, hvad der sker på gaden. Tilmed har de fungeret som rollemodeller for både unge og forældre. Omvendt har andre typer af medarbejdere med større teoretisk og erfaringsmæssig ballast, kendskab til systemet og erfaringer i planlægning sikkert været en stor drivkraft bag metode- og projektudviklingen. Forskelligheden har været en fordel – men også gjort det sværere at skabe fælles faglighed internt i projektet

Undersøgelsen: Views study og feltarbejde med observationer og interview samt tekststudie af evalueringsnotater, status- og årsrapporter.

Vurdering: M

4-H/Mentoring: Youth and Families with Promise (YFP)

Forfatter og år: Higginbotham, B. et al. (2006)

Indsatsbeskrivelse: Integrerer en en-til-en-mentorindsats med klubaktiviteter (4-H, som står for Head, Heart, Hands og Health) og aktiviteter med familien.

Programelementerne skal lede hen mod programmets mål både hver for sig og styrke hinanden. Fx skal mentoren hjælpe med til, at den unge deltager i klubben.

I mentorelementet matches den unge med en frivillig mentor. Når de tilbringer tid sammen, arbejder mentoren direkte med den unge for at opbygge faglige og sociale færdigheder. Dertil laver de kulturelle, atletiske og rekreative aktiviteter sammen. Mentorerne får et curriculum af aktiviteter, der fokuserer på at opbygge udviklingsværdier og -egenskaber. Mentoren kan tilpasse aktiviteterne, så de passer til den unges talenter, interesser og færdigheder. Værdierne og færdighederne, der fokuseres på, er henh. skoleengagement, planlægnings- og beslutningstagningsevner, mellemmenneskelig kompetence, modstandsdygtighed og fredelig konfliktløsning.

4-H-klubberne kan bestå i forskellige projekter med varierende mødefrekvens. Der er som regel 6-10 unge pr. voksen. De unge i klubberne vælger deres egen "officer", planlægger deres egne programmer, og deltager i forskellige aktiviteter. Aktiviteterne skal afføde innovation og fælles læring. De giver muligheden for, at unge og voksne samarbejder, og de unge udvikler venskaber med jævnaldrende og føler, de hører til. Klubben giver unge mulighed for at påtage sig en lederskabsrolle og udvikle kompetencer via en "learning by doing"-tilgang under opsyn af støttende voksne ledere. Alle projekter under 4-H-klubberne rummer oplevelser i praksis (real life experiences), som giver ny viden og færdigheder.

Familieaktiviteterne (Family Night Out) rummer gruppeaktiviteter med de unge, deres mentorer og forældrene samt en YFP koordinator fra stedet. Hele familien kan deltage sammen i aktiviteter, som er sjove og lærerige. Hver aktivitet følges af en lille debriefing af oplevelsen. Aktiviteterne er bygget op omkring temaer såsom skabelse af tillid, venlighed, positiv kommunikation, samarbejde m.m.

Mentordelen foregår 1-2 timer ugentligt i løbet af et skoleår. 4-H-klub foregår minimum 10-12 gange årligt afhængig af projektet (varierer). Family Night Out er en gang månedligt.

Teori: Ungdomsudviklingstilgangen er inspireret af Bronfenbrenners økologiske systemteori, som fokuserer på at udvikle unge, som påvirkes og påvirker af miljøet, samt med opmærksomhed på de multiple kontekster og gensidige relationer, som de udviklende unge interagerer i, som i YFP omfatter det individuelle, familien, skolen, lokalsamfundet og kammeraterne. Roller, relationer og aktiviteter er nøgleelementer i udviklingsprocessen. Programmet sigter mod at forbedre faglig præstation, sociale kompetencer samt styrke familieband. Hver bestanddel i YFP er rettet mod minimum et programål, alt imens det samtidig forstærker andre programbestanddeles indsats.

Med støtte og opsyn fra andre voksne end deres forældre skal de unge acceptere nye roller, opbygge nye relationer og opleve nye aktiviteter, som giver nye færdigheder. Klubaktiviteterne skal medføre positive sociale tilknytninger til andre unge, mens både klub-, mentor- og familieaktiviteterne skal skabe nye færdigheder og selvtillid. Familieaktiviteterne har til formål at styrke familiebandene og kommunikationen mellem de unge og deres forældre.

Ud fra et økologisk teoretisk perspektiv bør det berige et traditionelt forebyggelsesprogram at tilføje en mentordel. Det beriger konteksten, hvori den unge støttes og opmuntres af ikke-forældre til at udvikle kompetencer, tage lederansvar og blive integreret i positive kammerat-skabsgrupper.

Målgruppe: 10-14-årige i risiko. Klubberne er i sig selv rettet mod unge ml. 5 og 18 år.

Sted: Utah i USA, hvor 4-H-klubberne er placeret lokalt og kan være både på landet og i byen.

Resultat: YFP er en lovende måde at nå unge i risiko på, og programmet styrker signifikant de unges faglige præstationer, sociale kompetencer og familietilknytning.

Forfatterne kan dog ikke påpege mekanismen, hvormed elementerne i programmet gensidigt styrker hinanden, eller vide, om et element påvirker resultatet mere end et andet.

Undersøgelsen: Retrospektiv pre-test samt post-test med spørgeskemaer til de unge og deres forældre.

Vurdering: M

Hundeslædeprojektet

Forfatter og år: Leleur, A. & Pedersen, F. (1996)

Indsatsbeskrivelse: Et tilbud til en hel kammeratgruppe af unge i deres eget miljø med attraktive muligheder og visse krav. De unge får en bonus pater (en slags faderfigur) som støtte i tilværelsen. Han har samvær med 5-7 unge i faste aktivitetsgrupper. Der er 6 drengegrupper i alt.

De unge motiveres til indsatsen via lovning om en hundeslædetur til Grønland, hvis de:

1. Følger deres uddannelse/skole/arbejde.
 2. Holder sig fri af kriminalitet.
 3. Viser ansvarlighed og engagement omkring projektdeltagelsen.
- Gruppen af unge og deres bonus pater tager på ture sammen, og aktiviteterne er dels spændingsprægede og fysisk krævende, dels mere afdæmpede biografbesøg og fælles spisning. De tager til bowling, laser action, motocross, gokart, rappelling, klatring, kano, i Tivoli, på Experimentariet, i Planetariet, på burgerbar m.v. Forældrene modtager enkelte nyhedsbreve om de unges aktiviteter.

I indsatsen afprøves de unges egne grænser, og den rummer konkurrence- og samarbejdselementer.

Tilmed er der med vilje et overraskelseselement, idet at aktiviteter først annonceres på selve aftenen, så de unge ikke er forudindtagede og bliver væk pga. forestillinger om, det er kedeligt. Samtidig skal det give et sus og vise, at det er bonus pateren, der er leder i gruppen og har styr på, hvad der skal ske. Deltagelse i indsatsen er frivillig, men fravær eller ophør skal begrundes. I starten har den unge og hans forældre underskrevet samtykkeerklæringer.

For at hverve de unge opsøger en politimand og den kommende bonus pater først de unge, som er i yderkredsen af den problemskabende

gruppe, hjemme hos dem selv. De overbevises og melder sig til, hvorefter den hårde kerne melder sig mere eller mindre af sig selv.

Faserne i indsatsen er, som følger:

- 1) Indkøringsperiode med aktiviteter to gange ugentligt samt weekendture. Her lærer de unge hinanden at kende, tillid etableres til pateren, og der sker en indledende holdningsbearbejdning.
- 2) Uddannelsesperiode hvor de unge i begyndelsen underskriver et projektsamtykke. Her tilegnes der færdigheder som en forudsætning for Grønlandsturen. En overlevelses-tur på Bornholm gennemføres bl.a.
- 3) Grønlandsturen, der fungerer som en eksamen.
- 4) Opfølgingsfase.
- 5) Evaluering.

Projektet varer i tre år, hvor nogle unge kommer til, mens andre springer fra.

Deltagernes uhensigtsmæssige adfærd og kriminalitet bliver omgående afrapporteret til bonus pater, som tager en alvorlig samtale med den unge. Kriminalitet fører til udelukkelse af projektet - eller fra Grønlandsturen. Bonus pater har tavshedspligt, og den unge fortæller ofte selv om sin egen kriminalitet.

Endelig arbejdes der med almindelig ordentlig opførsel, høflighed, hensyntagen, overbærenhed, køkultur, solidaritet og hjælpsomhed m.m. Afbud til aktiviteter og fællesspisning er en pligt ud fra en betragtning om de andres venten og bekymring.

Teori: Indsatsen skal svare til det, de unge får i deres aktuelle situation, nemlig spænding, fællesskab, identitet og tryghed. Der arbejdes med det sociale og kulturelle felt, de unge har bygget op, frem for at skille dem ad. Processen består i holdningsbearbejdelse og siden ændring af de unges normer og værdier gennem etablering af et stærkt, personligt bånd med voksenomsorg og modspil. Bonus pateren skal bl.a. udkonkurrere lederen i gruppen. De unge skal bl.a. lære, at spænding kan opnås gennem positive aktiviteter. De unge skal føle sig taget alvorligt og forstå projektet som en aftale mellem dem selv, bonus pateren og projektet, hvor de opnår noget ved deres engagement. Konsekvenspædagogik anvendes – dvs. lære de unge, at deres handlinger har konsekvenser. Kriminelle handlinger tænkes at sætte tillidsforholdet, der betyder noget for den unge, på spil over for bonus pater.

Målgruppe: 13-18-årige, kriminelt belastede drenge i en asocial gruppe, hvoraf kun få har anden etnisk baggrund end dansk. De har bl.a. udøvet vold, trusler om vold, trusler med våben, slagsmål, tyveri, indbrud, røveri, hæleri, hærværk, afpresning og har et rusmiddelmisbrug med alkohol og hash – nogle med hårdere stoffer. 14 af de over 15 år har været registreret for kriminalitet ti gange eller derover, 6 en enkelt

gang, resten mellem 2 og 8 gange. De yngre drenge har også sager, men er ej registrerede. Grupperingen har aner tilbage til 1980'erne, en udadvendt energi og er mindre reflekterende.

Den har et flydende medlemskab og en situationsbestemt ledelsesudøvelse uden fast struktur, kommandovej eller medlemstilknytning. Dog er der en toneangivende kernegruppe, som er meget kriminaliseret og kan tilkalde forstærkning på op til 200 imod enkeltpersoner eller rivaliserende grupper. De kaldes "Raiders" og bærer tøjmærket med logoet. Jævnaldrende er bange for dem. De har et forhøjet selvbillede, og gruppen er svær at indpasse i eksisterende klub- og fritidstilbud, fordi de er truende og dominerende. I mange tilfælde er deres kriminalitet ikke velplanlagt, men sker spontant i uoverskuelige situationer. De har et godt sammenhold, er venner og sociale sammen og dyrker hip-hop, musik, dans og graffiti.

Sted: Gruppen holder til i det urbane område omkring Holmbladsgade-Frangkrigsgade-kvarteret på Amager i København, Danmark. Ud over rejser og udflugter sker indsatsen i de unges eget lokalmiljø.

Resultat: Ud af de 8 medlemmer fra den mest kriminaliserede kernegruppe gennemfører 5 indsatsen, hvoraf 3 udelukkes fra Grønlandsturen, 2 udelukkes inden, og 1 ung trækker sig. Et halvt år efter er 4 fra den oprindelige kernegruppe i fuldtidsarbejde, 2 skolesøgende, mens 1 er passiv (og en er trafikdræbt).

Områdets kriminalitet falder i projektperioden, men andre faktorer end indsatsen kan dog spille ind.

Ud af 47 unge, som har været i kontakt med projektet, er 34 på evalueringstidspunktet i arbejde, skole eller på læreplads, mens 8 er passive og 5 ikke vides. Ud af disse 47 indsatsdeltagere med varierende delta-gelsesvarighed er 15 registreret for senere kriminelle forhold.

Den "bandelignende struktur" lader til at være opløst.

De unges afhængighed af gruppens accept bliver inddraget som en positiv faktor i indsatsen. Variationen i aktiviteterne betyder, at de unge viser både svage og stærke sider af sig selv, hvilket bonus pater kan bruge til at bearbejde hækkeordenen i gruppen og den enkeltes rolle og position. Gruppetilgangen forekommer rigtig, fordi unge orienterer sig i forhold til jævnaldrende.

Aktiviteterne må have fungeret, da man har kunnet tiltrække unge, som ellers er opgivet af systemerne. At opbygge færdigheder gennem træning er dog ej muligt. De unge tåler ikke nederlag.

De unge nyder de spændingsrelaterede aktiviteter, men aktiviteterne ender med at træde i baggrunden, mens samværet med bonus pater bliver vigtigst. Bonus pateren er den primære faktor i at nå de unge i form af det personlige bånd til et rigtigt menneske uden mødetid og behandlerspeciale. De opnår en nær, fortrolig kontakt og identifikation med deres bonus pater, som gør, de ikke vil svigte hans tillid. Dog er

indsatsen for personligt krævende for bonus pater, og supervision er fejlagtigt aldrig blevet etableret.

Evalueringen af forløbets elementer viser, at fase 1 gik som forventet. Fase 2 har svært at motivere de unge til Grønlandslærestof. De unge finder det ikke relevant, og det er svært at påvirke dem hen imod ansvar, kvalifikation, indlæring og prøver. Det er problematisk, at bonus pater går fra en forælderrolle i fase 1 til en lærerrolle i fase 2. Personlig opfølgning på de individuelle unge i forhold til job og uddannelse går godt. Grønlandsturen er et omkostningsproblem, og dens kriminalpræventive effekt betvivles kraftigt. Projektet kunne have klaret sig uden Grønland, men med overlevelsesturen på Bornholm, som er lærerig. De fysiske anstrengelser er nu for ekstreme både på Bornholm og i Grønland.

Projektafslutningen er kritisabel. Et afslutningsmøde afholdes aldrig, så de unge får ikke sagt farvel. Deltagerne skulle overgå til et ungehus, men det skete ikke. De personlige bånd mellem mentoren og de unge er for stærke til umiddelbart at kunne overdrages. Forholdet til mentoren skulle have været trappet ned, men mange af dem trapper ned eller holder op pga. personlige ressourcemangel. Projektet efterlader et vakuum og skulle ikke have haft et definitivt slutpunkt (Grønlandsturen).

Undersøgelsen: Pre-post i forhold til lovovertrædelsesdata, men hovedsageligt en tværsnits-undersøgelse og et views study med interviews foretaget efter indsatsen af hhv. deltagere, bonus pater, to forældre, projektledere, PUK-koordinator, SSP-repræsentant, leder og pædagog fra Ungehuset, leder af Socialcenter Sundby Nord samt en politistation. Dertil skriftlige kilder i form af diverse projektrapporter og mødereferater, presseomtale og videooptagelser fra Bornholm og Grønland.

Vurdering: M

Individual counseling, group mentoring and remedial education

Forfatter og år: Hanlon, T. et al. (2002)

Indsatsbeskrivelse: Programmet rummer flere dele: Individuel rådgivning, gruppementorindsats med både individuel støtte og struktureret undervisning, udflugter og mindre formelle forældrediskussioner. En lokal ungdomsklinik tilbyder individuel rådgivning til unge med problematisk adfærd. Ud over dette deltager de bl.a. i en struktureret gruppementorindsats med lokale, unge African American universitetgængere som mentorer og rollemodeller. Mentorerne er ca. to om 20 børn/unge til sammen i hver session, der foregår efter skole.

Gruppementorsessionerne indebærer for det første regelmæssige, skemalagte, strukturerede aktiviteter og fremlæggelser af forskelligartede emner såsom sociale samt livshåndteringsfærdigheder, konfliktløsning,

værdsættelse af kulturel arv, fremme af selvværd, info om HIV-epidemi, hvordan man anvender lokalsamfundets sundheds- og rekreationsressourcer osv. Deltidslærere overtager dog fra projektets andet år de formelle uddannelsesaktiviteter. For det andet ydes der individuel hjælp med skolebaserede problemer, lektier, udvikling af basale indlærings- og studiefærdigheder og lignende.

Gruppementordelen i programmet involverer også særlige aktiviteter på mærkedage og fridage samt udflugter med hjælp fra forældre- og lokale frivillige. Fx ture til akvarium, voksmuseum, skøjtearena m.v. Disse arrangementer er både uddannelsesbetonede, i og med de bidrager med ny viden og læring, og rekreative. Indsatsen involverer ideelt forældrene i interventionsprocessen, fremmer tilknytningen mellem hhv. unge og deres forældre til skolen, tilbyder boglig støtte efter behov og søger at modvirke børnenes omgang med afvigende kammerater.

Nogle af disse punkter revideres i praksis. Regelmæssige forældresessions afløses pga. ringe fremmøde af mindre formelle diskussioner og programsponsorerede sociale begivenheder for forældre og børn. Personalet har desuden igennem hele forløbet kontakt til de fleste af forældrene – enten pga. problemer og behov, der afdækkes undervejs, tilskyndelse til større interaktion med deres børn eller gennem uformel kontakt på klinikken. Forældrene modtager nyhedsbreve om de aktuelle aktiviteter.

Gruppementor-sessionerne foregår 4-5 dage om ugen efter skole – og lejlighedsvist i weekenden

Teori: Forfatterens udgangspunkt er den sociale udviklingsmodel som rummer kontrol- og social lærings-teorier. Her ses kriminalitet og rusmiddelbrug som tillært adfærd, som skabes af vedvarende udsættelse for multiple risikofaktorer associeret med problemer el. mangler inden for individet, familien, kammerater, skolen og lokalsamfundet. Indsatsen involverer ideelt set forældrene i processen, fremmer tilknytning mellem henh. unge og deres forældre til skolen og søger at forbedre skolegang modvirke børnenes omgang med afvigende kammerater.

Målgruppe: I gennemsnit 13 år, men deltagerne er fra 9-17 år gamle. De henvises pga. kriminel eller anden problematisk adfærd i skolen eller lokalsamfundet og frygtes at udvikle eller videreudvikle en afvigende livsstil. Af både deltagere og kontrolgruppe tilsammen siger 43 %, at de har været involveret i kriminalitetsrelateret afvigende adfærd. Af disse har 2/3 været arresteret. 29 % har båret våben, 3% har skudt på nogen. 44 %, er henvist til indsatsen pga. skole- og adfærdsproblemer. En del har problemer med lærerne, pjækker, dumper eller modtager specialundervisning. Mange har været midlertidigt bortvist fra skolen og en del permanent. 29 % henvises grundet familiekonflikt og 10 % via ungdomsdomstolen. Færre end 10 % har taget stoffer. Ca. halvdelen kommer desuden fra familier på understøttelse. 59 % har forældre, som aldrig har boet sammen el. er separerede, 3/4 vokser op hos deres biolo-

giske mor. 26 % af fædrene og 8% af mødrene har været i fængsel el. prøveløsladt. Deres nære venner har i over halvdelen af tilfældene været bortvist fra skolen, mens ca. halvdelen af været arresteret. Ca. en fjerdedel har været i fængsel.

Sted: Centralt kvarter i storbyområde i Baltimore, USA, med sociale problemer. Der er et højt niveau af stofmisbrug, fattigdom, velfærdsydelser og teenagegraviditeter. Ungdomsklinikkerne ligger i centrum.

Resultat: Indsatsen viser signifikant effekt mht. formindsket kriminel adfærd, hvad angår både antal tilfælde og antallet af forskellige typer af kriminalitet. I gennemsnit 3,05 tilfælde op imod 11,06 tilfælde hos kontrolgruppen, som ikke deltager i programmet, og effekten berører både voldelig og ikke-voldelig kriminalitet. Effekten er større for de yngre indsatsdeltagere.

For alkoholbrug er der også en signifikant forbedring for indsatsdeltagere – og bedre for de yngre.

Jo ældre indsatsdeltager og jo højere rusmiddelforbrug i starten, jo højere niveauer af både alkohol og marijuana ved opfølgningen. Manglende beskyttende faktorer og afvigelse i kammerater og familie er også relateret til øget brug.

Problematisk skoleadfærd er relateret til øget marijuanaforbrug. Effekten på alkoholforbrug indikerer en bedre effekt hos de yngre indsatsdeltagere. Der er ingen indsats effekt for seksuel aktivitet.

Indsatsen er ikke tidlig nok. Programmet viser sig mangelfuldt i at engagere de ældre unge, som allerede er begyndt en løbebane af stigende involvering i afvigende adfærd. Faktisk er der en negativ korrelation ml. deres deltagelse og afvigelse – herunder kriminel aktivitet, marijuana etc.

Undersøgelsen: Pre-post med kontrolgruppe, kontroller og spørgeskema til de unge indsatsdeltagere.

Vurdering: H

Late Nite Basketball Project/Program

Forfatter og år: Derezotes, D. (1995)

Indsatsbeskrivelse: Et rekreativt program, der skal aflede og adspilde fra "gang"-involvering. Late Nite er en liga, som er modelleret efter the National Basketball Association. Før hver sæson udvælges ca. ti teams, som oplever hhv. "workouts" inden sæsonstart, "exhibition games", ugentlig træning, syv "regulation games", "playoff" og "all-star games", "slam dunk" og tre-points-konkurrencer samt en præmieoverrækkelses-banket.

Frivillige forretningsmænd fra de sponsorerende firmaer og frivillige basketballspillere (fra "Utah Jazz" samt et universitet) er mentorer og rollemodeller.

Efter hver kamp er der en obligatorisk workshop med information og diskussioner om emner såsom uddannelse, stofmisbrug og jobmuligheder.

Teori: Formålet med indsatsen er at:

1. Omdirigere de unges energi i mere positive retninger.
2. Forbedre kvaliteten i de unges liv.
3. Forbedre de unges disciplin og personlighed samt forberede dem på fremtidige muligheder. I retrospekt kalder forfatteren programmet for relationsopbyggende. Et program, som både har en umiddelbar rekreative nytte her og nu og en længerevarende nytte for personlig udvikling, uddannelse, og erhvervsfaglig retning for deltagerne. Der etableres venskaber blandt de unge samt mellem de unge og de ansatte. Opbygning af relationer kan have mange fordele for høj-risiko-unge.

Målgruppe: 16-20-årige unge mænd i risiko. Ifølge forfatteren er de unge allerede medlemmer af "gangs". Særlige unge vælges til programmet af skoleinstitutioner, politiet, retten og andre lokale aktører.

Sted: Salt Lake City, Utah. Storby med "gangs" i USA.

Resultat: De unge nævner positive fordele ved projektet i form af at det sjove i at spille basket, muligheden for job og jobhjælp, stipendier og workshops, hvor de opbygger nye færdigheder. Dertil kommer reduktion af vold mellem "gangs" og skabelsen af nye relationer med andre unge og voksne.

96 % af de unge ville gerne udvide programmet, og de har det allerbedst, når de er på banen og vinder kampe. Det er først og fremmest sjovt, og de etablerer en god relation primært til træneren. Men de tror ikke, det kan løse "gang"-problemet.

Samtidig virker mentordelen af programmet som fejlslået – selv betjentene er mere populære. De fleste lader aldrig til at have fået en – de ved ikke, hvem deres mentor er.

Størstedelen føler sig trygge til kampene, men mange af både de unge, deres pårørende og de ansatte gør ikke. Især på parkeringspladser.

En tiendedel udtaler, at de ikke synes, workshopsene efter kampene virkede, lige som regler heller ikke gjorde det. Som forbedring ønskes mere forældreinvolvering, udvidelse af programmet, bedre reklame og rekruttering, bedre oplæring af mentorer og trænere samt flere betjente til kampene.

De projektansatte er generelt godt stemt over for programmet, men i mindre grad end deltagerne og deres forældre. De foreslår ændringer i spillets regler, træningstidspunktet, praksissessionerne og organisering-

gen af programmet. Programmet opløser ikke "gangs", men det gør en god påvirkning på både de unge og lokalsamfundet. De ansatte er mere positive omkring mentorer og betjente end deltagerne og deres pårørende. Personligt lærer de at have mere sympati i forhold til "gang"-problematikker.

Undersøgelsen: Kvalitativt views study med dybdegående interviews af unge, forældre og ansatte.

Vurdering: M

Project R.E.S.C.U.E.

(Reaching Each Student's Capacity Utilizing Education)

Forfatter og år: de Anda, D. (2001)

Indsatsbeskrivelse: Centralt i indsatsen er udviklingen af en relation. High school-elever og brandmænd har et en-til-en mentorforhold. De tilskyndes til at mødes ugentligt, men hver "dyade" har forskellige skemaer afhængig af deres individuelle behov og muligheder. Dyaderne deltager både i gruppeaktiviteter og separate aktiviteter. Det kan være fra bare det at tale sammen til hjælp med uddannelse og karriere el. aktiviteter, som begge parter er interesserede i. Mange af gruppeaktiviteterne arrangeres af den lokale aktør, som i samarbejde med brandstationen sponsorerer mentorprojektet. Aktiviteterne spænder over sportsarrangementer om aftenen, water raftingtur el. arrangementer såsom "Peace, Love, and Unity Breakfast" eller "Peace Night out". Personalet, som laver matchet, tager højde for personlighed, interesser og personlig baggrund. Førstnævnte er også til rådighed for mentoren, hvis der er problemer og lign., og de kan lettere en de enkelte mentorer få sponsoreret fælles udflugter og arrangere dem i større skala.

Indsatsen forløber over et skoleår, og mentor og mentee mødes, når de selv kan og har behov, men de tilskyndes til at mødes ugentligt.

Teori: Formålet med mentorrelationen er at tilbyde en støttende, voksen rollemodel, som vil tilskynde og opmuntre til den unges sociale og følelsesmæssige udvikling, hjælpe med at forbedre hans/hendes boglige og karrieremæssige motivation og præstation, udvide den unges livserfaringer, omdirigere risikoadfærd og afføde et forbedret selvværd. Samtidig betones nytten i at opbygge relationer mellem voksne og unge uden for en professionel eller terapeutisk kontekst.

Målgruppe: Unge i high school ml. 15-18 år – især 18 år – som identificeres via deres deltagelse i et voldsforebyggelsesprogram for unge i særlig risiko i high school. En af deltagerne er involveret i en "gang", og de unge betragtes som i risiko for at blive involveret i kriminell adfærd og/eller viktimisering pga. det omgivende miljø. I byen er der nemlig mange aktive "gangs", og i skoledistriktet er der utrolig mange midlerti-

dige bortvisninger og en del permanente. Der er i nogle tilfælde konfiskeret våben på skoleområder, og skolegang er svært for de unge. De unge er fx ud af en familie af "gang"-medlemmer el. har en fraværende far og en alkoholiseret mor og bruger tid med "gang"-medlemmer. Derimod er andre af de unge deltagere blot stille og usete og mangler et mål i livet samt en mere konstruktiv holdning til konflikthåndtering, skolegang m.v.

Sted: Et lavindkomst- og kriminalitetsplaget, urbant miljø med 31 aktive ungdomsbander med over 7000 medlemmer i Los Angeles County i USA. Der har været mange "gang"-begivenheder – over 300 med våbenindblanding – bare i 1997. Fra 1997-98 var der en stigning i manddrab fra 24 til 35 samt mange overfald. Lokalsamfundet lader desuden til at være meget etnisk opdelt. Latinos og African Americans interagerer ikke meget.

Resultat: De fleste af de unge er meget positive omkring programmet og udvikler en værdifuld relation til deres mentor, samtidig med at de opnår konkrete fordele i form af fx ansættelse, bedre skolepræstationer og mellemmenneskelige og følelsesmæssige fordele. Alle på nær en af deltagerne fortæller om positive forandringer som følge af programmet. Det være sig tillid, en voksen ven at tale med, forbedret adfærd frem for tidligere negativ eller voldelig, en ny mening med livet, at få en væk fra gaden, forbedre skolen, ændre værdier, øge forståelsen for andre og få særlige færdigheder eller oplevelser som fx kommunikationsformer eller et job. Andre tilkendegiver overordnet, de synes om programmet. Mentoren oplever fordele i form af personlig udvikling, tillidsfulde relationer og ny indsigt.

Dog problematiseres det, at det er svært at tilbringe nok tid sammen pga. af mentorens og de unges andre gøremål.

De unge er alle i uddannelsesforløb ved skole-årets slutning – enten fortsat high school el. videre collegeforløb. En tredjedel har opnået ansættelse, mens de fleste fuldfører et jobforberedelseskursus

Undersøgelsen: Pre-post med hhv. åbne interviews med de unge deltagere i starten af året via standardiserede, åbne spørgsmål, hvorefter samme spørgsmål gentages i spørgeskemaer ved årets slutning. Visse mentorer stilles tilmed spørgsmål, lige som to lokale forebyggelsesaktører interviewes.

Vurdering: M

RAP Therapy

Forfatter og år: DeCarlo, A. & Hockman, E. (2003)

Indsatsbeskrivelse: De unge deltager både i mere traditionel gruppe-terapi (psychoedukativ), og en særlig form, RAP-terapi, som bygger på elementer fra de unges egen kultur. Hovedfokus er dog sidstnævnte.

RAP Therapy har nogle minimumstandarder, som dens succes afhænger af. Der er standarder for gruppens struktur: 1. Definition af dens formål: Udvikling af prosoziale færdigheder. 2. Undervisning i begreber; Coaching af gruppemedlemmerne i prosoziale færdigheder i en kontekst af emner valgt for den specifikke gruppe – fx impuls kontrol, moral og vredeshåndtering. 3. Etablere retningslinjer: Etablere kommunikationsprocedurer for feed-back og udveksling – især hvis der er kommunikationsvanskeligheder ml. gruppens medlemmer. 4. Gruppens organisering: Tidsfaste sessions, vælge et sted, bestemme varighed og udvælgelse af medlemmer.

Der er også standarder for vigtige færdigheder, gruppelederen skal have:

1. Troværdighed
2. Autoritativ/myndig håndhævelse ("enforcement")
3. Interaktiv stil
4. Kulturel kompetence.

De unge deltager i en session af sædvanlig gruppeterapi i starten af ugen – og i RAP-terapi i slutningen.

1. Psykoedukativ terapi: Enten vælger deltagerne diskussionsemner extemporant, el. også vælger gruppelederen et emne (eksempelvis stofmisbrug) og får gruppens respons.
2. RAP-terapi: Deltagerne skal skrive fem af deres yndlingsrapmusikere ned, og CD's er til rådighed i løbet af gruppesessionerne. Hver deltager kan vælge nogle sange uden restriktioner på kunstneren. I praksis skal de unge gruppemedlemmer analysere lyrikken i forskellig rapmusik (en strofe el. et vers af gangen) – herunder Gangster rap, politisk/protestrap, positiv rap og spirituel rap. Disse analyser foretages i forbindelse med forskellige behandlingsemner. Før hver session bliver disse emner og begreber defineret og illustreret, og hver deltager får en mundtlig quiz for at sikre, at emnerne er forstået. Hvert medlem i gruppen får et af begreberne på et 8x11-ark papir (misbrug af det kvindelige køn, vredeshåndtering, impuls kontrol, ræsonnement, moral, ansvar, identitet, beslutningstagning el. dagliglivssituation).

Ved sessionens begyndelse får de unge at vide, at de skal lytte uafbrudt til en sang alle sammen. Derefter skal hver enkelt deltager identificere og forklare vedkommendes tema i sangens kontekst. Hvis en deltager ikke kan forklare sit emne i forhold til den givne sangtekst, må andre hjælpe, hvis de rækker hånden op. Gruppelederen skal forvente at blive

testet af de unge – måske direkte afvist af nogle. Men det er normal gruppedynamik for unge mennesker. Gruppelederen kan søge at håndtere adfærden med en "ice breaker"-session, hvor vedkommende kan sætte grunden for regler og lign., alt imens de unge kan få afløb for ængstelig energi. Indsatsen foregår i timelange sessions 2 gange om ugen i 6 uger.

Teori: RAP-elementet inddrager nuancer fra de urbane African American unges egen kultur for at udvikle prosociale færdigheder i en gruppearbejds kontekst. Prosociale færdigheder defineres som: "evnen til at påbegynde og opretholde konventionelle mellempersonlige relationer som både er tilpasselige og kulturelt justerede". Rapmusik er en kulturel manifestation, som kommunikerer mange urbane unge amerikaneres verdensbillede. Musikken bruges som en kanal til at øge evnen til at analysere og ændre irrationelle tanker og adfærd, som fører til upassende adfærd. Samtidig kan musik være en kanal for svære følelser.

Gruppelederens særlige evner – troværdighed, autoritativ forstærkning, interaktiv stil og kulturel kompetence – aktiverer en interpersonel læringsproces mellem de deltagende personer. Gruppelederen skal skabe tillid, hvorfor det er vigtigt, han/hun er troværdig og tror på, gruppen kan afføde positiv energi til vækst og healing samt opbygge en følelse af mestring og kompetence. Det skal være sikkert nok for gruppedeltagerne at vise svaghed, frygt, håb og drømme m.v., alt imens gruppelederen skal være myndig i kraft af sin viden og evne til at forstærke normer. Gruppelederen skal modsvare gruppens behov og være aktiv-inaktiv i forskellige grader derefter. Han/hun skal i sit samspil både kunne give anvisninger og fremme de unges egen tænkning. Samtidig skal han/hun kunne forstå og analysere sin egen kultur, og hvordan etnicitet, sprog, overbevisninger, adfærd og den relaterede magtstatus kan fungere i eget og de unges liv.

Målgruppe: 13-15-årige drenge med African American baggrund, som er i risiko i kraft af at bo i en storby, og nogle er dømt for vold (nogle manddrab). De er hhv. elever fra high school uden kriminel baggrund, voldsgerningsmænd og unge, der er prøveløsladt efter at have overtrådt loven i forhold til sin unge alder (alkohol m.m.) eller et spørgsmål, hvor skyldsmotivet ikke tages i betragtning. Deltagerne svinger mellem øvre middel til lav socioøkonomisk status.

Sted: Et storbyområde i midtvesten af USA med højere middel til lav socioøkonomisk status, hvor indsatsen foregår på en skole i risikomiljøet.

Resultat: Alle de unge foretrækker – uanset deres usigtede eller voldsdømte status – RAP-terapi frem for mere klassisk psykoedukativ gruppe-terapi. Kulturelt specifikke tilgange betones som vigtige, og det viser sig, at det kan være svært at lære prosociale færdigheder. De unge kan se rap-terapien som fritid frem for en pligt.

RAP-terapi foretrækkes i 17 af de i alt 18 forskellige undersøgte spørgsmål. Mest entydige er de unges indstilling til at nyde RAP-terapi-sessionerne, foretrække dem frem for almindelig gruppeterapi og tro, skolekammerater ville det samme. Dertil kommer at lære om sociale relationer og det, at RAP-terapien er relateret til dagligdagssituationer. Også beslutningstagning og at lære om at undgå kriminell adfærd har markante resultater sammen med moralsk udvikling og impuls kontrol. Stofmisbrug synes RAP-terapien ikke at påvirke.

Gruppeforskelle i forhold til de, som er dømt for vold, anden kriminalitet el. ikke-dømte elever viser, at forskellene ikke er statistisk signifikante i hverken affekt, præference el. prosociale færdigheder.

Undersøgelsen: Tværsnitsundersøgelse post-test med spørgeskemaer til deltagerne samt indledende spørgsmål til forældrene og de unge om deres demografiske karakteristika.

Vurdering: M

ROP, Rites of Passage

(Element i SAGE: Supporting Adolescents with Guidance and Employment)

Forfatter og år: Flewelling, R. et al. (1999)

Indsatsbeskrivelse: Et afrocentrisk vejlednings-, undervisnings- og mentorprogram, som er ét element ud af flere i et multifacetteret voldsforebyggelsesprogram.

Undervisere bruger et overgangs-rite-curriculum, som kombinerer didaktiske og interaktionelle metoder, så de unge kan være aktive deltagere i læreprocessen. Og det berører emner såsom konfliktløsning, African American historie, seksualitet, misbrug, økonomi, videnskab og matematik, et sundt mentalt helbred, hvordan man består i tests, overlever i storbyen samt manddom.

Undervisningen veksler med at bruge tid sammen med en mandlig African American mentor, som får et lille beløb til at dække rekreative aktiviteter med den unge. De kommende mentorer bliver tilskyndet til at møde op til oplæring en lørdag inden opstart. Oplæringen drejer sig om, hvilke forventninger der er til mentorer i ROP-programmet, samt hvordan man relaterer til teenagere og deres forældre. Mentoren tilskyndes også til at følge den unge til ROP-seminarernes 14 sessioner og lejlighedsvis udflugter. I praksis spiller de fx sport sammen, ser en film, shopper, besøger den unges familie, spiser sammen, går i kirke, går til digtoplæsninger, ROP el. undervisning, kører rundt, går på biblioteket sammen, ringer sammen m.m. Boglig vejledning gives af de ansatte til de unge, som har vanskeligheder, alt imens der er opsøgende arbejde

over for familier til unge, som er uengagerede eller kun møder op til seminarerne sporadisk.

Hver anden uge i 8 måneder er der undervisning ("ROP sessions") søndag (dog ikke på helligdage) eftermiddag i ca. to timer, og i de andre uger er den unge sammen med sin mentor.

Der afholdes forældremøder en gang om måneden med en frivillig forælder som facilitator. Her tages varierende temaer op.

De unge inviteres ud på daglange udflugter til hhv. den lokale retsbygning, Museum of Life and Science, en virksomhed ejet af en African American og en weekendtur omhandlende borgerrettigheder og African American historie. Deltagerne skal desuden skrive en opgave og lave samfundstjeneste i lokalsamfundet for at bestå ROP. De fleste arbejder hos det lokale politi, suppekøkken el. beredskab. Mentorer kan også deltage og overvåge kravet. De, der ikke møder op, kan hjælpe til på den afsluttende campingtur og på den måde bestå alligevel.

ROP afsluttes med en campingudflugt med overnatning, hvor både de unge og deres mentorer deltager. Aktiviteterne består i workshops om orientering, lederskab, kortlæsning og førstehjælp. Diskussioner omkring afklaring af værdier er integreret i de fleste aktiviteter. Desuden gennemgås aktiviteter såsom "manhood profile", aktiviteter som fremmer gruppens forening, interviews med ældre for at vurdere drengenes parathed til at træde ind i manddommen og endelig et manddomsritual. Der er på campingturen et strengt fokus på militærdisciplin, så de unge skal skride frem gennem aktiviteterne koordineret og ordentligt. Mentorer og facilitatorer, som har militærerfaring, disciplinerer de unge, som ikke opfører sig passende, ved at uddele armbøjninger eller anden fysisk udfoldelse. Weekenden kulminerer med et privat African American manddomsritual – en overgangsrite til manddom – som følges af en ceremoni for de beståede, hvor deres familier, mentorer og det bredere lokalsamfund inviteres.

Hver ung skal forklare sin oplevelse med ROP til publikum i ca. 2 minutter. Herefter responderer lokalsamfundet, "the community", med opmuntring og respekt. En traditionel afrikansk dans opføres ved slutningen af arrangementet, hvorefter der er buffet for lokalsamfundet.

Teori: Formålet med ROP er at fremme en følelse af kulturel stolthed og etnisk identitet hos de unge, lige så vel som ansvarlighed over for lokalsamfundet, deres jævnaldrende og dem selv. Programmet skal øge selv-værd og positive attituder og hæmme en række risikoadfærd. En præmis for dette er, at de unge deltager i ROP-sessions og udvikler et tæt forhold til deres mentor.

Målgruppe: 12-16-årige African American drenge, i gennemsnit 14 år. En stor del af deltagerne er i høj risiko for problemadfærd, og nogle har været involveret i sådanne. Tilmed henvises de bl.a. til programmet af skolevejledere og rådgivere fra ungdomsdomstolen, hvilket tyder på

særlige behov. I året op til deres deltagelse har 67 % af deltagerne været i fysisk slagsmål, 29 % har båret skydevåben, 40 % båret kniv, og 12 % brugt en kniv eller et skydevåben for at skade nogen. 11 % er blevet behandlet for en skade, der er påført ham med vilje. 13 % har solgt ulovlige stoffer, 21 % har taget stoffer, 12 % har prøvet at få fem eller flere alkoholiske drikke på en dag, 64 % har haft samleje, 41 % har beskadiget ejendom. Cirka halvdelen er så fattig, at de modtager prisreduceret el. gratis skolemad, og lidt over halvdelen bor ikke med en fader el. faderfigur.

Sted: Sessionerne afholdes i Hayti Heritage Center i centrum af Durham, som er et normalt mødecenter for African Americans i North Carolina, USA.

Resultat: De kvalitative data tyder på, at den største effekt af det samlede program stammer fra denne del, ROP. De unge melder om store forandringer i deres attituder og adfærd. De udtaler, de har mere respekt for ældre, en følelse af formål eller mening og en ansvarsfølelse af at ville give tilbage til samfundet. Flere taler om bedre studievaner, bedre karakterer, mere respekt for deres forældre m.fl. og bedre manerer.

Effekterne er dog ikke statistisk signifikante. Forfatterne mener dog, at ROP i kombination med andre indsatser kan have en effekt. Der lader groft set til at være et fald i risikoadfærd mellem programstart og opfølgning for ROP-deltagere, men derefter synes risikoadfærden at stige igen. Den mulige effekt varer altså ikke ved.

Generelt er de unge tilfredse med ROP-sessionerne og deres mentorer. Visse emner i ROP er nu mere nyttige end andre. De unge værdsætter en støttende og aktiv mentor, som de kan respektere og lide.

Forholdet til mentoren ser flere forældre som en hovedingrediens i de unges positive forandringer. Programopbakning fra forældre er med til at bidrage til de unges udbytte af programmet. Forældreinterviews tyder på, at den unges oplevelse styrkes, hvis den unge, mentoren og forældrene har et godt forhold til hinanden.

ROP tog længere tid, end mentorerne havde troet, og at de ikke havde fået nok information om, hvordan de kunne håndtere uinteresserede forældre el. unge. Nogle mentorer fortsætter relationen efter de unges beståelse. Mentorerne forestiller sig et varmt, gensidigt forhold, men nogle mentorer er frustrerede pga. den unges manglende interesse, motivation eller udadreagerende adfærd. De unge finder omvendt til tider mentorerne kedelige eller ikke passende til dem eller har transportproblemer. Det skaber frafald blandt unge og mentorer. De frivillige mentorer møder til tider sporadisk op og stopper pludselig helt.

Mentorelementet bør inkludere oplæring for at hjælpe mentorerne til realistiske forventninger, pointere skaden, som tidligt frafald kan betyde for den unge og give samt tilbyde redskaber og sociale støttemekanismer til håndtering af frustrationer. Afslutningen af mentorforløbet var

ringe. Programmet manglede en nedtrapningsperiode væk fra de regelmæssige mentoraktiviteter og ROP. Det er vigtigt – især nu hvor de unge har lidt under brudte bånd med andre vigtige mænd i deres liv. Samtidig foreslår forfatterne et beløb til at dække aktivitetsudgifter i en periode efter programmets formelle afslutning.

Undersøgelsen: Kvalitativt views study med fokusgrupper, interviews, program-reviews, observationer, deltagelsesdokumentation, andre dokumenter samt at opspore "drop-outs".

Vurdering: M

Street Teams opsøgende arbejde, støttekontaktpersonordning og klub

Forfatter og år: Mehlbye, J. & Hjelmar, U. (2009)

Indsatsbeskrivelse: Indsatsen består i Street Teams opsøgende gadeplansarbejde og en støttekontaktpersonordning.

Det opsøgende arbejde er en udegående, til tider cyklende, funktion i de miljøer, hvor de unge befinder sig, og støttekontaktpersonordningen er en foranstaltning, hvor Familiecentret – hvor Street Team er organisatorisk placeret – kan tilknytte en fra teamet til en ung i henhold til den unges behov. Teamet er markeret med særlige Street Team-jakker, så de er synlige, hvor de færdes, og de kommer tit i klubben. Street Team har til formål at bygge bro mellem de unge og kommunens tilbud, klub- og foreningsliv, og de skal med deres synlighed give børn og unge nem adgang til voksenkontakt¹²³.

Teori: Det afgørende i gadearbejdet er, at gadearbejderne kender de unge og opbygger et tillidsforhold til dem, så de kan skride ind og rådgive de unge, før problemer uddarmer sig. Formålet er at stoppe udviklingen af mere alvorlig kriminalitet blandt de unge.

Målgruppe: Primært drenge på 15-17 år er i farezonen, men alder nævnes derudover ikke specifikt. Forfatterne omtaler "unge i randzonen", som mangler energi og interesse for skolen eller har svært ved det. De har fritidsaktiviteter, men er holdt op pga. kedsomhed. De hænger ud – fx i boligområdet el. centret, hvor de også er sammen med faste grupper af unge, der hænger ud. De har ingen ønsker ud over hjælp til fritidsjob, og de er sjældent hjemme hos kammerater pga. manglende plads, problemer derhjemme el. ønsket om privatliv uden forældre. De vil gerne have et sted, hvor de kan være sig selv, spille computer og hygge sig. "Unge i zonen" har altid haft sociale og faglige problemer i skolen, hvor de følger særlige tilbud. De er mest uden for hjemmet, har ingen fritidsinteresser, er "hang outs" som 15-17-årige i bycentret og tilhører en mere el. mindre fast gruppe, som i større eller

¹²³ Yderligere information om indsatsen er fundet via www.ishoj.dk/dagsorden/12164_Pixi.doc

mindre omfang begår kriminalitet – mest brugstyverier iflg. dem selv. De ønsker hjælp til fritidsjob og bruger evt. stoffer i mildere grad (hash). Andre unge er bange for dem, og de har en indgroet mistillid til de voksne omkring sig. Det er disse unge, der iflg. forfatterne især har behov for en indsats og tilbud fra kommunen. (Disse profiler er to ud af i alt fem, som forfatterne har skabt på baggrund af interviews med unge i Ishøj.) Medarbejderne i kommunen mener desuden overvejende, at det primært er unge i særlige boligområder, der skaber problemer. En kerne af 20-25 unge står for størstedelen af problemerne i kommunen.

Sted: Ishøj Kommune i Danmark, hvor en del voksne borgere oplever diffus utryghed, og ca. 1/4 – især de unge på 19-29 år – føler sig utrygge ved at færdes og bo. Der har været øget voldskriminalitet.

Resultat: Street Teams opsøgende arbejde vurderes til at have en effekt ifølge 20 ud af 35 ansatte, mens 8 omvendt mener i ringe grad eller slet ikke. 7 ved ikke. 16 mener, Street Teams arbejde med støttekontaktpersonopgaver har høj eller nogen effekt, mens 4 er uenige og 13 svarer ved ikke.

De unge i randzonen og zonen har brug for både 1) Fritidstilbud og 2) Uddannelsestilbud. De unge synes dog selv kun at efterlyse hjælp til fritidsjob, men de går ikke til fritidsaktiviteter. Desuden skal indsatsen over for de unge i bycentret – de "hang-outs", som generer de forretningsdrivende – være helheds- og community-baseret. Samtidig er det afgørende, at de unge involveres i hele processen. Aktivitetstilbuddene i kommunen for de 15-18-årige unge er for ringe, mener de fleste medarbejdere. For de 10-14-årige er ca. lige mange enige og uenige. Dog mener medarbejderne i overvejende grad ikke, at der mangler aktiviteter.

Mange mener til gengæld, børn og unge ikke kender tilstrækkeligt til tilbuddene.

Street Team ønsker mulighed for mere fleksibel arbejdstilrettelæggelse af arbejdsopgaver ud fra det aktuelle behov. For meget gadearbejde kan betyde mindre tid til støttekontaktpersonordningerne og de mest udsatte unge. De oplever desuden tillidsproblemer med de unge, når de skal observere og lave dagsrapporter om dem til sagsbehandlerne.

Klubberne har problemer med de ældre samt mest udsatte unge, i og med det er svært at integrere dem i klubaktiviteterne. De unge vil ikke have medarbejderne for tæt ind på livet pga. deres evt. kriminelle aktiviteter, og de afholder de mere "velfungerende" unge fra at komme i klubben. Derfor ønskes særlige tilbud til den hårde kerne af unge, fx et knallertværksted. Klubledere og -ansatte foreslår et sted for 16-årige og opefter, hvor de kan gå hen om aftenen. Medarbejdere over en bred kam efterlyser øgede muligheder for støttekontaktpersoner og samlingssteder uden for klubregi for børn og unge i weekenderne. Klubberne ønsker mere fleksibel åbningstid om aftenen på hverdage og i weekender. Der savnes desuden koordination og kommunikation mellem klubberne.

Endelig bør borgerne iflg. forfatterne i højere grad informeres om og inddrages i det kriminalitets-forebyggende arbejde. De er både en ressource, og det kan samtidig modvirke oplevelsen af utryghed.

Undersøgelsen: Tværsnits- og views study med kvalitative og kvantitative metoder i form af spørgeskemaer til nærpolti, skoleledere, Street Team m.fl. og selvevalueringsdage med Street Team og repræsentanter for klubberne. Dertil ser forfatterne på kriminalitetsstatistikker for Ishøj og hele landet.

Vurdering: M

The Brothers Project

Forfatter og år: Royse, D. (1998)

Indsatsbeskrivelse: En mentorindsats udviklet specielt til African-American teenagere. Mandlige, frivillige mentorer, der bor i samme område som de unge, sættes sammen med en African-American teenager. Derudover afholder projektpersonalet månedlige rekreative ture for hele gruppen, hvor mentorer kan sammenligne sig med andre mentorer, få støtte og slappe af uden pres, mens andre har arrangeret noget. De unge får samtidig en mulighed for at udvide horisonten, komme ud af nabolaget og udvikle nye venskaber.

Teori: Håbet er, at sunde, mandlige rollemodeller kan hjælpe de unge med at klare sig godt i skolen, undgå brug af stoffer og at komme i karambolage med loven samt med at blive produktive, selvopretholdende samfundsborgere.

Målgruppe: 14-16-årige African American drenge på i gennemsnit 14 år, som er i risiko i kraft af at leve i et kvindestyret hushold med en indkomst på eller under den føderale fattigdomsgrænse. De klarer sig ringe i skolen – i læsning, matematik og videnskabsfag.

Sted: Storbykontekst i USA, Lexington i Kentucky.

Resultat: Der er ingen signifikante forskelle på indsats- og kontrolgrupperne i målingerne og dermed ingen kvantitative beviser på, at indsatsen har en nyttig effekt på de undersøgte effektmål, som er selvværd, holdninger til alkohol og stoffer, gennemsnitskarakter, skolefravær og disciplinbrud.

Det skyldes måske, at matchets varighed (ca. 15 mdr.) eller tidsrummet eller regelmæssigheden i møderne ikke har været lange eller udtalte nok. Ofte er tidsomfanget ikke blevet afrapporteret.

Inden for selve indsatsdeltagernes egen forandring over tid er der dog en lille signifikant forskel – ved fjerde måling er deltagerne mindre "anti-drug" i deres attitude over for alkohol og stoffer. Dette kan dog skyldes "modning" – dvs. en typisk udvikling i rusmiddelattitude med alderen.

Pga. besvær med at rekruttere mentorer, medfører det en mindre gruppe og færre mentor-mentee-par end tiltænkt og ønsket. Hvis det havde været lettere, ville det have været muligt at erstatte dem, som flyttede ud af byen el. droppede ud pga. arbejds- el. familieforpligtelser – og dermed forsætte indsatsen for nogle unge.

Mentorerne skulle afrapportere det månedlige antal timer, de brugte med den unge. Men trods forskellige måder – mail, telefonisk, dagbog, postkort – var det kun nogle få, som meldte tilbage.

Endelig viser indsatsen, at betalt undersøgelsesdeltagelse ikke forhindrer frafald. Selv om deltagerne betaltes en sum, blev data-mangel og frafald ved med at være et problem.

Forfatteren stiller spørgsmålstejn ved, hvornår de unge er mest modtagelige over for en mentor.

Undersøgelsen: Pre-post med tilfældigt udvalgt indsats- og kontrolgruppe og brug af spørgeskemaer til de unge samt indsamling af skoleoptegnelser.

Vurdering: H

The HEARTS program

(The Health, Education in the Arts, Refining Talented Students Family Life Center)

Forfatter og år: Respress, T. & Lutfi, G. (2006)

Indsatsbeskrivelse: Et finkulturelt kunstprogram efter skole med principper fra hjernebaseret læring og mentorelementer.

HEARTS har et curriculum, som skal afspejle en integrerende tilgang til undervisning og læring. Undervisning og aktiviteter er planlagt og udført med stort fokus på at facilitere oplevelser og erfaringsmæssig læring inden for fire kunstområder: Billedkunst, drama, musik og dans. Elever placeres på modulerne ifølge deres interesser, som de har givet udtryk for i et skema. Modulerne er:

1. Billedkunst: Mulighed for vandfarve, oliemaling, tegning, foto, collage, ler, håndværk, tryk og skulptur.
2. Drama: Aktiviteter såsom skuespil, sketches, kreativ skrivning, poesi, storytelling og sceneopførelse. Elever, som er interesserede i at blive professionelle skuespillere, deltager i dette modul, alt imens de lærer, hvorledes drama kan blive en livslang karriereaspiration. Gennem foredrag, demonstration og deltagelse lærer de også de tekniske teaterelementer. Eleverne tilbringer i gennemsnit to timer hver uge på at arbejde på sceneteknik, scenemanagement, lyd, scenedesign, teaterhistorie og lyssætning.

3. Dans: Aktiviteter såsom moderne samt urban dans og step. Eleverne lærer at få et højt niveau af selvrespekt, selvværd, selvtillid, disciplin samt lokalsamfunds- og kulturel stolthed gennem Afrikansk-Caribisk dans. Eleverne modtager timer hver anden uge og undervisning i koreografi for at øge deres viden om Afrikansk-Caribiske danseteknikker, stile, ordforråd og historie.
4. Musik: Eleverne får forskellige former for musik- og stemmeundervisning med jazz, blues, positiv hiphop, klassisk og caribisk tromme. De deltager i musiklektioner baseret på deres interesseområder. Tilmed lærer de, der ønsker at blive professionelle, om alle facetter i musikproduktion.

Hvert modul indarbejder desuden muligheder for, at eleverne kan forbedre deres basale færdigheder i læsning, skrivning og matematik, mens de deltager i kunstaktiviteterne. Eleverne udvikler sig fagligt gennem aktiviteter som for eksempel computerassisteret læring, kreativ skrivning, Superstar læseprogrammer, læsestøtte og undervisning med en-til-en-assistance.

Programmet anvender også andre indsatsstrategier såsom henholdsvis individuel og gruppebaseret mentorindsats, muligheder for service-læring og ungdomsråd.

Den individuelle mentorindsats giver eleverne faglig hjælp, tidsstyring, evner for at sætte mål, karriereudforskningsaktiviteter, ekstra opmærksomhed, opmuntring og venskab. Gruppementorprogrammet opnås gennem lokale organisationer som ofte mødes med eleverne for at styrke programmets curriculum. Diskussionsemnerne er voldsforebyggelsesteknikker såsom stresshåndtering, konfliktløsning, vredeshåndtering og kammeratskabsmediering. Servicelæringsprojektet involverer eleverne i kunstprojekter, som supplerer, styrker og støtter skolens uddannelsesmål. Eleverne lærer livsfærdigheder, som er integreret i det traditionelle klasserumsmiljø. Tilmed kontakter eleverne grupper i lokalsamfundet, offentlige aktører og park- og rekreationskontorer for at identificere mulige områder, som har brug for udvikling. De samarbejder med medlemmer af lokalsamfundet for at udføre projektet, som lærer dem færdigheder såsom at udvikle mål, lave handleplaner, opnå nødvendige ressourcer og bestemme metoder til at demonstrere succes for projektets landvinding. Endelig anvender HEARTS-programmet et ungdomsråd, som mødes regelmæssigt og giver administrationen feedback på programleveringen. De kommer evt. med forslag til forbedringer.

Teori: Kunst er en måde, hvorpå udfordrede elever kan nås med principper fra hjernebaseret læring. Kreativitet og rationalitet mødes i brugen af hele hjernen – anvendelsen af både højre og venstre del maksimerer læring. Forskning tyder på, at elever, som har kunst, mindre sandsynligt har sociale, emotionelle eller adfærdsmæssige problemer, alt imens de har en tendens til at erfare bedre faglige præstationer. De deltager også i aktiviteter uden for skolelektionerne, opbygger vedvarende

venskaber og bliver selvmotiverede. Programmet værner om de unges positive forandring gennem et fokus på deres individuelle ressourcer såsom talenter, interesser, færdigheder og kompetencer. Formålet er at øge deltagernes faglige præstationer og reducere risikoen for fremtidig vold.

Målgruppe: 11-14-årige African Americans i risiko for at fejle i skolen og socialt. De er i risiko for vold og "gangs" i de timer, de ikke er i skole. De udviser særlig problemadfærd, ringe skolekarakterer, skolefremmødelser, familieproblemer og problemer i lokalsamfundet og har en dårligt stillet socioøkonomisk baggrund.

Sted: Florida i USA, hvor projektet foregår på et universitet, Florida Agricultural and Mechanical University. Programmet skal være et link mellem skolen og lokalsamfundet

Resultat: Programmet har signifikant forbedret effekt for hhv. selvværd og karakterer (både karaktergennemsnit og specifikt for læsning), når deltagerne sammenlignes med kontrolgruppen. Der er dog ingen signifikant sammenhæng med voldsrisikoindex, matematikkarakter, højvoldsrisiko el. holdning til skolen.

Undersøgelsen: Pre-post med kontrolgruppe og indsamling af skoledata og spørgeskemaer til de unge.

Vurdering: M

The Prodigy Program

Forfatter og år: Rapp-Paglicci, L. et al. (2011)

Indsatsbeskrivelse: Et kriminalitetsforebyggelsesprogram, der kombinerer et kunstprogram med selvreguleringskompetencer undervist af lokale kunstnere med en mentorrolle.

Der er undervisning i visuel, optrædende, musikalsk, medie- og teaterkunst. I undervisningen modelleres, læres og praktiseres tre typer af selvreguleringsfærdigheder. Herunder sociale færdigheder, vredeshåndtering og problemløsningsfærdigheder.

Underviserne er kunstnere fra lokalsamfundet, som udvikler positive og støttende mentorrelationer til de unge, og indsatsen varer i 8 uger. Underviserne bliver oplært i læringsstile, udvikling af lektionsplaner, ungdomsudvikling og færdighedsopbygning.

Uddannet personale monitorerer implementeringen af programmet, lektionsplaner og leveringen af færdigheder i løbet af programmet.

Teori: Kunstprogrammer menes passende at kunne adressere selvreguleringsproblemstillinger med forbedringer på både individuelt niveau og i forhold til den offentlige sikkerhed. Både som tidlig kriminalitetsforebyggelse og reduktion af tilbagefald via en indsats i miljøet, der er fokuseret

på at afværge kriminelle løbebaner tidligt og på mellemliggende tidspunkter.

Målgruppe: I gennemsnit 15 år, men deltagerne er fra 12-18 år gamle. De er unge fra lokalsamfundet, som er i risiko, eller unge dømt af retssystemet. 89 % er blevet dømt ved Floridas ungdomsdomstol. Det lader desuden til, at problemer i skolen – foruden mentale og familiemæssige – præger disse unge, hvilket øger risikoen for kriminalitet. Forfatterne henviser selv til, at programmet vil være godt for ikke-voldelige unge.

Sted: I Tampa Bay-regionen i det sydlige Florida, USA, hvor der er stor fattigdom og boligmobilitet. Små 20 % af den urbane befolkning er spansktalende.

Resultat: Der er signifikante og positive forandringer inden for eksternaliserende adfærd, internaliserende adfærd, troen på egne faglige evner og for familiefunktion samlet set ved programmets slutning. Det er interessant, at familiefunktionen på et overordnet plan forbedres, når programmet ikke rummer et familieelement.

Der er dog ikke signifikante ændringer på skolepræstationer, selv om der er positive tendenser for skolefremmøde, karakterer og reduceret antal disciplinære indbringelser.

Alt i alt håber forfatterne, det stigende antal Hispanic youth, som kommer i berøring med retssystemet, kan reduceres på denne vis frem for fængslinger og anbringelser.

Undersøgelsen: Pre-post uden kontrolgruppe med kvantitativ metode i form af spørgeskemaer til de unge deltagere. Som kvalitetskontrol skal forældre vurdere nøjagtigheden af mange spørgsmål angående nuværende og nylig adfærd og aktiviteter. Skoleinformationer indsamles desuden i skoledistrikterne.

Vurdering: M

The Prodigy Cultural Arts Program

Forfatter og år: Stewart, C. et al. (2009)

Indsatsbeskrivelse: Et kunstprogram, som består af lektioner i kunst med et færdigheds-curriculum. Lektionerne omfatter den visuelle, opførende, musikalske, medie- og teaterkunst. Underviserne, som er lokale kunstnere, oplæres grundigt i læringsstile, lektionsplaner, færdighedsopbygning og unges udvikling, inden programmet starter. Disse kunstundervisere udvikler positive og støttende relationer til de unge. Tre specifikke færdigheder undervises, modelleres og laves der rollespil til i løbet af lektionerne: 1. Kommunikationsevner 2. Vredeshåndteringsfærdigheder og 3. Problemløsningsfærdigheder.

Uddannet personale monitorerer og observerer programmets implementering.

Programmet varer i 8 uger med 3 timers deltagelse om ugen svarende til to måneder.

Teori: Kunst bruges som middel til at skabe prosociale færdigheder hos de unge, og programmet bygger på Positive Youth Development-modellen, som fokuserer på at opbygge værdier og modstandskraft hos unge (Butts et al. 2005). Programmet skal facilitere sund udvikling og hæmme skadelig adfærd og giver mulighed for prosocial involvering, fremmer færdighedsudvikling, faciliterer støttende relationer, giver tilpas med struktur og styrker prosociale normer.

Målgruppe: 10-18-årige børn og unge med en gennemsnitsalder på 16 år. De unge er dømt og ikke-dømt unge i risiko. 76 % er henvist pga. involvering i the State Juvenile Justice System. 24 % er unge fra lokalsamfundet, som deltager. Indsatsen er særligt rettet mod unge med mentale problemer.

Sted: Foregår i lokalsamfundet, og testes både på landet og i storbyen i USA.

Resultat: Alle skalaer demonstrerer gennemsnitsforandringer i positiv retning fra pre- til post, men ikke alle er signifikante – herunder kriminalitet.

Især hvordan den unges familie fungerer ("family functioning") forbedres signifikant samlet set og i visse enkeltstående dimensioner såsom problemløsning, adfærdskontrol, kommunikation og affektiv respons med små til moderate effektstørrelser. Og det er på trods af, at det ikke som sådan er en familierettet indsats. Måske forbedres familieforhold bl.a. gennem de færdigheder, de unge lærer i programmet. Prodigy-programmet virker effektivt i at reducere familieproblemer for både urbane og rurale unge – især rurale.

De unges mentale helbredssymptomer forbedres i en vis udstrækning med signifikante resultater for at være deprimeret, somatisk (legemlige symptomer) og have selvmordstanker – og bedst for piger.

Deltageres status som dømt, deres alder eller etnicitet har ingen sammenhæng med de målte variable hverken pre- el. post. Men Prodigy-programmets lokation (urban/rural) samt køn har en indflydelse på de målte variable ved pre-test inden programmet. Lokationen (urban/rural) hænger signifikant sammen med alle familievirke-skalaerne og visse kriminalitetsspørgsmål bl.a. "gang", ryge cigaretter, drikke, stoffer, bære kniv, stjæle fra biler – her er alle målene større blandt rurale unge, som også klarer sig dårligere i førtesten i forhold til mentale symptomer og familievirke. Efter indsatsen er der derimod ingen signifikant forskel på subgrupperne. Køn har også en betydning for mental sundhed. Piger har signifikant flere mentale symptomer inden indsatsen end drengene,

og deprimeret/ensom samt somatisk/oprørt mave er signifikant forskellige ved post-test i forhold til køn.

Undersøgelsen: Pre-post-design, hvor et urbant sted sammenlignes med et ruralt/landligt, hvor begge steder modtager indstatsen. Data indsamles via spørgeskemaer til de unge og deres forældre.

Vurdering: M

The Quantum Opportunity Program

Forfatter og år: Maxfield, M. et al. (2003)

Indsatsbeskrivelse: Et ASP-program efter skole, som primært består af sagsbehandling kombineret med en mentorindsats, uddannelsesassistance, udviklende aktiviteter, samfundsorienterede aktiviteter samt praktisk støtte og økonomisk incitament.

Sagsbehandleren agerer som mentor og udvikler en personlig og omsorgsfuld relation til den unge (ml. 15 og 25). Han/hun adresserer en bred vifte af de udfordringer, den unge står over for. Sagsbehandlingen er intens, og de unge kan kontakte sagsbehandlerne i nødstilfælde uden for arbejdstiden.

De unge bliver i programmet, uanset om de dropper ud af skolen, kommer i fængsel, er inaktive i QOP over længere tid eller skifter skole. Samtidig er programmet omfangsrigt, og sagsbehandleren/mentoren adresserer varierende barrierer, den unge møder – fx ved at tilbyde transport el. henvise den unge til et afvænningsprogram. Sagsbehandleren hjælper også de unge, der er mindst 16 år, med at finde sommerjob.

Uddannelsesaktiviteterne tager udgangspunkt i en vurdering af den unges faglige niveau, hvorpå der kreeres en individuel uddannelsesplan. De omfatter en-til-en-undervisning og computerassisteret instruktion i specifikt fagmateriale såvel som basal læsning og matematik. Uddannelseselementet består også i besøg på nærtliggende universiteter og andre aktiviteter, som skal højne kendskab og planlægning til universitetet eller anden videre uddannelse. Aktiviteterne skal øge deres præstation i skolen, hjælpe med til at de består og fortsætter i uddannelsessystemet.

Udviklingsaktiviteterne rummer rekreation og skal reducere risikabel adfærd samt højne kulturel bevidsthed. De samfundsorienterede aktiviteter (community service) kan være at besøge et lokalt plejehjem eller lave frivilligt arbejde lokalt. Det skal udvikle ansvarsfølelse over for andre i kvarteret.

Den praktiske støtte kommer i form af alt lige fra snacks til transport, henvisning til sundhedsservices, sommerjobprogrammer, bolighjælp, indkomststøtte, børnepasning m.m.

Endelig gives der et økonomisk incitament på 1,25 \$ i timen for deltagelse i uddannelses-, udviklings-mæssige og samfundsorienterede aktiviteter, og samme beløb sættes på en konto og loves den unge, når denne består high school el. GED certificate og indskrives på universitetet, i mesterlære, hæren el lign.. Der gives tilmed bonus til personalet i forhold til, at de unge deltager. Hvis en deltager består high school, fortsætter kun støtten fra mentoren og der gives assistance til at skrive sig ind på videre uddannelse.

I praksis gennemføres uddannelses- og det samfundsorienterede element ringe. De fleste steder implementerer dog mentor-elementet som angivet af QOP-modellen. Alle sites implementerer udviklingskomponenten, men med større fokus på rekreative aktiviteter, end modellen foreslår. Få unge screenes eller henvises på baggrund af mental eller fysisk sundhed.

Teori: Formålet er at hjælpe med til, at de unge består "high school" og går i gang med videre uddannelse eller oplæring. Sekundært søges det at højne henh. karakterer i high school og testscorer samt reducere risikoadfærd (rusmidler, kriminalitet, teenagerforældrer) og risikoen for senere arbejdsløshed og afhængighed af offentlige ydelser. Programmets filosofi er, at de, der er mindst motiverede, måske kan drage mest nytte af programmet. Derfor indskrives alle de unge uanset deres aktive deltagelse el. motivation og forbliver indskrevet, uanset om de kommer i fængsel, er inaktive i indsatsen og lign.

Målgruppe: Ca. 14-årige unge med lave karakterer, som begynder på high schools med en høj "drop-out-rate". De er i risiko for ikke at fuldføre high school og videreuddanne sig, og dertil for lave karakterer i high school og risikabel adfærd (rusmidler, kriminalitet, teenageforældreskab)

Sted: Primært i storbyen i områder hvor skolerne har høj drop-out-rate. Et test-site ligger dog på landet. USA i henh. Cleveland, Fort Worth, Houston, Memphis og Washington D.C., Philadelphia og Yakima.

Resultat: Risikabel adfærd, herunder kriminalitet, "gang"-aktivitet og det, at blive teenagerforælder, reduceres ikke. QOP lader dog til at påvirke de unges beståelse af high school positivt og øge sandsynligheden for, at de involverer sig i videre uddannelse el. oplæring, men størrelsen og signifikansen af effekten varierer, alt efter hvordan effekten måles og estimeres. Forfatterne ser disse effekter i forhold til det generelt velimplementerede mentor/sagsbehandlings-element, som netop søger at støtte de unge i fuldførelsen og fortsættelsen af deres uddannelse.

Ifølge et evalueringsskema øges alkohol og illegal stofbrug i øvrigt signifikant "i de sidste 30 dage", hvilket er en kontraproduktiv tendens af indsatsen. Forfatterne opstiller hypoteser om, at de penge, de unge får for deltagelse, måske bruges til alkohol, eller at programmet ved at bringe unge sammen har medvirket til negativ kammeratpåvirkning og udbredt brugen af alkohol og stoffer.

De unges præstation i skolen forbedres ikke – lige fra karakterer, til tests i læsning og matematik til midlertidig eller permanent bortvisning. Forfatterne forklarer den manglende effekt ud fra den manglende el. mangelfulde implementering af programelementet med computerassisteret undervisning og boglig hjælp. Der er ingen positiv effekt på de unges syn på fremtiden og dem selv eller på deres holdninger til kriminalitet eller at droppe ud af skolen.

Der er i øvrigt siden lavet en opfølgende effektevaluering fra 2002-2004 ca. to år efter indsatsens afslutning, som ikke viser nogen effekt på at bestå high school. Samtidig er der en kontraproduktiv effekt. De forhenværende deltagere er signifikant mere sandsynligt blevet arresteret eller sigtet i de sidste to år end kontrolgruppen¹²⁴. Det er svært at sige, hvilket element, der medfører hvad.

Programmet viser sig bedst som forebyggelse og ikke behandling af de, som allerede møder konsekvensen af risikabel adfærd. Implementeringerne afhjælper ikke mentale lidelser, stofmisbrug m.v.

Der er desuden vanskeligheder omkring det, at sagsbehandlere/mentorere altid skal være til rådighed. Det begrænses af sagsbehandlernes privatliv, praktiske problemer med unge, som er flyttet langt væk, samt lovgivning ift. overtidssarbejde.

Udviklingsaktiviteterne betoner de fleste steder rekreation mere end de planlagte livsfærdigheder. De unge synes dog, de rekreative aktiviteterne er sjove, og mentorere mener, aktiviteterne er gode til at skabe programdeltagelse.

Undersøgelsen: Pre-post med tilfældigt udvalgt kontrolgruppe. Implementeringen undersøges kvalitativt med årlige besøg på sites, programkonferencer og info fra personalet om bl.a. programomkostninger og de indskrevnes deltagelse. Effektevalueringen beror på spørgeskemaer og telefoninterviews med de unge, matematik- og læsetests samt karakterblade.

Vurdering: H

The South Baltimore Youth Center

Forfatter og år: Baker, K. et al. (1995)

Indsatsbeskrivelse: Et ungdomscenter ("after-school youth center") med en uformel struktur, hvor de unge kan komme og deltage i positive sociale aktiviteter, og hvor de har en bestemmende rolle i organisationen.

¹²⁴ Schirm A, Stuart E, McKie A. (2006). *The Quantum Opportunity Program Demonstration: Final Impacts*. Washington, DC: Mathematica Policy Research, Inc.

Bl.a. sidder de unge med som majoritet i centrets bestyrelse, hvor de spiller en central rolle i ansættelsen af nyt personale. Alle aktiviteter for unge i centret skal være planlagt og udført af de unge selv. Hvis aktiviteterne fejler, træder de voksne heller ikke til og afhjælper problemerne. De unge arrangerer alt lige fra en bustur til en forlystelsespark, en træplantningsdag og en lokal avis. På centret kan de unge spille pool, se TV, arbejde på computere eller interagere med det voksne personale. Personalet ser deres rolle som en støtte til, hvad de unge vil – enten som en aktivitet i ungdomscentret el. i deres personlige liv.

Centret tilbyder også mentorer. Både personale og frivillige studerende står for mentoraktiviteterne. Der benyttes gadearbejdere til opsøgende arbejde i lokalsamfundet for bl.a. at rekruttere de unge til centret. De unge henvises også fra skoler, politi og andre instanser. Centret udvikler et samarbejde med andre aktører i lokalsamfundet, og lokalsamfundet involveres i de unges udviklingsaktiviteter. Endelig undervises de unge i boglige færdigheder.

Oprindeligt skulle der have været jobtræning via computere og enkelt-sagsbehandling for at møde de unges forskellige behov, men det udgår pga. manglende tilslutning fra de unge og i tilfældet af sagsbehandling ligeledes fra personalet.

De unges "empowerment", mentoraktiviteter samt voksentillid og -støtte udgør dermed de primære programelementer, der udvikles over programmets tre år.

Reglerne i centret for centrets brugere reduceres gennem årene - disse er de, der bliver faste regler efter to år:

1. Hvis noget skal gøres, gør du det.
2. Ingen stoffer.
3. Ingen slåskamp.
4. Ingen sko i møblerne.
5. De unge skal sikre sig, at reglerne følges.

Centret har åbent 6 timer i løbet af dagtimerne efter skoletid igennem skoleåret, i weekenden samt gennem skoleferien.

Teori: De unges egne styrker for at håndtere en svær socioøkonomisk kontekst i lokalsamfundet faciliteres af støttende voksne, med hvem de udvikler uformelle og tillidsfulde bånd. Ungdomscentret fylder det hul ud, som dysfunktionelle familier og skolernes manglende ressourcer efterlader – de kan give de unge den vejledning, de ellers kunne få, men ikke får der. Ifølge centrets filosofi er brugerne unge, som har brug for yderligere voksenvejledning i at vokse op. Indsatsen skal reducere risikofaktorer for vold, kriminalitet og rusmiddelmisbrug gennem et helle, hvor de unge kan tage del i positive sociale aktiviteter og blive "empowered" igennem beslutningstagning ved at give dem autoritet – fx ved at sidde i centrets bestyrelse – og kræve, de selv planlægger og udfører aktiviteter. Hvis de fejler en aktivitet, er det i sig selv ikke vigtigt, og personalet træder ikke til, fordi de unge selv skal tage ansvar. Det er

ikke så meget specifikke udflugter og lign., som er vigtige i sig selv, men den uformelle proces, hvori unge og voksne bringes sammen i en fælles aktivitet.

Indsatsen skal være en "uformel socialiseringsagent" (informal agent of socialization) og målet er at være en uformel social organisation ligesom familie, nabolag, lokalsamfundet, venner osv. Her er der udviklingshjælp og vejledning fra voksne i modsætning til, hvis de unge udelukkende hang uformelt ud med andre unge og måske ville præge hinanden uhel-digt.

Alle samfundsdeltagere skal have de sociale evner, det kræver at agere i både uformelle og formelle aktiviteter. Da mange risikofaktorer findes i de unges uformelle miljø – familie, nærmiljø etc. – ses det som tvivlsomt, at løsningen skulle kunne findes via formelle programmer.

Målgruppe: Unge i risiko for kriminalitet, vold og rusmiddelmisbrug, hvilket vurderes ud fra lokalsamfundets karakteristika. Nogle af deltagerne er involverede i kriminell adfærd, men der er unge, som ikke deltager i programmet, som er mere involverede i kriminalitet.

Sted: Baltimore, Maryland i USA i et storbyssamfund præget af fattigdom og arbejdsløshed og manglende fremtidsudsigter. Ungdomscentret holder til i kælderen i en bygning, der ligger tæt på lokalsamfundets centrum, og projektet startede op som et initiativ fra lokale beboere.

Resultat: Programmet har positiv effekt både i henhold til forfatternes proces- og effektevaluering. Der er en positiv effekt på højrisikoadfærd, og det lader til, at størrelsen af denne effekt øges med tiden. Samtidig virker det, som om indsatsen fungerer for både reduktion i stofbrug, vold og kriminalitet.

Deltagerne har som følge af indsatsen en signifikant bedre score på 73 % af de målte effekter. Relativt i forhold til gruppen, som ikke benytter ungdomscentret, forbedredes deltagerne score signifikant på 86 % ud af de 15 effektmål. Resultaterne af undersøgelsen viser, at begge grupper i nogle tilfælde forværres – men indsatsgruppen i mindre grad. Nogle gange forbedres begge grupper – men indsatsgruppen mere, og endelig forbedres indsatsgruppen, hvorimod kontrolgruppen forbliver det samme.

Alvorlig kriminell adfærd falder for de unge, der deltager i indsatsen, men stort set ikke for kontrolgruppen, som ellers i udgangspunktet havde en lavere score. Mandlige deltagere viser den største reduktion, og med alderen begår de mindre kriminalitet. Mindre kriminelle eller asociale handlinger falder i frekvens for begge grupper, men mest for deltagerne. Prosocial adfærd forbedres dog ikke signifikant.

Alkoholforbruget stiger hos begge grupper, men mest for kontrolgruppen, som ikke bruger centret. Brugen af stoffer falder blandt deltagerne, hvorimod den stiger for kontrolgruppen. Stofbrug varierer med alder og

kammeratskabsmiljøet. Hvis der tages højde for kontrolgruppens alder og kammerater, falder stofbrugen i begge – men mest for deltagerne.

Indsatsdeltagernes risikomiljø og aktive kognitive "coping" forbedres desuden signifikant. Beskæftigelse og uddannelse lader dog ikke til at ændre sig.

Centret håndterer direkte og indirekte de unges multiple problemer ved:

1. Anerkendelsen af at adressere disse multiple problemer. 2. Troen på at "resiliency" (modstandsdygtighed) bedst udvikles gennem multiple metoder. Løsningerne lettes ved, at indsatsen er uformel, ubureaukratisk og man er "rede til" at gøre, hvad den unge har behov for uden begrænsninger. Således kan der handles hurtigt og håndtere risikomiljøet el. opbygge modstandskraft hos unge med socialt uacceptabel adfærd.

Undersøgelsen: Kvalitativ metode til procesevaluering og kvantitativ til effektevalueringen, som foregår via spørgeskemaer til indsats- og kontrolgruppe. Studiet er langvarigt, og der kontrolleres for resultatforstyrrende faktorer.

Vurdering: H

Kap. 7

Sammenfatning og perspektivering

Kortlægningen og de dybdegående analyser af effekten af mentor- og fritidsindsatser har peget på lovende effekter for mentor- og fritidsindsatser set både hver for sig og kombineret, selv om effekterne ikke er entydige eller konsekvente og varierer fra undersøgelse til undersøgelse.

Dybdegående analyser, der bygger på solide effektstudier, tyder på, at positive forandringer som følge af mentor- og fritidsindsatser kan skabes inden for mange forskellige områder. Der ses forbedrende effekt inden for de unges kriminelle gerninger, deres pro-sociale og uroskabende adfærd, psyke, rusmiddelbrug, relationer til venner og familie samt skolegang.

De indsatser, som viser gode og pålidelige resultater, har nogle særlige kendetegn i forhold til deres indhold, varighed, hyppighed, deltagere og kontekst.

Der er kontinuerligt engagerede og støttende voksne til stede og et fokus på styrke de unges sociale, følelsesmæssige og kognitive evner. Samtidig varer de mindst et år og involverer jævnlig og intens deltagelse og kontakt på ugentlig basis. Deltagerne er omkring 11-14 år og i en lettere grad af risiko, mens visse fritidsindsatser tilmed har vist positive forandringer for de lidt ældre i større risiko. I sidstnævnte tilfælde er det dog vigtigt at kunne modvirke eventuel negativ påvirkning mellem indsatsdeltagerne. Effekterne er desuden hovedsageligt påvist i dårligt stillede områder i storbyer. Samtidig kan kortvarige indsatser med fokus på unge uden synderlig kriminalitetsrisiko ikke forventes at have nogen påviselig effekt¹²⁵.

Konklusionerne beror dog blot på den tilgængelige viden i henhold til kortlægningens fokus. Om indsatserne til eksempel kan siges også at have en effekt for andre grupper af unge i andre bymæssige sammenhænge m.m. vil kræve nye afprøvninger af indsatserne i nye sammenhænge med veldokumenterede proces- og effektundersøgelser.

En forebyggelsesindsats, som passer til det lokale behov ét sted, passer ikke nødvendigvis andre steder¹²⁶, og da størstedelen af de kortlagte undersøgelser er fra USA, er sammenligneligheden i forhold til fx Danmark et spørgsmål, som må håndteres specifikt fra eksempel til eksempel¹²⁷. Enhver indsats må baseres på en grundig undersøgelse af de lokale vilkår¹²⁸.

¹²⁵ (Kommissionen vedrørende ungdomskriminalitet 2009:339)

¹²⁶ (Goldstein & Huff i Derezotes 1995:36)

¹²⁷ (Bowey & McGlaughlin 2006:270)

¹²⁸ (White 2007:9)

Som nogle forskere siger, er der som følge af mangfoldigheden i mennesker og steder med sikkerhed nogle gode effekter af nogle mentor-fritidsindsatser for nogle mennesker under nogle vilkår¹²⁹. Ved netop at gå dybere ned i, for hvem og under hvilke vilkår, indsatserne har potentiale, bliver det i højere grad muligt at vurdere, om lignende processer og udfald vil kunne tænkes at forekomme i danske kontekster.

Oprindelsen til de unges udfordringer er nemlig tit så kompleks, at sammensatte og flerdimensionelle indsatser, som tidligt evner at tage familiens, vennernes, skolens og lokalsamfundets betydning i betragtning, synes at gøre mest nytte¹³⁰.

Kortlægningens analyser viser, at de kombinerede mentor- og fritidsindsatser formår at omfatte flere regier af de unges liv. Med en støttende voksen, styrkende fritidsaktiviteter sammen med andre unge og involvering af de unges forældre kan indsatsen omfatte og forbedre flere sider af den unges tilværelse. Mentorrollen kan samtidig holde kontakt med skolen og udfyldes af en, der kommer fra den unges eget lokalsamfund.

Alt i alt er mentor- og fritidsindsatser især i kombineret form således en ganske lovende vej til forebyggelse af kriminalitet – ikke mindst for mellemliggende faktorer såsom forholdet til venner og familie, skoleengagement og -fremmøde, psykisk velvære og alkohol- og stofbrug.

Indsatsformerne bør dog ikke benyttes som kompensation for utilstrækkeligheder i andre regier, og de kan fungere mest optimalt i forbindelse med sammenspillende tilgange¹³¹.

Litteraturen omkring effekten af mentor- og fritidsindsatser er begrænset, hvilket hidtil har gjort det svært for praksisfeltet at lade sig inspirere og styre efter, hvad der påviseligt har virket tidligere. Denne rapport har kunnet møde dette behov ud fra den tilgængelige viden, men der er især brug for nye studier af mentor- og fritidsindsatseres langvarige effekt, som vil vise, om de gode resultater nu også forbliver gode i længden¹³².

Samtidig er der trang til mere stringente evalueringer af de forebyggende indsatser, som fokuserer på flere effektmål på en gang, da indsatserne viser sig at påvirke mange faktorer. De bør benytte flere forskellige datakilder og metodiske tilgange, undersøge indsatsdeltagerne inden- under- efter indsatsen, benytte en kontrolgruppe og samtidig monitorere, hvilke alternative tilbud, kontrolgruppen modtager undervejs. Endelig bør indsatsens implementering granskes, så det vides, hvad man i givet fald måler effekten af – alt imens det vil give værdifuld viden til en anden gang, indsatsen muligvis skal anvendes i praksis.

Under alle omstændigheder er det dog svært at opnå decideret "evidensbaseret viden" om en kriminalitetsforebyggende effekt inden for disse sekundære indsatser. Jo tidligere på et risikokontinuum, indsats-

¹²⁹ (Rhodes & Ryan Lowe i Rogers 2011:167)

¹³⁰ (Botvin i Hanlon et al. 2009; Mahoney et al. i Durlak et al. 2010:306)

¹³¹ (Rogers 2011:167)

¹³² (Durlak et al. 2010:305; Maxfield et al. 2003:10)

deltagerne befinder sig, og jo mindre det givne program eller den givne indsats retter sig direkte og hovedsageligt mod kriminalitet, jo sværere vil det være at måle en reduktion i kriminaliteten¹³³.

På nuværende tidspunkt giver denne systematiske kortlægning om effekten af mentor- og fritidsindsatsers effekt for unge i risiko de bedst mulige pejlemærker for en nyttig praksis. Indsatserne tyder lovende på flere måder i forebyggelsen af vold, anden kriminalitet og uroskabende adfærd såvel grupperelateret og i bredere forstand.

Fremtidige afprøvninger og undersøgelser af indsatserne i lokale kontekster vil kunne etablere mere specifik viden om, hvordan de kan skabe positive forandringer og styrke de unge mennesker på deres videre færd i tilværelsen.

¹³³ (Coalter i Nichols 2004:193)

Litteratur

Litteratur – Kortlagte undersøgelser

Allen, K.; Akinyanju, K.; Milliken, T.; Lorek, E. & Walker, T. T. (2011) Improving the Pro-Social Skills of Transitioning Urban Youth: A Summer Camp Approach, *Middle School Journal*, 42(4), s. 14-22

Anderson-Butcher, D.; Newsome, W. S. & Ferrari, T. M. (2003) Participation in boys and girls clubs and relationships to youth outcomes, *Journal of Community Psychology*, 31(1), s. 39-55

Apsler, R.; Formica, S.; Fraster, B. & McMahan, R. (2006) Promoting positive adolescent development for at-risk students with a student assistance program, *Journal of Prim. Prev.*, 27(6), s. 533-54

Arbreton, A. J. A. & McClanahan, W. S. (2002) *Targeted Outreach: Boys and Girls Clubs of America's Approach to Gang Prevention and Intervention*, Public and Private Ventures, Philadelphia, 70 s.

Baker, K.; Pollack, M. & Kohn, I. (1995) Violence prevention through informal socialization: An evaluation of the South Baltimore Youth Center, *Studies on crime and crime prevention*, 4(1), s. 61-85, National Council for Crime Prevention

Berry, V.; Little, M.; Axford, N. & Cusick, G. R. (2009) An evaluation of youth at risk's coaching for communities programme, *Howard Journal of Criminal Justice* 48(1), s. 60-75

Bowey, Laura & McGlaughlin, Alex (2006) The Youth Crime Reduction Video Project: An Evaluation of a Pilot Intervention Targeting Young People at Risk of Crime, *Howard Journal of Criminal Justice*, 45(3), s. 268-283

Brady, B.; Dolan, P.; O'Brien, M. & Canavan, J. (2005) *Big Brothers Big Sisters Ireland. Youth Mentoring Programme: Galway, Mayo & Roscommon*, HSE/NUI, Galway Child & Family Research & Policy Unit, 101 s.

Crank, J.; Crank, J. & Christensen, W. (2003) The Ada Sheriffs Youth Foundation: The development of a decentralized youth program, *Journal of Criminal Justice*, 31(4), s. 341-350

CRG Research Limited (CRG) (2006) *Positive Activities for Young People: National Evaluation. Final Report*, Department for Education and Skills, Moorfoot, Sheffield, 113 s.

Cross, A. B.; Gottfredson, D. C.; Wilson, D. M.; Rorie, M. & Connell, N. (2009) The impact of after-school programs on the routine activities of middle-school students: Results from a randomized, controlled trial, *Criminology & Public Policy*, 8(2), s. 391-412

Cross, A. B., Wilson, D. M., Rorie, M. & Connell, N. (2010) Implementation Quality and Positive Experiences in After-School Programs, *American Journal of Community Psychology*, 45, s. 370-380

- Davis, D.; Ray, J. & Sayles, C. (1995) Ropes Course Training for Youth in a Rural Setting: "At First I thought it was going to be boring...", *Child and Adolescent Social Work Journal*, 12(6), s. 445-463
- de Anda, Diane (2001) A Qualitative Evaluation of a Mentor Program for At-Risk Youth: The Participants' Perspective, *Child & Adolescent Social Work Journal*, 18(2), s. 97-117
- DeCarlo, A. & Hockman, E. (2003) RAP Therapy A Group Work Intervention Method for Urban Adolescents, *Social Work with Groups*, 26(3), s. 45-59
- Den Korte Snor (2010) *Evaluering af Sikker By*. Den Korte Snor, Københavns Kommune, 12 s.
- Derezotes, D. (1995) Evaluation of the Late Nite Basketball Project, *Child and Adolescent Social Work Journal*, 12(1), s. 33-50
- Durlak, J. A.; Weissberg, R. P. & Pachan, M. (2010) A Meta-Analysis of After-School Programs That Seek to Promote Personal and Social Skills in Children and Adolescents, *American Journal of Community Psychology*, 45, s. 294-309
- Flewelling, R.; Paschal, M.J.; Lissy, K.; Burrus, B.; Ringwalt, C.; Graham, P.; Lamar, V.; Kuo, M. & Browne, D. (1999) *A Process and Outcome Evaluation of "Supporting Adolescents with Guidance and Employment (SAGE)": A Community-Based Violence Prevention Program for African American Male Adolescents*, Division of Violence Prevention, National Center for Injury Control and Prevention, Centers for Disease Control and Prevention, 25 s.
- Gottfredson, D. C.; Gerstenblith, S. A.; Soulé, D. A.; Womer, S. C. & Shaoli, L. (2004) Do After School Programs Reduce Delinquency?, *Prevention Science*, 5(4), s. 253-266
- Grossman, J. B. & Rhodes, J. E. (2002) The Test of Time: Predictors and Effects of Duration in Youth Mentoring Relationships, *American Journal of Community Psychology*, 30(2), s. 199-219
- Hanlon, T. E.; Bateman, R. W.; Simon, B. D.; O'Grady, Kevin E & Carswell, Steven B. (2002) An Early Community-Based Intervention for the Prevention of Substance Abuse and Other Delinquent Behavior, *Journal of Youth and Adolescence*, 31(6), s. 459-471
- Hanlon, T. E.; Simon, B. D.; O'Grady K. E.; Carswell, S. B. & Callaman J. M. (2009) The Effectiveness of an After-school Program Targeting Urban African American Youth, *Education and Urban Society*, 42(1), s. 96-118
- Harris, M. & Wheeler, M. A. (1997) Promising Practices: The PRIDE Program at Bloomsburg University of Pennsylvania, *Multicultural Education*, 5(2), s. 20-22
- Herrera, C.; Kauh, T. J.; Cooney, Si. M.; Grossman, J. B. & McMaken, J. (2008) *High School Students as Mentors. Findings from the Big Brothers Big Sisters School-Based Mentoring Impact Study*, Public Private Ventures, 40 s.
- Higginbotham, B. J.; Harris, V. W.; Marshall, J. P. & Lee, T. R. (2006) Youth and Families with Promise: A Multi-Component Youth Development Program, *Journal of Youth Development*, 1(3), Winter 2006-2007
- Hritz, Susan & Gabow, Patricia (1997) A Peer Approach to High Risk Youth, *Journal of Adolescent Health*, 20: 259-260

- Keating*, L.; Tomishima, M. A.; Foster, S. & Alessandri, M. (2002) The Effects of a Mentoring Program on At-Risk Youth, *Adolescence*, 37(148), s. 717-734
- Langager, S. & Skov, R. L. (2004) *Klubberne i Lundtoftegade - historien om en succes*, Danmarks Pædagogiske Universitets Forlag, 111 s.
- Leleur, A. & Pedersen, F. R. (1996) *Hundeslædeprojektet. Et ungdomskriminalitetspræventivt projekt ved Politiets Ungdoms Klub (PUK) og Københavns Politis Kriminalpræventive Afdeling. Evaluering og erfaringsopsamling*, Københavns Politi, 52 s.
- Maxfield*, Myles; Schirm, A. & Rodriguez-Planas, N. (2003) *The Quantum Opportunity Program Demonstration: Implementation and Short-Term Impacts*, Mathematica Policy Research Inc., 25 s.
- Mehlbye, J. & Hjelmar, U. (2009) "Medarbejdernes vurderinger og ønsker" (Kap. 5, s. 30-38), I: *Det kriminalitets-forebyggende arbejde i Ishøj Kommune. En evaluering af samlingsteamets aktiviteter*, AKF Working paper
- Morgan Harris Burrows (MHB) (2003) *Evaluation of the Youth Inclusion Programme: End of Phase One Report*, 138 s. & (2008) *Evaluation of the Youth Inclusion Programme: Phase 2*, 12 s.
- Nichols, G. (2004) Crime and punishment and sports development, *Leisure Studies*, 23(2), s. 177-194
- Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention (1998) *1998 Report to Congress: Juvenile Mentoring Program (JUMP)*, 52 s. & (2000) *Juvenile Mentoring Program: A Progress Review*, *Juvenile Justice Bulletin*, U.S. Department of Justice, 8 s.
- Rapp-Paglicci, L.; Stewart, C.; Rowe, W. & Miller, J. M. (2011) Addressing the Hispanic Delinquency and Mental Health Relationship Through Cultural Arts Programming: A Research Note From the Prodigy Evaluation, *Journal of Contemporary Criminal Justice*, 27(1), s. 110-121
- Respress, T. & Lutfi, G. (2006) Whole Brain Learning: The Fine Arts with Students at Risk, *Reclaiming Children and Youth*, 15(1), s. 24-31
- Rogers, R. (2011) Evaluating community-based interventions for young people: measuring the impact of informal mentoring, *Journal of Poverty and Social Justice*, 19(2), s. 159-168
- Rorie, M.; Gottfredson, D. C.; Cross, A., Wilson, D. & Connel, N. M. (2011) Structure and Deviancy in after-school programs, *Journal of Adolescence*, 34 (2011), s. 105-117
- Rose, R. & Jones, K. (2007) The efficacy of a volunteer mentoring scheme in supporting young people at risk, *Emotional & Behavioural Difficulties*, 12(1), s. 3-14
- Royse*, D. (1998) Mentoring high-risk minority youth: Evaluation of the Brothers project, *Adolescence*, 33(129), s. 145-158
- Schinke*, S. P.; Cole, K. C. & Poulin, S. R. (2000) Enhancing the Educational Achievement of At-Risk Youth, *Prevention Science*, 1(1), s. 51-60
- Stewart, C.; Rapp-Paglicci, L. & Rowe, W. (2009) Evaluating the Efficacy of the Prodigy Prevention Program across Urban and Rural Locales, *Child and Adolescent Social Work Journal*, s. 65-75

Sørensen, T. B. & Dam, H. J. (2000) *Pendlerrapporten. Socialpædagogik og kriminelle unge indvandrere*, Sociologisk Analyse, Gestus, Lavpristrykkeriet, 169 s.

Sørensen, T. H. (2008) *Hardwork slutrapport*, Københavns Kommune, 21 s. & (2009) Bilag B og D, s. 35-37, s. 40-42 i: *Familien i centrum. Års- og slutrapport 2008* (2009), Socialforvaltningen, Københavns Kommune

Thompson, L. A. & Kelly-Vance, L. (2001) The Impact of Mentoring on Academic Achievement of At-risk Youth, *Children and Youth Services Review*, 23(3), s. 227-242

Thurman, Q. C.; Giacomazzi, A. L.; Reisig, M. D. & Mueller, D. G. (1996) Community-Based Gang Prevention and Intervention: An Evaluation of the Neutral Zone, *Crime & Delinquency*, 42, s. 279-295

Tierney, J. P. & Grossman, J. B., with Nancy Resch (2000 (re-issue af 1995)) *Making a Difference: An Impact Study of Big Brothers Big Sisters*, Public Private Ventures, 58 s. & Grossman & Tierney (1998) Does Mentoring Work? An Impact Study of the Big Brothers Big Sisters Program, *Evaluation Review*, June 1998, 22(3), s. 403-426

Tolan, P.; Henry, D.; Schoeny, M. & Bass, A. (2008) *Mentoring Interventions to Affect Juvenile Delinquency and Associated Problems*, Campbell Systematic Reviews 2008:16, The Campbell Collaboration, 25/112 s.

Zief, S. G.; Lauver, S. & Maynard, R.A. (2006) *Impacts of After-School Programs on Student Outcomes*, Campbell Systematic Reviews 2006:3, The Campbell Collaboration, 33 s.

* Indgår samtidig i et af de inkluderede, mere overordnede reviews

Litteratur – Baggrund

Balvig, F. & Kyvsgaard, B. (2011) *Udsathed for vold og andre former for kriminalitet. Of-ferundersøgelserne 2005-2010*, November 2011, Københavns Universitet, Justitsministeriet, Det Kriminalpræventive Råd, Rigspolitiet

Balvig, F. & Kyvsgaard, B. (2010) *Udsathed for vold og andre former for kriminalitet. Of-ferundersøgelserne 2005-2009 med delvis opdatering for 2010*, Københavns Universitet, Justitsministeriet, Det Kriminalpræventive Råd, Rigspolicefen

Barnes, G. M. et al. (2006) Effects of Parental Monitoring and Peer Deviance on Substance Use and Delinquency, *Journal of Marriage and Family*, 68, November, s. 1084-1104

Brendtro, L. K.; Mitchell, M. L. & McCall, H. (2007) Positive Peer Culture: Antidote to "Peer Deviance Training", *Reclaiming children and youth*, 15(4), Winter, s. 200-206

Den Sociale Ankestyrelse (2000) *Rapport om: Kommunernes erfaringer med utilpassede unge*, Ankestyrelsens trykkeri, København

Grube, K. & Østergaard, S. (2010) "Ungdomsklubben – en del af "den afrikanske landsby?", s. 99-121, I: *Aktiviteter tiltrækker, relationer fastholder – måske*, Ungdomsanalyse.nu, skabt i samarbejde med Ungdomsringen, Århus

Helweg-Larsen, Karin & Det Kriminalpræventive Råd (2012) *Vold i Danmark. Data der belyser voldsofres kontakt til sundhedsvæsenet, 1995-første halvår 2011 og et skøn over udviklingen, sted for voldsudøvelse, voldsmekanisme og læsioner blandt mænd og kvinder*, Dansk Institut for Folkesundhed, Syddansk Universitet

Hodgkinson, J.; Marshall, S.; Berry, G.; Newman, M.; Reynolds, P.; Burton, E.; Dickson, K. & Anderson, J. (2009) *Reducing gang related crime. A systematic review of "comprehensive" interventions*, EPPI-Centre, Social Science Research Unit. University of London, EPPI-centre report no. 1704, August 2009

Justitsministeriets Forskningskontor (2011) *Udviklingen i omfang og art af ungdomskriminalitet 2001-2010*, Juli 2011

Klein, M. W. (2001) "Resolving the Eurogang Paradox", I: *The Eurogang Paradox. Street Gangs and Youth Groups in the U.S. and Europe*, Klein, M. W. et al. (eds.), Kluwer Academic Publishers, The Netherlands

Kommissionen vedrørende ungdomskriminalitet (2009) *Indsatsen mod ungdomskriminalitet*, Betænkning 1508, København

Københavns Kommune (2011) *Handlingsplan. Hotspot. Indre Nørrebro*, København

Københavns Kommune (2008) *Hard Work – udsatte unge på vej mod nye mål*, HardWork, Socialforvaltningen, København

LG Insight (2010) *Undersøgelse af kriminalpræventive aktører og indsatser på Nørrebro. Herunder vurdering af omfanget af kriminalitetstruede/kriminelle børn og unge*, Oktober 2010

Lubans, D. R.; Plotnikoff, R. C. & Lubans, N. J. (2012) Review: A systematic review of the impact of physical activity programmes on social and emotional well-being in at-risk youth, *Child and Adolescent Mental Health*, 17(1), s. 2-13

Maschi, T. & Bradley, C. (2008) Exploring the Moderating Influence of Delinquent Peers on the Link Between Trauma, Anger, and Violence Among Male Youth: Implication for Social Work Practice, *Child and Adolescent Social Work Journal*, 25, s. 125-138

Petrosino, A.; Turpin Petrosino, C. & Buehler, J. (2004) "Scared Straight" and Other Juvenile Awareness Programs for Preventing Juvenile Delinquency, Campbell Systematic Reviews 2004:2

PLS Rambøll Management (2002) *Grupperelateret kriminalitet i Danmark. Del 2: Forebyggelse og bekæmpelse*, September 2002

Sherman, L. et al. (1997) *Preventing Crime: What Works, What Doesn't, What's Promising. A report to the United States Congress*, Department of Criminology and Criminal Justice, University of Maryland

SSP København (2009) *SSP Handleplan 2 – til forebyggelse af unges deltagelse i konflikter mellem voksegrupperinger og rockermiljøet*, Marts 2009, København

The Office of the Surgeon General (2001) *Youth Violence: A Report of the Surgeon General*, U.S. Department of Health and Human Services

Thornberry, Terry (2010) "A Strategy for Developing Evidence-based Gang Intervention Programs", Eurogang Workshop, Neustadt an der Weinstrasse, June 14-June 17, <http://www.umsl.edu/~ccj/eurogang/pdf/EG2010Agenda.pdf>, s. 10-11

Thornton et al. (2002) *Best Practices of Youth Violence Prevention: A Sourcebook for Community Action*, Division of Violence Prevention, National Center for Injury Prevention and Control, Centers for Disease Control and Prevention, Atlanta, Georgia

Totten, Mark (2008) *Promising Practices for Addressing Youth Involvement in Gangs*, in support of the Preventing Youth Gang Violence in B.C.: A Comprehensive and Coordinated Provincial Action Plan, the Ministry of Public Safety and Solicitor General of British Columbia

Welsh, Brandon C. (2007) *Evidence-Based Crime Prevention: Scientific Basis, Trends, Results and Implications for Canada*, Research Report: 2007-1, National Crime Prevention Centre, Public Safety Canada, Canada

Weerman, Frank; Maxson, C.; Esbensen, F.-A.; Aldridge, J.; Medina, J. & Gemert, Frank (2009) *Eurogang Program Manual: Background, development, and use of the Eurogang instruments in multi-site, multi-method comparative research*, Eurogang, University of Missouri at St Louis

White, Rob (2007) *Anti-Gang Strategies and Interventions*, the Australian Research Alliance for Children & Youth, April 2007, West Perth

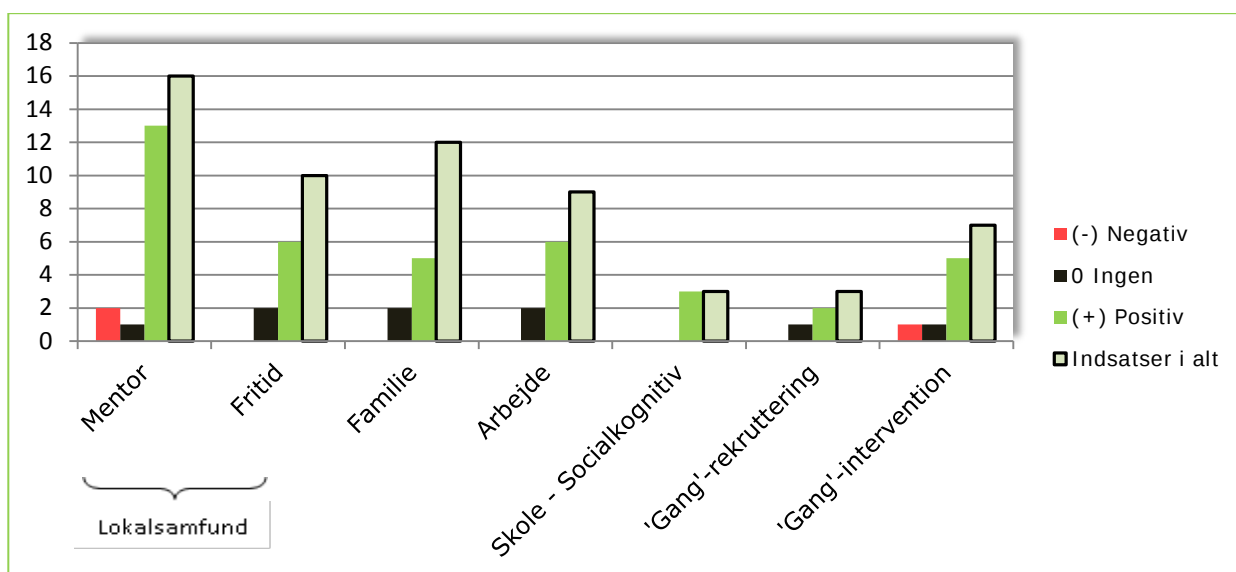
Wolfe, T. W & Shoemaker, D. J. (1999) Actor, Situation, and Context: A Framework for Delinquency Theory Integration, *American Journal of Criminal Justice*, 24(1), s. 117-133

Bilag

Bilag 1

Diagram I. Indsatsområder, antal studier og effekt – grupper separat

Skabt ud fra en gennemgang af 3 udgivelser, der opsummerer forebyggende indsatser (Sherman et al. 1997; Thornton et al. 2000; Kommissionen vedrørende Ungdomskriminalitet 2009) og udvalgt, så de svarer til målgruppen unge i risiko mellem 12-17 år. Blot én positiv effekt af indsatserne fører til klassifikation som "positiv". Antal indsatser overstiger antallet af positive/negative/udeblivende effekter, da visse ej er evaluerede.

Studiekvalitet inden for søjlediagrammets kategorier:

Ud fra Marylandrapportens vurdering: 1-5, hvor 5 er RCT-studier og bedst påviser effekt

Mentor: God. Adskillige på "5" (lokalsamfundet)

Fritid: Op til "4" – fra mangel på evaluering til ringe el. ret god kvalitet (lokalsamfundet)

Familie: Evalueringer mangler. Dog et par "5"

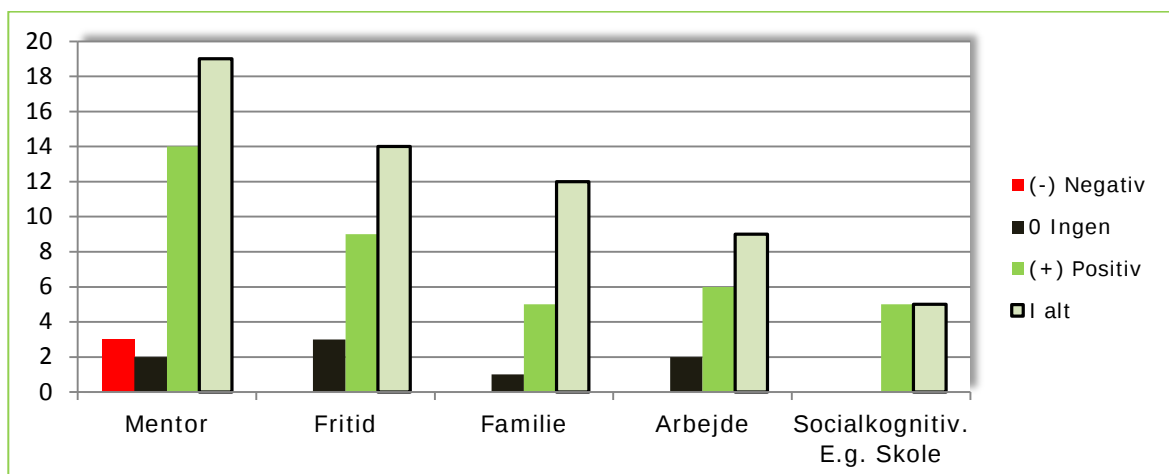
Arbejde: Fra manglende evalueringer til uvis, bedre og god kvalitet. "4-5"

Skole - Socialkognitiv: Usikker kvalitet

Gang-rekruttering: Ring. "2" – bl.a. uden kontrol **Gang-intervention:** Uvis. Op til "3"

Diagram II. Indsatsområder, studier og effekt – gruppeindsatser integreret

Indsatser, som ovenfor gik igen i både "gang"- og andre kategorier, tæller her kun som en.

Bilag 2

Søgeord og søgestrengene i den strukturerede litteratursøgning

Eksempel i form af artikelsøgningen i ERIC og psychINFO:

- Søgt samtidig i Pro-Quest, som fjerner dubletter automatisk
- Søgt i abstract
- Begrænset til tidsperioden "From January 01 1980 to August 11 2011" med efterfølgende opdatering i søgningen og ny screening af hits foretaget d.9.2.12 for tidsperioden fra august 2011 til februar 2012.
- Begrænset til videnskabelige tidsskriftsartikler ("Scholarly Journals")
- Søgestreng:

AB(crime* or criminal* or gang* or violen* or delinquen* or antisocial or "anti-social" or troublesome or "at-risk" or "high-risk" or devian*) and AB(youth* or adolescen* or young* or teen* or juvenile or student*) and AB(prevent* or intervent* or program* or project* or experiment* or test* or trial* or activit* or deterrence) and AB(mentor* or counsel* or adviser or advisor or guide or coach or mediator or support* or outreach* or detached* or helper or brother* or sister* or buddy or club* or recreation* or enrichment or activit* or sport* or game* or center* or centre* or drop-in* or leisure* or ASP* or afterschool or "after-school" or "after school" or excursion* or wilderness or trip* or camp* or event* or shelter or summer or vacation or holiday* or music or drama or dance or art* or performance* or hous*) and AB(effect* or evaluat* or impact or assess* or outcome* or output or caus* or result* or evidenc* or reduc*) not AB(woman or women or child* or female* or girl* or sex or intimate or dating)
- Indholdet i hver parentes skal udspecificere og målrette søgningen i forhold til kortlægningens inklusions- og eksklusionskriterier. Hvis der fx ikke søges på forebyggelse eller intervention etc. eller effekt m.v., så fremkommer et enormt antal "hits", som nok kan tale om fx unge og kriminalitet, men som har et andet sigte end en effektevaluering.
- * åbner op for mange mulige endelser på ordet, hvilket skal sikre, at det i alle sine former kan indfanges.
- Søgningen på synonymer for "ung" m.v. skal sikre en stor rækkevidde i lignende betydninger, lige som fx mentor udvides til at kunne rumme rådgiver, mediator, coach etc. Fritid er heller ikke blot fritid, men "efter skole" i alle sine mulige skrivemåder, en tur, en ferie, et værested etc.
- Der er sat " " rundt om, samt specificeret, "after-scool", "high-risk", "at-risk" etc. for at forhindre "forurening" i søgningen med andre udtryk, der anvender et eller flere af ordene i andre forbindelser.
- Der sat begrænsning på ift. kvinder, børn, dating etc., da flere af de fremkomne hits i en prøvesøgning havde temaer som vold i parforholdet eller over for børn, som ligger uden for projektets fokus.
- Indsatstype er her forenet, da søgedelene ikke kan være "nested" i hinanden – således "mentor or club or [...]"
- "Kid*" forekommer ikke i søgningen som først forsøgt, da de alligevel viste sig at være for små aldersmæssigt.

Bilag 3

Genbeskrevne kategorier i den systematiske kortlægning

Følgende 5 kategorier med underkategorier er alle de kortlagte mentor- og fritidsindsats-studier afsøgt for:

1. Tekstkarakteristika

1. Forfatter
2. Udgivelsesår
3. Titel
4. Teksttype
5. Tidsskrift el. trykkested
6. Forskningsinstitution
7. Sideantal
8. Land
9. Screeningsdato
10. Database
11. Primærtstudie – Prospektivt el. retrospektivt

2. Indsatsmålgruppe

1. Kaldes/kendetegnes ved
2. Alder
3. Etnicitet
4. Køn
5. Gruppefokus – Beskrivelse
6. Indsatsdeltagere – Udvælgelse/antal
7. Undersøgelsesdeltagere – Intenderede
8. Undersøgelsesdeltagere – Realiserede/fracfald
9. Undersøgelsesdeltagere – Udvælgelse
10. Kontekst – Social, økonomisk, historisk etc.

3. Indsats

1. Indsatstype – Mentor og/el. fritid
2. Indsatsnavn
3. Opdragsgiver
4. Hvor – Sted
5. Bymæssig sammenhæng
6. Står for indsats – Personale
7. Hvordan – Indsatsindhold
8. Hvornår og hvor længe
9. Hvorfor – Rationale/teori
10. Implementering – Undersøgt?

4. Effekt

1. Målt i form af
2. Effekresultat – Kvantitativt
3. Effektlængde
4. Yderligere vurderinger – Kvalitativt/proces

5. Studiekarakteristika og yderligere info

1. Design
 2. Scientific Methods Scale-placering (1-5)
 3. Metode
 4. Analyse
 5. Kontrol for forstyrrende faktorer
 6. Studiets validitet, reliabilitet, selvrefleksion m.m.
 7. Samlet kvalitetsvurdering (L, M el. H)
 8. Målt direkte el. indirekte på kriminalitet
 9. Er studiet blevet repliceret?
 10. Cost-effective
 11. Eventuel bemærkning
 12. Særlige citater
 13. Effektfarvekode (grøn) – Virker, lovende, ingen effekt, kontraproduktiv
 14. Etik
-